ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ସଂକଟ
ଓ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧ

କିଶନ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ସଂକଟ
ଓ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧ

କିଶନ ପଟ୍ଟନାୟକ

ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା

ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ସଂକଟ
ଓ
ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଲେଖକ :
କିଶନ ପଟ୍ଟନାୟକ

ପ୍ରକାଶକ :
ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା
କଟକରୋଡ୍, ଲକ୍ଷ୍ମୀସାଗର ଛକ
ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୦୬

ମୁଦ୍ରଣ :
କେଦାର ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ ପ୍ରେସ୍
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରଚ୍ଛଦ :
ଅସୀମ ବସୁ

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ : ୨୦୦୧

ମୂଲ୍ୟ : ଟ ୬୦/-

ISBN 81-87467 - 08 - 8

BHARATIYA BUDHIJIBIRA SANKATA O ANYANYA PRABANDHA

(The Crisis of Indian Intellectual)

Author :
KISAN PATTANAYAK

Publisher :
SUBARNAREKHA
Cuttack Road,
Laxmisagar Chhack
Bhubaneswar-751006

Printer :
KEDAR PRINTING PRESS
Bhubaneswar

First Edition : **2001**

Price : **Rs. 60/-**

କିଶନ ପଟ୍ଟନାୟକ (ଜନ୍ମ ୧୯୩୦, ଭବାନିପାଟଣା) ୧୯୬୨ରୁ ୧୯୬୭, ସମ୍ବଲପୁର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ଲୋକସଭା ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । ୧୯୪୭ରେ ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ୧୯୫୧ରେ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ ଯୋଗ ଦେଇ, ଗତ ୫୦ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସମୟ ଧରି ସେ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଭାରତବର୍ଷର ବିଭିନ୍ନ ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଅଧୁନା ସେ ଭାରତୀୟ ସମାଜବାଦୀ ଜନ ପରିଷଦର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଡକ୍ଟର ରାମମନୋହର ଲୋହିଆଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ ଓ ଡକ୍ଟର ଲୋହିଆଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ ସଂପାଦିତ 'Mankind' ମାସିକ ପତ୍ରିକାର ସହଯୋଗୀ ସଂପାଦକ ଭାବରେ ୧୯୫୭ରୁ ୧୯୬୭ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ୧୯୭୭ରୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିନ୍ଦୀ ମାସିକ ପତ୍ରିକା 'ସାମୟିକ ବାର୍ତ୍ତା'ର ପ୍ରଧାନ ସଂପାଦକ ଅଛନ୍ତି । ସେ ତ୍ରୈମାସିକ ଓଡ଼ିଆ ବିଚାର ପତ୍ରିକା 'ବିକଳ୍ପ ବିଚାର'ର ବି ମୁଖ୍ୟ ସଂପାଦକ ଅଛନ୍ତି । ହିନ୍ଦୀରେ ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ନିବନ୍ଧ-ସଂକଳନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି- 'ଭାରତ ଶୂଦ୍ରୋଁକା ହୋଗା' ଓ 'ବିକଳ୍ପହୀନ ନେହିଁ ହେ ଦୁନିଆ' । ଓଡ଼ିଆରେ 'ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ସଂକଟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧ' ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ନିବନ୍ଧ-ସଂକଳନ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଆଲୋଚନା ମୁଖ୍ୟତଃ ସମାଜତାତ୍ତ୍ୱିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ଏବଂ ତାଙ୍କର ବିଶିଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟିଭଂଗୀ ତାଙ୍କର ବିଚାରର ବିକଳ୍ପତା ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥିତିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ଭାବରେ ଦେଖିବାରେ ନିହିତ । ଆମର ବିଶ୍ୱାସ ତାଙ୍କର ଆଲୋଚନାଗୁଡ଼ିକର ଯୁକ୍ତିସିଦ୍ଧ ସଂଗଠନ ଓ ଉଗ୍ର ମୌଳିକତା ପାଠକ ପାଠିକାମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରାକୁ ଆଲୋଡ଼ିତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର ବୋଧ ଓ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଦୀପ୍ତ କରିବ ।

'ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ସଂକଟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧ' ପରି ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ନିବନ୍ଧ-ସଂକଳନର ପ୍ରକାଶ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିବାରୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆନନ୍ଦିତ ।

ପ୍ରକାଶକ

ସୂଚୀପତ୍ର

ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ସଂକଟ

ଯେ କୌଣସି ସମାଜର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥୂଳତଃ ଦୁଇଟି ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ । ପ୍ରଥମତଃ, ଯେଉଁମାନେ କଳାକାର, ସାହିତ୍ୟିକ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଦାର୍ଶନିକ ରୂପରେ ସୃଜନଶୀଳଭାବେ ସେଇ ସମାଜ ନିମନ୍ତେ 'ବୁଦ୍ଧି' ସଞ୍ଚୟ କରନ୍ତି ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଯେଉଁମାନେ ସମାଜର ରୀତିମତ ଚାଳନା ନିମନ୍ତେ ଶିକ୍ଷକ, ଟେକ୍‌ନିସିଆନ୍, ଡାକ୍ତର, ଇଂଜିନିୟର ବା କିରାଣୀ କିଲଟର ଦାୟିତ୍ୱରେ ପରିବାହକରୂପେ 'ବୁଦ୍ଧି'କୁ ନିୟୋଜିତ କରନ୍ତି । ଏ ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର କୌଣସି ସମାଜ-ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ସଂଜ୍ଞା ଓ ଅନୁଶୀଳନ ଭିତରକୁ ଯିବା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଭିପ୍ରେତ ନୁହେଁ । 'ଫଳେନ ପରିଚୀୟତେ' ସୂତ୍ରରେ ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ଉର୍ବରତା, ମୌଳିକତା, ପ୍ରଭାବ ଓ ସିଦ୍ଧି; ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଗତିଶୀଳତା ଦ୍ୱାରାହିଁ ପ୍ରମାଣିତ ହେବା ବିଧେୟ-ବିଶେଷତଃ ଭାରତ ଭଳି ସମାଜରେ, ଯେଉଁ ସମାଜର ସାଂପ୍ରତିକ ଧର୍ମ କେବେହେଲେ ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ହୋଇ ନ ପାରେ; ଯାହାର ମର୍ମରେ ଅଗ୍ରଗତିର ବିଦ୍ୟୁତ୍ ସଂଚାରିତ ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇ ସମାଜର ନୈତିକ ତଥା ଭୌତିକ କ୍ଷୟ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ନିଶ୍ଚିତ ।

ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଯେ ଅଧଃପତନର ଅବସ୍ଥା ଦେଇ ଗତି କରୁଛି- ଉତ୍କର୍ଷର ପଥରେ ନୁହେଁ- ଏହାର ଯଥାର୍ଥତା ପରୀକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଗତି-ଇସ୍ତାହାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କଲେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ସନ୍ଦିହାନ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । କିନ୍ତୁ ଯେ କୌଣସି ମାନବଧର୍ମୀ ସାମାଜିକ ପ୍ରଗତିର ଅମୋଘ ମାପଦଣ୍ଡ ସମାଜସ୍ଥ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିର ଦୈନନ୍ଦିନ ଚଳାଚଳ, ତା'ରି ଆନ୍ତରିକ ଅନୁଭୂତି ତଥା ବାହ୍ୟ ପରିବେଶ ସହିତ ସଂଯୋଗର ସାବଲୀଳତା ଓ ଆଶାଭୂତ ପ୍ରୟାସ । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କରିବା ସମାଜର ଅଗ୍ରଗତି ବା ଅଧୋଗତିକୁ ଜାଣିବାର କେବଳ ସିଧାସଳଖ ଉପାୟ ନୁହେଁ, ସହଜ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ତା'ର ନିଜ ଜୀବନ ସୀମା ଭିତରେ ଏହାର ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରିବ । ଏହି ଅନୁଭୂତି ଭିତରେ ଆମେ କେତେ ଧରଣର ଟେକ୍‌ନିସିଆନ୍‌କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଶିକ୍ଷକ, କିରାଣୀ, ଡାକ୍ତର, ଦୋକାନୀ, ଓକିଲ, ମାଜିଷ୍ଟର ଓ ସାଂବାଦିକ ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱିତୀୟୋକ୍ତ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରେଣୀର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ପ୍ରତ୍ୟହ ଆସୁ । ଠିକ୍ କହିବାକୁ ଗଲେ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ଭଲମନ୍ଦ, ସୁଖଦୁଃଖ ଏଇମାନଙ୍କ ଚାଲିଚଳଣ, ଚରିତ୍ର ସ୍ୱଭାବ ସଙ୍ଗରେ ଗୁନ୍ଥା । ଏଇ ଅନୁଭୂତିର ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜରେ ନାମ କଣ ? ଦୁର୍ବହ ଜୀବନ ! ଗଳିତ ନୈତିକତା ! ଆତ୍ମାର ହତଶ୍ୱାସ ! ଜୀବନର (ଏବଂ ତେଣୁ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟର) ଘୋର ନିରର୍ଥକତା !

ଲାଞ୍ଚମିଛ, ଖୋସାମତ, ଭୟ, ଆତ୍ମହତ୍ୟା, ହତାଶା ପଛରେ ଲୁଚି ରହିଛି ପୌରୁଷହୀନତା, ସତ୍ୟରେ ଅବିଶ୍ୱାସ, ମାନବିକତାରେ ଅନାସ୍ଥା ଏବଂ ସବୁଠୁ ବେଶି କ୍ଳେଶଦାୟକ-ସାମାଜିକ ପ୍ରଗତି ପ୍ରତି ବିମୁଖତା । ଜାତୀୟ ଅଗ୍ରଗତି ହେଲାବେଳେ ଏଗୁଡ଼ିକର ସହାବସ୍ଥାନ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ଜାତି ବା ସମଷ୍ଟି ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟକୁ ସମ୍ମାନ କରିବା ଭଳି ସଭ୍ୟତା ପଥରେ ଅଗ୍ରସର କରି ଚାଲେ ତା'ର ବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବନର ଦୈନନ୍ଦିନ ଚଳାଚଳ, ଆଚାର ବ୍ୟବହାରରେ ଏପରି ବ୍ୟାଧି ଦେଖା ଯିବ ନାହିଁ । ଆଶା ଓ ଉତ୍ସାହର ପ୍ରେରଣାରେ ତାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକ ଧମନୀରେ ଯେଉଁ ସାହସର ଉଷ୍ଣ ଢ଼େଉ ଖେଳିବ ତାର ଉଦ୍‌ବେଳନରେ ବହୁ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଧୋଉ ହୋଇଯିବ । ଏଣୁ ଆମର ପ୍ରଗତି ଇସ୍ତାହାରମାନଙ୍କରେ ଯେ ଭୀଷଣ ଗଲ୍‌ତି ରହିଛି ଏହା ଅନୁମାନ କରିବା ପାଇଁ ଆତ୍ମପ୍ରତାରଣା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଥାଇ ନପାରେ । ଏକ ଦିଗରେ ସାଧାରଣ ଲୋକର ହା-ହୁତାଶଭରା ସ୍ୱାଦହୀନ ଜୀବନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ସମାଜର ଦ୍ୱିତୀୟୋକ୍ତ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରେଣୀ ଭିତରେ ଘୋର କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଓ ଆବିଳତା, ଜାତୀୟ ଅଧଃପତନର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ପ୍ରମାଣ । କୋର୍ଟ କଚେରୀ, ରାଜନୀତି ଓ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ର ବିଷୟରେ ସାଧାରଣ ଲୋକ ଠିକ୍ କରି ସାରିଛି ଯେ ସାଧୁତା ଅସମ୍ଭବ । କିନ୍ତୁ ଅତି ପବିତ୍ର, ପରୋପକାରୀ ଓ ମାନବିକ ପେଶା ବୋଲାଉଥିବା ଡାକ୍ତରୀ, ଶିକ୍ଷକତା, ଭୂଦାନ ଓ ରେଡ଼କ୍ରସ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କିପରି ମଣିଷତ୍ୱର ଗଂଧ ନାହିଁ, କ୍ଷମତା ଓ ପଇସାର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରୁ କିପରି ଅଦାଲତର ପେଶକାର ଓ ହସପିଟାଲ୍‌ର ଡାକ୍ତର ବା ଚାଉଳ ବ୍ୟବସାୟୀ ଲକ୍ଷପତି ଓ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସାୟୀ କୁଳପତି କିମ୍ବା ରେଭିନ୍ୟୁ ପଟୁଆରୀ ଓ କଲେଜ ଅଧ୍ୟାପକ ଭିତରେ ଫରକ ବେଶି କିଛି ନାହିଁ- ଏହାର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଓ ଅନୁଶୀଳନ ଦେଶର ସୁପ୍ତ ବିବେକକୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ମଧ ଏଠାରେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ ।

ଆମର ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ କେବଳ, ପ୍ରଥମୋକ୍ତ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ମାନଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ସାମାଜିକ ଓ ଜାତୀୟ ଅଧଃପତନ ନିମନ୍ତେ ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ତା'ର କାରଣ । ଆର୍ଥିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଉନ୍ନତିର ବହୁ ପଛରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିବା ଏକ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଲୋକସମୂହକୁ ନବପ୍ରାଣରେ ଉଦ୍‌ଜୀବିତ କରିବାର ସର୍ବଦା ଦୁଇଟି ବାଟ ରହିଛି- ରାଜନୈତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ । ପ୍ରଥମଟି ବିପ୍ଳବ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ନବଚୈତନ୍ୟ ବା ରେନେସାଁ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ । ରାଜନୈତିକ ବିପ୍ଳବ ଦ୍ୱାରା ଲୋକସମୂହର ଆର୍ଥିକ, ସାମାଜିକ ଆଦି ଭୌତିକ କଲ୍ୟାଣ ଆଶା କରାଯାଏ ଏବଂ ନବଚୈତନ୍ୟ ଫଳରେ ବୌଦ୍ଧିକ, ନୈତିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ନବୋଦୟ ହୁଏ । ଏ ଦୁଇଟି ପ୍ରଣାଳୀ ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ଏବଂ ଭୌତିକ ବିପ୍ଳବ ପଛରେ ଯଦି ବୌଦ୍ଧିକ ନବୋଦୟର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ନ ଥାଏ କିମ୍ବା, ଅନ୍ୟ କଥାରେ, ବୌଦ୍ଧିକ ବିପ୍ଳବ ଯଦି ରାଜନୈତିକ ବିପ୍ଳବର ଦିଗଦର୍ଶକ ନ ହୋଇ କେବଳ ଏକ ଉପଶାଖା ହୋଇ ପରେ ବାହାରେ, ତାହା ଏକାଙ୍ଗୀ ବିପ୍ଳବ ହୋଇଯିବ ଓ ତହିଁରୁ ଉଦ୍ଭୁତ ସଭ୍ୟତା ବା ସାମାଜିକ ବିକାଶ କେବେହେଲେ

ମାନବୀୟ ଧାରାରେ ପରିସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ ଏହାର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଉଦାହରଣ । ଏହା ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅର୍ଥନୈତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏହାର ଉପଶାଖା ଓ ଅଧୀନସ୍ଥ ରୂପେ ଦେଖାଦିଏ । ଏକ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିପ୍ଳବ ପାଇଁ ରାଜନୈତିକ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ ବିପ୍ଳବ ଉଭୟ ସମାନ୍ତର ଭାବରେ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇ ଜନମତକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଭାରତ ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ଏକ ଗରୀୟସୀ ଭବିଷ୍ୟତର କଳ୍ପନା କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଉଭୟ ବିପ୍ଳବର ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଧକରିବା ଉଚିତ୍ ।

ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଜଣାଯିବ ଯେ ଉପର ବର୍ଣ୍ଣିତ ସମାଜ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିର ନୈତିକ ଅଧୋଗତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେ ତା'ର ଶିକାର ହୋଇଛି । ଭାରତୀୟ ସମାଜ ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକୁଳିଲା ପରେ ସମାଜକୁ ଚଳାଇବା ନିମନ୍ତେ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଏକ ବିରାଟ ନୂଆ ଦାୟିତ୍ୱ ଆସି ପଡିଲା । ସେ ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଆଗରେ ଯେଉଁ ବିବିଧ ସମସ୍ୟା ଅଛି ସେଗୁଡ଼ିକର ମନନ ଚିନ୍ତନ କରି ସମାଧାନର ମାର୍ଗ ଦେଖାଇବା, ବ୍ୟବସ୍ଥିତ ରୀତି ନୀତିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ରଚନାତ୍ମକ ତଥା ନାଶମୂଳକ ସମାଲୋଚନା କରିବା । ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମୌଳିକତାର ଦରକାର ଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନର ପୃଥିବୀ ଓ ଭାରତୀୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ । କାରଣ ଭାରତ ଯେପରି ଏକ ଯୁଗ-ସଂକଟ କାଳରେ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇ ନୂଆ ସମାଜ ହିସାବରେ ନିଜକୁ ଗଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲା ତାହା ମଧ୍ୟ ବିଲକ୍ଷଣ । ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲାବେଳକୁ ପ୍ରଚଳିତ ସଭ୍ୟତା ଭୁଶୁଡ଼ି ପଡୁଛି । ଦୁଇଟି ମହାଯୁଦ୍ଧର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ଆଣବିକ ବୋମାର ଉଦ୍ଭାବନ ଏବଂ ଶାନ୍ତିକାଳରେ ମଧ୍ୟ ସଭ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ଦୁଇଟି ଯୋଧୃମଣ୍ଡଳୀରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଯିବା, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଅବସାନ ଓ ବିଘଟନର ନିର୍ଭୁଲ ନିଦର୍ଶନ । ତାହାର ଏକପଟେ ଆସୁରିକ ଯୁଦ୍ଧ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ଏବଂ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ହିଂସାତ୍ମକ ଅନ୍ତର୍ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଅମାନୁଷିକ ଅଧିନାୟକ ବାଦର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ଏବଂ ଉଭୟ ମଧ୍ୟରେ ଅସରନ୍ତି କଳହ ଓ ମାରଣାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଯୋଗିତା- ଏ ପରିସ୍ଥିତି ଭିତରେ ଭାରତ ଭଳି ଏକ ଜନସମାଜ ପୃଥିବୀ ଇତିହାସ ବକ୍ଷରେ ଯେତେବେଳେ ବାଟ ଖୋଜିଲା କୌଣସି ପରିଷ୍କାର ରାସ୍ତା ତା ଆଗରେ ନ ଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଗାରିମାରେ ସ୍ତବ୍ଧ ପ୍ରାଚ୍ୟ ମସ୍ତିଷ୍କ ପକ୍ଷରେ ଇଂଲଣ୍ଡ, ରୁଷିଆ ବା ଆମେରିକା ଭଳି ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶ ହେବାର ଆକାଂକ୍ଷା ସ୍ୱାଭାବିକ ଥିଲା । ଜାପାନ ଓ ଚୀନ ଦୁଇ ଭିନ୍ନ ବାଟରେ ଏହି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅନୁକରଣର ଆଦର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଯେକୌଣସି ମୂଲ୍ୟରେ ତାହା ହାସଲ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଆକାଂକ୍ଷାଟି ମୋଟ ଉପରେ ଏହି-'ଆମେ ପଛୁଆ ଦେଶ । ଇଂଲଣ୍ଡ ଆମେରିକା ବା ରୁଷିଆ ଆଗୁଆ ଦେଶ । ସଭ୍ୟ ଓ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବାପାଇଁ ଆମକୁ ସେମାନଙ୍କ ପରି ହେବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କର ବଡ ବଡ ଶିଳ୍ପ ଓ ବିଜ୍ଞାନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ଏହା କରିପାରିବା' । ଭାରତୀୟ ମସ୍ତିଷ୍କ ଏହି ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ସହଜ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ

କରିପାରି ନାହିଁ । ଏହାର କାରଣ ବୃଦ୍ଧ ଉପନିଷଦର ସୁଦୂର ଅତୀତର ପରମ୍ପରା ନୁହେଁ । କାରଣ ଚୀନରେ ମଧ୍ୟ କନଫୁସିଅସ୍ ପରମ୍ପରା ଥିଲା । ସଭ୍ୟତାର ଯୁଗ ବଦଳିଲା ପରେ ପୁରୁଣା ପରମ୍ପରାକୁ ଛାଡ଼ିବାପାଇଁ ସାହସ ଆସିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ସୌଭାଗ୍ୟକ୍ରମେ ବା ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକ୍ରମେ ଏହି ସୁଦୂର ଅତୀତର ପରମ୍ପରା ହଠାତ୍ ଏକ ନୂଆ ଆତ୍ମା ଘେନି ଭାରତର ମନକୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ କଲା । ଯା' ଫଳରେ ଭାରତୀୟ ମସ୍ତିଷ୍କ ଓ ହୃଦୟ ପୃଥିବୀର ପ୍ରଚଳିତ ମୂଲ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସ୍ୱାଭାବିକତା ଓ ସହଜତା ହରାଇ ପକାଇଲା । ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ସମସ୍ୟାକୁ ବୌଦ୍ଧିକ ପାରମ୍ପରିକତାର ସମସ୍ୟା ବୋଲି ସମାଜ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ଭାଷାରେ କୁହାଯାଇପାରେ । ଚୀନର ଉଦାହରଣରୁ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ଭାବେ ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ସଭ୍ୟତା ନିହାତି ଅଚଳନ୍ତି ଓ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇଗଲା ପରେ ତାର ପରମ୍ପରାଗତ ପ୍ରଭାବ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼େ ଏବଂ ନୂତନ ସଭ୍ୟତାର ଆକର୍ଷଣ ତା ଉପରେ ବିଜୟ ଲାଭ କରେ ।

ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଘଟି ପାରିଥାଆନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ-ଅନୁକରଣ ଧାରାବାହିକତାରେ ଏକ ସଂକଟ ସୃଷ୍ଟି କରିଦେଇଛି । ଏହା କେବଳ ସାମୟିକ ନା ଯୁଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ, ତା ଭବିଷ୍ୟତ ଇତିହାସ କହିବ; କିନ୍ତୁ ଏକଥା ନିଶ୍ଚୟ ଯେ ପ୍ରାଚ୍ୟର ବୌଦ୍ଧିକ ଇତିହାସରେ ଏକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଆସିଯାଇଛି । ଗାନ୍ଧୀ ପୁରାତନର ବାହକ ନ ଥିଲେ । ପ୍ରଚଳିତ ସଭ୍ୟତା ଓ ମୂଲ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଏକ ଅଲଗା ବାଟ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ଗୀତା ଓ ବୁଦ୍ଧକୁ ସେ ଭିତ୍ତି କରିଥିଲେ ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରୁ ପୁଷ୍ଟିକରଣ ସକାଶେ ଥୋରୋ, ରସ୍କିନ୍ ଓ ଟଲ୍‌ଷ୍ଟୟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । କ୍ଷୁଦ୍ର ବିଦ୍ୟାବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକଥାକୁ ଭୁଲ ଭାବରେ ଅର୍ଥ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତରେ ଗାନ୍ଧୀ କେବଳ ଜଣେ 'ମହାତ୍ମା' ଓ ନିଛକ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ସାଧକ ଥିଲେ । ସେ ନେହେରୁଙ୍କ ଭଳି, ଏମ୍.ଏନ୍. ରାୟଙ୍କ ଭଳି ବା ଜୟ ପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଭଳି, ଯେଉଁମାନେ ୟୁରୋପ ଆମେରିକା ଯାଇ ସୋସଲିଜିମ୍, ମାର୍କସବାଦ ଓ ବସ୍ତୁବାଦ ପ୍ରଭୃତି ଶିଖି ଆସିଲେ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ନ ଥିଲେ । ଜଣେ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜୀବନକୁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ଅନ୍ୟମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅନୁଭୂତିରୁ ଲାଭ ଉଠାଇ ବିଜ୍ଞାନ, ଶିଳ୍ପ ଓ ରାଜନୈତିକ ବାଦ ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରହଣ କଲାବେଳେ ଗାନ୍ଧୀ ବିଲାତରେ ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ ନିରାମିଷ ଖାଦ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖୁଥିଲେ । ଏହି ବ୍ୟଙ୍ଗୋକ୍ତିର ରଚୟିତା ଜଣେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ହେଲେ ମଧ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କର ଏହା ଏକ ସାଧାରଣ ମନ୍ତବ୍ୟ । ସେମାନେ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ଓ ମୌଳିକ ବୁଦ୍ଧି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାକୁ ମଧ୍ୟ ପୁରୁଣା ଓ ଅଚଳନୀୟ ଭାବି ନୂଆ ମୂଲ୍ୟବୋଧର କଳ୍ପନା କରୁଥିଲା, ଏବଂ ତାହାର ଉପଲବ୍ଧି ପାଇଁ ସେ ନେହେରୁଙ୍କ ଭଳି ବ୍ରିଟିଶ ରାଜନୀତି ଓ ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ ନ କରି ବା ଏମ୍.ଏନ୍. ରାୟଙ୍କ ଭଳି ବସ୍ତୁବାଦରେ, ଜୟ ପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ଭଳି ଆମେରିକୀୟ ପ୍ରାଗମେଟିଜମ୍‌ରେ

ଭାସି ନ ଯାଇ, ଋଷିୟାର ଟଲଷ୍ଟୟ, ଆମେରିକାର ଥୋରୋ ଓ ଇଂଲଣ୍ଡର ରସ୍କିନଙ୍କ ପରି ସାରା ଜଗତରୁ ନିଜର ଆଦର୍ଶ ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଖୋଜିଥିଲେ, ଏବଂ ନିଜ ବିଶ୍ୱାସର ପ୍ରଥମ ପ୍ରୟୋଗ ଭାରତରେ ନୁହେଁ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ କଲେ । ତାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧିର ବିଶ୍ୱପ୍ରସାର ଓ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ତୁଳନାରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଶିକ୍ଷାରୁ ବୋଲାଉଥିବା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଯେ କେତେ ହୀନ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ତାହା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା କଥା । ଠିକ୍ ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଗାନ୍ଧି ସମସାମୟିକ ବିଶ୍ୱବାଦିତାକୁ ଅମାନ୍ୟ କରି ଏକ ନୂଆ ବିଶ୍ୱବାଦିତାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଏତେ ଦୃଢ଼ ଥିଲେ ଯେ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଯୌବନରେ ରହି ସୁଦ୍ଧା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଜାକଜମକରେ ସେ ଭାସିଯାଇ ନ ଥିଲେ ।

ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ବିକାଶର ନେତୃତ୍ୱ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ନେଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନର ପ୍ରଭାବ ଭାରତୀୟ ମନରେ ପଡିଛି । କିନ୍ତୁ ନେତୃତ୍ୱର ସଙ୍ଗଠନ ଓ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ଏହାର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହେଲେ ସେମାନେ ଗାନ୍ଧିଙ୍କର ଦୂରଦୃଷ୍ଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଥିଲେ ବା ଏହାର ବିରୋଧପକ୍ଷୀୟ ଥିଲେ । ଏହି ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରତୀକରୂପେ ଶ୍ରୀ ନେହେରୁ ଓ ଶ୍ରୀ ଦେଶମୁଖଙ୍କୁ ନିଆଯାଇପାରେ । ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ବୋଲାଇଲେ ସେମାନେ ଗାନ୍ଧିଙ୍କର କେତେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଉପର ଆକୃତିକୁ ହିଁ ରୂଢ଼ି ରୂପେ ଧରି ଏତେ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଓ ହୀନବଳ ହୋଇଗଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ମହତ୍ୱ ବିଶେଷ ରହିଲା ନାହିଁ ଏବଂ ପରେ ସର୍ବୋଦୟ ବା ଖଦୀ ନାମରେ ଜନମଙ୍ଗଳ ଓ କମ୍ୟୁନିଟି ପ୍ରୋଜେକ୍ଟ ବିଭାଗମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ଶାସନକଳର ଆଶ୍ରୟ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେଲେ । ଶ୍ରୀ ନେହେରୁଙ୍କ ଭଳି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରଶଂସକ ଓ ଚିନ୍ତାମଣି ଦେଶମୁଖଙ୍କ ଭଳି ଆଇ.ସି.ଏସ୍. ଅଫିସରଙ୍କର ସାଧାରଣ ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣହିଁ ଆଜି ଭାରତରେ ରାଜନୈତିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ।

ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ବିକାଶର ଏହି ବିବର୍ତ୍ତନ ସାଙ୍ଗରେ ଆହୁରି ଟିକିଏ ପୁରୁଣା କଥା ଯୋଡିଦେଲେ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ପୃଷ୍ଠଭୂମି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନର ପ୍ରତିଷ୍ଠାଫଳରେ ଭାରତୀୟ ସମାଜର ତା ପ୍ରତି ଯେଉଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେଲା ତାହା ଦୁଇ ଭିନ୍ନଧରଣର-ଏକ ଦିଗରେ ପୁରାତନ ଜ୍ଞାନ ଓ ସଭ୍ୟତାର ପୁନରୁଦ୍‌ଥାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ନିଜର ଜାତୀୟ ଗୌରବ ଜରିଆରେ ବିଦେଶୀ ଧୃଷ୍ଟତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା, ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ହାସଲ କରି ବିଦେଶୀ ଅସ୍ତ୍ରବଳରେ ବିଦେଶୀଙ୍କ ଉପରେ ବିଜୟୀ ହେବା ପାଇଁ ତତ୍ପରତା । ଭାରତର ସାଧାରଣ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ପରେ ପରେ ଏ ଦୁଇଟିର ମିଶ୍ରଣ ଚାହିଁଲା ଏବଂ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରାମମୋହନ ରାୟ ବୋଧହୁଏ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ପିତା । କିନ୍ତୁ ଟିକିଏ ଭିତିରିଆ କରି ଦେଖିଲେ ଏହାର ମୂଳରେ ଏକ ଆତ୍ମନ୍ୟୁନତା ଦେଖାଯିବ । ପ୍ରକୃତତଃ ଏହି ମନୋଭାବରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପ୍ରତି ମୋହ ହେଲା ପ୍ରଧାନ କଥା । ନିଜର ନ୍ୟୁନତାକୁ ଘୋଡାଇବା

ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଆଦିର ଅସ୍ୱାଳନ ମଧ୍ୟ କରାଯାଏ । ଭାରତୀୟ ଧର୍ମ ଓ ଦର୍ଶନକୁ ୟୁରୋପୀୟ ଚିନ୍ତାର ଛାଞ୍ଚରେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଏ । ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ପୂର୍ବରଏକ ମୃତ ସଭ୍ୟତା ଓ ପ୍ରଚଳିତ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସଭ୍ୟତାର ମିଶ୍ରଣ କେବେହେଲେ ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ- ଛଳନା ମାତ୍ର । ଅସଲ କଥା ବିଦେଶୀ ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି ଓ ଭାଷା ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟ । ଏ ସଂପର୍କରେ ଆହୁରି ଏକ ଐତିହାସିକ ଉଦାହରଣ ଦେବା ଠିକ୍ ହେବ । ରାମମୋହନ ରାୟଙ୍କର ପ୍ରାୟ ସମସାମୟିକ ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବିଦ୍ୟାସାଗର ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ପରି ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଦ୍ୱାରା ଅବହେଳିତ । ରାମମୋହନଙ୍କଠାରୁ ଅଧିକ ବଳିଷ୍ଠ ଚରିତ୍ର, ଅଧିକ ମୌଳିକ ଓ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ଭାରତୀୟ ବା ବଙ୍ଗାଳୀ ସଂସ୍କୃତିର ଅଭ୍ୟୁଦୟରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଅତି ମ୍ଳାନ ଓ ବଙ୍ଗଳା ବାହାରେ ସେ ପ୍ରାୟ ଅପରିଚିତ । ଏହାର କାରଣ ଆକସ୍ମିକ ନୁହେଁ, କାରଣ ତାଙ୍କଠାରୁ ନିମ୍ନ ପ୍ରତିଭାର ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ବଙ୍ଗଳାରେ ଜନ୍ମି ଭାରତ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଛନ୍ତି, ଏବଂ ନିଜ ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରତିଭାକୁ ଚାରିଆଡ଼େ ପ୍ରଚାର କରିବା ବିଷୟରେ ବଙ୍ଗାଳୀ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଭାରତରେ ସର୍ବାପେକ୍ଷା ଦକ୍ଷ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଖଦୀ, ରାଷ୍ଟ୍ରଭାଷା ଓ ହରିଜନ ଆନ୍ଦୋଳନର ବହୁପୂର୍ବରୁ, ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ପରି ବିଶଦ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ପ୍ରତୀକ ଭାବରେ ଓ ଅଦମ୍ୟ ବଳିଷ୍ଠତାର ସହ ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ଚପଲ ଜୋତା ସଂଘର୍ଷ, ବିଧବାବିବାହ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଚରମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଙ୍ଗଳା ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷା ଦାବି କରିଆରେ ସାମାଜିକ ସମାନତାର ବିପ୍ଳବ ଠିଆ କରିବା, ଓ ପୁରାତନ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ପ୍ରତି ଆନୁଗତ୍ୟର ମଧ୍ୟ ସିଧାସଳଖ ପ୍ରତିରୋଧ କରିଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଐତିହାସିକ ମହତ୍ତ୍ୱ ବୁଝିବା କଠିନ ହୋଇଛି । ବିଦ୍ୟାସାଗରଙ୍କୁ ଜଣେ ଦାନଶୀଳ ପଣ୍ଡିତ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟରୂପେ ବହୁତ କମ୍ ଲୋକ ଜାଣନ୍ତି, ଅଥଚ ପଶ୍ଚିମ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଇଂରାଜୀ ଶିକ୍ଷାର ସ୍ୱାଗତରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ବହୁବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଆଜି ଭାରତୀୟ ନବଚୈତନ୍ୟର ପିତା ବୋଲି ଆମର ଇତିହାସକାରମାନେ କହନ୍ତି । ଇଂରାଜୀ ମାଧ୍ୟମ ଓ ଇଂରାଜୀ ପୋଷାକ ପ୍ରତି ବିରୋଧ ବୋଧହୁଏ ବିଦ୍ୟାସାଗରଙ୍କର ଖ୍ୟାତିରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇଛି ।

ବିଦ୍ୟାସାଗର ଓ ଗାନ୍ଧି ଯେଉଁ ଉଦ୍‌ଗମର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରନ୍ତି ତାହା ପୁରାତନ ସଭ୍ୟତାର ମୂଲ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରଚଳିତ ସଭ୍ୟତା ଦ୍ୱାରା ଅଭିଭୂତ ହୋଇନାହିଁ । ଏପରି ମନୋଭାବର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ପରିଣାମ ହୋଇପାରେ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ସବୁ ସମସ୍ୟାକୁ ନୂଆ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ନୂଆ ସଂସ୍କୃତି ଆଡକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା । ଆମର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯେ ମୌଳିକତାର ଏହି ବଳିଷ୍ଠ ଉତ୍ସକୁ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବହେଳାର ବାଲିବନ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ରୁଦ୍ଧ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ଚାଲିଛନ୍ତି ଏକ ସହଜ ଧାରାର ସୁଅରେ- ଯେଉଁ ପରମ୍ପରାର ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ

ରାମମୋହନ ରାୟ, ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁ ଓ ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣନ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ନିଆଯାଇପାରେ । ଏଭଳି ଐତିହାସିକ ଅବତାରଣାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଯେ ଆଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରେଣୀର ନିଷ୍ଫଳତା ବିଚାର କଲାବେଳେ ତାହାର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ସଂକଟକୁ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଦରକାର । ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶୂନ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧିର ପ୍ରୟୋଗ କରେନାହିଁ । ଯୁଗ ଓ ସମାଜର ସମସ୍ୟା ଉପରେ ତାହାର ବୁଦ୍ଧିର ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରୟୋଗର ପ୍ରଭାବ ଓ ଫଳଦ୍ୱାରା ହିଁ ତାହାର ସାର୍ଥକତା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇପାରେ । ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଆଗରେ ଗତ ଦେଢ଼ଶହ ବର୍ଷ ଧରି ଯେଉଁ ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ରାଜନୀତି ଓ ଅର୍ଥନୀତିର ସମସ୍ୟା ଦେଖା ଦେଇଛି ମୋଟ ଉପରେ ତାହା ଏକ ଜଡତାଗ୍ରସ୍ତ ପ୍ରାଚୀନ ସମାଜର ବର୍ତ୍ତମାନ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଅନ୍ଧକାର ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରତାରୁ ଉଠି ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହେବା । ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଚାରି ରକମର ଚେଷ୍ଟା ହୋଇଛି । ଏକ ଦିଗରେ ଆର୍ଯ୍ୟସମାଜର ଆର୍ଯ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି ନାମରେ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତିର ପୁନରୁତ୍‌ଥାନ, ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଅନୁକରଣ, ତୃତୀୟରେ ପୁରାତନ ଓ ନୂତନର ଅପମିଶ୍ରଣ, ଏବଂ ଚତୁର୍ଥରେ ମୂଲ୍ୟ-ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଘୋର ବିରୋଧ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଆଦର୍ଶର ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିରୋଧ । ଶେଷୋକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ଈଶ୍ୱରଚନ୍ଦ୍ର ବା ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଭଳି ଅତି ଅଳ୍ପଲୋକ ମଧ୍ୟରେ ନିବଦ୍ଧ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ମଞ୍ଜି ହୋଇ ଆମ ସମାଜରେ ରହିଛି । ପୁନରୁତ୍ଥାନବାଦୀଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଭାରତରେ ଅଳ୍ପ ନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସମର୍ଥନ ଛଡ଼ା ଏହାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନୀତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ପରୋକ୍ଷଭାବରେ ଭାରତୀୟ, ବିଶେଷତଃ ହିନ୍ଦୁ ମନରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଅତି ବେଶୀ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ହିନ୍ଦୁ ବୋଧହୁଏ ନିଜର ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଏ । ଅନ୍ୟ ଦୁଇଶ୍ରେଣୀକୁ ଅଲଗା ନ କରି ଏକାଠି କରିବା ଠିକ୍ ହେବ, କାରଣ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାକୁ ଏକତ୍ରିତ କରିବା ଚାହାନ୍ତି ସେମାନେ କଥାରେ ଆକର୍ଷକ, କିନ୍ତୁ କାମରେ ଅସମ୍ଭବ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଭାବୁଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍‌ଙ୍କ ଭଳି ଲେଖିଲା ବେଳେ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତିର ଗୁଣଗାନ କରି ପଶ୍ଚିମା ଲୋକଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲା ଭଳି ବହି ଲେଖନ୍ତି, ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଭଳି ସାରଶୂନ୍ୟ, ବିଳାସ ଓ ଆୟାସର ପଦବୀ ଗ୍ରହଣ କରି ସମାଜକୁ ଗତାନୁଗତିକ ଢଙ୍ଗରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଅନୁକରଣ ପଥରେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶପନ୍ଥୀଙ୍କୁ ଏଠାରେ ଅଲଗା କରା ହୋଇନାହିଁ, କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ପଦ୍ଧତି ଅଲଗା ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ହିଁ ଅଙ୍ଗ- ଠିକ ଯେପରି ଫାଶିଷ୍ଟ, ସୋସିଆଲ ଡେମୋକ୍ରାଟ୍ ବା ରକ୍ଷଣଶୀଳ ରାଜନୈତିକ ପଦ୍ଧତି ହିସାବରେ ପୃଥକ ପୃଥକ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ସଭ୍ୟତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ । ଭାରତର ଯେଉଁ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପ୍ରେରଣାଦ୍ୱାରା ପୁଷ୍ଟ ସେମାନେ ଏହି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଅନୁକରଣ ଶ୍ରେଣୀରେ ହିଁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବେ । ଏହି ତିନି ପ୍ରକାରର ଲୋକଙ୍କୁ ଏକାଠି

କରିବାରେ ଯେ କିଛି ତ୍ରୁଟି ନାହିଁ ତାହା ଆମ ଦେଶର ଶାସନକଳ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉପରେ ଆଖି ପକାଇଲେ ଜଣାଯିବ । ଭାରତର ବିକାଶ ପାଇଁ ଯେତେସବୁ ଆର୍ଥିକ, ବୌଦ୍ଧିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଚାଲିଛି ସେ ସବୁର ଏମାନେ ସମାନ ଭାବରେ ସମର୍ଥକ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେ଼ମୀ ପ୍ରଭୃତି ଏଭଳି ଯେତେ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି ସବୁଠାରେ ଏମାନଙ୍କୁ ସମାନ ସଂଖ୍ୟାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ତେଣୁ, ଅବାସ୍ତବ ପୁନରୁଦ୍ଥାନବାଦୀ ଓ ଲୁପ୍ତପ୍ରାୟ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଗାନ୍ଧିବାଦୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଆମ ଦେଶର ବୁଦ୍ଧଜୀବୀ କହିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ଏହିମାନେ- ଯେଉଁମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଛାଞ୍ଚରେ ଭାରତୀୟ ସମାଜର ସମାଧାନ ଚାହାନ୍ତି । ଏମାନେ କେବଳ ପ୍ରତିନିଧି ନୁହନ୍ତି, ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମଧ । ସାହିତ୍ୟ ସଭାରେ, ବିଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣାଗାରରେ, ସାଂସ୍କୃତିକ ମଣ୍ଡଳୀରେ, କଳା ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ, ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତାରେ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଯୋଜନାରେ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଏହିମାନେ ହିଁ ନେତା ଓ କର୍ମୀ । ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ, ଦେଶ ବିଦେଶରେ ଏହିମାନଙ୍କ ମତାମତ ହିଁ ଭାରତ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ । ସାଧାରଣ ଜୀବନ ଉପରେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଯେଉଁ ପ୍ରଭାବ ପଡିବାର କଥା ତାହା ଏହିମାନଙ୍କଠାରୁ ହିଁ ନିଃସୃତ ହେଉଛି ।

ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଦୁର୍ବଳତା ବିଷୟରେ ଅନେକ କଥା କୁହାଯାଉଛି । ଗୋଟିଏ ମତରେ, ସେ ଏକ ଚେରହୀନ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ଏ ଦେଶର ପରମ୍ପରାରେ ସେ ଗଢ଼ି ଉଠିନାହିଁ, ଏ ଦେଶର ମାଟି ପବନରେ ତାର ବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ମତରେ, ତାର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଦ୍ୱିଧାଯୁକ୍ତ, ପ୍ରାଚୀନ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ମାନଦଣ୍ଡର ଟଣା ଓଟରାରେ ସେ ନିକ୍ଷେପିତ । ପୁଣି ଏକ ମତରେ, ସେ ପ୍ରଚଳିତ ବିଶ୍ୱ ସଂସ୍କୃତି (ଅର୍ଥାତ୍ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିକୁ) ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିବାରୁ ତାହାର ବିକାଶ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । କେତେକ ପୁଣି କହନ୍ତି ଯେ ତାର ପ୍ରଶଂସକର ଅଭାବ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ବାରମ୍ବାର ୟୁରୋପ ଆମେରିକାର ପ୍ରଶଂସା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ସେମାନେ ପ୍ରଶଂସା ନ କଲେ ସେ ନିଜର ସାର୍ଥକତା ଉପଲବଧି କରି ପାରୁନାହିଁ । ବିଦେଶୀ ସମାଲୋଚକ ତା'ର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି ।

ଏ ସବୁଥିରୁ ମୋଟଉପରେ ଏତିକି ପ୍ରତୀତ ହେଉଛି ଯେ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଅବସ୍ଥା ଭଲ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଦୂରବସ୍ଥାର ଏଗୁଡ଼ିକ କାରଣ ନୁହନ୍ତି- ଲକ୍ଷଣ ମାତ୍ର । ଏସବୁର ମୂଳରେ, ତାର ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତାର ଦୁଇଟି ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି ଚରିତ୍ରଗତ ଓ ଆଦର୍ଶଗତ । ଚରିତ୍ର କହିଲେ ଏଠାରେ କେବଳ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଧର୍ମକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଛି । କଳାକାର ହେଉ ବା ସାହିତ୍ୟିକ, ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ହେଉ ସେଥିପାଇଁ ନିଷ୍ଠା ସର୍ବଦା ଦରକାର, ଯାହା ବିନା ସେ କେବେହେଲେ ଉତ୍ତମ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦିତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ହିସାବରେ ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ଗୌରବ ଘୋଷଣା କରିବା ହେଲା ଏହାର ପ୍ରଥମ ସୋପାନ । ସମାଜର ପରୀକ୍ଷା, ଜୀବନର ବିଶ୍ଳେଷଣ, ମୂଲ୍ୟବୋଧର ସୃଷ୍ଟି, ପ୍ରଗତିର ପଥପ୍ରଦର୍ଶନ,

ଏସବୁ ଯଦି ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର କାମ ହେଲା ତାହାହେଲେ ସେ ସତ୍ୟ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାର ଆନୁଗତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର ନ କରିବା ଉଚିତ । ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଆନ୍ତରିକତା ରଖି ତାର ଗୌରବ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ନ ହେବା ସକାଶେ ସତତ ଜାଗ୍ରତ ରହିବା ତା'ର ଧର୍ମ । କିନ୍ତୁ ଏହି ମାପଦଣ୍ଡରେ ମାପିଲେ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ସବୁଠୁ ବଡ଼ ଦୋଷ ଆଖି ଆଗକୁ ଆସିବ ତାହାର ଛୋଟଲୋକୀ, ଗୋଲାମୀ ଓ ପୌରୁଷହୀନତା । ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ନିଜର ପେଶାକୁ ଆପଣାର କରିପାରି ନାହିଁ ଓ ସେଥିରେ ତାର ଆତ୍ମ-ଗୌରବ ନାହିଁ । ଏହି ନିୟମର ଯାହା କିଛି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସ୍ୱାଧୀନତାପୂର୍ବ ଭାରତରେ ଥିଲା ତାହାକୁ ମୂଳପୋଛ କରି ଏକ ନୂଆ ଆନୁଗତ୍ୟର ପରମ୍ପରା ସୃଷ୍ଟି କଲେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ (ତାଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ୱ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ) । କବି, ଦାର୍ଶନିକ ବା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଯେ ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତା ନ ଚାହିଁବ ତାହା ନୁହେଁ । କୌଣସି ଦାର୍ଶନିକ ବା କବି ନିଜର ବୁଦ୍ଧି ଓ ବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱସ୍ତ ରହି ରାଜନୀତିର କର୍ମପ୍ରବାହ ଭିତରୁ କ୍ଷମତାକୁ ଉଠି ନିଜର ଆଦର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ତା'ର ବ୍ୟବହାର କଲେ ଆମେ ତାହାକୁ ସ୍ୱାଗତ ଜଣାଇବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଅତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ, ଦେଶବିଦେଶରେ 'ଦାର୍ଶନିକ' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ, ସମାଜର ଏକ ସନ୍ଧିକ୍ଷଣରେ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିର ବ୍ୟବହାର ସାମାଜିକ ପ୍ରଗତିର ଅନୁଶୀଳନ, ପରୀକ୍ଷା ଓ ସମାଲୋଚନା ପାଇଁ ନ କରି, ଯଦି ଫମ୍ପା କ୍ଷମତା ଓ ଆଡମ୍ବର ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ନ ଥିବା ସରକାରୀ ଗାଦିରେ ପିତୁଳାରୂପେ ବସି ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ବିଚାରକୁ ସରକାରୀ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବନ୍ଦ ରଖେ, ଏହାକୁ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଧର୍ମପ୍ରତି ଗର୍ହିତ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କହିବା ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ । ଉଉତମ ସ୍ତରରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଏହି ସରକାରୀ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ପରମ୍ପରା ଆଜି ନିମ୍ନଶ୍ରେଣୀର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭେଦିଛି ଏବଂ କିଏ ଦିଲ୍ଲୀ ଦରବାର ତ କିଏ ରାଜ୍ୟ ଦରବାର ବା ନ ହେଲା ବେଳକୁ ଉନ୍ନୟନ ବ୍ଲକ ଦରବାରରେ କବି, ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ବା ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ କରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାଦେଶିକ, ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ବା ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଓ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଅନୁଶୀଳନ କଲେ ଏହି କଥାଟି ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯିବ-ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ହିସାବରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେତିକି ପ୍ରଭାବ ଓ ସମ୍ମାନ ହୋଇପାରୁଛି ସେତିକିରେ ସେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହନ୍ତି, ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ଓ ପ୍ରଭାବକୁ ସେ ସରକାରୀ ସଂସ୍ଥା ଜରିଆରେ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଓ କଳାକାର ହିସାବରେ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟିକ ଯେ ଆତ୍ମଗୌରବ ବୋଧ କରିବା ଦିଗରେ କେତେ କାପୁରୁଷ ତାହାର ଏକ ଭଲ ନମୁନା ଓଡ଼ିଶାରୁ ମିଳେ । ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ଲବଧପ୍ରତିଷ୍ଠ ଲେଖକଙ୍କୁ ସାହିତ୍ୟ ଏକାଦମୀର ପୁରସ୍କାର ମିଳିବା ପରେ ପୁରସ୍କୃତ ବହିର ଏକ ନୂଆ ସଂସ୍କରଣ ବାହାରିଛି । ଏହି ସଂସ୍କରଣର କଳେବରରେ ତିନୋଟି ନୂଆ ଚଜ ଯୋଡ଼ା ହୋଇଛି । ପୁରସ୍କାର ବଣ୍ଟନ ବେଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କର ଭାଷଣ (ଏ ବହି ବିଷୟରେ ନୁହେଁ) ଏବଂ

ଲେଖକଙ୍କ ତରଫରୁ ଆଉ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କରକମଳରୁ ପୁରସ୍କାର ଗ୍ରହଣ କରିବା ବେଳର ଏକ ଫଟୋଚିତ୍ର । ଏପରି କରିବା ଫଳରେ ବହିଟିର ସରକାରୀକଳ ଜରିଆରେ ଭଲ ବିକ୍ରୟ ହେବ ସତ, କିନ୍ତୁ ସରକାରୀ କୃପାଦୃଷ୍ଟି ନିକଟରେ କଳାକାରର କି ନ୍ୟୂନତା ପ୍ରଦର୍ଶନ ! ବର୍ତ୍ତମାନ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ଏହା ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନୁହେଁ, ନିୟମ । ଶତକଡ଼ା ୯୯ ସ୍ଥଳରେ ସାହିତ୍ୟ, ବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନ ଓ ଇତିହାସରେ ସମ୍ମିଳନୀ ବା ବିଚାର ମଣ୍ଡଳୀରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତାସଂପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ ରୂପେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ କରାଯାଏ । ଏଭଳି ଆନୁଗତ୍ୟ ଓ ଆତ୍ମସମ୍ମାନହୀନତା କୌଣସି ସଭ୍ୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶରେ ମିଳିବା ତ ଦୁଷ୍କର, ଅଧିନାୟକବାଦୀ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଭିତରେ ଏହା ହୁଏ (କାରଣ ସେ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଆଇନତଃ ସରକାରୀ ଆଦର୍ଶକୁ ହିଁ ନିଜର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରେ ।) ଆମ ଦେଶର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ସାମାଜିକ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛି, କିନ୍ତୁ ଦୈନନ୍ଦିନ ଗୁଣାବଳୀକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନାହିଁ । ଏହାର ଓଲଟା ହେବା ଉଚିତ । ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାବଣଠାରୁ ତା'ର ସାମାଜିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଶିଖିବାକୁ ଚାହିଁ ନ ଥିଲେ, ତାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ନୀତି ଜାଣିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କୁ ପଠାଇଥିଲେ । ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସଭ୍ୟତାର ସାମାଜିକ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ଏକ ନୂଆ ରାଷ୍ଟ୍ରର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନୁହେଁ । ଆମର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ମୋଟର, ଶୀତତାପଯନ୍ତ୍ର ଓ ଟେଲିଭିଜନର ସଭ୍ୟତାଠାରୁ ତାହାର ସାମାଜିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅତି ତତ୍ପର, କିନ୍ତୁ ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତିତାର ହିସାବରେ ସାଧୁତା, ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ପେଶାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଦୈନନ୍ଦିନ ଗୁଣ ଶିଖିବା ପାଇଁ ପାଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ । (ମନେ ହୁଏ, ଏଗୁଡ଼ିକ ଶିଖିଲେ ଉପରୋକ୍ତ ସାମାଜିକ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ି ନୂଆ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।)

ଯେଉଁଠାରେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଆତ୍ମଗୌରବ ନାହିଁ, ସେ ଛୋଟଲୋକ । ତେଣୁ ଜନମାନସ ଉପରେ ତା'ର ପ୍ରଭାବ ନ ପଡିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ସମାଜକୁ ସେ ଚଳାଇ ପାରୁନାହିଁ, କାରଣ ସେ ସ୍ୱଚାଳିତ ନୁହେଁ । ଦେଶ ଭିତରେ କେହି ତାକୁ ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି ସେ ବିଦେଶୀ ପ୍ରଶଂସକ ଚାହେଁ । ଏପରି କାହିଁକି ଘଟୁଛି ? ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ କହିପାରେ ଯେ ଦେଶୀଲୋକ ତାକୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ; ତେଣୁ ସେ ସମ୍ମାନ ପାଇ ପାରୁନାହିଁ ଓ ବାଧ୍ୟହୋଇ କ୍ଷମତାଶାଳୀ ଦଳ, ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ଅନୁଷ୍ଠାନ ପାଖରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଉଛି । ସମ୍ମାନ ମିଳୁନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ୱଧର୍ମ ବି ତ୍ୟାଗ କରୁଛି ? ସାଧାରଣ ଲୋକ ନ ଚିହ୍ନି ପାରିବାର ଦୁଇଟି କାରଣ ଯେ କୌଣସି ଦେଶ ଓ ସମୟରେ କମ ବେଶି ପରିମାଣରେ ଥାଏ । ଲୋକେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ହୋଇପାରନ୍ତି କିମ୍ବା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ସାଧାରଣ ଲୋକର ମର୍ମକୁ ଛୁଇଁଲା ଭଳି କିଛି କରୁନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କୁ ଯୋଗ୍ୟ କରିବା ମଧ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଗୋଟିଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ସାଧାରଣ ଲୋକ ଯାହା ହେଲେ ବି ଅତି କମ୍‌ରେ ମଣିଷ । ତା ସମ୍ପର୍କ, ତାକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ଛୁଇଁଲା ପରି କଳାଦ୍ୱାରା, ସାହିତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା, ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା, ଅର୍ଥନୀତି ଓ ରାଜନୀତି

ଦ୍ୱାରା ସେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ ହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଯେ ସବୁ ରକମର ଶ୍ରେଷ୍ଠକଳା ଓ ଥିଓରୀକୁ ବୁଝିବ ତାହା ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ଜୀବନ ସଙ୍ଗରେ ଗଭୀର ଓ ନିବିଡ଼ ଅନୁଭୂତିର ସମ୍ପର୍କ ରଖି ଯେଉଁ ମନନ, କଳ୍ପନା ବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହେବ ତାହାର ବୋଧଗମ୍ୟତା ଅବଶ୍ୟ କିଛି ସମୟ ପରେ ସାଧାରଣ ମନକୁ ବିଭିନ୍ନ ବାଟରେ ଭେଦିଯାଏ । ଏପରି ଅଧିକାଂଶ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏଭଳି ଏକ ମାନସିକ ଆକର୍ଷଣ ଥାଏ ଯେ ସାଧାରଣ ବୁଦ୍ଧି ତାକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ନ କରି ପାରି ସୁଦ୍ଧା ତା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇପଡ଼େ । ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର କାର୍ଯ୍ୟ, ସୃଷ୍ଟି ବା ପରିଶ୍ରମ ଯଦି ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ନୁହେଁ, ତାହାର ଏକ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ସେ ମଣିଷ ଜୀବନ ସାଙ୍ଗରେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ଗଭୀର ସମ୍ପର୍କ ରଖି ପାରି ନାହିଁ ।

ଅର୍ଥନୀତି, ସାମାଜନୀତି, ଇତିହାସ, ବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନ, ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳା- ଯେ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଚର୍ବିତଚର୍ବଣ ଛଡା ଆଉ କିଛି କରୁନାହିଁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ କଥା ଯେ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଏସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଏକ ବିଦେଶୀ ଭାଷାରେ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ଯାହାକୁ ଏ ଦେଶରେ ଶତକଡ଼ା ୧ ଲୋକ ବି ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ଦେଶ ଓ ସମୟରେ, ଯେତିକି ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର କାର୍ଯ୍ୟ ପହଞ୍ଚିପାରେ ତାର ଏକ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ରଅଂଶ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ପ୍ରସାର କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । କିନ୍ତୁ ଏଇଠିତ ମୂଳରୁ ଏକ ନିହାତି ନଗଣ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ଭଳି ଉପାୟ ଆମ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ବାଛିଛନ୍ତି । ଅତି ଉନ୍ନତ ଓ ଶିକ୍ଷିତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ମଧ ସବୁଲୋକ ବୁଝୁଥିବା ଓ କହୁଥିବା ଭାଷାରେ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଯାହା ଚିନ୍ତା କରେ ଓ କଳ୍ପନା କରେ ତାହାର ଗ୍ରହଣ ସହଜରେ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଯଦି ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ସବୁ କାମ ଇଂରାଜୀରେ କରିଚାଲେ ତା'ର ପ୍ରଭାବ ପଡୁ ଓ ଲୋକେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ସମ୍ମାନ ଦିଅନ୍ତୁ; ଯଠାରୁ ବଳି ଅସ୍ୱାଭାବିକ କଣ ହୋଇପାରେ ? ଆମର ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞ, ବୈଜ୍ଞାନିକ, ଐତିହାସିକ, ସମାଜବିଜ୍ଞାନୀ, ସମାଲୋଚକ- ଏମାନଙ୍କୁ କିଏ, କାହିଁକି, କିପରି ଏ ଦେଶରେ ଗ୍ରହଣ କରିବ ?

ଭାରତ ଇତିହାସର ଏହା ଏକ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । ବୁଦ୍ଧ, କବୀରଙ୍କ ପରି କେତେକ ବ୍ୟତିକ୍ରମକୁ ଛାଡ଼ି ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ କେବଳ ସମାଜର ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଂଶକୁ ହିଁ ପାଠକ, ଶ୍ରୋତା ଓ ସମାଲୋଚକ ହିସାବରେ ରଖି ତାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛି । ଇଂରାଜୀ ଆଜି ସଂସ୍କୃତ, ଆରବୀ ଓ ଫାର୍ସୀର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ହୋଇଛି । ଇଂରାଜୀର ଦୋଷ ସଂସ୍କୃତ ଓ ଫାର୍ସୀଠାରୁ ବେଶି, କାରଣ ସାମାଜିକ ଏକତା ଆଜି ଭଳି ପୂର୍ବକାଳରେ ଏକ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଅଙ୍ଗ ନ ଥିଲା ।

ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଏହି ସ୍ୱାଭାବିକ ସାମାଜିକ ଏକତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ହଠାତ୍ ଏକ କୃତ୍ରିମ ବିଶ୍ୱ-ଏକତା ଆଡକୁ ଗତି କରିଛି । ତାହାର ଏ ବିଶ୍ୱ ଏକତା ପଛରେ ଚିନ୍ତାର ଉଦାରତା ବା ଅନୁଭୂତିର ଅନୁକମ୍ପା ନାହିଁ, ଅଛି ଏକ ଆତ୍ମନ୍ୟୂନତା, ପଛରେ ପଡିଯିବାର ଭୟ ଓ ଶୀଘ୍ର ବିଶ୍ୱବିଶ୍ରୁତ ହେବାପାଇଁ ଏକ ବିକଳ ଭାବ । ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଐତିହାସିକ ଦୃଷ୍ଟି

ନାହିଁ । ସେ ଭାବୁଛି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ସଭ୍ୟତା ଚାଲିଛି, ତା ଉପରକୁ ଆଉ କିଛି ଇତିହାସ ଗର୍ଭରେ ନାହିଁ -ସାରା ପୃଥିବୀ ଏଇ ସଭ୍ୟତା ଦ୍ୱାରା ଏକ ହୋଇଛି । ଏକ ପୃଥିବୀ,ପୁଣି ଏକ ସଭ୍ୟତା-ତାହା ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତା, ଏଇ ସଭ୍ୟତାର ପୁଣି ଏକ ସଂସ୍କୃତି-ତାହା ୟୁରୋପୀୟ ସଂସ୍କୃତି । କେତେ ପୁଣି ଯା' କହିବାକୁ ପଛାନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଏହାର ଅଛି ଏକ ଭାଷା-ତାହା ଇଂରାଜୀ ଭାଷା !! ଏପରି ସ୍ଥୂଳଦୃଷ୍ଟିର ପରିଣାମ ସ୍ପଷ୍ଟ । ପୃଥିବୀର ଯଦି ଏକ ସଭ୍ୟତା, ଏକ ସଂସ୍କୃତି (ଓ ଏକ ଭାଷା) ହୋଇଗଲାଣି, ଭାରତ ପରି ପଛୁଆ ଦେଶ ବି ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଶେଷରେ ସେଇଠି ପହଞ୍ଚିବ, ଦେଶର ଅର୍ଥନୀତି ବଢ଼ି ବଢ଼ି ରୁଷିଆ କି ଆମେରିକା ହେବ, ଦେଶର ସାହିତ୍ୟ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଇଂରାଜୀ ବା ଫରାସୀ ସାହିତ୍ୟ ହେବ । ଅତଏବ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟ, କଳା ବା ଦର୍ଶନର ଉପଲବ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କ ରୁଚି, ପ୍ରଣାଳୀ, ଆଦର୍ଶ ଓ ମାପଦଣ୍ଡ ହିଁ ଉପଯୁକ୍ତ କଷଟୀ । ଦେଶୀ ଲୋକ ଏତେ ପଛରେ ଅଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ବୋଧଶକ୍ତିକୁ ଜଗି ବସିଲେ ଆମେ ପୃଥିବୀର ଉତ୍ତମ ସାହିତ୍ୟିକ ବା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଭିତରେ ଗଣ୍ୟ ହୋଇପାରିବୁ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଏ ବିକଳ ଭାବ । ୟୁରୋପ, ଆମେରିକାରେ ଯେଉଁ ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକର ଓ ଯେପରି ଭାବରେ ଆଲୋଚନା ହେଉଛି ସେ ଗୁଡ଼ିକର ସେପରି ଢ଼ଙ୍ଗରେ ଏଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରିବା ଉଚିତ । ସେଠି ଅସ୍ତିତ୍ୱବାଦ, ସର୍‌ରିଅଲିଜିମ୍ ଓ କ୍ୟୁବିଜିମ୍ ଚାଲିଲାଣି ତ ଏଠି ନ ହେଲେ ଆମେ ବିଶ୍ୱ ସଂସ୍କୃତିରେ ଭାଗନେଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ସମାଜ ଓ ସାହିତ୍ୟରେ 'ରାଗୀ ଯୁବକ'(Angry Youngmen) ଓ 'ବିଟ୍ ପୁରୁଷ' (Beat Generation)ଙ୍କର ସମସ୍ୟା ଦେଖାଦେଲାଣି ତ ଆମ ସମାଜରେ ବି ଏଗୁଡ଼ିକର ଆବିର୍ଭାବ ହେବା ଦରକାର । ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଯୁଦ୍ଧବିଧ୍ୱସ୍ତ ସମାଜ ଓ ବିଘଟିତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅସ୍ଫୁଟ ପୀଡ଼ା କୁହରି ଉଠୁଛି, ତେଣୁ ତତ୍‌ସମ୍ବନ୍ଧରେ କଳ୍ପନା ଓ ଇମେଜ ଆମ କବିତାରେ ନ ରହିଲେ ଆମର କବିତା ଯୁଗଧର୍ମୀ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆମେ ବି ସେଇ ଢ଼ଙ୍ଗରେ, ସେସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏବଂ ସେଭଳି ଇମେଜ ଓ କଳ୍ପନା ନେଇ କବିତା ଲେଖି ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଦର ପାଇବା । ଯା' ପଛକୁ ଆଉ ଏକ କଥା ଆସିଯାଉଛି । ଉତ୍କର୍ଷର ମାନଦଣ୍ଡ ଯଦି ସେଠି ରହିଲା ତାହେଲେ ଯାହାକିଛି ସେସବୁ ଦେଶର ସମାଲୋଚକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ହୋଇପାରିନାହିଁ, ନିଜ ଦେଶରେ ତାର ଯେତେ ସମାଦର ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା ଲେଖକ ଓ ଚିନ୍ତକର ସନ୍ତୋଷ ହେବ ନାହିଁ । ପୁନଶ୍ଚ, ଓଲଟା ଭାବରେ,ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଦୃତ ହେବାକୁ ଚାହିଁଲେ ସେମାନେ ବୁଝିଲାଭଳି ଶବ୍ଦ ଯୋଜନା, ପ୍ରାସଂଗିକତା, ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ସନ୍ଦର୍ଭର ଆଶ୍ରୟ ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହା ଏକ ଦୂଷିତ ଆବର୍ତ୍ତ । ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ଚିନ୍ତକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ପାଠକ ଓ ସମାଲୋଚକଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଏତେ ବିକଳ ଯେ ନିଜ ଦେଶରେ ପାଠକ ଓ ସମାଲୋଚକ ତାର ଗୌଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ, ଇଂରାଜୀରେ ଲେଖିବା ତାର ପ୍ରଥମ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଦେଶୀ ଭାଷାରେ ଲେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭରୁ ତାର ଚିନ୍ତା, ଯେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ ହେବ କି ନାହିଁ ? ହେଲେ ବି,

ଇଂରାଜୀ ବା ଋଷୀୟ ବହି ଭଳିଆ ଲାଗିବ କି ନାହିଁ ? ବୋଦଲେୟାର, କାମ୍ୟୁ ଓ ରସେଲ୍ ସାଙ୍ଗରେ ଏହାର ତୁଳନା ହେବ କି ନାହିଁ ? ବିଦେଶୀ ଲୋକର କି ଗରଜ ପଡିଛି ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ଏତେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇବାକୁ ? ସେ ଯଦି ଏଲିୟଟ, ବୋଦଲେୟାର, କ୍ୟାମୁ ବା ରସେଲଙ୍କର ଚିନ୍ତା ଓ କଳା ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ, ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ପରି ସେକେଣ୍ଡ ହ୍ୟାଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେ କାହିଁକି ଏ ସବୁ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ? ଭାରତୀୟ ପୁସ୍ତକ ସେ ପଢିପାରେ କେବଳ ଭାରତୀୟ ମୌଳିକତା, ଭାରତୀୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ବିଚିତ୍ରତାର ସନ୍ଧାନ ପାଇବାକୁ । ଗୋଟିଏ ଦେଶର ଲୋକ ଅନ୍ୟ ଦେଶର କିଭଳି ସାହିତ୍ୟ ଓ ଚିନ୍ତା ପ୍ରତି କୌତୁହଳୀ ହୁଅନ୍ତି ? ଗୋଟିଏ ସଭ୍ୟତା ଭିତରେ ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା ଇଂଲଣ୍ଡର ପାଠକ ଓ ସମାଲୋଚକ ଏକ ଭାଷାଭାଷୀ ଆମେରିକା ବା ଅତି ପଡ଼ୋଶୀ ଫ୍ରାନ୍ସର ସାହିତ୍ୟ ବା ବୌଦ୍ଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରୁ କେବଳ ସେଇମାନଙ୍କର କଥା ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ସ୍ୱଦେଶୀୟ ପାଠକ ଓ ସମାଲୋଚକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଅନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଯେପରି ଦ୍ୱିତୀୟ, ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀୟ ଇଂରାଜୀ ଲେଖକଙ୍କ ପଛରେ ସମୟ ବିତାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ମନେ କରି ଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ କରେ; ଇଂଲଣ୍ଡ ବା ଫ୍ରାନସର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ତା' ନ କରି ଅନ୍ୟ ଦେଶର କେବଳ ପ୍ରମାଣିତ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ବା କୃତି ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରେ ।

ଏହା ପଛରେ ଇତିହାସ ଓ ମାନବସମାଜ ବିଷୟକ ଏକ ଗଭୀର ଓ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ୍ୟ ଅଛି, ଯେଉଁଥିରୁ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କୁ ଅପାର ଆଶା ଓ ପ୍ରେରଣା ମିଳିବା କଥା । ତାହା ଏହି ବିଶ୍ୱ ଏକତା ପରି ବାସ୍ତବ ଅନୁଭୂତିରୁ ଆସିନାହିଁ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ବିଶ୍ୱ ସଭ୍ୟତା, ବିଶ୍ୱ ସଂସ୍କୃତି ବା ବିଶ୍ୱ ଭାଷାର ଜନ୍ମ ହୋଇନାହିଁ । ଅନେକ ଭୂଖଣ୍ଡରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତୀୟ ସାମାଜିକ ଏକତା ମଧ୍ୟ ଆସି ପାରି ନାହିଁ । ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ବା ସଂସ୍କୃତିର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ ମଣିଷ ଓ ସମାଜର ଦୈନନ୍ଦିନ ଅଭାବ, ଇଚ୍ଛା, ସମସ୍ୟା ଓ ଅନୁଭୂତିକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି । ବିଶ୍ୱସାରା ଏଗୁଡ଼ିକର ସାମ୍ୟ ନ ଆସିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ସଂସ୍କୃତି, ଏକ ସାହିତ୍ୟ, ଏକ ଭାଷା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହି ଆଦର୍ଶରୁ ଆଜି ଆମେ ବହୁତ ଦୂରରେ- ଯେଉଁଠି ଚମଡ଼ାର ରଙ୍ଗ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ପାଚେରୀ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛି । ଅତୀତରେ ଭାରତ, ଇଜିପ୍ଟ, ଗ୍ରୀକ, ରୋମାନ୍ ପ୍ରଭୃତି ସଭ୍ୟତା ଯେପରି ସ୍ୱଳ୍ପ କାଳରେ ପୃଥିବୀର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସଭ୍ୟତା ରୂପେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନୁକରଣୀୟ ହୋଇଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ୟୁରୋପୀୟ ସଭ୍ୟତା ସେପରି ହୋଇଛି, ଏବଂ କିଛିଦିନ ପରେ ତାହାର ଅବସାନ ଘଟି ନୂଆ ଅଞ୍ଚଳରୁ ନୂଆ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରୟୋଗ ହେବ । ଏପରି ଏକ ପରେ ଏକ ନୂଆ ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ଦୃଷ୍ଟି ନେଇ ଯେତେ ଆଞ୍ଚଳିକ ସଭ୍ୟତା ଗଢ଼ି ଉଠିବ ତା ଭିତରୁ ସବୁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ କଲାଭଳି କୌଣସି ଏକ ସଂସ୍କୃତି ଜରିଆରେ ଏକ ବିଶ୍ୱ ସଂସ୍କୃତିର ଗଠନ ହୋଇପାରେ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ହୋଇନାହିଁ, ଅବିକଶିତ ସମାଜ, ଅବିକଶିତ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଅବିକଶିତ ଭାଷାର ଏକ

ଐତିହାସିକ ବିଶେଷତ୍ୱ ରହିଛି । ବିକଶିତ ଜୀବନପ୍ରଣାଳୀ, ବିକଶିତ ଭାଷା, ବିକଶିତ ସଂସ୍କୃତି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଭ୍ୟତା-ଧାରାର ସାର୍ଥକ ଉପଲବ୍ଧି ହୋଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ପୁଣି ଏକ ନୂଆ ଐତିହାସିକ ପ୍ରୟୋଗ ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ସଭ୍ୟତାର ନୂତନ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଫସଲ ନିମନ୍ତେ ନୂତନ କୁମାରୀ ଭୂଇଁର ନୂଆ ଅଞ୍ଚଳ, ନୂଆ ମଣିଷ ଓ ନୂଆ ଭାଷାର ଆବଶ୍ୟକତା ହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ କୁହନ୍ତି ଆମ ଦେଶୀଭାଷା ପ୍ରଚଳିତ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ଉପଯୁକ୍ତ ମାଧ୍ୟମ ହେବାକୁ ଅକ୍ଷମ, ସେମାନେ ଅନ୍ତତଃ ଆଂଶିକ ସତକଥା କହୁଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି ଯେ ଆମ ଭାଷା ଜରିଆରେ ଓ ଆମର ମଣିଷ, ହାଓ୍ୱା ଓ ଅନୁଭୂତି ଜରିଆରେ ନୂଆ ସଭ୍ୟତାର ଦିଗ ଫିଟିପାରେ, ଯାହା ଇଂରାଜୀ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିକଶିତ ଭାଷା ଜରିଆରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଅବସାନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି ବୋଲି ପଶ୍ଚିମୀ କହିଲେଣି, କିନ୍ତୁ ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭାରତର ସାହିତ୍ୟିକ, କଳାକାର ଓ ଗାଁ ଟାଉଟର କହୁଛନ୍ତି ଯେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଆମକୁ ହାସଲ କରିବାକୁ ହେବ-ତେଣୁ ଆମେ ଇଂରାଜୀ କିପରି ଛାଡ଼ିବା ?

ଯା ସାଙ୍ଗକୁ ଆଉ ଏକ ସତ୍ୟ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ । ମହାନ୍ ଦର୍ଶନ, ସାହିତ୍ୟ କିମ୍ବା କଳା କେବଳ ନିବିଡ଼ ଅନୁଭୂତିରୁ ଜନ୍ମେ । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମା, ମସ୍ତିଷ୍କ ଓ ହୃଦୟର ଲୀଳାସ୍ଥଳ ରକ୍ତମାଂସ ଅସ୍ଥିର କଳେବର ହୋଇଥିବ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷର ନିବିଡ ଅନୁଭୂତି କେବଳ ନିଜର ସୀମିତ ପରିବେଶରେ ଥିବା ଛୋଟ ଛୋଟ ମଣିଷ, ଜନ୍ତୁ, କୀଟ, ଗଛଲତା, ଅଭାବ, ଇଚ୍ଛା, ପାପ ପୁଣ୍ୟ, ପାଣି ପବନରୁ ହିଁ ଆସିବ । କୌଣସି ଆରୋପିତ ଅନୁଭୂତି ଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ମନ ବହୁତ ଉଚ୍ଚକୁ ବା ଗଭୀରତାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ବଡ଼ ବଡ କଳା ଓ ସାହିତ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି କେବଳ ଗଭୀର ସ୍ଥାନୀୟ ଅନୁଭୂତିରୁ ହିଁ ହୁଏ । ଦାର୍ଶନିକ, ବୈଜ୍ଞାନିକ, କବି ଓ କଳାକାର ଉପରେ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ପାଣିପବନ, ଗଛଲତା, ପଶୁ, ମଣିଷର ପ୍ରଭାବ ଦୀର୍ଘସ୍ଥାୟୀ ହୁଏ, ଏବଂ ସେହି ଅନୁଭୂତିର ଗଭୀରତା ବଳରେ ସେମାନେ ବିଶ୍ୱକଳା ଓ ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, କୃତ୍ରିମ ଭାବରେ ଆରୋପିତ ବିଶ୍ୱ-ଅନୁଭୂତିର ଫଳ ଅତି ସ୍ଥୂଳ ଓ ଖର୍ବ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଲାକ୍‌ସନେସ୍‌ଙ୍କର ଆଇସ୍‌ଲାଣ୍ଡୀୟ ଅନୁନ୍ନତ ଲୋକଙ୍କ ବିଷୟରେ ଗଳ୍ପ, ପାର୍ଲ ବକ୍‌ଙ୍କର ସୁନ୍ଦର ପୃଥିବୀ ଓ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ପରଜାର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅତି ସ୍ଥାନୀୟ ଓ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ସୁଦ୍ଧା ବିଶ୍ୱ ଅନୁଭୂତିର ବାହକ ହୋଇପାରିଛି । କେବଳ ସ୍ଥାନୀୟ ଅନୁଭୂତି ବିଶ୍ୱ ଅନୁଭୂତିର ବାହକ ହୋଇପାରେ । ଏହା ସହିତ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାର ଏକ ବିଚିତ୍ର ଓ ରହସ୍ୟମୟ ସଂପର୍କ ରହିଛି ।

ଉପରୋକ୍ତ କେତେକ ସମାଲୋଚନାରୁ କେହି ଭୁଲ ନ ବୁଝିବା ଉଚିତ ଯେ ଅନୁଭୂତି ବା ବୁଦ୍ଧିକୁ ନିଜର ରାଷ୍ଟ୍ର ବା ସମାଜ ଭିତରେ ଯୁଗର ସାଧାରଣ ଅନୁଭୂତିଠାରୁ ଅଲଗା ଓ ସଂକୁଚିତ କରି ରଖିବା ଆମର ଧ୍ୟେୟ । ସମାଜ ଓ ପରିବେଶ ଭିନ୍ନ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା କଳାର ଏକ ସ୍ନାୟୁ

ପରିଧି ଅଛି ଓ ସମୟର ଏକତ୍ୱ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖେ । ବିଶେଷକରି ଉଡ଼ାଜାହାଜ ଓ ରକେଟ ଯୁଗରେ ବିଭିନ୍ନ ସମାଜ ସମୟର ଏକତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧି ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଚେତନାଶୀଳତା ଓ ଯୁଗ ଓ ସମାଜ ଉଭୟର ପରିଧି ଦୁଇ ଭିନ୍ନ କେନ୍ଦ୍ରରୁ ସୃଷ୍ଟ ବୃତ୍ତ କାଟନ୍ତି ଏବଂ ଉଭୟ ପରିଧିର ସାଧାରଣ ବୃତ୍ତାଂଶ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମାଜର ବୃତ୍ତାଂଶ ପାଇଁ ପୃଥକ୍ ହେବ । ଏହି ସାଧାରଣ ହିଁ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଉପଯୁକ୍ତ ଅନୁଭୂତି-ଭୂମି । ଏହିଠାରେ ଯୁଗ-ଅନୁଭୂତି ସାମାଜିକ ଅନୁଭୂତି ସାଙ୍ଗରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ, ଏହିଠାରେ ଯୁଗ-ଅନୁଭୂତି ପରିବେଶର ଅନୁଭୂତି ଜରିଆରେ ପ୍ରାଣବନ୍ତ ହୁଏ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଅନୁଭୂତି ଯୁଗ-ଅନୁଭୂତି ଦ୍ୱାରା ମାର୍ଜିତ ହୁଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀକୁ କୁହାଯାଉ ନାହିଁ ଯେ ସେ କେବଳ ଭାରତୀୟ ସମାଜ ଓ ପରିବେଶର ବିଶେଷ ଅନୁଭୂତି ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଉ, ଏବଂ ରକେଟ୍ , ଆଣବିକ ବୋମା ବା ଶୀତଳଯୁଦ୍ଧ ପରି ଏ ଯୁଗର ସାଧାରଣ ଅନୁଭୂତି ଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଉ । ଏହା କଲେ କାଳକୁ ଛାଡ଼ି ସ୍ଥାନ ସଂକୁଚିତ ହୋଇଯିବ । ତା ଭିତରେ ଯୁଗ ଚେତନା ରହିବ ନାହିଁ । ସାମାଜିକ ଚେତନା ଓ ଯୁଗ ଚେତନାର ସଂଶ୍ଳେଷଣ ପ୍ରକୃତ କଳାକାରର ଆଦର୍ଶ ହେବା ଉଚିତ । ସ୍ଥାନକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ସେପରି କାଳର ଅନୁଭୂତି ଫମ୍ପା ଓ ଅବାସ୍ତବ ହୋଇଯିବ ନିଶ୍ଚିତ । ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଯେତେବେଳେ ଏଠାକାର ଜାତିଭେଦ ବିଷୟରେ ନୀରବ ରହି ଶ୍ରେଣୀଭେଦ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ସଂଘର୍ଷ କଥା କହେ, ଚୁଲିର ଧୂଆଁ ଓ ଗୃହିଣୀର ଚକ୍ଷୁଦାହକୁ ମନେ ନ ପକାଇ ରକେଟ ଓ ବିଜୁଳି ଛାଞ୍ଚୁଣୀର କବିତା ଲେଖେ, ବା ଦେଶର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ବ୍ୟାଧିର ସମସ୍ୟା ବିଷୟରେ କେବେ ନ ଭାବି ଆଣବିକ ଯୁଦ୍ଧରୁ ପୃଥିବୀକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ସମାଧାନ ଖୋଜିବାକୁ ସିଗାରେଟ୍ ଓ ମଦ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରେ, ତାହାର ଅନୁଭୂତିକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ସୁସ୍ଥ ବିଶ୍ୱଚେତନା ନ କହି ଅନୁକରଣଗ୍ରସ୍ତ ଆରୋପିତ ଅନୁଭୂତି କହିବା ହିଁ ଠିକ୍ ମନେହୁଏ ।

ଏସବୁ ଭୁଲିଯିବା ହିଁ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଆଦର୍ଶଗତ ଦୁର୍ବଳତା । ସେ ତା'ର ଐତିହାସିକ ସମସ୍ୟାକୁ ଭୁଲିଯାଇଛି । ବାହାରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ପଥରେ ଚାଲି ସେ କେବେହେଲେ ନିଜତ୍ୱ ଉପଲବ୍ଧି କରି ପାରିବ ନାହିଁ, ଦେଶରେ ତା'ର ଆଦର ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ବିଦେଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସ୍ଥାନୀୟ ଅନୁଭୂତି, ସ୍ଥାନୀୟ ସମସ୍ୟା, ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷା ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଯଦି କାମ କରିବ ତା ହେଲେ ସ୍ୱଦେଶରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ପ୍ରଭାବ ବଢ଼ିବା ନିଶ୍ଚିତ ଓ ସେଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଏବଂ ପ୍ରଭାବ ଏକ ନୂଆ ଯୁଗର ଦ୍ୟୋତକ ହୋଇପାରେ ଏବଂ ବିଦେଶର ଲୋକେ ବଳେ ତା ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବେ । କିନ୍ତୁ ଏଥିପାଇଁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସତ୍ ସାହସ ଦରକାର । ଏତିକି କଷ୍ଟ ତାକୁ ବରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଆଦର୍ଶଗତ ଦୁର୍ବଳତା କହିଲେ ବୁଝାଉନାହିଁ ଯେ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶବାଦକୁ ସେ ଗ୍ରହଣ କରୁ । ତା'ର ଆଦର୍ଶବାଦ କଣ ହେବା ଉଚିତ, କେଉଁ ଦର୍ଶନ, କେଉଁ ରାଜନୀତି, କେଉଁ ଅର୍ଥନୀତି ଦ୍ୱାରା ସେ ଚାଳିତ ହେବ, ତାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉତ୍ତର ବର୍ତ୍ତମାନ ମିଳି ନ ପାରେ, ମିଳିବା ଆବଶ୍ୟକ ମଧ ନୁହେଁ । ସେ ଆରମ୍ଭ କରିବ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର, ନିଜ ପରିପାର୍ଶ୍ୱର ସୁଖ ଦୁଃଖ , ଅଭାବ ଇଚ୍ଛା ଓ ସମସ୍ୟା

ସମାଧାନଠାରୁ । ଯେଉଁଠି ଭୁଲ୍ ହେଉଛି, ଯେଉଁଠି ଦୁର୍ନୀତି ହେଉଛି, ଯେଉଁଠି ମଇଳା ଅନ୍ଧକାର ବ୍ୟାପିଛି ସେଇଠି ଚେତନଶୀଳ ହେଲେ ତାର ଅନ୍ତରର ବୀଣା ଝଙ୍କୃତ ହୋଇ ଉଠିବ ଏବଂ ସେଇ ଝଙ୍କାରର ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବ୍ୟାପକତାରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଅନୁଭୂତି କ୍ରମେ ବିଶ୍ୱ ଅନୁଭୂତିରେ ପରିଣତ ହେବ । ଖଣ୍ଡ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, ଖଣ୍ଡଇଚ୍ଛା ଓ ଅଭିଳାଷର ପରୀକ୍ଷା କରି ତାହାର ସନ୍ତୋଷ ଖୋଜିଲେ ତା ଭିତରୁ ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଦର୍ଶ ଓ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିର ଆବିର୍ଭାବ ହେବ । ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଆରୋପିତ ଅନୁଭୂତି ଓ ସମସ୍ୟାକୁ ଛାଡ଼ି ନିଜର ପ୍ରାକୃତିକ ଅନୁଭୂତି ଓ ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ସଜାଗ ହେଲେ ନୂତନ ଆଦର୍ଶର ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ତାର ମନର ଆକାଶରେ ସଂଚାରିତ ହେବ । ଏ ସଂପର୍କରେ ବଙ୍ଗଳାର ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଧୁନିକ କବି ଓ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କର ଉଦାହରଣ ଦେବା ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହେବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଯେତେବେଳେ ପଚରା ଗଲା ଯେ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ କାହିଁକି ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ, ସେ କହିଲେ ଆମ ଦେଶର ଲୋକେ କୌଣସି ବିରାଟ ଦୁଃଖ ଭିତର ଦେଇ ଗତି କରି ନାହାଁନ୍ତି । ୟୁରୋପର ଯୁଦ୍ଧ, ଡିକ୍‌ଟେଟରସିପ୍‌ର ତୀବ୍ର ଯାତନା ଭିତରୁ ତାଙ୍କର ମହାନ୍ ଉପନ୍ୟାସମାନ ରଚିତ ହୋଇଛି । ଏଭଳି କହୁଥିବା ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କ ଉପରେ ହଠାତ୍ ରାଗି ନ ଯାଇ ଭାବିବା ଉଚିତ ଯେ ଏପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ମୂର୍ଖତା କିପରି ହୋଇପାରେ ? ଭାରତରେ ଯଦି ଦୁଃଖ ଯାତନା ନାହିଁ, ଭାରତର ଗତ ଦେଢ଼ଶହ ବର୍ଷର ଇତିହାସରେ ଯଦି ଡିକ୍‌ଟେଟରସିପ୍ ନ ଥିଲା, ତାହେଲେ ଏ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କଣ ? ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଘର୍ଷବେଳର ଅତ୍ୟାଚାର, ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଓ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଲେଖକ ମାନେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ଭୁଲିଗଲେ ? ୟୁରୋପରେ ମହାଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ଭାରତରେ, ବିଶେଷକରି ବଙ୍ଗଳାରେ, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ମଲେ । ତାଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ସରିଲାପରେ ଆମର ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନ ବିଭେଦରେ କୋଟି କୋଟି ନରନାରୀ, ଶିଶୁ, ବୃଦ୍ଧ ଗୃହଶୂନ୍ୟ, ଅବଲମ୍ବନ ଶୂନ୍ୟ ହେଲେ; ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ପଡ଼ୋଶୀର ଛୁରୀ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲେ । ଏସବୁ ବ୍ୟତୀତ ୟୁରୋପୀୟ ଲୋକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ଯେଉଁ ଦୈନନ୍ଦିନ ଦୁର୍ବହ ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ କଳ୍ପନା କରି ପାରିବ ନାହି, ତାହା ଏଠାରେ ଶତକାଡ଼ା ୯୦ ଜଣଙ୍କର ଭାଗ୍ୟଲିଖନ । ତଥାପି ଏପରି ଭାବିବାର କାରଣ କେବଳ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ହୋଇପାରେ; ଏବଂ ଏଠାରେ ଉଭୟ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ । ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଏତେ ଅନୁକରଣ ପ୍ରିୟ ଯେ ସେ ବଡ଼ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବା ପାଇଁ ୟୁରୋପୀୟ ସାହିତ୍ୟରେ ଯେଭଳି ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣାର, ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି ଠିକ୍ ସେଭଳି ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ଅନ୍ୟ ରକମର ଦୁଃଖଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭୂତିରୁ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ସାହିତ୍ୟ ହେବ କିପରି ? ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ଭାରତରେ ଯାହା କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ଅନୁଭୂତି, ତାହାର ସେହି ଅନୁଭୂତି ନାହିଁ କିମ୍ବା ସହାନୁଭୂତି ମଧ ନାହିଁ । ଗୋରା ଜାତିର ଲୋକ ମଲେ ଯେତିକି କଷ୍ଟ, ଭାରତର ହରିଜନ ଆଦିବାସୀ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ବା ନିହତ ହେଲେ ସେତିକି କଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼େ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ଜାତି ପ୍ରଥା ମଣିଷ ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ଅତୁଳନୀୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଛି ଯେ କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ଅନୁଭୂତି ସମାଜର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କ ଅନୁଭୂତି ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର

ସମସ୍ୟା ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ନୁହେଁ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ିଲେ, ହାଣକାଟ ହେଲେ ଏଇ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଏକା ଘରେ ପଡ଼ୋଶୀ ହୋଇ ବା ସଂପର୍କୀୟ ଭାବେ ରହିବାର ସୁଯୋଗ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଆଦୌ ନ ଥାଏ । ଶହ ଶହ ବର୍ଷ ଧରି ସେମାନଙ୍କର ରକ୍ତ ଓ ମାଂସର ସମ୍ବନ୍ଧ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରେଣୀ ରକ୍ତମାଂସଠାରୁ ବିଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି, ତେଣୁ ଅନୁଭୂତି ଓ ସହାନୁଭୂତିର ଏ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ । ଅନୁଭୂତିର ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ସହାନୁଭୂତିର ଅଭାବକୁ ମନର ଜୋରରେ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହେବ । ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଭୂତିକୁ ସହାନୁଭୂତି ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରହଣ କରି ତାଙ୍କର ସମସ୍ୟାରେ ଜଡ଼ିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନହେଲେ, ଅପୂର୍ବ ସୃଷ୍ଟିର ମୂଳସ୍ରୋତ ଯେଉଁ ଅନୁଭୂତିର କଥା ବଙ୍ଗାଳୀ ସାହିତ୍ୟିକ କହିଲେ, ସେ ଅନୁଭୂତି ଆମ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ଘଟିବ ନାହିଁ ।

ଅନୁଭୂତିର ବିଛିନ୍ନତାକୁ ବଢ଼େଇବା ପାଇଁ ନାନାରକମର କୃତ୍ରିମ ସୁବିଧା ଆମର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଆମ ଦେଶର ଯୋଜନା ଜରିଆରେ ମିଳୁଛି । ଏ ଯୋଜନା ଏକ ଅନୁକରଣ ଯୋଜନା । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜୀବନ ପ୍ରଣାଳୀର ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଏହି ଯୋଜନା ସମାଜର ଥୋକେ ଲୋକଙ୍କୁ ସେଇଭଳି ଜୀବନସ୍ତରକୁ ନେଇଯିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ଋଣ ସୂତ୍ରରେ ଲବ୍ଧ ଅଜସ୍ର ଧନ ବ୍ୟୟ ଫଳରେ ଦେଶର ବିଜ୍ଞାନ, ଶିକ୍ଷା, ଶିଳ୍ପ ବା ସାହିତ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସ୍ତରକୁ ଉଠୁନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏପରି ବହୁତ ଦ୍ୱୀପ ତିଆରି ହେଉଛି ଯେଉଁଠି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବୈଭବ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କୋଠା, ବଗିଚା, ମଟର ଓ ହୋଟେଲ ଗଢ଼ି ଉଠୁଛି । ବଡ ବଡ ଅଟ୍ଟାଳିକା ବିଜ୍ଞାନଗାର ନାମରେ ନିର୍ମିତ ହେଉଛି । ଯଦିଓ ଉଦ୍ଭାବନ କିଛି ନାହିଁ । କାଳିଦାସଙ୍କ ନାମରେ ବିରାଟ ଗବେଷଣା ମନ୍ଦିର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ତୋଳା ହେଉଛି- ଯଦିଚ କାଳିଦାସ ସମାରୋହରେ ଭାରତୀୟ ସାହିତ୍ୟିକଙ୍କ ମୁଖରୁ ଇଂରାଜୀ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣି କାଳିଦାସଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥିବା ସୋଭିୟତ ରୁଷର ବିଦ୍ୱାନ ଘୃଣାରେ ସଭା ତ୍ୟାଗ କରୁଛନ୍ତି । ଏନ୍‌ସାଇକ୍ଲୋପେଡ଼ିଆ ନାମରେ ମୋଟା ଦରମାର ଚାକିରି ଖୋଲା ଯାଉଛି ଦେଶୀ ଭାଷାରେ ବିଶ୍ୱଜ୍ଞାନ ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ଯେତେବେଳେ ଦେଶୀ ଭାଷାକୁ ସ୍କୁଲ କଲେଜ ପାଠର ମାଧ୍ୟମରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଉନାହିଁ । ଏସବୁ ଭିତରେ ପଶି ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଅନୁଭବ କରିବାର ଶକ୍ତି ଆହୁରି କମିଯାଉଛି । ଶୀତତାପ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ରୂପେଲୀ ମିନାରରେ ରହି ସେ ସାରା ଦେଶର ଖରା ଓ ଶୀତକୁ ଭୁଲିଯାଉଛି । ଏହି ଅନୁଭୂତିର ବିଛିନ୍ନତାକୁ କାଟିବା ପାଇଁ ସତ ସାହସ ଦରକାର । ତ୍ୟାଗ ଓ ବିଦ୍ରୋହ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏହି ବିଛିନ୍ନତାକୁ କାଟି, ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆଗରେ କୌଣସି ଆତ୍ମନ୍ୟୁନତା ବୋଧ ନ କରି ନିଜ ଦେଶର ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ, ପଛୁଆ ଅର୍ଥନୀତି ଓ ଅବିକଶିତ ଭାଷା ଲାଗି ଲଜ୍ଜାବୋଧ ନ କରି ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଯଦି ନିଜର ପରିପାର୍ଶ୍ୱ ସଙ୍ଗରେ ନିବିଡ଼ ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ହେବ, ତାହେଲେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାକୁ ଏକ ନୂତନ ଜଗତ ଦେଖାଯିବ । ସେ ଜାଣିବ ଯେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ମାନଦଣ୍ଡ, ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ସମସ୍ୟାକୁ ନିଜ ଉପରେ ଆରୋପିତ

କରି, ତାର ପ୍ରଶଂସା ଖୋଜି ତୃପ୍ତ ହେବା ତାହାର ଭାଗ୍ୟ ନୁହେଁ, ତାହାର ଭାଗ୍ୟ ନୂଆ ନୂଆ ପ୍ରସଙ୍ଗ ନେଇ ନୂଆ ସଂସ୍କୃତିର ସ୍ଥାପନା କରିବା । ଏଠାରେ ରାଜନୀତିର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ନୂଆ, ଏଠାରେ ଅର୍ଥନୀତିର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ନୂଆ; କାରଣ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତର ରାଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଅର୍ଥବିଜ୍ଞାନ ତିଆରି ହେଲାବେଳେ ସମସ୍ୟା ସ୍ଥାନୀୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲେଖାଯାଇଛି । ତାକୁ ଏକ ବିଶ୍ୱଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲେଖିବାର ଦରକାର ହେଲାଣି, ଅଥବା ଅତି କମ୍‌ରେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ପୃଥିବୀର ଅଧିକତର ଜନସଂଖ୍ୟା ଅର୍ଥାତ୍ ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଲେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେହିପରି ଦର୍ଶନର ସମସ୍ୟାରେ ବା ସାହିତ୍ୟର ଗଠନ ଓ ଶୈଳୀରେ ନୂଆ ମାନର ସୃଷ୍ଟି ଆବଶ୍ୟକ । ସାହିତ୍ୟର ଯେଉଁ ଢ଼ଙ୍ଗ, ଯେଉଁ ରୂପ ଓ ଉପନ୍ୟାସ କବିତାର ଯେଉଁ ଶୈଳୀ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସମାଜରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଠିକ୍ ବୋଲି ମନେ ହେଉଛି, ଆମ ସମାଜରେ ସେସବୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ କାଟୁ କରୁନାହିଁ । କେବଳ ବିଶେଷଜ୍ଞ ଦଳ ଭିତରେ ଅନେକ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇଯାଉଛି । ଏସବୁ ବିଷୟରେ ନୂତନ ପ୍ରୟୋଗର ଅବକାଶ ରହିଛି । ଭାରତର ପରିବେଶକୁ ନେଇ ଏଭଳି ଯେତେ ନୂଆ ପ୍ରୟୋଗ ହେବ ତାହା ପ୍ରାନ୍ତୀୟତାର ସୂଚକ ହେବନାହିଁ, ବରଂ ଭବିଷ୍ୟତର ବିଶ୍ୱର ମାନଦଣ୍ଡ ହେବାର ପ୍ରଚୁର ଆଶା ରହିଛି ।

ଅତଏବ, ମୂଳତଃ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀକୁ ଚେରହୀନ, ଦ୍ୱିଧାଯୁକ୍ତ ବା ପରନିର୍ଭରଶୀଳ କହିବା ସତ୍ୟ ହେଲେ ସୁଦ୍ଧା, ସତ୍ ସାହସର ଅଭାବ ଓ ଆଦର୍ଶହୀନତା ଫଳରେ ହିଁ ସେ ଏତେ ଗୌଣ ଓ ଅନୁତ୍ପାଦକ ହୋଇ ରହିଛି । ନୂଆ ସୃଷ୍ଟି ନିମନ୍ତେ ତା'ର ଦୁରନ୍ତ ଅଭିଳାଷ ନାହିଁ । ପରସୃଷ୍ଟି -ମନର ସମକକ୍ଷ ହେବା ପାଇଁ ଅଛି ବିକ ଭାବ । ଆଦର୍ଶ ଓ ଚରିତ୍ର ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ପ୍ରଥମେ ଆସିବ ? ଗୋଟିଏ ଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଆଦର୍ଶ ସେ ନିଜେ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ ନିଜର ଅନୁଭୂତିରୁ । ତେଣୁ ଚରିତ୍ରର ଆବଶ୍ୟକତା ପ୍ରଥମ । ସେ ଯଦି ନିଜର ପେଶା ପ୍ରତି ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ହୋଇ ସ୍ୱାଧୀକାର ଘୋଷଣା କରିବ ଏବଂ ସମାଜର ସବୁ ଅମଙ୍ଗଳ ଓ ଅନ୍ଧକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ବଳିଷ୍ଠ ଭାବରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କରିବ, ଆପେ ଆପେ ନୂତନ ଆଦର୍ଶର ଅରୁଣାଲୋକରେ ତାର ସୃଷ୍ଟି ବଳିଷ୍ଠ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ହେବ । ଏହା କରିବା ପାଇଁ ତାକୁ ନିଜ ସମାଜ ପରିବେଷ୍ଟନୀ, ଜଳବାୟୁ ଓ ଭାଷାଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଏହି ଅଭାବର ଭାବ କାଟି ପାରିନାହିଁ, ସେ ଅନ୍ଧ, କିଛି ଦେଖିପାରିବ ନାହିଁ ।

ସାଧାରଣ ସମ୍ମାନ, ସାଧାରଣ ଉନ୍ନତି, ସାଧାରଣ ପ୍ରଭାବର ଅଧିକାରୀ ହେବା ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଐତିହାସିକ ଭାଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ହୁଏତ ସେ ସାଧାରଣ ଆରାମ ଓ ସମ୍ମାନର ମୋହରେ ନିଜକୁ ବିରାଟ ଐତିହାସିକ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଇତିହାସର ରଥଚକ୍ର ତଳେ ଧୂଳିରେ ମିଶିଯିବ, ଅବା ଇତିହାସର ସାରଥି ହୋଇ ନୂତନ ଯୁଗର ଆବାହକ ହେବ । ଏ ଦୁଇଟିରୁ ବାଛିନେବାକୁ ହେବ । ପୃଥିବୀରେ ନୂଆ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତି ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗର ଜରୁରୀ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତାହା ପୂରଣ କରିବାର ବିରାଟ ଆକାଂକ୍ଷା ହିଁ ଭାରତୀୟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀର ଉତ୍‌ଥାନର ଏକମାତ୍ର ବାଟ । (୧୯୬୦)

ଦେଶରକ୍ଷା ଏବଂ ଭାରତୀୟ ମସ୍ତିଷ୍କ

ବେଳେ ବେଳେ ଏପରି କିଛି ଘଟିଯାଏ ଯାହାର ସାମ୍ନାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଆମର ଅନ୍ତରର ଚରିତ୍ରଟିକୁ ଆମେ ଦେଖିପାରୁ । ସେଇ ଘଟଣାର ଦର୍ପଣରେ ଆମର ଗୋଷ୍ଠୀ ଚରିତ୍ର ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହୋଇଯାଏ । ଏକ ସମଷ୍ଟି ଭାବରେ ଆମର ମସ୍ତିଷ୍କ ଓ ହୃଦୟ କିପରି କାମ କରୁଛି ତାହା ଧରା ପଡ଼ିଯାଏ । ଗତ ୧୧ ମଇ ୧୯୯୮ରୁ ୨୮ ମଇ ୧୯୯୮ ଏଭଳି ଏକ ଘଟଣା ପ୍ରବାହର ସମୟ ଥିଲା । (୧୧ ମଇ ଭାରତ ସରକାର ପରମାଣୁ ପରୀକ୍ଷଣ କଲେ ଓ ୨୮ ମଇ ପାକିସ୍ତାନ ତାହା କଲା ।)

ଆମ ସମାଜର ଏକ ମିଶ୍ରିତ ଶ୍ରେଣୀ ଅଛି ଯାହାର କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀ ଓ ଭାବଭଙ୍ଗିମା ଆମ ଜାତୀୟ ଚରିତ୍ରକୁ ପରିଭାଷିତ କରିଥାଏ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଜନସଂଖ୍ୟା ଅନୁପାତ ବହୁତ ବଡ଼ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଦିଗ ଓ ଦିଗନ୍ତକୁ ନିରୂପଣ କରିବାରେ ତାର ନିଷ୍ପତ୍ତିମୂଳକ ଭୂମିକା ଥାଏ । ୧୧ ମଇରୁ ୨୮ ମଇ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏବଂ କିଛିଟା ତାପରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ତର୍କ-ବିତର୍କ ଉତ୍ସାହ-ଉଦ୍ଦୀପନା ଆଦିକୁ ସ୍ମରଣ କଲେ ଆମର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଚରିତ୍ର ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କ୍ଷମତାର ଗୋଟିଏ ଝଲକ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ ।

୧୧ ମଇର ଘଟଣା ଦିନେ ଦେଢ଼ ଦିନ ଭିତରେ ଟି.ଭି. ଓ ଖବର କାଗଜମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ସମ୍ବାଦରେ ଚହଳ ପକେଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମ ଭାବନାର ବେଲୁନ୍‌ରେ ହାଓ୍ୱା ଭରିଗଲା । ୨୮ ତାରିଖ ପରେ ସେଥିରୁ ଅଧା ହାଓ୍ୱା ଫୁସ୍ କରି ବାହାରିଗଲା । ଆମେ ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇଥିଲୁ, ପାକିସ୍ତାନ ଆମର ଗୋଡ଼ ଟାଣି ତଳେ ପକେଇ ଦେଲା ଓ ଆମେ ଦୁହେଁ ସମାନ ହୋଇଗଲୁ । ଆମେ ନିଜକୁ ମହାଶକ୍ତି ବୋଲି ଭାବି ସାରିଥିଲୁ, ପାକିସ୍ତାନ ଜଣାଇଦେଲା ଯେ ପାକିସ୍ତାନ ଯେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ଶକ୍ତି ଆମେ ବି ସେଇ ଶ୍ରେଣୀର । ଜୁନ୍ ୩ ତାରିଖରେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟକୁ ମିଶାଇ ଗୁଡ଼ାଏ ଉପନିର୍ବାଚନ ଥିଲା । ଯେଉଁ ଦଳର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଓ ନୀତି ଫଳରେ ଆମକୁ ଏକ ମହାଶକ୍ତିର ଭାବନା ମିଳିଥିଲା ତାହାକୁ ଏହି ନିର୍ବାଚନ ମାନଙ୍କରୁ କୌଣସି ବିଶେଷ ଭୋଟ ମିଳିଥିବାର ଜଣାପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଗୌରବାନୁଭୂତିର ତୀବ୍ରତା କମି ସାରିଥିଲା ।

ତେବେ ସେଇ ମହାନ୍ ଅନୁଭବର ତୀବ୍ରତା କମିଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେଇ ବାସନା ରହିଗଲା । ଯେଉଁ ବୋମା ଆମକୁ ଏତେ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଦେଇଥିଲା ଓ ଏକ ଅଭୂତପୂର୍ବ ବିଜୟର ଶିହରଣ ଆଣି ଦେଇଥିଲା, ତାକୁ ଆମେ ନିନ୍ଦା କରିବୁ କିପରି ? ତାର ପରୀକ୍ଷଣକୁ ଅନୁଚିତ

ବୋଲି କହିବୁ କିପରି ? ଯେଉଁମାନେ ୬ ଅଗଷ୍ଟ ହିରୋସୀମା ଦିବସ ପାଳନ କଲେ ନିଶ୍ଚୟ ଆମ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଚରିତ୍ରର ପରିପନ୍ଥି ଏକ ଅସାମାଜିକ ଗୋଷ୍ଠୀ । ୧୧ ମଇ ଦିନ ଭାରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି (ବି.ଜେ.ପି)ର ବଡ଼ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁମାନେ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରଚଳିତ ରାଜନୀତିର ବି.ଜେ.ପିର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ପାଟିଆ ଶତ୍ରୁ ହେଉଛନ୍ତି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ । କେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ସେମାନେ ପ୍ରଥମେ ଯେତେବେଳେ ମୁହଁ ଖୋଲିଲେ ସେତେବେଳେ ନିନ୍ଦା କରିବେ କି ପ୍ରଶଂସା କରିବେ ଏହାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ସରି ନ ଥାଏ । ମାର୍କସବାଦୀ ଦଳର ମହାସଚିବ ହରିକିଶନ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । କହିଲେ ଯେ ଭାରତୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଇଂଜିନିୟରମାନେ ଏହି ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଟେକନୋଲଜି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଭୁତପୂର୍ବ ସଫଳତା ହାସଲ କରି ଧନ୍ୟବାଦର ପାତ୍ର ହୋଇଛନ୍ତି । ଏଠାକି ବିବୃତି ଯେ ବୋମା ବିସ୍ଫୋରଣକୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ନ କରିଛି, ତାହା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ କହିପାରିବେ କି ? ୨୮ ମଇରେ ଯେତେବେଳେ ପାକିସ୍ତାନ ବୋମା ବିସ୍ଫୋରଣ କଲା, ଏସିଆର ଆଉ ଏକ ଦେଶ ଏହି ଆଧୁନିକତମ ଟେକ୍ନୋଲଜିରେ ପାରଙ୍ଗମ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ସେମାନେ ପୁନର୍ବାର ବିବୃତି ଦେଇଥାନ୍ତେ । ତାଙ୍କର ରାଷ୍ଟ୍ରଭକ୍ତି ବାଧା ଦେଲା କି ? ଭାରତୀୟ ଜନତାପାର୍ଟିରୁ ମାର୍କ୍ସବାଦୀ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟପାର୍ଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଭିଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କ କ'ଣ ଏକା ଭଳି କାମ କରୁଛି ?

ପରମାଣୁ ବୋମାକୁ 'ସମସ୍ତେ' ସ୍ୱାଗତ କଲେ ବୋଲି କହିଲେ ବେଶୀ ଭୁଲ ହେବନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ବିରୋଧ କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଭାବଧାରାରେ ବାନ୍ଧି ହେବ ନାହିଁ । କେତେକ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଗତ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ଜଣା ପଡ଼ିଛି । ସେଥିରୁ ବୁଝି ହୁଏ ଯେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନସର ଉତ୍ସାହ କେତେ ତୀବ୍ର ଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ବିରୋଧ କଲେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ, ମାନବତାବାଦୀ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ପରିବେଶବାଦୀଙ୍କର ଛୋଟ ଛୋଟ ଗୋଷ୍ଠି ଥିଲେ । କେତେ ପ୍ରକାରର ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ବିଶ୍ୱ ବଜାର ସାଙ୍ଗରେ ଏପରି ମିଶାଇ ଦେଲେଣି ଯେ ଦେଶ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଭାବନାକୁ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ବିଚାର କରନ୍ତି । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହଟେଇବା ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ନ କରି ବୋମା ତିଆରିରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି ବୋଲି ସେମାନେ ଆକ୍ଷେପ କରନ୍ତି । ସତେ ଯେପରି ପ୍ରତିରକ୍ଷା ଖର୍ଚ୍ଚରେ ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ହିଁ ଦେଶରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବଢିଚାଲିଛି । ଆଉ ଏକ ଗୋଷ୍ଠି ଉତ୍ତର-ଆଧୁନିକତାବାଦର ଫେଶନକୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛନ୍ତି । ରାଜ୍ୟ ଏକ ଅତ୍ୟାଚାରୀ ସଂସ୍ଥା । ତାକୁ ଆଉ ବେଶୀ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଦେବାଦ୍ୱାରା ମଣିଷମାନେ ଅସହାୟ ହୋଇପଡ଼ିବେ ବୋଲି ସେମାନେ ତର୍କ କରନ୍ତି । କଥା ଗୁଡ଼ିକ ବେଶ ଉଚ୍ଚ ବିଚାର ମଣ୍ଡିତ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଉଚ୍ଚ ବିଚାରର ଗୋଷ୍ଠୀଦ୍ୱୟ ବଜାରର ସାର୍ବଭୌମିକତାରେ ଚିନ୍ତିତ ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଂପାନୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଖୋଲାବଜାରର ଶକ୍ତି ଯେପରି ବଢ଼ିଚାଲିଛି ଓ ତାହା ଫଳରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଜୀବନ ଯେପରି ଅସହାୟ

ହୋଇଯାଇଛି, ସେଥିପ୍ରତି ଏମାନେ ସଂବେଦନଶୀଳ ନୁହଁନ୍ତି । ନିତ୍ୟନୂତନ ଉପଭୋଗ ସାମଗ୍ରୀର ଉଦ୍ଭାବନରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଇଂଜିନିୟରମାନେ ଯେପରି ଲାଗିପଡ଼ିଛନ୍ତି ଓ ଯାହା ଫଳରେ ଭୋଗବିଳାସ ଓ ଆରାମଦାୟକ ଜିନିଷ ଉପରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ସବୁ ବଢ଼ିଚାଲିଛି, ଏଥିପ୍ରତି ସେମାନେ ଉଦାସୀନ । ଏହିସବୁ ଅନାବଶ୍ୟକ ଓ ଅପସଂସ୍କୃତିକାରକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ବଢ଼ାଉଛି ବୋଲି ସେମାନେ ବିବେଚନା କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଅତଏବ, ବୋମାର ବିରୋଧ କରିବା ଆପଣାଛାଏଁ ଏକ ପବିତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଯାଏନା । ରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ଏକ ପାପକାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ । ରାଜ୍ୟ ବା ରାଷ୍ଟ୍ର ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଏହାର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ବାଞ୍ଛନୀୟ । ତେଣୁ ବୋମାକୁ ବିରୋଧ କରିବାର କେବଳ ଦୁଇଟି ତର୍କସଂଗତ ଉପାୟ ଅଛି । ପ୍ରଥମଟି ଏହା ଯେ, ବୋମାଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିରକ୍ଷା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ଅନ୍ୟଭାବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ପ୍ରତିରକ୍ଷାର ବିକଳ୍ପ ଉପାୟ ଖୋଜିବାକୁ ହେବ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ପରମାଣୁ ବୋମା ଏପରି ଏକ ମାନବ ସମାଜ ବିରୋଧୀ ଅସ୍ତ୍ର ଯେ ବରଂ ପରାଜୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବା, କିନ୍ତୁ ଏହି ଅସ୍ତ୍ରର ନିର୍ମାଣ ବା ବ୍ୟବହାର କରିବା ନାହିଁ । ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରୁ ଯେ କୌଣସି ବକ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ମାନସିକ ସାହସ ଦରକାର ।

ବୋମାର ସମର୍ଥନ କରିବା ମଧ୍ୟ କୌଣସି ବୀରତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ, କି ଦେଶଭକ୍ତିର ପରିଚାୟକ ନୁହେଁ । ଦେଶଭକ୍ତି ଏକ ତ୍ୟାଗର ଭାବନା ଅଟେ । ବେମାର ସମର୍ଥନ ଯଦି ତ୍ୟାଗଭାବନାଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ ତାହାହେଲେ ଏହା ଏକ ପ୍ରକାରର ଆତ୍ମ-ପ୍ରବଞ୍ଚନା । ତ୍ୟାଗବିହୀନ ଦେଶଭକ୍ତିରୁ ଦେଶକୁ କିଛି ମିଳିବାର ନାହିଁ ।

ଭାରତର ଶାସକ ଶ୍ରେଣୀ (ଭାରତ ପରି ଦେଶରେ ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀହିଁ ଶାସକ ଶ୍ରେଣୀ) ପ୍ରତିରକ୍ଷା ସଚେତନ ନୁହନ୍ତି । ରାଷ୍ଟ୍ରର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ପାଇଁ କେଉଁ ଉପାଦାନ ଦରକାର, ସେଥିରେ କୂଟନୀତି ଓ ଅର୍ଥନୀତିର ଭୂମିକା କଣ, ଏ ସଂପର୍କରେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷିତରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ନିରକ୍ଷର ଗ୍ରାମବାସୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତିରକ୍ଷା କହିଲେ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ଓ ହତିଆରକୁ ବୁଝନ୍ତି । ଜଣେ ଶାସକ ଭାବରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନେହରୁଙ୍କର ମଧ ଏହିପରି ଧାରଣା ଥିଲା । ୧୯୬୨ ଚୀନ୍ ଆକ୍ରମଣ ଯେତେବେଳେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ନେହରୁ କୌଣସି ଏକ ଗସ୍ତରେ ବାହାରିଥିଲେ, ସାମ୍ବାଦିକମାନେ ଆକ୍ରମଣ ବିଷୟରେ ପଚାରିବାରୁ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ଆମ ସେନାବାହିନୀକୁ କହିଦିଆ ହୋଇଛି ଯେ ସେମାନେ ଆକ୍ରମଣକାରୀଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେବେ । ଏହାର କେତୋଟି ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ଅପମାନଜନକ ପରାଜୟ ହେଲା ଓ ଦୁନିଆର ଚକ୍ଷୁରେ ଭାରତର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କମିଗଲା । ୧୯୪୭ ପୂର୍ବରୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ବିଦେଶନୀତି ସଂପର୍କରେ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗର ଦୃଢ଼ ସଂପର୍କ କରିବାକୁ ହେବ ।

ସେତେବେଳେ ଚୀନ୍ ଆମର ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶ ନ ଥିଲା । ୧୯୬୨ ଆକ୍ରମଣବେଳେ ଗୋଟାଏ ମଧ୍ୟ ପଡୋଶୀ ଦେଶ ଚୀନକୁ ଆକ୍ରମଣକାରୀ କହିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ଏହାଥିଲା ଆମର ବିଦେଶନୀତି ବା କୂଟନୀତିର ଚରମ ବିଫଳତା ।

ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରର ବଜାର ଦାମ ବହୁତ ବେଶୀ ଏବଂ କିଣିବା ବେଳେ ମୋଟା କମିଶନ ମିଳିଥାଏ । ତେଣୁ ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଓ ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସମୟରୁ ହତିଆର କିଣିବା ଆମର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଏକ ପ୍ରିୟକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ନୂଆ ହତିଆର କିଣାଯାଇ ଖବରକାଗଜ ଦ୍ୱାରା ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଚାରିତ କରାଯାଏ । ଲୋକେ ତାକୁ ଦେଖି ଭାବନ୍ତି ଯେ ଆମର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ମଜବୁତ ହେଉଛି । ଏହି ମନୋବିଜ୍ଞାନ ଆମର ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଥିଲା, ତେଣୁ ପରମାଣୁ ବୋମା ଫୁଟିବାମାତ୍ରେ ଆମକୁ ଲାଗିଲା ଯେ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ମିଳିଗଲା ।

ଭାରତ ପ୍ରତିରକ୍ଷାର ଅସଲ ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକ କ'ଣ ଏବଂ ସେହି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଏହି ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା କେତେ ? ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ପରେ କେତେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ପୂର୍ବ ଉପନିବେଶ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କଲେ, ସେମାନେ ଆଉ ନିଜର କିମ୍ୱା ବିଶ୍ୱର ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ମୌଳିକ ଚିନ୍ତନ କଲେନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଚାହିଁଲେ ଯେ ଗୋରା ଦେଶମାନେ ଯେଉଁ ଦିଗରେ ଯାଉଛନ୍ତି ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଆଡ଼କୁ ଯିବା । ଭାରତ ଏବଂ ପାକିସ୍ତାନ ଭାବିଲେ ଯେ ବ୍ରିଟେନ ଓ ଆମେରିକା ଯେଉଁ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ରଖୁଛନ୍ତି, ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ରଖି ନିଜର ପ୍ରତିରକ୍ଷାକୁ ମଜବୁତ କରିବା । ପ୍ରତିରକ୍ଷାର ବିକଳ୍ପ ଉପାୟ ସେମାନେ ଖୋଜିଲେ ନାହିଁ । ଏହା ମଧ୍ୟ ବୁଝିଲେ ନାହିଁ ଯେ ବ୍ରିଟେନ ଆମେରିକାର ଶକ୍ତି କେବଳ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ କିମ୍ୱା ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରକୁ ନେଇ ନୁହେଁ । ଆମେରିକାର ପ୍ରତିରକ୍ଷା କହିଲେ ଯାହା ବୁଝାଏ, ଭାରତର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ସମସ୍ୟା ତାହାଠାରୁ ଭିନ୍ନ । ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ିବା ବେଳେ ବାରମ୍ୱାର ଆମର ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ଓ ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ସୀମା ଅଞ୍ଚଳର ଘଟଣା ପଢ଼ି ଆମର ମନ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇଉଠେ । ବୁଦ୍ଧି ବଣା ହୋଇଯାଏ । ସୀମା ଆମର ଦୁର୍ବଳ, ଅସ୍ୱଚ୍ଛ ଏବଂ ଭଙ୍ଗୁର । ସୀମାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ଅଞ୍ଚଳମାନ ଅଶାନ୍ତ ଓ ଉପଦ୍ରୁତ । ଆମର ପ୍ରତିରକ୍ଷାର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ସୀମାର ଭଙ୍ଗୁରତା ଓ ସୀମାର ଅଞ୍ଚଳର ଅସ୍ଥିରତା । ପରମାଣୁ ବୋମା ଏହି ସମସ୍ୟାରେ କଣ କରିବ ?

(୨)

ବାମନ ମସ୍ତିଷ୍କ ତା'ର ଆହ୍ୱାନ ଓ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ କମେଇ କରି ଦେଖେ । କାରଣ ଛୋଟ ମସ୍ତିଷ୍କ କେବଳ ଛୋଟ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ହିଁ ତୁଲାଇପାରିବ । ଏକ ବିରାଟ ଆହ୍ୱାନ ତା ଆଗରେ ଆସି ଠିଆ ହେଲେ ସେ ତା ପ୍ରତି ଆଖି ବୁଜି ଦିଏ । ଭାରତୀୟ ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ କେବଳ ପାକିସ୍ଥାନକୁ ବିପଦର ମୁଖ୍ୟ ବିନ୍ଦୁ ଭାବରେ ଚିହ୍ନିତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏପରି କଲେ ମଥାଟି ଥଣ୍ଡା ରହେ । ଭୌଗଳିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ସାମରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପାକିସ୍ଥାନ ଆମଠାରୁ ଅନେକ ଛୋଟ । ସାମାଜିକ ଓ

ବୌଦ୍ଧିକ ଚେତନାରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତ ପାକିସ୍ଥାନର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ । ପାକିସ୍ଥାନ ଭାରତ ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଇଥର ଯୁଦ୍ଧ କରିଛି ଓ ପରାସ୍ତ ହୋଇଛି । ୧୯୪୮ରେ ପାକିସ୍ଥାନ ଭାରତ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରି ନ ଥିଲା । ପାକିସ୍ଥାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଭାବପ୍ରବଣ ହେବାବେଳେ ଅନେକ ବନ୍ଧୁ ଭୁଲିଯାନ୍ତି ଯେ ସ୍ୱାଧୀନତା ବେଳେ ଭାରତର ମାନଚିତ୍ରରେ କାଶ୍ମୀର ନ ଥିଲା । ମୁସଲମାନ ବହୁଳ କାଶ୍ମୀରର ହିନ୍ଦୁ ମହାରାଜା ଭାରତରେ ମିଶିବେ କି ଅଲଗା ଦେଶ ହୋଇ ରହିବେ, ସ୍ଥିର କରି ପାରି ନ ଥିଲେ । ସେତିକିବେଳେ ପାକିସ୍ଥାନ କାଶ୍ମୀର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲା, ଭାରତ ଉପରେ ନୁହେଁ । ଆକ୍ରମଣ ଚାଲିଥିବା ଭିତରେ କାଶ୍ମୀର ଭାରତ ସଙ୍ଗେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସର୍ତ୍ତ ଦେଇ ମିଶିଲା । ଭାରତୀୟ ସେନା ପାକିସ୍ଥାନୀ ସେନାକୁ ଅଟକେଇ ଦେଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଅଞ୍ଚଳ ସେମାନଙ୍କର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଭିତରକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ତଃରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଚାପରେ ନେହରୁ କାଶ୍ମୀର ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଜାତିସଂଘ ପାଖକୁ ନେଇଗଲେ । ସେଇଦିନଠାରୁ ଏହା ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମସ୍ୟାର ରୂପନେଲା । ଆଜି ଯଦି ପାକିସ୍ଥାନ କାଶ୍ମୀରକୁ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରଶ୍ନ କରି ତୋଳିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ଏଥିପାଇଁ କେବଳ ସେ ଦୋଷୀ ନୁହେଁ ।

୧୯୬୫ ଓ ୧୯୭୧ରେ ଯେଉଁ ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା, ଉଭୟରେ ଭାରତର ସ୍ପଷ୍ଟ ସାମରିକ ବିଜୟ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେତିକିରେ ଭାରତକୁ କିଛି ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଯଦି ବିଜୟ ହେଲା, ସେତେବେଳେ କାଶ୍ମୀର ବିଷୟରେ ଏକ ପକ୍କା ମୀମାଂସା ଆମେ କରାଇ ପାରିଥାଆନ୍ତୁ । ନ ହେବାର କାରଣ ଏହି ଯେ ବିଶ୍ୱରେ ଯେଉଁ ଦାଦା-ଶକ୍ତିମାନେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ଦୁନିଆର ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଯୁଦ୍ଧ ବା ସଂଧି ହେବା ସମୟରେ ଦୃଶ୍ୟ ବା ଅଦୃଶ୍ୟ ଭାବରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତି ଓ ସଂଧିମାନଙ୍କୁ ଅମୀମାଂସିତ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ବିଜୟୀ ଦେଶମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଚାପରେ ପଡ଼ିଯାନ୍ତି । ଭାରତ ସବୁବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ଚାପ ଆଗରେ ନଇଁଛି । ତାସକେଣ୍ଟ ଓ ଶିମିଳା ଚୁକ୍ତି ଭାରତକୁ କୌଣସି ସୁଫଳ ଦେଲା ନାହିଁ । ପାକିସ୍ଥାନ ସାଙ୍ଗରେ ବିବାଦ ଯେଉଁଠି ଥିଲା ସେଇଠି ରହିଲା । ମହାଶକ୍ତିମାନେ ଚାହାଁନ୍ତି ଯେ ତୃତୀୟବିଶ୍ୱର କଳହ ଗୁଡ଼ିକ ନ ଛିଣ୍ଡୁ ତାହେଲେ ସେମାନେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁର୍ବଳ ଶିକାର ହୋଇ ରହିବେ ।

ଭାରତରେ ଶାସକ ବର୍ଗ ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ ଚାହେଁ ନାହିଁ ଯେ ଭାରତର ବିବାଦ କୌଣସି ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଦେଶସାଙ୍ଗରେ ହେଉ । ଯଦି ବିବାଦ ହୋଇଯାଏ, ତାକୁ ଲୁଚାଇବାକୁ ଚାହେଁ । ଚୀନ ସାଙ୍ଗରେ ଭାରତର ବିବାଦକୁ କେହି ଯଦି ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଉଠାଏ ତାହେଲେ ଆଲୋଚନାରେ ଆଉ ଉତ୍ସାହ ରହେ ନାହିଁ । କଂଗ୍ରେସ ହୁଅନ୍ତୁ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ବି.ଜେ.ପି. ହୁଅନ୍ତୁ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ହୋଇପାରେ ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ବନ୍ଦ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଏଥର ସେଇୟା ହେଲା । ପରମାଣୁ ପରୀକ୍ଷଣର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ରକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଜର୍ଜ ଫର୍ଣାଣ୍ଡେଜଙ୍କୁ ଅତି ଚତୁରତାର ସହିତ ବ୍ୟବହାର କଲେ । ଜର୍ଜ ମହାଶୟଙ୍କର ଚୀନ-ବିରୋଧୀ ମନୋଭାବକୁ ଜାଣି ଚୀନ

ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିବୃତି ଦେବାପାଇଁ ତାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ । ସେହି ବିବୃତିର ଖିଅଧରି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବାଜପେୟୀ ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କୁ ଚିଠି ଲେଖିଲେ ଯେ, ଚୀନ ଆମପାଇଁ ଅତି ବିପଜ୍ଜନକ ଓ ତା' ପାଖରେ ପରମାଣୁ ବୋମାର ଏକ ବଡ଼ ଶସ୍ତ୍ରାଗାର ରହିଛି । ଏଥିପାଇଁ ଆମେ ମଧ୍ୟ ପରମାଣୁ ବୋମା ପରୀକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲୁ । (ଲିଖିତ ଭାବରେ ଆମେରିକାର ସରକାରକୁ କୈଫିୟତ ଦେବାକୁ କୌଣସି ଦରକାର ନ ଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହୁଥିବା ଆମେରିକା ରାଷ୍ଟ୍ରଦୂତକୁ ଡ଼ାକି ମୌଖିକ ଭାବରେ ଏକଥା ସେ କହିପାରିଥାଆନ୍ତେ ।)

ଇତିମଧ୍ୟରେ ରକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ବିବୃତିକୁ ନେଇ ଦେଶର ଚାରିଆଡ଼ୁ ଶିକ୍ଷିତ ମହଲର ଓ ରାଜନୈତିକ ନେତାମାନଙ୍କର କଟୁ ମନ୍ତବ୍ୟ ଆସିଲା ଯେ, ଚୀନ ସାଙ୍ଗରେ ଏଭଳି କିଛି ଖରାପ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆମର ନାହିଁ, ତେଣୁ ତାକୁ ଅଯଥାରେ ଗାଳିଦେବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । କ୍ଲିଣ୍ଟନ ସାହେବ କୁ ଚିଠି ଲେଖିବା ପରେ ବି.ଜେ.ପିର ନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଚୀନ୍ ସଂପର୍କରେ ନରମ କଥା ସବୁ କହିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ସେଇ ଚାପରେ ଜର୍ଜ ମଧ୍ୟ କହିବସିଲେ ଯେ, ମୋ କଥାକୁ ଖବରକାଗଜ ଭୁଲ ଭାବରେ ଚିତ୍ରଣ କଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଚୀନ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ନେଇ ସରକାର ଚୁପ୍, ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ଚୁପ୍ ଏବଂ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ଚୁପ୍ ।

ବାଜପେୟୀ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଚୀନ ସଂପର୍କରେ ସମୀକ୍ଷା କରି ଚୀନ ନୀତିକୁ ନୂଆମୋଡ଼ ଦେବାର କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ଜର୍ଜ ଭଳି ଜଣେ କେବିନେଟ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ଚୀନ୍‌କୁ ଆମ ବଡ ଶତ୍ରୁ ବୋଲି ଚିହ୍ନିତ କରିବା ନିଶ୍ଚୟ ଅନୁଚିତ ଏବଂ ମୂର୍ଖତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ନ ହୋଇ ସାଧାରଣ ସଦସ୍ୟ ଭାବରେ ସେ ଯଦି ଏକଥା ଲୋକସଭାରେ ଉଠାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ, ତାହେଲେ ସରକାର ଅଡୁଆରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା, କାରଣ ଆମର ଅଧିକାଂଶ ଉତ୍ତର ସୀମା ଓ ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବ ସୀମା ଚୀନ ସାଙ୍ଗରେ ରହିଛି । ଭାରତ ଯାହାକୁ ନିଜର ସୀମା ବୋଲି ମାନେ ଚୀନ୍ ତାହାକୁ ମୋଟେ ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ । ମାକ୍‌ମୋହନ ରେଖାକୁ ମଧ ଚୀନ୍ ସ୍ୱୀକାର କରେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶାସନ ଚାଲୁଛି ସେଭଳି ଏକ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଚୀନ ନିଜର ବୋଲି ଦାବୀ କରୁଛି । ସୀମାର ସ୍ପଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ତ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ; ବାସ୍ତବିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରେଖାଟି ମଧ୍ୟ ନିରୂପିତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଆମ ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବାଞ୍ଚଳର ବହୁ ସଶସ୍ତ୍ର ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ଚୀନ୍ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ଓ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ । ସର୍ବୋପରି ପାକିସ୍ତାନର ଭାରତ ବିରୋଧୀ ସାମରିକ ପ୍ରସ୍ତୁତିକୁ ଚୀନ ନିରନ୍ତର ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ସମସ୍ତେ ଚୁପ୍ ହୋଇଗଲେ କାହିଁକି ? ହୁଏତ ସରକାର ପରିସ୍ଥିତି ଓ କୌଶଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ କିଛି କହୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବେସରକାରୀ ସଭ୍ୟମାନେ ଓ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ କାହିଁକି ନୀରବ ହୋଇଗଲେ ? କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଭୟ । ଚୀନ ପ୍ରତି ଶାସକ ଓ ଶିକ୍ଷିତ ଉଭୟ ଶ୍ରେଣୀର ଏକ ଭୀରୁଭାବ ଅଛି । ଚୀନ ସାଙ୍ଗରେ ସଂଘର୍ଷ କରିବାର ଛବି ସେମାନେ ନିଜ କଳ୍ପନାରେ ଆଙ୍କି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜର୍ଜ ଫର୍ଣ୍ଣାଣ୍ଡେସଙ୍କ ଉପରେ

ସେମାନେ ଏଥିପାଇଁ ରାଗିଲେ ନାହିଁ ଯେ, ସରକାରୀ ମନ୍ତ୍ରୀ ପଦରେ ଥାଇ ସେ ଏପରି ଅନୁଚିତ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କଲେ । ସେମାନେ ଭାବିଲେ ଯେ ଚୀନ ଯଦି ରାଗିଯିବ, ଆମେ ତାର ମୁକାବିଲା କରିବା କିପରି ? ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ତାକରା ଦେବା ସହଜ, କାରଣ ପାକିସ୍ତାନର ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ ଅଳସୁଆ, ସ୍ୱାର୍ଥପର ଏବଂ ବିଳାସୀ । ଚୀନର ଶାସକ ଏବଂ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ତଥା ମଜଦୂର ବର୍ଗ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ତ୍ୟାଗ, ଅନୁଶାସନ ଓ କୋଠର ଶ୍ରମର ଭିତର ଦେଇ ଗତି କରିଛନ୍ତି । ଭାରତର ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ ସର୍ବଦା ତ୍ୟାଗ ଓ କଠିନ ଶ୍ରମକୁ ଭୟ କରି ଆସିଛି । ଏହି କାରଣରୁ ସେମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଘୃଣା କରନ୍ତି । କାରଣ ଗାନ୍ଧୀ ସେମାନଙ୍କୁ କଠିନ ଶ୍ରମ କରିବାପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରନ୍ତି । ବାଜପେୟୀ ସରକାର ଚୀନ ବିବାଦ ସଂପର୍କରେ ପ୍ରକଟ ଭାବରେ ଆଉ କିଛି କହୁ ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଭାବରେ, କାର୍ଯ୍ୟରେ କିଛି କରୁଛନ୍ତି କି ? ଆମର ଅନୁମାନ ଯେ କିଛି କରୁ ନାହାନ୍ତି ଏବଂ ଏହାର କୁପରିଣାମ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନେ ଭୋଗିବେ । ଚୀନ ଭାରତକୁ କହୁଛି, ସୀମା ବିବାଦ ବିଷୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ । ଆମେ କିଛି ଅଶାନ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରୁନାହୁଁ । ତେଣୁ ଏପରି ଗଡ଼ିଚାଲୁ । ଚୀନ ସାଙ୍ଗରେ ଦୃଢ଼ତାପୂର୍ଣ୍ଣ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିପାରୁ ନ ଥିବା ଶାସକମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶସ୍ତା ବାଟକୁ ପସନ୍ଦ କରିଛନ୍ତି । ସୀମାର ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ଯେତେ ବେଶୀ ପୁରୁଣା ହେବ ଚୀନର ଦାବୀ ସେତିକି ସୁଦୃଢ଼ ହେବ । ଚୀନ ନିଶ୍ଚୟ ଆମ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ଶକ୍ତିଶାଳୀ । ତେଣୁ ସୁବିଧା ସମୟ ଦେଖି, କିମ୍ବା ପାକିସ୍ତାନ ସାଙ୍ଗରେ କେତେବେଳେ ଯଦି ଆମ ପଶ୍ଚିମ ପଟରେ ଯୁଦ୍ଧ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ପୂର୍ବ ବା ଉତ୍ତର ପଟେ ଚୀନ ତାର ନାଟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେବ । ଭାରତ-ଚୀନ ସୀମାକୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ଅନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ରଖିବା ମୋଟେ ନିରାପଦ ନୁହେଁ । ଯେଉଁମାନେ ଦେଶଭକ୍ତ ଶାସକ, ସେମାନେ ପୁରୁଣା ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିବାଦ ଗୁଡ଼ିକର ମୀମାଂସା କରାଇ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନଙ୍କର ପଥକୁ ସୁଗମ କରନ୍ତି । ଭାରତରେ ଓଲଟା ହେଉଛି ।

ଚୀନ ସାଙ୍ଗରେ ଭାରତର ବିବାଦ ଯେତିକି ବିଳମ୍ବିତ ହେଉଛି, ପାକିସ୍ଥାନର ଚୀନ ସଂପର୍କ ସେତିକି ଘନିଷ୍ଠ ହେଉଛି । ଭାରତର ବିଶାଳ ବଜାର ଉପରେ ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ପକେଇ ଆମେରିକା ଭାରତର ବନ୍ଧୁତା ଚାହେଁ । କିନ୍ତୁ ପାକିସ୍ତାନ ତାର ଗେହ୍ଲା ପୁଅ । ପାକିସ୍ଥାନର ଶାସକ ଶ୍ରେଣୀ ଆମେରିକାର ପୂରା ଗୋଲାମୀ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି । ଭାରତର ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ ଦ୍ୱିଧାଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଆମେରିକାର ଗୋଲାମୀ ଚାହାଁନ୍ତି । ତେଣୁ ବଜାର ହରାଇବାର ଭୟ ଆମେରିକାର ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟ ପରାଜୟ ଯାହା ହେଉ, ଆମେରିକା ପାକିସ୍ତାନକୁ ଅପମାନିତ ହେବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ ।

ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଜପେୟୀ ସରକାର ଯାହା କରିଛି ତଦ୍ୱାରା ପାକିସ୍ଥାନ ଚୀନ ଆମେରିକାର ତ୍ରିକୋଣ ମଜବୁତ ହୋଇଛି । କେତେକ ବି.ଜେ.ପି. ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ହୋଇଛି ଓ ଯୁଦ୍ଧଂ ଦେହି ସ୍ୱରରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ଏଭଳି ନୀତି ଅନୁସରଣ କରି ସେମାନେ କେବେହେଲେ

କାଶ୍ମୀର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ବାଜପେୟୀ ସରକାର ପୂରା ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କାଳ ଗାଦୀରେ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଏହା କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ବିଦେଶ ନୀତି ବା କୂଟନୀତି ସ୍ତରରେ ଭାରତ କୌଣସି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆଧାର ସୃଷ୍ଟି କରି ନାହିଁ ।

ନେହେରୁଙ୍କ ସମୟରେ ବିଦେଶନୀତିର ଗୋଟିଏ ଲୋକପ୍ରିୟତା ଥିଲା । ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନେ ବିଦେଶ ନୀତିର ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ନେହେରୁଙ୍କ ନୀତିରେ କେବଳ ଉପର ଖୋଳପାଟି ସୁନ୍ଦର ଥିଲା । ଭିତରେ କୂଟନୀତିର ଗଭୀରତା ନ ଥିଲା । ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ସଂପର୍କକୁ ମଜବୁତ ନ କରି ସେ ଗୋରା ଦେଶମାନଙ୍କର 'କମନ୍‌ୱେଲଥ'କୁ ତାଙ୍କ ବିଦେଶ ସଂପର୍କର ମୂଳଦୁଆ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ଓ ବାରମ୍ବାର ସେସବୁ ଦେଶକୁ ଗସ୍ତ କଲେ । ଏହି ସଂପର୍କ ଭାରତର ଆପଦ ବିପଦରେ କେବେ କୌଣସି କାମରେ ଆସିବ ନାହିଁ । ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କୁ ଆମେ ହୀନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିଲୁ । ଗୋଷ୍ଠୀ ନିରପେକ୍ଷ (Non-Aligned) ମଞ୍ଚରେ ବହୁତ ସମ୍ଭାବନା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏହାର ଏକ ନିଜସ୍ୱ ନୀତି ବା ଚରିତ୍ର ବିକଶିତ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । କେତେ ଦେଶ ସୋଭିଏତ ରୁଷ ଓ କେତେ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆମେରିକୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଉପରେ, ଏବଂ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ପାଇଁ ସୋଭିଏତ ରୁଷ ଉପରେ ଆଶ୍ରିତ ହେଲେ । ୧୯୯୦ରେ ସୋଭିଏତ ରୁଷର ପତନ ପରେ ଏ ମଝିବାଲାଙ୍କର ସଂଗଠନର ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଲା ନାହିଁ । ଏବେ ଭାରତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକଲା । କୌଣସି ସଂଘ ବା ମହାସଂଘ ତା ପଛରେ ନାହିଁ । କିମ୍ବା ତାହାର ବଶ୍ୟତା ସ୍ୱୀକାର କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ କେହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି ।

କୂଟନୀତିର ବ୍ୟାପକ ଆଧାର ନ ଥିଲେ ସେନା ବା ହତିଆର କୌଣସି କାମରେ ଆସିବ ନାହିଁ । ଅର୍ଥନୀତି ପ୍ରତିରକ୍ଷାର ଅଙ୍ଗ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଏକ ସବଳ ଅର୍ଥନୀତି ହେଉଛି ଉତ୍ତମ କୂଟନୀତିର ଭିତ୍ତି । ଯେଉଁ ଦେଶ ନିଜର ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସବଳ ଓ ଗତିଶୀଳ କରି ପାରି ନାହିଁ, ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ କି ପିଲାଙ୍କୁ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ଦେଇପାରୁ ନାହିଁ, ତାହା ସଙ୍ଗେ ସଂପର୍କ ରଖିବାକୁ ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ହେବ ନାହିଁ କି ସମ୍ମାନ ଜାତ ହେବ ନାହିଁ । ବାହ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ସେ ଗୋଟିଏ 'ଶକ୍ତି' ଭାବରେ ଦେଖାଯିବ ନାହିଁ । ଚୀନର ଆର୍ଥିକ ବିକାଶ ବିଷୟରେ ଯେତିକି ଚର୍ଚ୍ଚା ବଢୁଛି, ଏକ ଶକ୍ତି ବା ସମ୍ଭାବିତ ମହାଶକ୍ତି ଭାବରେ ତାର ଛବି ବ୍ୟାପୁଛି ।

ଭାରତର ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ କୂଟନୀତି କହିଲେ କୁଟିଳ ନୀତି ବୋଲି ବୁଝିଥାନ୍ତି । କୁଟିଳତା ସାଙ୍ଗରେ ଏହାର ବିଶେଷ ସଂପର୍କ ନାହିଁ । ଆପଣା ଦେଶର ଦୀର୍ଘକାଳୀନ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରଖି ବିଶ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ ସାଙ୍ଗରେ ବିବିଧ ସ୍ତରର ସଂପର୍କ ରକ୍ଷା କରି ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତାର ସହ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଘଟଣାମାନଙ୍କରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବା ହେଉଛି କୂଟନୀତି ଓ ବିଦେଶ ନୀତିର ସାରକଥା । ବ୍ରିଟେନର କୂଟନୀତି ଇଂରେଜୀ ଭାଷା ଓ ସେକ୍ସପିୟରଙ୍କୁ ମାଧ୍ୟମ କରିଥାଏ । ଯେଉଁଠି ସେକ୍ସପିୟର ଆଦୃତ ହେଉଛନ୍ତି ଓ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି ସେଇଠି ବ୍ରିଟେନ

ତାର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ଯୋଜନା କରେ । ଭାରତରେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାକୁ ବ୍ୟାପକ ଓ ଦୃଢ଼ କରିବା ଭାରତରେ ବ୍ରିଟିଶ ନୀତିର ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗ । ଏହିପରି ଯେଉଁଠି ପେପ୍‌ସି କୋଲା ଏବଂ ଜିନ୍ ପ୍ୟାଣ୍ଟର ଆଦର ଅଛି, ସେଠି ଆମେରିକା ତା'ର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିପାରିବ ବୋଲି ସ୍ଥିର କରେ । ଯେଉଁଠି ମଙ୍ଗୋଲୀୟ ଚେହେରା ଦେଖାଦିଏ ସେଇଠି ଚୀନ ତାର ଆଧିପତ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ବୋଲି ବିଚାର କରେ ।

ଭାରତର ଶାସକମାନେ ସାଂସ୍କୃତିକ, ଭୌଗୋଳିକ ଓ ବ୍ୟାପାରିକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକରେ କୂଟନୀତିର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ କେବେ ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରି ନାହାନ୍ତି । ପାକିସ୍ଥାନ, ବଙ୍ଗଳାଦେଶ, ନେପାଳ ଆଦି ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କର ଭାଷା ଓ ଭାରତୀୟ ଭାଷାର ଏତେ ସମାନତା ଥାଇ ସୁଦ୍ଧା ଆମେ ଏହି ସବୁ ଦେଶ ସାଙ୍ଗରେ ଉର୍ଦ୍ଦୁ, ବଙ୍ଗଳା ଓ ନେପାଳୀ ପ୍ରଭୃତି ଭାଷାକୁ ବ୍ୟବହାର ନ କରି ଗୋଟିଏ ୟୁରୋପୀୟ ଭାଷା ମାଧ୍ୟମରେ ଉକ୍ତ ଦେଶମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପତ୍ର ବିନିମୟ କରୁ । ସେମାନଙ୍କ ସହ ଚର୍ଚ୍ଚା ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ କରିଥାଉ । ଏସବୁ ଦେଶର ଜନସାଧାରଣ ସଙ୍ଗେ ଭାରତୀୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ବନ୍ଧୁତା ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବାଟଗୁଡ଼ିକ ଅଛି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ରୁଦ୍ଧ କରି ଆମେ ବିଶ୍ୱରେ ଏକ ଶକ୍ତି ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ ।

ଭାରତର ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଂପର୍କ ପାଇଁ ଆଉ ଏକ ଆଧାର । ମଧ୍ୟ ଏସିଆ, ଦକ୍ଷିଣ ଏସିଆ ଓ ପୂର୍ବ ଏସିଆର ମୁସଲମାନ ନେତମାନଙ୍କ ସହ ସାଂସ୍କୃତିକ ବନ୍ଧୁତା କରିବାର ଏହା ଏକ ମାଧ୍ୟମ । ଅତୀତର ଏକ ସମୟରେ ଏହି ଧର୍ମ ଭାରତପାଇଁ ଆକ୍ରମଣକାରୀ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅତୀତର କୋଇଲା ଗର୍ତ୍ତ ଭବିଷ୍ୟତର ହୀରାଖଣି ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ଭାରତର ଶିକ୍ଷିତମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ସମ୍ୟକ୍ ଧର୍ମନୀତି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏପରିକି ବୌଦ୍ଧଧର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂପର୍କର ବାହକ କରି ଜାଣି ନାହୁଁ । ଯୋଗ ଆଉ ତନ୍ତ୍ରର ବ୍ୟବହାର କରିଛୁ । କିନ୍ତୁ ଏସିଆ ବା ଆଫ୍ରିକା ସଙ୍ଗେ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିଚୟ ପାଇଁ ନୁହେଁ । ଗୋରାଦେଶର ଧନୀମାନଙ୍କର ମନୋରଞ୍ଜନ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବର୍ଦ୍ଧନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । ଧର୍ମର ସୃଜନାତ୍ମକ ଓ ବିସ୍ଫୋଟକ ଉଭୟ ତତ୍ତ୍ୱ ଅଛି । କାଶ୍ମୀର ସୀମାର ଏପଟେ ଓ ସେପଟେ ଗୋଟିଏ ଧର୍ମର ଅନୁଗାମୀମାନେ ରହନ୍ତି । ସେହି ଧର୍ମ ପ୍ରତି ବିଦ୍ୱେଷ ଭାବନା ପୋଷଣ କରୁଥିବା କୌଣସି ଭାରତୀୟ ଶାସକ କାଶ୍ମୀର ସମସ୍ୟାର ସ୍ଥାୟୀ ସମାଧାନ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

(୩)

ବିଶ୍ୱର ରଣସଜ୍ଜାକୁ ଦେଖନ୍ତୁ । ଖ୍ରୀଷ୍ଟାନ ଧର୍ମୀୟ ଗୋରା ଜାତିମାନେ ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ଅତି ଅଳ୍ପ ହେଲେ ମଧ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ସଂଗଠିତ ଏବଂ ପୃଥିବୀର କୋଣେ କୋଣେ ସେମାନେ ଆର୍ଥିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରିଛନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଟେକ୍‌ନୋଲଜିକୁ ମଧ୍ୟ

ସେମାନେ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାରର ମାଧ୍ୟମ କରିଛନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ବେଶର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଗଚ୍ଛିତ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଦ୍ବିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ସେମାନେ ଆଉ ଅସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଯୁଦ୍ଧରେ ବେଶୀ ବ୍ୟବହାର କରୁନାହାନ୍ତି । ତାହାର ବେପାର କରୁଛନ୍ତି, ତାହାକୁ ଦେଖାଇ ଦୁର୍ବଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଭୟଭୀତ କରାଉଛନ୍ତି, ଏବଂ ଦୁର୍ବଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ କଳହ ଓ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବିଦ୍ରୋହକୁ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ରର କୂଟନୀତି ଚଳାଉଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ସେମାନେ ଆର୍ଥିକ ସଂପର୍କକୁ ବେଶୀ ପ୍ରକଟ ଭାବରେ ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଦେଶମାନଙ୍କର ଅର୍ଥନୀତିକୁ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଓ ପରାବଲମ୍ବୀ କରି ସେମାନଙ୍କର ଲଗାମ ନିଜ ହାତରେ ରଖୁଛନ୍ତି । ସଂସ୍କୃତିକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପାରିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସଂଚାଳିତ କରୁଛନ୍ତି ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ସେମାନେ ଆଉ ନିଜ ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁ ନାହାନ୍ତି । 'ନାଟୋ' ଏବଂ ୟୁରୋପୀୟ ସଂଘର ନିର୍ମାଣ କରି ପ୍ରତିରକ୍ଷା ଓ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ଏକତାର ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି । ୧୯୪୫ ସମୟରେ ୟୁରୋପୀୟ ଜନତାର ମନରେ ଯୁଦ୍ଧର ଭୟ ବହୁତ ବ୍ୟାପକ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେମାନେ ଏକ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀର ପ୍ରତିରକ୍ଷାର ଢ଼ାଞ୍ଚା ରୂପେ ଜାତିସଂଘକୁ ଗଢ଼ିବାରେ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଇଥିଲେ । ନାଟୋ ଏବଂ ୟୁରୋପୀୟ ସଂଘ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେବା ପରେ ଏବଂ ସୋଭିଏତ ରୁଷର ପତନ ପରେ ସେମାନେ ଜାତିସଂଘ ପରି ବିଶ୍ୱସଂଘରେ ବେଶୀ ରୁଚି ଦେଖାଉ ନାହାନ୍ତି । ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ।

ପୀତବର୍ଣ୍ଣ ଓ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣର ଦେଶମାନେ କେହି ସଂଘବଦ୍ଧ ହୋଇପାରିନାହାନ୍ତି । ୧୯୪୦ର ଦଶନ୍ଧିବେଳେ ଯେତେବେଳେ ଚାରିଆଡେ ଔପନିବେଶିକ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଏଇ ଦେଶମାନେ ବିଭିନ୍ନ ଆୟତନର ସଂଘ ଓ ମହାସଂଘର ନିର୍ମାଣ କରି ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ- ଯଥା, ଆଫ୍ରିକାର ମହାସଂଘ, ଇସ୍‌ଲାମୀୟ ବା ଆରବୀୟ ସଂଘ, ଏସିଆର ମହାସଂଘ ଇତ୍ୟାଦି । ଗୋରା ମହାଶକ୍ତିମାନେ ତାଙ୍କର କୂଟନୀତି ବଳରେ ଏସବୁକୁ ଭଣ୍ଡୁର କରିଦେଲେ । ନୂଆ ଭାବରେ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଥିବା ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ନେତୃମଣ୍ଡଳୀର ମନରେ ଏକ ନୂଆ ବିଶ୍ୱ ଗଢ଼ିବାର କୌଣସି କଳ୍ପନା ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । କଳା ଓ ପୀତବର୍ଣ୍ଣର ଦେଶମାନେ, ଇସ୍‌ଲାମୀ ଦେଶମାନେ ଓ ଆଫ୍ରିକୀୟ ଦେଶମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ଯୁଦ୍ଧ ଓ କଳହରେ ଲିପ୍ତ ରହୁଛନ୍ତି ।

ଗୋରା ଶକ୍ତିମାନେ ପୀତବର୍ଣ୍ଣକୁ କଳାବର୍ଣ୍ଣ ତୁଳନାରେ ଟିକିଏ ବେଶୀ ଇଜ୍ଜତ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ନୁହେଁ ଯେ ପୀତବର୍ଣ୍ଣ ଗୋରାବର୍ଣ୍ଣ ପାଖାପାଖି । ବରଂ ଏଇଥିପାଇଁ ଯେ ସେମାନେ ଇତିହାସରେ କଳା ଲୋକଙ୍କପରି ଏତେ ବେଶୀ ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ଗୋଲାମୀକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନ ଥିଲେ । ଚୀନ, ଜାପାନ, ଥାଇଲାଣ୍ଡ କିମ୍ବା କୋରିଆ ଭାରତ ଭଳି ଗୋରାମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶାସନ ତଳେ ଦୀର୍ଘ କାଳ ଧରି ରହି ନାହାନ୍ତି । ପଚାଶ ବର୍ଷ

ପୂର୍ବେ ଜାପାନ ଏକ ମହାଶକ୍ତି ହେବାର ଯୋଜନା କରିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳରେ ଚୀନ ଏକ ଉପ ମହାଶକ୍ତି ହେବାର ବାଟ ଧରିଛି । ଚୀନର ବହୁ ପ୍ରଚାରିତ ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ ତାହାର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ କଳ୍ପନା ସାକାର ହୋଇପାରେ ବୋଲି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକମାନେ ବିଚାରୁଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟଦିଗରେ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ରାଜନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ପୁଂଜିବାଦ ଜନିତ ବଢ଼ି ଚାଲିଥିବା ଆର୍ଥିକ ବିଷମତା ଦେଶ ଭିତରେ ନନା ରକମର ଅନ୍ତର୍ବିରୋଧ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ବୋଲି ଏବଂ ଚୀନ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଯାଇପାରେ ବୋଲି ମଧ କଳ୍ପନା ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଚାଲିଛି ।

ଇନ୍ଦିରା ଗାନ୍ଧୀ ଏବଂ ରାଜୀବଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସମୟରେ ଭାରତକୁ ଏକ ଉପମହାଶକ୍ତି ବା ଆଞ୍ଚଳିକ ମହାଶକ୍ତି ରୂପେ ଗଢ଼ିବାର ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ କଳ୍ପନାଜଳ୍ପନା ଚାଲିଛି । ୧୯୮୯-୯୦ର ଆର୍ଥିକ ସଂକଟ ତାହାର ଯବନିକା ଟାଣିଦେଲା । ଭାରତ ଏକ ମହାଶକ୍ତି ବା ଉପମହାଶକ୍ତି ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ଏହାର ସୂଚନା ୧୯୫୦ରେ ମିଳିଯାଇ ଥିଲା । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ତିବ୍ବତ ଉପରେ ଚୀନର ଆଧିପତ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ତିବ୍ବତ ଚୀନର ଏକ ଅଙ୍ଗ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଚୀନ ଭାରତର ପଡ଼ୋଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟ ନ ଥିଲା । ୧୯୪୭ରୁ ଭାରତର ଶାସକମାନେ ପଡ଼ୋଶୀମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସୁଦୃଢ଼ ପାରସ୍ପରିକ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପିତ କଲେ ନାହିଁ । ୧୯୪୯ରେ ଚୀନରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସରକାର ସ୍ଥାପିତ ହେଲା, ଏବଂ ବର୍ଷକ ଭିତରେ ତିବ୍ବତ ଆକ୍ରମଣର ଯୋଜନା କରିନେଲା । ଭାରତର ଶାସକମାନେ ଏହାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କଲେ ନାହିଁ । ୧୯୬୨ରେ ଭାରତ ନିଜେ ଚୀନ ଆକ୍ରମଣର ଶୀକାର ହେଲା, ଏବଂ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚୀନ ସାଙ୍ଗରେ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଏତେ ସବୁ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ବୋମାର ବିସ୍ଫୋରଣ ଛପେଇ ଦେବ କିପରି ? ବାଜପେୟୀ ସରକାର ଯଦି ଚୀନ ସାଙ୍ଗରେ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ବୁଝାମଣାକୁ ଅଧବାଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ନେଇ ଯାଇ ପାରିବେ, ତାହେଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ବୋମାରୁ ଆତ୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିଲା ।

ଭାରତର ଶାସକଶ୍ରେଣୀ ତାର ଶକ୍ତି ହରାଇଛି ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ ହଜାର ବର୍ଷ ଆଗରୁ । ପାନିପଥ ଓ ପଲାସୀ ବାରମ୍ବାର ଘଟିଛି ଏଇ ଦେଢ଼ ହଜାର ବର୍ଷର ଇତିହାସରେ । ଆକ୍ରମଣକାରୀମାନେ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ସଂଖ୍ୟକ ସୈନ୍ୟଦଳ ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏହି ବିଶାଳ ଦେଶର କୌଣସି ଏକ ମଝି ଜାଗାରେ ଚାରିଆଡ଼େ ଭାରତ ଦ୍ୱାରା ପରିବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ କରଗତ କରିଛନ୍ତି । କାରଣ ଭାରତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦର ସାମାଜିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ଆଧାର ନ ଥିଲା । ନା ଥିଲା ହିନ୍ଦୁ ଏକତା, ନା ଥିଲା ମୁସଲମାନ ଏକତା, ନା ଥିଲା ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନ ଏକତା । ଭାରତର ଶାସକଶ୍ରେଣୀ ଏପରି ଏକ ସାମାଜିକ ନୀତିର ପ୍ରଚଳନ କରାଇଥିଲା ଯାହା ପ୍ରତି ଗ୍ରାମ, ପ୍ରତି ପ୍ରଦେଶକୁ ଶତଖଣ୍ଡରେ ବିଭାଜିତ କରୁଥିଲା । ସାମାଜିକ ଏକତ୍ୱର ସର୍ବଥା ଅଭାବ ଥିଲା । ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ଦ୍ୱେଷ ଓ ସାମାଜିକ ବିଭାଜନ ଯୋଗୁଁ ଭାରତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଏକତା ଅସମ୍ଭବ ଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ନବ ଜାଗରଣ

ସମୟରେ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଓ ଧାର୍ମିକ ସବୁପ୍ରକାରର ବିଭେଦକାରୀ ପ୍ରଥାଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଇଥିଲା ବୋଲି ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ମୁକାବିଲା କରିପାରିଲା । କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ଏହି ନବଜାଗରଣ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ପୁଣି ଥରେ ସବୁ ପ୍ରକାରର ବିଭେଦକାରୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛନ୍ତି । ଜାତିପ୍ରଥା, ଧାର୍ମିକ ଦ୍ୱେଷ ଓ ଆର୍ଥିକ ବିଷମତା ରାଷ୍ଟ୍ରଶକ୍ତିକୁ ଦୁର୍ବଳ କରୁଛି ।

ପରମାଣୁ ପରୀକ୍ଷଣର କିଛି ଦିନ ପରେ ଆସିଲା ୧୯୯୮-୯୯ ର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବଜେଟ । ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ଯଶବନ୍ତ ସିହ୍ନା ତାଙ୍କ ବଜେଟ୍‌ର ମୁଖବନ୍ଧରେ କହିଲେ ଯେ ୧୧ ମଇର ବିସ୍ଫୋରଣ ଏକ ନୂଆ ଭାରତ ଗଠନର ପ୍ରଥମ ପାହାଚ ଥିଲା ଓ ଏହି ବଜେଟ ଦ୍ୱିତୀୟ ପାହାଚ ହେବ । କିନ୍ତୁ ବଜେଟର ଆୟବ୍ୟୟର ଟିକସ ଓ ଅନୁଦାନର ହିସାବ ଭିତରେ କେଉଁଠି ବି ରାଷ୍ଟ୍ରର ନବ ନିର୍ମାଣ କଳ୍ପନା ନ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ସାହସିକ ପଦକ୍ଷେପ ତା ଭିତରେ ନ ଥିଲା । ବିସ୍ଫୋରଣ ପରେ ଆମେରିକା ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକର ଘୋଷଣା କଲା, ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଇ ସରକାର ସମର୍ଥକ ଶୋଭାଯାତ୍ରାମାନଙ୍କରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଲୋଗାନ ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । ସ୍ଲୋଗାନର ଅର୍ଥ ଥିଲା, 'ଅଧା ରୁଟି ପଛକେ ଖାଇବୁ କିନ୍ତୁ ପରମାଣୁ ବୋମା କରିବୁ' । ଏହା ଯଦି ସତ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତା ତା'ହେଲେ ବଜେଟ୍‌ର ସ୍ୱରୂପ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହୋଇଥାନ୍ତା । ପ୍ରତିରକ୍ଷା ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ଏକ ଶାସକ ଶ୍ରେଣୀ ବଜେଟ୍ ନିଅଣ୍ଟକୁ ଭରଣା କରିବା ପାଇଁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥାନ୍ତା, ଅର୍ଥାତ୍ ଧନୀ ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କର ଲଗାଇ ଆମେରିକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଓ ବୋମା ନିର୍ମାଣ କାରଣରୁ ହେଉଥିବା ନିଅଣ୍ଟକୁ ପୂରା କରିଥାନ୍ତା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କର ବସାଇବା ପାଇଁ କିମ୍ୱା ଆହ୍ୱାନ ଦେବାପାଇଁ ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ବରଂ ଆମଦାନୀ ବ୍ୟବସାୟ ଉପରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଶୁଳ୍କ ବୃଦ୍ଧିକୁ ସେ ବେଶୀ ବିଦେଶୀ ଚାପରେ ପଡି ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିନେଲେ । ୧୯୯୧ରୁ ଲଗାତାର ବଜେଟମାନଙ୍କରେ ଧନୀଶ୍ରେଣୀକୁ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀକୁ କର ମୁକ୍ତ କରାଯାଉଛି । ଏହା ଏକ ଅଶୁଭ ଲକ୍ଷଣ । ଫଳରେ ଆମର ପ୍ରଶାସନ ବିଦେଶୀ ସାହାଯ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ଚାଲିଛି । କେବଳ ତାହା ନୁହେଁ, ଧନୀଶ୍ରେଣୀ ଓ ଶିଳ୍ପପତିମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କର ନ ଲଗାଇବାର ମୂଳ ପରମ୍ପରା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ।

ବୋମା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ରାଜଧାନୀର ସଡ଼କରେ ସରକାରୀ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ ହୋଇ ବିକ୍ଷୋଭ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାର ଦେଖାଗଲା । ଦେଶ ଓ ସମାଜର ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦାବୀ କରି ଏମାନଙ୍କୁ କେବେ ସଡ଼କ ଉପରେ ସଂଘବଦ୍ଧ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀର ଅଧିକାଂଶ ହେଉଛନ୍ତି ସରକାରୀ ବା ଅର୍ଦ୍ଧ ସରକାରୀ ଚାକିରିଆ । ସେଇମାନେ ଦେଶର ସଂଚାଳକ, ବୁଦ୍ଧିଦାତା ଓ ନୀତିନିର୍ମାତା । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଦରମା ଓ ଭତ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ତିନି ଚାରିଗୁଣ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ଏଥିରେ

ଆପତ୍ତି କରିବା କାହିଁକି ? କେବଳ ଗୋଟିଏ ନିବେଦନ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ ସଭା ସମିତିରେ ଆଲୋଚନା କରି ଲୋକଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପୁସ୍ତିକା ପ୍ରକାଶିତ କରି କହନ୍ତୁ ଯେ ସବୁ ଚାକିରିଆଙ୍କ ଦରମା ବୃଦ୍ଧି ପରେ ସରକାର ଓ ସମାଜ ଉପରେ ମୋଟ ଏତିକି ଟଙ୍କାର ଅତିରିକ୍ତ ଭାର ପଡ଼ିବ, ଓ ଏହି ଅତିରିକ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ଅମୁକ ଅମୁକ ସ୍ରୋତରୁ ଟଙ୍କା ଆସି ପାରିବ । ଆମର ପ୍ରଶ୍ନରେ ସେମାନେ ରାଗି ଯାଇ ପାରନ୍ତି । ଆମେ ନରମ ସ୍ୱରରେ ପଚାରୁଛୁ, ଆପଣମାନେ ଏହି ହିସାବକୁ ନ ବୁଝାଇଲେ ଆଉ କିଏ ବୁଝାଇ ପାରିବ ? ଆପଣମାନେପରା ଦେଶକୁ ଚଳାଉଛନ୍ତି ? ଆପଣ ନିଜେ ଆଣିବାର ବାଟ ବାହାର କରିବେ ଓ ନିଜେ ନେବେ । ଆମେ ଆପତ୍ତି କାହିଁକି କରିବୁ ? କିନ୍ତୁ ବାଟଟା ବତାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ସମଗ୍ର ଦେଶବାସୀ ମନେ ରଖନ୍ତୁ । ରାଷ୍ଟ୍ରପତି, ମନ୍ତ୍ରୀ, ଜଜ୍, ଏମ୍.ପି. ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସବୁ ପ୍ରକାରର ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ଏହି ବୋମା ପରୀକ୍ଷଣ ବର୍ଷରେ ଯେତିକି ଦରମା ବଢ଼ାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ତାହାର ବୋଝ କଦାପି ଆମର ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସହି ପାରିବ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମ କେତେ ବର୍ଷ ସରକାରୀ କଳକାରଖାନାକୁ ବିକ୍ରୀ କରି ଏହି ଖର୍ଚ୍ଚ ତୁଲାଇବାକୁ ହେବ । ଚାରି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପରେ ନିଶ୍ଚୟ ଏକ ସଂକଟ ଦେଖାଯିବ । ପ୍ରଥମେ କେନ୍ଦ୍ରର ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦରମା ବଢ଼ିଲା । ଏବେ ଏମ୍.ପି. ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ., ରାଜ୍ୟ କର୍ମଚାରୀ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧସରକାରୀ ଲୋକଙ୍କର ଦରମା ବଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛି । ଦେଶର ସୁରକ୍ଷା ଓ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ପାଇଁ ଚିନ୍ତିତ ଶାସକ ଓ ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ ଗାଡ଼ି ମୋଟର କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଓ ଚଳନ୍ତା ଫୋନ କିଣିବା ପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରକୁ ତଳିତଳାନ୍ତ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଭାରତର ଲୋକେ ଧରିନେବା ଉଚିତ ଯେ ସେମାନେ ଏକ ଅତି ଦୁର୍ବଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ପାକିସ୍ତାନ ସଙ୍ଗେ ବିବାଦର ୫୦ ବର୍ଷ ପରେ ଓ ଚୀନ ଆକ୍ରମଣର ୩୫ ବର୍ଷ ପରେ ଆଉ ବାହୁସ୍ଫୋଟ ମାରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଆମେ ଯୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରା କିମ୍ବା ନିଜର ସର୍ତ୍ତ ଉପରେ ଏ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରିପାରିବା ନାହିଁ । ଅଥଚ ଏ ସମସ୍ୟାର ତତ୍କାଳ ସମାଧାନ ନ ହେଲେ ପରିସ୍ଥିତି ଅଧିକ ଜଟିଳ ହେବ ଏବଂ ମହାଶକ୍ତି ଓ ଉପମହାଶକ୍ତିମାନେ ତାଙ୍କ ସର୍ତ୍ତ ଅନୁସାରେ ସଂଧି କରିବା ପାଇଁ ଆମକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବେ । ତେଣୁ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷଟିଏ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ । ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନମନା ତୃତୀୟପକ୍ଷ ପାଇବା ଅତି କଠିନ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସ୍ଥିତିରେ ଯିଏ ଅଧିକ ନିରପେକ୍ଷ ସେଭଳି ଏକ ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମାଧାନ ସିଧାସଳଖ ଏବଂ ସ୍ଥାୟୀ ହେବା ଦରକାର । ତାହାହେଲେ କେତେକ ଭାବରେ କ୍ଷତି ସହି ମଧ୍ୟ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରେ । ଗୋଟିଏ ବହୁତ ବଡ ବୋଝ ଆମ କାନ୍ଧରୁ ଚାଲିଯିବ ।

ଏହା କେତେବେଳେ ହୋଇ ପାରିବ ? ଯେତେବେଳେ ଆମେ ପ୍ରକୃତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଦୀର୍ଘକାଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଓ ଆମର ଅର୍ଥନୀତି, ସମାଜନୀତି ତଥା ବିଶ୍ୱନୀତିକୁ ନୂଆ ଢ଼ାଞ୍ଚାରେ ପକାଇବାକୁ ଏକମନ ହେବା ସେତେବେଳେ କିଛି କ୍ଷତି ସହିଯିବାର ସାହସ ମଧ୍ୟ ଜାତ ହେବ । ଏହାପରେ ପାକିସ୍ତାନ, ବଙ୍ଗଳା ଦେଶ, ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ଓ

ନେପାଳ ଇତ୍ୟାଦି ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏକ ଆଞ୍ଚଳିକ ମହାସଂଘ ଗଠନ ହିଁ ଆମର ଭବିଷ୍ୟତ ପ୍ରତିରକ୍ଷାର ମୁଖ୍ୟ କୌଶଳ ହେବ ।

ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦର ମଧ୍ୟ ସୀମା ଅଛି । ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ଏବଂ ମାନବ ସମାଜର ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଙ୍ଗରେ ଖାପଖୁଆଇ ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଦରକାର ହେଉଛି । କେତେକ ବୌଦ୍ଧିକ ମହଲରେ ରାଷ୍ଟ୍ରରାଜ୍ୟ (Nation State) ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସାର୍ବଭୌମ କ୍ଷମତା ଆଦି ଅବଧାରଣାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ଆଲୋଚନା ହେଉଛି । କେତେକ ଆଲୋଚନା କେବଳ ଫେଶନ ସ୍ତରରେ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ କେତେକ ଆଲୋଚନାରେ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ମହାଶକ୍ତିମାନେ ଓ ତାଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦ ଉଭୟ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଯୁଗୋପଯୋଗୀ କରିବା ପାଇଁ କେତେକ ସଂଶୋଧନ ଦରକାର । ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦକୁ ସୀମିତ କରିବା ତିନୋଟି ଦିଗରୁ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇପାରେ :

(କ) ଯେଉଁ ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦୀର୍ଘକାଳରୁ ସୀମା ଓ ଅଞ୍ଚଳ ବାବଦରେ ସଂଘର୍ଷ ଲାଗି ରହିଛି, ସେମାନେ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ ମଧ୍ୟସ୍ଥ କରି ଶୀଘ୍ର ସମାଧାନର ମାର୍ଗ ପ୍ରଶସ୍ତ କରନ୍ତୁ ।

(ଖ) ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାର ଦେଶମାନେ ନିଜ ନିଜ ମହାଦେଶର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଞ୍ଚଳକୁ ନେଇ ମହାସଂଘମାନଙ୍କର ସ୍ଥାପନା କରନ୍ତୁ । ମହାସଂଘର ପ୍ରଥମ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେବ ପ୍ରତିରକ୍ଷା । ତାହେଲେ ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ସମନ୍ୱୟର ପ୍ରଶ୍ନ ଆପେ ଆପେ ଉଠିବ । 'ସାର୍କ' ଦେଶମାନଙ୍କର ସଂଘ ଆଗେଇ ପାରୁନି, କାରଣ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ନୁହେଁ ।

(ଗ) ଯଦି ପ୍ରତିରକ୍ଷା ମହାସଂଘ ହେବ, ତାହେଲେ କେତେକ ଦେଶ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସେନାକୁ ପୂରାପୁରି ତ୍ୟାଗ କରିପାରନ୍ତି । ତାଛଡ଼ା କେତେ ପ୍ରକାରର ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଯଦି ମାନବ ସମାଜର ଧ୍ୱଂସକାରୀ ବୋଲି ପରିଗଣିତ କରାଯାଏ, ସେହି ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଏକତରଫା ତ୍ୟାଗ କରିବାର ଘୋଷଣା ମଧ୍ୟ କେତେକ ଦେଶ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ସଂଘ କରିବା ଉଚିତ ହେବ । ପରମାଣୁ ବୋମାକୁ ଏକ ନିଷିଦ୍ଧ ଅସ୍ତ୍ରରୂପେ ଚିହ୍ନିତ କରାଯିବା ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଦରକାର ।

ଏସବୁ ସୂତ୍ର ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଯିବ ନାହିଁ । ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ ଓ ବୌଦ୍ଧିକ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଯଦି ଆଜିଠାରୁ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ପ୍ରଚାର, ଆଲୋଚନା ଓ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇବେ ତାହାହେଲେ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହାର ସୁଫଳ ମିଳିବ ।

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଭବିଷ୍ୟତ

ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଅନ୍ତିମ ଏବଂ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାଳ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବିଚାର ଏବଂ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଏକ ଅବକ୍ଷୟର ସମୟ । ବିଗତ ତିରିଶ ଏବଂ ଚାଳିଶ ଦଶନ୍ଧିରେ ୟୁରୋପୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଯେଉଁ କ୍ଷୟ ଘଟିଥିଲା ତାହାଠାରୁ ଏହା ଭିନ୍ନ । ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୁଣାତ୍ମକ ଫରକ ରହିଛି । ସେତେବେଳେ ୟୁରୋପର ଉଦାରବାଦୀ ଓ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଫାସିବାଦର ଆକ୍ରମଣ ଯୋଗୁଁ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଆଘାତ ଲାଗିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ୟୁରୋପୀୟ ମାନସ ଭୟଭୀତ କିମ୍ବା ନିଷ୍ଫଳ ହୋଇଯାଇ ନ ଥିଲା; ବରଂ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ବିଜୟୀ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ପ୍ରସାରିତ କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତି ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥିଲା । ଫାସିବାଦ ଏବଂ ନାଜିବାଦର ଆକ୍ରମଣ କେବଳ କ୍ଷମତା ରାଜନୀତିର ସ୍ତରରେ ହୋଇ ନ ଥିଲା, ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବିଚାର ଓ ଦର୍ଶନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ବୌଦ୍ଧିକ ଆକ୍ରମଣ ଥିଲା । ସାମ୍ୟବାଦ (କମ୍ୟୁନିଜିମ୍) ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିରୋଧ କରୁ ନ ଥିଲା; ବରଂ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ କହୁଥିଲେ ଯେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ସମାଜରେ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ଗଣତନ୍ତ୍ର ମିଳିପାରିବ । ଅଥଚ ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ବାଦର ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ରୂପ କାହାରିକୁ ଅଜଣା ନ ଥିଲା । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ୟୁରୋପୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଫାସିବାଦ ଓ ଷ୍ଟାଲିନବାଦ ଉଭୟର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ଦେବାକୁ ପଡିଥିଲା । ୟୁରୋପ ଏବଂ ଆମେରିକାର ବାହାରେ ଥିବା ଦେଶମାନେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧକୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଏକଛତ୍ରବାଦର ଲଢ଼େଇ ଭାବରେ ଦେଖୁ ନ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ମାନ ଚାଲୁଥିଲା ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ସାମ୍ୟବାଦ ବୈଚାରିକ ପ୍ରଭାବ ପଡୁଥିଲା । ଫାସିବାଦର ବୈଚାରିକ ପ୍ରଭାବ ନ ଥିଲା । ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଶତ୍ରୁର ଶତ୍ରୁକୁ ବନ୍ଧୁ କରିବାର ରଣ କୌଶଳ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସାମାଜିକ ରାଜନୈତିକ ବିଚାର ଫାସିବାଦୀ ନ ଥିଲା ।

ଫାସିବାଦ ଏବଂ ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ବାଦ ଉଭୟଙ୍କ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ୟୁରୋପୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ନିଜର ଉତ୍କୃଷ୍ଟତା ପ୍ରମାଣ କରିବାର ଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ (ଅର୍ଥାତ୍, ୧୯୪୦ରୁ ୧୯୬୦ ମଧ୍ୟରେ) ୟୁରୋପରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଚାରଧାରା ଅଧିକ ମାର୍ଜିତ ହେଲା ଏବଂ ତାର ସଂସ୍ଥାଗତ ରୂପ ମଧ୍ୟ ସୁଦୃଢ଼ ହେଲା । ଘମାଘୋଟ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ଯେତେବେଳେ ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ଆକାଶ ଧ୍ୱଂସ ଓ ପରାଜୟର ଆଶଙ୍କାରେ ମେଘାଚ୍ଛନ୍ନ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ଅବିରତ ଚାଲିଥିଲା । ଯୁଦ୍ଧର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ

ବ୍ରିଟେନ୍ ସମେତ ଅନେକ ୟୁରୋପୀୟ ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଏକ ଜନକଲ୍ୟାଣକାରୀ ରୂପ ବିକଶିତ ହେଲା । ଗଣତନ୍ତ୍ର କହିଲେ କେବଳ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଆଇନଗତ ଅଧିକାରକୁ ବୁଝାଇଲା ନାହିଁ; ନାଗରିକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାଜିକ ସମାନତା ଆଣିବା ପାଇଁ ଲୋକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ରାଜ୍ୟ (ୱେଲଫେୟାର୍ ଷ୍ଟେଟ୍)ର ଅବଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ୟୁରୋପରେ ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ-ସମାଜବାଦୀ କିମ୍ବା ସାମାଜିକ-ଗଣତାନ୍ତ୍ରବାଦୀ (ସୋସାଲ-ଡେମୋକ୍ରେଟ୍) ବୋଲି ଅଭିହିତ କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ଲୋକକଲ୍ୟାଣକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ମୁଖ୍ୟ ପୁରୋଧା ଥିଲେ । ଏହି ଦଳମାନଙ୍କର ବାରମ୍ବାର ଶାସନ ଫଳରେ ୟୁରୋପର କେତେକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ, ବିଶେଷ କରି ସ୍କାଣ୍ଡିନେଭିଏନ୍ ଦେଶ, ଅର୍ଥାତ୍ ଫିନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡ, ନରୱେ, ସୁଇଡେନ୍ ଆଦି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଲୋକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏତେ ଚେର ମାଡ଼ି ଯାଇଛି ଯେ ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ସାମାଜିକ ସମାନତା ସେହିଠାରେ ଦେଖାଯାଏ । ୟୁରୋପର ଏହି ସୋସାଲ୍-ଡେମୋକ୍ରାଟିକ୍ ଦଳମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ 'ସୋସାଲିଷ୍ଟ ଇଣ୍ଟର ନ୍ୟାସନାଲ୍' ନାମକ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିଲା । ଭାରତରେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ଓ ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଚାଳିତ ସେତେବେଳର ସମାଜବାଦୀ ଦଳ ୟୁରୋପର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜବାଦ ଦ୍ୱାରା ଅତ୍ୟଧିକ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା, ଓ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ଇଣ୍ଟରନ୍ୟାସନାଲ୍‌ର ସଭ୍ୟ ମଧ ହୋଇଥିଲା । ଭାରତର ସମାଜବାଦୀମାନେ ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନରୱେ, ସ୍ୱିଡେନ୍‌ର ଲୋକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ନିଜର ଆଦର୍ଶ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୭୦ ଦଶକରୁ ଭାରତରେ ସମାଜବାଦୀମାନେ ପୁଂଜିବାଦର ବିରୋଧ କରିବା ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ସେତେବେଳର ନେତା ଥିଲେ ମଧୁ ଦଣ୍ଡବତେ ଏବଂ ଜର୍ଜ ଫର୍ଣାଣ୍ଡେଜ । ବୈଚାରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେମାନେ ପରାବଲମ୍ବୀ ଥିଲେ । ୟୁରୋପର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ-ସମାଜବାଦୀମାନେ ପୁଞ୍ଜିବାଦକୁ ହଟେଇବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଛାଡ଼ିଦେବାରୁ ଭାରତର ସମାଜବାଦୀମାନେ ମଧ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁସରଣ କଲେ । ୧୯୭୨ରେ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ସେମାନେ ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଚାଲିଥିବା ଜନତା ପାର୍ଟିର ସରକାରରେ ଯୋଗଦେଲେ । ୟୁରୋପର ସମାଜବାଦୀମାନେ ଓ ସାମାଜିକ ଗଣତନ୍ତ୍ରବାଦୀମାନେ କାହିଁକି ପୁଞ୍ଜିବାଦର ବିରୋଧ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ତାହାର କାରଣ ଏମାନେ ବୁଝିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ । ବୁଝିବା କଥା ହେଉଛି ଯେ, ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ନୀତି ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ୟୁରୋପ ଏବଂ ଆମେରିକାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛି । ଏତେ ବେଶୀ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛି ଯେ ଦରିଦ୍ର ଶ୍ରେଣୀକୁ ମଧ ସମୃଦ୍ଧିର ଭାଗ ମିଳିଛି । ବିକାଶ ଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଦେଇଛି କେବଳ ଔପନିବେଶିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଏବଂ ପଛୁଆ ପଣ ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକବାଦୀ ଦେଶମାନେ ବିଜୟୀ ହେଲେ । ଇଟାଲୀ ଏବଂ ଜର୍ମାନୀ ଫାସିବାଦର ଅବସାଦ ପରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଫେରିଆସିଲେ । ପୂର୍ବ ୟୁରୋପର

ଦେଶମାନେ ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ବାଦୀ ଏକଛତ୍ରବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଏହାର ଶେଷ ପରିଣତି ହେଲା ସୋଭିଏତ ଋଷର ପତନ ଓ ବିଖଣ୍ଡନ । ତେଣୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଶତ୍ରୁମାନେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଗଲେ । ଆମେରିକା ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ପରାକ୍ରମୀ ଦେଶ ହେଲା । ଇତିହାସର ବିଡମ୍ବନା ଏପରି ଯେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସବୁ ଶତ୍ରୁ ନିହତ ହୋଇଯିବା ପରେ ପଶ୍ଚିମର ଧନୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ବାକୀ ଦୁନିଆକୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ନିଜେ କୋହଳ କରିଦେଲେ । ୟୁରୋପର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶମାନେ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦାସୀନ ହେଲେ; ଏପରିକି ପୂର୍ବ ୟୁରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଚିନ୍ତା ରହିଲା ନାହିଁ । ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସରକାର ଭାଙ୍ଗିବା ଗଢ଼ିବାର କାମ ଆମେରିକା ନିଜ ହାତକୁ ନେଇଛି । ତାହାର ବୋଇକରା ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସକମାନେ ଯେତେବେଳେ ପୁରୁଣା ହୋଇ ଲୋକଙ୍କର ଅପ୍ରିୟ ହୋଇଯାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ହଟାଇବା ପାଇଁ ସେଇ ଦେଶର ଜନତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେଇ ଆମେରିକା ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଏବଂ ତାହାର ନେତାମାନଙ୍କୁ ନିଜ ପଟିଆ କରିନିଏ । ନିକଟରେ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆର ସୁହର୍ତୋ ସରକାରକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ହଟାଇ ଦିଆଗଲା । ଏହି ପ୍ରଣାଳୀରେ ଲାଟିନ ଆମେରିକାର ଅନେକ ଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ପୁନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଇଥିବାର ବାହାଦୂରୀ ଆମେରିକା ନେଉଛି । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଭୂଭାଗ ଆଜି ଗଣତନ୍ତ୍ରବିହୀନ, କିମ୍ବା କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ଅନେକ ଦେଶ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁଠି ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆସୁଛି, ପୁଣି ଚାଲିଯାଉଛି । ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଭାରତର ଅବସ୍ଥା ଭିନ୍ନ । ତାହାର ବିଶେଷ କାରଣ ବିଷୟରେ ଏହି ନିବନ୍ଧରେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଆଲୋଚନା ହୋଇଛି ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସରିବାର ଦୁଇ ତିନି ଦଶନ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ଓ ଲାଟିନ ଆମେରିକାର ଅଧିକାଂଶ ଦେଶ ରାଜନୈତିକ ଭାବରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଗଲେ । ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ ପଶ୍ଚିମର ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ସମୃଦ୍ଧି ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବା ପରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ନିଜ ଦେଶର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକରଣ ଓ ସମୃଦ୍ଧିକରଣ ଚାହିଁଲେ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଚେଷ୍ଟା ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଛି କହିଲେ ଚଳେ । ଆଂଶିକ ଗଣତନ୍ତ୍ର କେତେକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି; ସମୃଦ୍ଧି ସ୍ୱପ୍ନ ମଉଳିବାକୁ ବସିଲାଣି । ୟୁରୋପ ଆମେରିକାକୁ ଯଦି ସମୃଦ୍ଧିର ମାପକାଠି ଧରାଯାଏ ତାହେଲେ ତାହା ହାସଲ କରିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଚୀନ ଓ ଭାରତର ନେତୃତ୍ୱ ମନରେ ଏକଦା ଥିଲା । ଏବେ କୌଣସି ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ସେକଥା କହୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଏବେ ଦକ୍ଷିଣକୋରିଆ, କିମ୍ବା ସିଙ୍ଗାପୁର କିମ୍ବା ମାଲୟେସିଆକୁ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି ଧରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ? ଆମେ କାହିଁକି ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆର ସମୃଦ୍ଧି ଚାହିଁବା, ଆମେ କାହିଁକି ଆମେରିକାର ବା ଜର୍ମାନୀର ସମୃଦ୍ଧି ଚାହିଁବା ନାହିଁ ? ଯେଉଁ କାରଣରୁ ଆମେରିକା ବା ଜର୍ମାନୀର ସମୃଦ୍ଧି ଆମକୁ ମିଳିବାର ନାହିଁ, ହୁଏତ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି

କାରଣରୁ ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆର ସମୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଆମର ହସ୍ତଗତ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ। ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆ ଥିଲା ଏସିଆୟୀ ବ୍ୟାଘ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ଏସିଆୟୀ ଆର୍ଥିକ ସଙ୍କଟ ପରେ ଏସିଆର ବ୍ୟାଘ୍ରମାନେ ଆଉ ହୁଙ୍କାର ଦେଉନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ପଶ୍ଚିମର ସମୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଲାଳାୟିତ ହୋଇ ଆମେ ପଶ୍ଚିମ ବିଚାର ଦର୍ଶନକୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରୁଛୁ । ଉଦାରବାଦ ଓ ମାର୍କ୍ସବାଦ ଉଭୟ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ପଶ୍ଚିମର ବିଚାର ଦର୍ଶନ । ସେମାନେ ପରସ୍ପର ବିରୋଧୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ମୁଖ୍ୟ ବିନ୍ଦୁରେ ସେମାନଙ୍କର ମତୈକ୍ୟ ରହିଛି । ଉଭୟଙ୍କ ମତରେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ପାହାଚ ପାହାଚ ଚଢ଼ି ଚଢ଼ିକା ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଅଧିକ ସମୃଦ୍ଧି ଓ ଅଧିକ ବିକାଶ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରି ଚାଲିଛି । ତାହା ଯଦି ସତ, ଏବଂ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ ସମୃଦ୍ଧି ଯଦି ବିକାଶର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗ, ତାହେଲେ ଅଧିକାଂଶ ପୃଥିବୀ କାହିଁକି ଅଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଓ ଅସମୃଦ୍ଧ ହୋଇରହିଛି ? ପଶ୍ଚିମ ଓ ପୂର୍ବ ତଥା ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ମଧ୍ୟରେ ଆର୍ଥିକ ବୈଷମ୍ୟ ବଢ଼ିଚାଲିଛି । ଅଧା ମନୁଷ୍ୟ ଦରିଦ୍ର, ଅସହାୟ ଓ ଅସୁସ୍ଥ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ମନୁଷ୍ୟ କାଂଗାଳ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଛନ୍ତି । ମାନବ ସମାଜର ପ୍ରଗତି ନିଶ୍ଚୟ ହେଉନାହିଁ । କିମ୍ବା ପଶ୍ଚିମ ୟୁରୋପ ଏବଂ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାକୁ ହିଁ ମାନବ ସମାଜ ବୋଲି ଧରି ନେଇ ସମାଜ ଓ ଇତିହାସର ନିୟମମାନ ତିଆରି ହୋଇଛି । ବିଶ୍ୱର ସମଗ୍ର ମାନବଜାତିକୁ ଯଦି ମାନବ ସମାଜ ବୋଲି ଧରାଯାଏ ଏବଂ ମାନବକୁ ଏକ ପ୍ରଜାତି (Species) ଭାବରେ ନିଆଯାଏ, ତା ହେଲେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଚାର ଦର୍ଶନର ଏହି ସରଳ ରୈଖିକ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ପ୍ରଗତିର ଅବଧାରଣା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲ ଅଟେ । ସମୃଦ୍ଧି, ବିକାଶ, ପତନ ଓ ଉତ୍ଥାନର ନୂଆ ସମାଜଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ବିଚାର ଓ ଦର୍ଶନର ଦରକାର ହେଉଛି । ତାହା ବିନା ଆମେ ପୃଥିବୀର ବର୍ତ୍ତମାନ ତଥା ଭବିଷ୍ୟତକୁ ବୁଝିପାରିବା ନାହିଁ ।

ଏହାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିହେବ ନାହିଁ ଯେ ଆଧୁନିକ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଆରମ୍ଭ ୟୁରୋପର ବ୍ରିଟେନ୍‌ରେ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀକ୍ ସଭ୍ୟତାରୁ ଏହାର ପ୍ରେରଣା ପାଇଥିଲେ । ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତରେ ରାଜତନ୍ତ୍ରକୁ ମର୍ଯ୍ୟାଦିତ ବା ଅନୁଶାସିତ କରିବା ପାଇଁ ସମୟ ସମୟରେ ଚେଷ୍ଟା ହେଉଥିଲା, ଧର୍ମ-ଅନୁମୋଦିତ ସାମାଜିକ ସଂଘମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ଅଧିକାର ଥିଲା । ଗଣରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ କୌଣସି ରାଜବଂଶର ରାଜତ୍ୱ ଚଳୁ ନ ଥିଲା । କେତେକ ପ୍ରକାରର ନିର୍ବାଚନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସବୁ ସାବାଳକ ନାଗରିକମାନଙ୍କର ମତଦାନର ଅଧିକାର; ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟର ଅଧିକାର; ଏବଂ ଶାସକମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବା ପାଇଁ ସଂସଦ ଓ ନ୍ୟାୟପାଳିକାର ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକ କୌଣସି ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତାରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ବୋଲି ଜଣାପଡ଼େ ନାହିଁ। ଏହି ଅର୍ଥରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ୟୁରୋପୀୟ ସଭ୍ୟତାର ଏକ ଅବଦାନ ।

ସାବାଳକ ମତଦାନ ଅଧିକାର, ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ, ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ଶାସକମାନଙ୍କୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରଖିବା- ଏହି ତିନୋଟିଯାକ ଗୁଣ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବିଭିନ୍ନ ଢ଼ାଞ୍ଚା ବା ପ୍ରଣାଳୀ କିନ୍ତୁ ରାଜନୀତି ଶାସ୍ତ୍ରର ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ ବ୍ରିଟେନ୍, ଜର୍ମାନୀ ଓ ଆମେରିକାର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରସ୍ପରଠାରୁ ଭିନ୍ନ। ଅତଏବ ବିକାଶଶୀଳ ବା ନବସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହାର ରୂପ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କଠାରୁ ବିଲକୁଲ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା। ତାହା ନ ହେବାର କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ଔପନିବେଶିକ ଦାସତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଥିବା ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀମାନେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂଆ ଭାବରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି। ତେଣୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସ୍ଥାପନା କରିବାକୁ ହେଲେ ବ୍ରିଟେନ୍, ଆମେରିକା ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶର ସାଂବିଧାନିକ ଢ଼ାଞ୍ଚାରୁ କିଛି କିଛି ସଂଗ୍ରହ କରି ନିଜର ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗଢ଼ି ନେବା ସହଜ ପନ୍ଥା ହୋଇଯାଉଛି। ଏହା ଫଳରେ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କର ଐତିହାସିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି, ସାମାଜିକ ବାସ୍ତବତା ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିବିଧତା ସାଙ୍ଗରେ ଉପରୁ ଆସିଥିବା ଢ଼ାଞ୍ଚାଟି ତାଳ ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ। ପରିମାଣତଃ ବହୁ ପ୍ରକାରର ବିକୃତି ଓ ଅସଙ୍ଗତି ଦେଖା ଦେଉଛି।

ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଭାରତରେ ଆମେ ଆମର ବୌଦ୍ଧିକ ଚର୍ଚ୍ଚାମାନଙ୍କରେ ବହୁ ଅସଙ୍ଗତିର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଇ ଆଲୋଚନା ସମାଲୋଚନା କରିଥାଉଁ। ଏହି ଅସଙ୍ଗତିଗୁଡ଼ିକର ଆଳ ଦେଖାଇ ଭାରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି ନେତୃତ୍ୱରେ ଚାଲିଥିବା-କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର 'ସଂବିଧାନ ସମୀକ୍ଷା' ନାମକ ଆୟୋଗ ଗଠନ କରିଛନ୍ତି। ଭାରତୀୟ ଜନତା ପାର୍ଟି ଓ ତାର 'ସଂଘ-ପରିବାର' ଏକ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ହିନ୍ଦୁତ୍ୱବାଦୀ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପୁନଃପ୍ରତିଷ୍ଠା ଚାହାନ୍ତି। ଏହାର ଅନୁରୂପ ଏକ ନୂଆ ସଂବିଧାନ ପ୍ରଣୟନର ସୂତ୍ରପାତ ଏହି ଆୟୋଗ ଜରିଆରେ କରାଯାଉଛି ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରାଯାଉଛି। ଏହି ସନ୍ଦେହର ଯଥାର୍ଥତା ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି, କେତେକ ଆଇନ-ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବିଧାନର ସମୀକ୍ଷା କରାଇଦେଲେ ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅସଙ୍ଗତି ଦୂର ହେବ ନାହିଁ। କାରଣ ସଂବିଧାନକୁ ଏକ ଆଇନ-ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବରେ ସେମାନେ ଦେଖୁଛନ୍ତି। ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମୂଳଦୁଆ ହେଉଛି ନ୍ୟାୟର ଅବଧାରଣା। କେଉଁ ନ୍ୟାୟ ? ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନ୍ୟାୟର ଅବଧାରଣା ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ରାଜତନ୍ତ୍ରୀୟ ନ୍ୟାୟ କିମ୍ବା 'ମନୁ ସଂହିତା'ର (ମନୁବାଦୀ) ନ୍ୟାୟଠାରୁ ଭିନ୍ନ।

ଆଧୁନିକ ମାନସ, ସେ ଯେଉଁ ଦେଶର ହେଉ ନା କାହିଁକି, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ନ୍ୟାୟର ଆକାଂକ୍ଷୀ। ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆଧୁନିକ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଫରକ ଅଛି। ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ କହିଲେ ୟୁରୋପ ଓ ଉତ୍ତର ଆମେରିକାର ଇତିହାସରୁ ବିକଶିତ ହୋଇଥିବା ସାଂସ୍କୃତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ; ଆଧୁନିକ କହିଲେ ମାନବ ଜାତି ଓ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟରେ ଚାଲିଥିବା ସଂଘାତରୁ ଉପୁଜିଥିବା ଏକ ବିଶ୍ୱମାନବୀୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ। ଏହାକୁ ବିଭିନ୍ନ ଭୂଭାଗର ସଂସ୍କୃତିସବୁ ନିଜ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସାଙ୍ଗରେ ମିଶାଇ ପରିଭାଷିତ କରିବେ। ରାଜନୈତିକ

ଭାବରେ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରିଥିବା ଔପନିବେଶିକ ଶିକ୍ଷିତଶ୍ରେଣୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଚେରମଡ଼ାଇ ନିଜସ୍ୱ ଆଧୁନିକତାର ଅବତାରଣା କରିବା ପାଇଁ ସାହସ ଦେଖାଇ ନାହାନ୍ତି । ସେହି କାରଣରୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକ କହିଲେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ହିଁ ବୁଝାଉଛି । ଏହାର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଉଠିବାକୁ ହେବ । ଆଧୁନିକତା ଏବଂ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅବଧାରଣାକୁ ଦେଶଜ ପୁଟ ଦେଇ ପରିମାର୍ଜିତ କରିବାକୁ ହେବ । ତା ହେଲେ ଯାଇ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ସମ୍ପର୍କୀୟ ଅସଙ୍ଗତିକୁ ବୁଝି ହେବ । ସେଇ ଅସଙ୍ଗତିକୁ ବୁଝିବା ପୂର୍ବରୁ ଭାରତର ଏକ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ଜାଣିବା ଦରକାର ।

ସମଗ୍ର ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁସବୁ ଦେଶ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ପରେ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ଏହାର ବିଶାଳ ଭୂଖଣ୍ଡ, ଓ ନାନାବିଧ ଭାଷା, ଜାତି, ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଦେଖି କେତେ ଲୋକ ଏହାକୁ ଉପମହାଦେଶ କହିଥାଆନ୍ତି, ଯାହାର କୌଣସି ଯଥାର୍ଥତା ନାହିଁ । (ସଂଯୁକ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଓ ଚୀନ୍‌କୁ ଉପମହାଦେଶ କୁହାଯାଉ ନାହିଁ କାହିଁକି ?) ବିଶାଳତା ଓ ବିବିଧତା ସାଙ୍ଗକୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଅବଦାନ ସ୍ୱରୂପ ଭାରତରେ ଭରି ରହିଛି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ନିରକ୍ଷରତା ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ବୈଷମ୍ୟ । ଏହା ସତ୍ତ୍ୱେ ପଚାଶ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସମୟ ଧରି ଏଠାରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି । ୧୯୭୫-୭୬ର ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ଏହାର ଚରିତ୍ରକୁ ବଦଳାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ବରଂ ତାପରେ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ଭାବନାକୁ ସୀମିତ କରି ଦିଆଗଲା । ଭାରତରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏଭଳି ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱର କାରଣ କଣ, ଏବଂ ଏହା ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସ୍ଥାୟୀ ?

ଏହି ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱର କାରଣ ବ୍ରିଟିଶ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟର ଛାଞ୍ଚରେ ଗଢ଼ା ଯାଇଥିବା ସଂବିଧାନ ନୁହେଁ । ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାର ଓ ସଂବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ହେବାର ବହୁତ ପୂର୍ବରୁ, ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରୁ ହିଁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ମୂଳଦୁଆ ପଡି ସାରିଥିଲା । ୧୯୫୦ରେ ଯେଉଁ ସଂବିଧାନ ତିଆରି ହେଲା, ତାହା ଯେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ହେବ ଏହା ସମସ୍ତେ ଜାଣି ସାରିଥିଲେ । ତାହା କେତେ ମୌଳିକ ହେବ, କେତେ ଲୋକାଭିମୁଖୀ ହେବ ଏବଂ ଲୋକାଧିପତ୍ୟର କେଉଁ ସଂସ୍ଥା ରହିବ, ତାହାହିଁ ସନ୍ଦେହର ବିଷୟ ଥିଲା । କାରଣ ଭାରତର ସଂବିଧାନ ରଚନା ବେଳେ ତିନି ପ୍ରକାରର ଲୋକ ଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ପେଶାଦାର ଆଇନଜ୍ଞ ହୋଇଥିଲେ, ଯେଉଁମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ସ୍ୱାୟତ୍ତତା 'ଗ୍ରାମ ସ୍ୱରାଜ' ଏବଂ ସମାନତାର ନୀତିକୁ ମାନୁଥିଲେ; ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଅନୁଗାମୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ୟୁରୋପୀୟ ଲୋକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଆଦର୍ଶ ରୂପେ ମାନୁଥିଲେ । ସଂବିଧାନ ନିର୍ମାଣରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନୀତିର ବଳିଷ୍ଠ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିବା ପାଇଁ କେହି ନ ଥିଲେ । ଆଇନଜ୍ଞମାନେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଥିଲେ ଏବଂ

ନେହରୁଙ୍କ ଭଳି ନେତାମାନେ ଲୋକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ରାଜ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ମୌଳିକ ଚିନ୍ତା ନ ଥିବାରୁ ଆଇନଜ୍ଞମାନଙ୍କ ଉପରେ ବେଶୀ କାମ ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଯାହାହେଉ ଗଣତନ୍ତ୍ରର କୌଣସି ବିରୋଧ ନ ଥିଲା । କାରଣ ରାଜନୀତି ଓ ଜନସାଧାରଣ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ହୋଇ ସାରିଥିଲେ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧୀ ସଂଘର୍ଷକୁ ଅଂହିସା ନୀତିରେ ଚଳାଇବା ଦ୍ୱାରା ଭାରତର ରାଜନୀତି ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଗରୁ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ନେତାମାନଙ୍କର ନିର୍ବାଚନ, ଆନ୍ଦୋଳନର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଓ ପରିଚାଳନା ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବିଧିରେ ହେଉଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ମତଭେଦ, କଳହ, ଭୁଲତ୍ରୁଟି ସବୁ କଥା ଲୋକେ ଜାଣି ପାରୁଥିଲେ; ତେଣୁ ଲୋକମାନେ ନେତାମାନଙ୍କର ଓ ସଂଗଠନର ଅନେକ କଥାରେ ମତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ । ଅତଏବ ରାଜନେତା ଓ ଜନତା ଉଭୟଙ୍କର ଜନତନ୍ତ୍ରରେ ଦୀକ୍ଷା ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ଜେଲଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ଜଣାପଡୁଥିଲା ଯେ ଭାରତ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟେନ୍ ଅଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ।

ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ହିଂସା ବା ଶସ୍ତ୍ରକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାରେ ଗୋଟିଏ ସୁଫଳ ହେଲା ଯେ ଏ ଦେଶରେ ସେନାବାହିନୀର କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଲା ନାହିଁ । ଯୁଦ୍ଧ ବା ସଂକଟର ସ୍ଥିତି ମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଭାରତର ସେନା ଭିତରେ ରାଜନୀତିରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବା ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ରାଜନୀତିରେ ସେନାବାହିନୀର ହସ୍ତକ୍ଷେପ ବହୁଦେଶର ରାଜନୀତିକୁ କଳଙ୍କିତ କରୁଛି, ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଛି । (ପଡ଼ୋଶୀ ଦେଶ ପାକିସ୍ଥାନ ଏହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ।)

ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଆଉ କେତେକ ଅଭିନବ ଦିଗ ଭାରତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରିଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳୁ ହିଁ ଭାରତର ବିବିଧତାକୁ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇ ଥିଲା । ଭାଷାମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତତା ଦେବା ପାଇଁ, ସବୁ ଧର୍ମକୁ ସମାନ ଭାବରେ ସମ୍ମାନ କରିବା ପାଇଁ, ଗ୍ରାମମାନଙ୍କର ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ତାହାର ସ୍ୱାବଲମ୍ବନ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଏକ ନୂଆ ଗତିଶୀଳତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ, ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ଭୋଗବାଦକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ଆର୍ଥିକ ସମାନତାର ମୂଳଦୁଆ ପକାଇବା ପାଇଁ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନୀତି ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମମାନ ଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତାର ଉଷାକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଯେ ଭାରତୀୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଏସବୁ ହେଉଛି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ।

ଜବାହାରଲାଲ ନେହରୁ, ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲ ଏବଂ ଡା. ରାଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ପରି ନେତାମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ କଥାର ବିରୋଧ କରୁ ନ ଥିଲେ ହେଁ ଏସବୁ କଥାକୁ -ଭାଷାର ସ୍ୱାୟତ୍ତତା, ଗ୍ରାମର ସ୍ୱରାଜ, ଶାରୀରିକ ଶ୍ରମର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟତା, ଭୋଗବାଦ ଏବଂ ତଦ୍‌ଜନିତ

ବିଷମତାର ବିନାଶ- ଏସବୁକୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ମୌଳିକ ତତ୍ତ୍ୱ ବୋଲି ଭାବୁ ନ ଥିଲେ; କାରଣ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅବଧାରଣାରେ ଏସବୁ ଅଙ୍ଗୀକୃତ ନୁହନ୍ତି । ତେଣୁ ଏମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ସଂବିଧାନରେ ଆର୍ଥିକ ବୈଷମ୍ୟ ଓ ଭୋଗବାଦକୁ ରୋକିବା ନିମନ୍ତେ ଓ ଗ୍ରାମ ତଥା ଅଞ୍ଚଳକୁ ସ୍ୱାୟତ୍ତତା ଦେବା ନିମନ୍ତେ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ସବୁ କ୍ଷମତା କେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇଛି ରାଜଧାନୀରେ, ସଂଘ ଓ ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀରେ; ସେଇ ରାଜଧାନୀ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ଅମଲାମାନେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଗ୍ରାମ ଓ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଶାସନ କରୁଛନ୍ତି । ସରକାରିଆ କମିଶନ ସଂଘର ଅଧିକାରକୁ କମେଇ ରାଜ୍ୟର ଅଧିକାରକୁ ବଢ଼େଇବାର ସୁପାରିଶ କରୁଛନ୍ତି । ସଂଘର ଅଧିକାର କମେଇବା ଠିକ୍, କିନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟର ଅଧିକାର ବଢ଼େଇଦେଲେ ଅମଲାତନ୍ତ୍ରର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଚରିତ୍ର ବଦଳିବ ନାହିଁ । ରାଜ୍ୟର ଶାସନ କହିଲେ ମୁଖ୍ୟ ସଚିବ, ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର ଏବଂ ପୋଲିସ ସାହେବ (ଏସ୍.ପି.) ଶାସନ । ସବୁ ପ୍ରକାର ଜନ ଆକାଂକ୍ଷା ଏବଂ ସ୍ୱାୟତ୍ତତାକୁ ଦମନ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ଅମଲାତାନ୍ତ୍ରିକ ବାହିନୀକୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ଗଠନ କରିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଅମଲାତନ୍ତ୍ରର କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀକୁ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରଖିବା ଫଳରେ ଏହାର ସ୍ୱଭାବ ଏବଂ ମନୋଭାବ ପୂର୍ବପରି ଜନଆକାଂକ୍ଷା ବିରୋଧୀ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହିମାନଙ୍କର ଦମନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରଣାଳୀ ଯୋଗୁଁ ଜନଆକାଂକ୍ଷା ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ଆକାଂକ୍ଷାର ଆନ୍ଦୋଳନମାନଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ଅତ୍ୟାଚାରର ଶିକାର ହେବାକୁ ପଡୁଛି । ଅମାନବୀୟ ଦମନ ଫଳରେ ଲୋକେ ତାଙ୍କର ନୈତିକ ସାହସ ହରାଉଛନ୍ତି କିମ୍ବା ହିଂସାତ୍ମକ ହେଉଛନ୍ତି । କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ସେମାନେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦ ଓ ଆତଙ୍କବାଦର ରୂପ ନେଇ ଗଣତନ୍ତ୍ର ତଥା ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଏକତାକୁ ବିପନ୍ନ କରୁଛନ୍ତି ।

ଉପରେ ଯେଉଁ ଅତିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବା ରାଜଧାନୀରେ କ୍ଷମତାର କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ କଥା କୁହାଗଲା, ସେଇଥିପାଇଁ ସ୍ୱାୟତ୍ତତାର ବିକାଶ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ତାହା କିନ୍ତୁ ଔପନିବେଶିକ ପୁଂଜିବାଦ ପାଇଁ ଦରକାରୀ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟ-ଉପନିବେଶର ଢାଞ୍ଚା ଭିତରେ ପୁଂଜିବାଦ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଅତି ସମୃଦ୍ଧ କରାଏ ଏବଂ ଉପନିବେଶ ମାନଙ୍କୁ ଦରିଦ୍ର କରିଦିଏ । ତେଣୁ ଏ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯନ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟାର ଫଳାଫଳ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ହୁଏ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଦେଶମାନଙ୍କର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ, ଏପରିକି ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ସମାନ ପରିମାଣରେ ପୁଂଜି ଓ ଟେକ୍ନୋଲୋଜିର ପ୍ରୟୋଗ ହୁଏ । ତେଣୁ ଆଞ୍ଚଳିକ ବିଷମତା ନଗଣ୍ୟ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଯାଏ । ଗ୍ରାମ ଓ ସହରର ଦୂରତା ମଧ୍ୟ କମିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ପୁଂଜିବାଦ ଗୋଟିଏ ଦେଶର କେବଳ ଅଳ୍ପ କେତେକ ସ୍ଥାନକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିପାରେ । ବାକୀ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏତେ ବେଶୀ ପୁଂଜି ଲଗାଇବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସମୃଦ୍ଧ, ଅଳ୍ପ ସମୃଦ୍ଧ, ପଛୁଆ ଏବଂ ଅତି ପଛୁଆ ଏପରି ବିଷମତାମାନଙ୍କର ଏକ ପିରାମିଡ (ଓଲଟା ବରଗଛ) ଠିଆ ହୁଏ । ତେଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶର ଆଞ୍ଚଳିକ ବିଷମତା

ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗ । କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବେଶୀ ଉନ୍ନତ କରାଯିବ, କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପଛୁଆ ରଖାଯିବ ତାହା କେନ୍ଦ୍ରରେ ସ୍ଥିର ହୁଏ । ତେଣୁ କେନ୍ଦ୍ର ଅଧିକ କ୍ଷମତାସଂପନ୍ନ ହୋଇ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ବଳ କରିଦିଏ । ଅଞ୍ଚଳମାନେ ଛଟପଟ ହୋଇ ନିଜର ଦାବୀ ଜଣାଇଲେ ଦମନ କରିବାକୁ ହୁଏ । କଠୋର ଦମନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଟାଡା ମୀସା ଭଳି ଅଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ହୁଏ । ସଶସ୍ତ୍ର ଓ ଶତ୍ରୁଦେଶ ସମର୍ଥିତ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତାବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳକମାନେ ନିର୍ଭୟରେ କାମ କରନ୍ତି । ତେଣୁ ଟାଡା ଭଳି କଠୋର ଦମନକାରୀ ଆଇନର ସହଜ ଶିକାର ହୁଅନ୍ତି ଶାନ୍ତିପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆନ୍ଦୋଳନମାନେ ।

ସାଧାରଣ ବୁଦ୍ଧିର ଜ୍ଞାନରୁ ଆମେ ଜାଣୁ ଯେ ସରକାରର ହିଂସାବଳ ଏବଂ ଧନବଳ ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ ଥିବା ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସଂସ୍ଥାର ହିଂସାବଳ ବା ଧନବଳ ଅପେକ୍ଷା ବହୁତ ବେଶୀ । ଏଥିରେ ଏକ ଭାରସାମ୍ୟ ଥାଏ । ଯଦି ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ସଂସ୍ଥା ରାଜ୍ୟ ତୁଳନାରେ ସମକକ୍ଷ ହୋଇଯାଏ କିମ୍ବା ତାଠାରୁ ଅଧିକ ହିଂସା ଓ ଧନ ଏକତ୍ରିତ କରେ, ତାହେଲେ ରାଜ୍ୟର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ନ ମାନି ସେ ନିଜର ଏକ ସମାନ୍ତରାଳ ସରକାର ଗଠନ କରିବ । ତା ଉପରେ ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ଚାଲିପାରିବ ନାହିଁ । ଔପନିବେଶିକ ପୁଂଜିବାଦ ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ଜଗତିକରଣ ଫଳରେ ଯେଉଁ ବଡ ବଡ ଦୈତ୍ୟାକାର ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଂପାନୀମାନେ ଗରିବ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଧନ ଶକ୍ତି ଓ ଯୁଦ୍ଧ ଶକ୍ତି ରାଷ୍ଟ୍ର ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ହୋଇଯାଏ । ଏପରି ଏକ ସ୍ଥିତିରେ ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କଂପାନୀ ଭାରତକୁ ଦଖଲ କରିଥିଲା । ରାଜ୍ୟମାନେ କଂପାନୀକୁ ଟିକସ ଦେଉଥିଲେ । ପାଉଣା ନ ପାଇଲେ କଂପାନୀ ଆକ୍ରମଣ କରୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବ୍ରିଟିଶ କଂପାନୀ ଫ୍ରାନ୍ସ ଏବଂ ପର୍ତ୍ତୁଗାଲର କଂପାନୀମାନଙ୍କୁ ବାହାର କରି ଦେଇଥିଲା । ଏବେ ୟୁରୋପ ଆମେରିକାର ସବୁ ଦେଶ ମିଳିତ ଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସ୍ଥିର କରିବେ କେଉଁଠି ସେମାନେ ପୁଂଜି ଲଗାଇବେ । ତେଣୁ ଅର୍ଥନୀତିର ନିୟମକାନୁନ ସେମାନଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ହେବ । ଅବଶ୍ୟ ଆଇନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଶର ଶାସକମାନେ କରିବେ । ସେମାନେ ଯଦି କରିବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ହେବ ତାହାହେଲେ ସେହି ଶାସକମାନଙ୍କୁ ହଟାଇ ବୋଲକରା ଶାସକମାନଙ୍କୁ ବସେଇବାକୁ ହେବ । ସେମାନେ ଦେଶଭିତରର ହିଂସାଗତ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଧନ ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଦେଇ ଆହୁରି ବେଶୀ ଉଗ୍ର କରିଦିଅନ୍ତି । ଏସବୁ କାମ ପାଇଁ ସେମାନେ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟକୁ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ଓ ପଡ଼ୋଶୀ ଯୁଦ୍ଧ ଭଉଁରୀରେ ପଡ଼ି ସରକାରମାନେ ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଅଧିକ ଭ୍ରଷ୍ଟ ଏବଂ ଅଧିକ ଅଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ହୁଅନ୍ତି । ଯେଉଁ ଢ଼ଙ୍ଗରେ ଏହା ହୁଏ ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନର ଭାରତରେ ସମସ୍ତେ ଦେଖିପାରିବେ ।

ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଂପାନୀମାନେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାଙ୍କ ଏବଂ ବିଶ୍ୱବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନର ଚାପ ପକାନ୍ତି ଯେ ସରକାରମାନେ ଶିଳ୍ପ ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଉପରେ ନୂଆ କର ନ ଲଗାନ୍ତୁ । ଯଦି ପଇସା ଦରକାର

ବିଦେଶରୁ ଋଣ ନିଅନ୍ତୁ । କେବଳ କେନ୍ଦ୍ର ନୁହେଁ, ରାଜ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ବିଦେଶରୁ ଋଣ ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତୁ । ଋଣ ମିଳିବାର ସର୍ତ୍ତ ହେଲା ଯେ ଅର୍ଥର ବିନିଯୋଗ କିପରି ହେବ ତାହାର ପରାମର୍ଶ ସେମାନେ ଦେବେ । ଓଡ଼ିଶାର ଅଳ୍ପ ଲୋକ ଜାଣନ୍ତି, ଓଡିଶା ସରକାର ନୂଆ ଚାକିରି ସୃଷ୍ଟି ନ କରିବା ପାଇଁ ଓ ଅନେକ ପୁରୁଣା ଚାକିରି ଉଠାଇଦେବା ପାଇଁ ଚୁକ୍ତିବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି । ଗତ ଫେବୃୟାରୀ ମାସରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରିଟିଶ ସଂସ୍ଥା ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁସବୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଚୁକ୍ତିରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ଅଛି । ଅର୍ଥାଭାବରେ ଚାରିଆଡେ ବିକାଶର କାର୍ଯ୍ୟ ବନ୍ଦ ହେଉଛି, ବେକାରୀ ଏବଂ ଦରିଦ୍ରମାନଙ୍କପାଇଁ ଯେଉଁ ରିହାତି (ସବ୍‌ସିଡ଼ି) ଯୋଜନା ଥିଲା ସେ ସବୁ ଉଠି ଯାଉଛି । ଅସୁରକ୍ଷାର ଏହି ବାୟୁମଣ୍ଡଳରେ ଅପରାଧ ଓ ହିଂସା ଆଉ କେବଳ ଅପରାଧ (କ୍ରାଇମ୍) ହୋଇନାହିଁ । ତାହା ଆତଙ୍କରାଜରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ ଆତଙ୍କରାଜର କବଳକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । କାଶ୍ମୀର, ନାଗାଲାଣ୍ଡ, ଅଲ୍‌ଫାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲାଣି । ବିହାରରେ ଅପରାଧୀମାନେ ବିଧାୟକ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଉଛନ୍ତି । ବିହାରର ସିୱାନ ଜିଲ୍ଲାରେ ଡକେଇତ ସର୍ଦ୍ଦାର ଶାହବୁଦ୍ଦିନଙ୍କର ସମାନ୍ତରାଳ ସରକାର ଚାଲିଛି, ତାଙ୍କର ହୁକୁମ କଲେକ୍ଟର ମାନୁଛନ୍ତି । ୧୭ଟି ହତ୍ୟା ମକଦ୍ଦମା ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚାଲୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଜେଲ୍‌ରେ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଲାଲୁ ପ୍ରସାଦଙ୍କ ଦଳର ସାଂସଦ ହୋଇଛନ୍ତି । ହଜାରିବାଗ ଓ ପାଲଗୁ ଜିଲ୍ଲାର ଅନେକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଏମ୍,ସି.ସି.ର ଅନୁମତି ନ ନେଇ ଭୋଟ ଦେବା ଲୋକର ଆଙ୍ଗୁଳି କାଟି ଦିଆହେଉଛି । ଏବଂ ବୀରପନ !

ବୀରପ୍ପନ ସାତଶହ ହାତୀକୁ ମାରି ସେ ହାତୀଦାନ୍ତର ଅବୈଧ ବାଣିଜ୍ୟ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ରାଜନୀତିର ଦୁର୍ବଳ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି, ସେ ତାଙ୍କ ହୁକୁମରେ ରାଜନୈତିକ ସମସ୍ୟାମାନଙ୍କର ସମାଧାନ କରାଉଛନ୍ତି । ଦୁଇଟି ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଥିବା ମକଦ୍ଦମା ଉଠାଇ ନେବାକୁ ରାଜି ହୋଇ ଗଲେଣି । ଏସବୁର ଉଦାହରଣ ଦେଖି ଦେଶର ସବୁ ରାଜ୍ୟ ଓ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ହିଂସ୍ରକ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ରାଜନୈତିକ ହୋଇଯିବେ । ସେହି ଅଞ୍ଚଳରେ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଏବଂ ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, ସେଇମାନେ କରିବେ । ରାଜନୈତିକ ଫାସିବାଦ ଆସିବ କି ନାହିଁ ଆମେ କହିପାରୁ ନାହୁଁ । ଔପନିବେଶିକ ପୁଂଜିବାଦ ଏବଂ ଜଗତିକରଣ ମିଶି ଆଜି ସାରା ପୃଥିବୀର, ସବୁ ମହାଦେଶର, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ତଥା ଅଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହି ସାମାଜିକ ଫାସିବାଦ ଉପୁଜାଉଛନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ଏଥିରୁ ଉପୁଜିଛି । ଆଫ୍ରିକୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ଗୃହଯୁଦ୍ଧ ଓ ପଡୋଶୀ ପଡୋଶୀଯୁଦ୍ଧ ପଛରେ ରହିଛି କେଉଁଠି ହୀରାର ଖଣି, କେଉଁଠି ହାତୀ ଦାନ୍ତ, ଆଉ କେଉଁଠି ପେଟ୍ରୋଲିୟମର ଭଣ୍ଡାର ଏବଂ ତା ଉପରେ ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଉଥିବା ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଂପାନୀ । ନିଜ ଦେଶରେ ସଭ୍ୟ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବୋଲାଉଥିବା ଏହି ଦେଶମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଆଜିର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଫାସିବାଦୀ ଶକ୍ତି ।

ଆଧୁନିକ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଏହି ଚାରିତ୍ରିକ ଦୋଷ ମୂଳରୁ ରହିଛି । ବ୍ରିଟେନ୍‌ର ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଜନନୀ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ୧୯୪୭ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତ ସେହି ବ୍ରିଟିଶ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଥିଲା । ସେ ରାଜ୍ୟ ଏତେ ବଡ ଥିଲା ଯେ ତାକୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାହାର ଗଣତନ୍ତ୍ର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବ୍ୟାପୀ ନ ଥିଲା । ତାହାର ଏକ ଶତାଂଶ ଅଞ୍ଚଳରେ, ଯେଉଁଠି ଗୋରାମାନେ ରହୁଥିଲେ କେବଳ ସେଇଠି ଥିଲା ଗଣତନ୍ତ୍ର । ତାହାହେଲେ ଏକ ଅପ୍ରୀତିକର ଉପସଂହାରରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହେବ । ଆଧୁନିକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିଶେଷାଧିକାରଯୁକ୍ତ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଯେଉଁଠି ସମୃଦ୍ଧି ବହୁତ, ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିରତା ସାଙ୍ଗରେ ସାଧାରଣ ନାଗରିକର ଆର୍ଥିକ ସୁରକ୍ଷାର ଗାରେଣ୍ଟି ରହୁଛି, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକ ସେଇଠି ଚଳିପାରୁଛି । ଅତି ସମୃଦ୍ଧିର ଏହି ଢ଼ାଞ୍ଚାରେ ଯେଉଁ ଗଣତନ୍ତ୍ର କଳ୍ପିତ ହୋଇଛି, ନିର୍ଧନ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ତାହା ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ରହିବ କିପରି ?

ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ଯେଉଁମାନେ ବିଧାୟକ ମନ୍ତ୍ରୀ ଆଦି ହୋଇ ଶାସକ ହେଉଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି ଦେଶର ଗରୀବ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରମାନଙ୍କରେ । ଥରେ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିଧାୟକ ହେବାପରେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ସୁଖସୁବିଧାର ଅଧିକାରୀ ହେଉଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେବାପରେ ସେମାନଙ୍କର ପରିବାରମାନେ ଆର୍ଥିକ ଅସୁରକ୍ଷାର ସମୁଦ୍ରରେ ଭାସିଯିବେ । ତେଣୁ ସମୃଦ୍ଧ ଦେଶ ଅପେକ୍ଷା ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କର ଜନପ୍ରତିନିଧିମାନେ ନିଜ ପାଇଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବିଶେଷାଧିକାର ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ବିଧାୟକ ହେବାପରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆୟ, ବାସଗୃହ, ରେଳଯାତ୍ରା ଇତ୍ୟାଦିର ସୁବିଧା କରି ନିଅନ୍ତି । ପୂର୍ବର ବିଶେଷାଧିକାର ମାନଙ୍କୁ ସଂଶୋଧନ କରି ଆହୁରି ବେଶୀ କରି ନିଅନ୍ତି । ଏଥିରେ ଦଳମତ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଏକାଠି ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଏକ ଅଲଗା ସୁବିଧାପ୍ରାପ୍ତ ଗୋଷ୍ଠୀ ତିଆରି ହୋଇଯାଏ । ଶାସକ ହେବାର ଭାଗ୍ୟ କେତେକ ବଂଶ ଏବଂ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ ହୋଇଯାଏ । ନେହରୁ ବଂଶରୁ ଲାଲୁ ବଂଶ ଏବଂ ବିଜୁ ବଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଏହି କ୍ଲବ ଭିତରେ ଦୁର୍ନୀତିର ଘଟଣା ହେଲେ ଜଣେ ଅନ୍ୟକୁ ସାହା ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଘଟଣାଟିକୁ ଲୁଚାଇ ଦିଅନ୍ତି । ପୁଣି ଥରେ ଶାସକ ଗାଦିକୁ ଫେରି ଆସିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ହିଂସା, ଅପରାଧ, ଲୁଟ ସବୁକିଛି କରି ପାରନ୍ତି । ଏଇଥିରେ ସେମାନେ ଗୁଣ୍ଡାଦଳ ଓ ହିଂସ୍ରକ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ନିଅନ୍ତି । ତାହାର ଖର୍ଚ୍ଚ ଜୁଟାଇବା ନିମନ୍ତେ ବହୁ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଂପାନୀମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ସାଧାରଣ ସଚ୍ଚୋଟ ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀ ନିର୍ବାଚନରେ ଠିଆ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଗଣତନ୍ତ୍ର ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ହାତରେ ବନ୍ଦୀ ହୁଏ, ଧନଶକ୍ତିମାନଙ୍କର ଖେଳନା ହୁଏ ।

ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଗଣତନ୍ତ୍ର ଗୁଣ୍ଡାରାଜରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ମଧ ଧନଶକ୍ତିର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରୁ ମୁକ୍ତ ନୁହେଁ । ଯେତେବେଳେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଆକ୍ରମଣାତ୍ମକ ଏବଂ ପୁଂଜିବାଦବିରୋଧୀ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଏ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ମଜଦୂର ମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଓ

ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ହେବାପାଇଁ ନିର୍ବାଚନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଜଗତିକରଣ ତୀବ୍ରରୁ ତୀବ୍ରତର ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବ୍ରିଟେନ ଓ ଆମେରିକାର ସବୁ ପ୍ରମୁଖ ରାଜନୈତିକ ଦଳ ପୁଂଜିପତିମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରିତ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ହଜାର ହଜାର ସଂଖ୍ୟାରେ କର୍ମୀ ଦରକାର ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ବହୁତଙ୍କୁ ପୂରା ସମୟ ରାଜନୀତିରେ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ସେମାନଙ୍କୁ କିଏ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେବ ? ସେମାନଙ୍କର ପରିବାର ଓ ରାଜନୈତିକ କର୍ମପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କୋଉଠୁ ଆସିବ ? ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଏହି ମୌଳିକ ପ୍ରଶ୍ନର କୌଣସି ସମାଧାନ କରି ନାହିଁ । ରାଜନୀତିକ ଛାନରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଉଠାଯାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଦଳମାନେ ପୁଞ୍ଜିଙ୍କ ପାଖରେ ବନ୍ଧା ପଡିଯାନ୍ତି । ଏବେ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସାମାଜିକ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ ବିଦେଶୀ ପାଣ୍ଠି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିଲାଣି । ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜରେ ଆୟର ଏକ ଉଦଗମ ହେବା ଦରକାର । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଅବଧାରଣା ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଯିବ ।

ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ବିସ୍ତୃତ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବାକୁ ହେଲେ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ :

ଏକ-ଅନ୍ତତଃ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଫାଶିବାଦ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ କବଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ହେବନାହିଁ । ତେଣୁ ଅସହଯୋଗର ରଣ କୌଶଳ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଗୋଟାଏ ସମୟ ପାଇଁ ୟୁରୋପ-ଆମେରିକାର ଧନୀ ଦେଶମାନଙ୍କଠାରୁ ଆର୍ଥିକ ଭାବରେ ବିଛିନ୍ନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଦୁଇ- ଏହା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଋଣ କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି (ଟେକ୍‌ନୋଲଜି) ପାଇପାରିବା ନାହିଁ । ତାହା ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦ ହେବ । କାରଣ ନିଜର ପୁଞ୍ଜି ଏବଂ ନିଜେ ତିଆରି କରିପାରୁଥିବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଉପରେ ଆମେ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଭିତ୍ତିଭୂମି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିନେବା । ସ୍ୱଦେଶୀ ପୁଞ୍ଜି ଯୋଗାଡ଼ କରିବା ପାଇଁ ଭୋଗବାଦର ଓ ବିଳାସୀ ଖର୍ଚ୍ଚର ମୂଳୋତ୍ପାଟନ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ସବୁ ପ୍ରକାରରର କଳାଧନ ଉଦ୍‌ଘାଟ କରବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ କଳାଧନ ବିଦେଶରୁ ଅବୈଧ ଭାବରେ (ହାୱାଲା ବାଟ ଦେଇ) ଭାରତକୁ ଚାଲି ଆସୁଛି କେବଳ ତାର ପରିମାଣ ହେଉଛି ବାର୍ଷିକ ତିରିଶ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା । ଏ ସବୁ ଫଳରେ ଏକ ସରଳ ଜୀବନ ଦର୍ଶନର ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ତିଆରି ହେବ । ବିଶେଷାଧିକାର ଏବଂ ଆଡମ୍ବରକୁ ଲୋପ କରାଯିବ । ବଳକା ଧନରେ ଅଳ୍ପ ପୁଞ୍ଜି ଓ ନିଜ ଦେଶରେ ତିଆରି ହେଉଥିବା ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସାହାଯ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଶିଳ୍ପ ଓ କୃଷିର ବିସ୍ତୃତ ହେବ ତହିଁରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧନ୍ଦା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ, ତଥା ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମଧ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ବଢ଼ିବ । କେରଳରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ମିଳୁଥିବାରୁ ଶିକ୍ଷା କର୍ମନିଯୁକ୍ତିର ଏକ ବିରାଟ କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇଛି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆର୍ଥିକ ସୁରକ୍ଷା ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଫେରି ଆସିବ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଦେଶମାନେ ଅତିସମୃଦ୍ଧି ବଳରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଆର୍ଥିକ ସୁରକ୍ଷା ଓ

ସାମାଜିକ ସମାନତା ଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶ ଭୋଗବାଦ ଏବଂ ବେକାରୀର ଉତ୍ପାଟନ କରି ତାହା ହାସଲ କରିପାରିବେ । କେବଳ ଚାକିରୀରେ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ ସାମାଜିକ ସମାନତା ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ଆର୍ଥିକ ସୁରକ୍ଷା ହିଁ ଏହା ପୂରଣ କରି ପାରିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷା ମିଳିଯିବା ପରେ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣକୁ ଲୋପ କରିଦିଆଯିବ । ଗଣତନ୍ତ୍ର ସମାଜବାଦ ନୁହେଁ, ତେଣୁ ଧନୀ ରହିବେ । କିନ୍ତୁ ତଳେ ଥିବା ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ଯାହାର ଆୟ ୫ ଗୁଣରୁ ୧୦ଗୁଣ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେବ, ସେମାନେ ଧନୀ ହେବେ । ତାହା ଉପରକୁ ଏକ ଅତି ଧନୀ ଶ୍ରେଣୀ ରହିବେ ନାହିଁ ।

ତିନି-ବିବିଧତାକୁ ସମ୍ମାନ ଓ ସମାନତା ଦେବା ଏକ ମୂଳମନ୍ତ୍ର ହେବ । ସ୍ୱାୟତ୍ତତା ବା ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ନୂତନ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ରୂପେ ଗଣାଯିବ । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ପାଖରେ ଅତି ସୀମିତ କାର୍ଯ୍ୟ ରହିବ । ତାଠାରୁ ବେଶୀ ରହିବ ରାଜ୍ୟ ପାଖରେ । କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ହେବ ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ଓ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ । ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସାଙ୍ଗରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସବୁ ବିଭାଗ ଗ୍ରାମ ଓ ପ୍ରଖଣ୍ଡ କରିବେ । ପୁଲିସ ଏବଂ ଅଦାଲତ ବଡଭାଗ ଗ୍ରାମ ଓ ପ୍ରଖଣ୍ଡରେ ରହିବେ । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ମୂର୍ଖତା ଯୋଗୁଁ ଏହା ୟୁଟୋପିଆ ଭଳି ଲାଗିବ । ସେମାନେ କଣ ଜାଣନ୍ତି ୟୁରୋପର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଶାସନ ଅଧୀନରେ ପୁଲିସ ଓ ଅଦାଲତର ବିଭାଗମାନ ଥାଏ ।

ଚାରି- ପ୍ରଶାସନର ସଂରଚନା ଏବଂ ସ୍ୱଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଔପନିବେଶକ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସୁସ୍ଥ ଗଣତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାପନାର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିଗ । ଯେଉଁ ଦିନ ଗ୍ରାମର କ୍ଷୁଦ୍ର ଚାଷୀ ତାର ହକ୍ କାମ ପାଇଁ ପ୍ରଶାସନ ପାଖକୁ ଯିବ ଏବଂ ଖାଲି ହାତରେ ଫେରି ଆସିବ ନାହିଁ, ଅଦାଲତରେ ମାଲିମକଦ୍ଦମା ଛିଣ୍ଡିବାକୁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଲାଗିବ ନାହିଁ, ସେହିଦିନ ଭାରତର ପ୍ରଜା ଜାଣିବ ଯେ ତାକୁ ସ୍ୱରାଜ ମିଳିଛି ଓ ଅଧିକାର ମିଳିଛି । ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଅବଗୁଣ ଓ ଅନାବଶ୍ୟକ ଗୁଣମାନଙ୍କୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ଯେଉଁ ଧନୀ ଦେଶମାନେ ଆମ ଦେଶରେ ଏଭଳି ଏକ ଅମଲାତାନ୍ତ୍ରିକ ଯନ୍ତ୍ରୀଘର ତିଆରି କଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଦେଶରେ ସାଧାରଣ ଭାବରେ କୌଣସି ନାଗରିକ ଚାହିଁଲେ ପ୍ରଶାସନଠାରୁ ନିଜର ପ୍ରାପ୍ୟ ନେଇପାରେ । ଅଦାଲତରେ ବିଳମ୍ବ ହୁଏ ନାହିଁ । ସରକାର ଉପରେ ଯଦି ନାଗରିକର ପଇସା ରହିଛି ନାଗରିକକୁ ଗୋଡ଼ାଇବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ, ବିଳମ୍ବ ହେଲେ ସରକାର ନିଜେ ନାଗରିକ ପାଖକୁ ଯାଇ ପଇସା ଦେଇ ଆସେ । ପ୍ରଫେସରମାନେ ଚାକିରି ଛାଡ଼ିବାର ତିନିବର୍ଷ ପରେ ମଧ ପେନ୍‌ଶନ୍ ନ ପାଇବା ଘଟଣାରେ ଯଦି ଲଜ୍ଜିତ ହେଉଥାନ୍ତେ, ତାହେଲେ ପ୍ରଫେସରମାନେ ଦରମା ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ପ୍ରଶାସନର ଢ଼ଙ୍ଗ ବଦଳାଇବାକୁ ଆନ୍ଦୋଳନ କରନ୍ତେ ।

ପାଞ୍ଚ-ସାଧାରଣ ସଚ୍ଚୋଟ ମଣିଷ ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀ ହୋଇପାରିବ ଏବଂ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତାର ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ଦେଶର ଶାସକ ହୋଇପାରିବ । ଏଥିପାଇଁ ଏକ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରାଜକୋଷରୁ ନୁହେଁ, ସମାଜରେ ତିଆରି କରିବାକୁ ହେବ । କେବଳ ପ୍ରାରମ୍ଭ ପାଇଁ ସରକାରୀ କୋଷରୁ କେତେକ ସଂସ୍ଥା ଗଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ଏହି ସଂସ୍ଥାମାନେ ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀମାନଙ୍କର ଭାର ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ସର୍ତ୍ତ ରହିବ ଯେ କର୍ମୀମାନେ ସରଳ ଜୀବନଯାପନ କରିବେ ଏବଂ କେତେ ପ୍ରକାରର ସାଧୁତାର ଅନୁଶାସନରେ ରହିବେ । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନବେଳେ ଏହି ଭଳି ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ହୋଇଥିଲା ।

ଇଣ୍ଟରନେଟ ଓ ବଳଦଗାଡ଼ି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ଘୋଷଣା ପତ୍ର

ସଭ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ହିସାବକିତାବ ଅନୁଯାୟୀ ସେ ଏବେ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଉପନୀତ । ଲିଖିତ ଇତିହାସକୁ ଧରି ବସିଲେ ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳର ସଭ୍ୟତାକୁ ମିଶାଇ ମନୁଷ୍ୟ ସଭ୍ୟତାକୁ ଛଅ ସାତ ହଜାର ବର୍ଷ ହୋଇଗଲା । ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାକୁ ତିନିଶହ ବର୍ଷ ହୋଇଗଲାଣି ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ପଶ୍ଚିମର ଲୋକଙ୍କ ମତାନୁଯାୟୀ ମନୁଷ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଉନ୍ନତିର ଚରମ ବିନ୍ଦୁକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଛି । ସେମାନେ କହନ୍ତି ଯେ ପୂର୍ବ ସଭ୍ୟତାମାନଙ୍କ ଭଳି ଏହା ଏକ ଆଞ୍ଚଳିକ ସଭ୍ୟତା ନୁହେଁ । ଏହା ହେଉଛି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ସଭ୍ୟତା । ପଶ୍ଚିମର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଆମେ ମଧ ଏପରି ଧାରଣା କରିଥାଉ ।

ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଆଧୁନିକତାର ଏକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଉପାଦାନ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ବା ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି (ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା) । ଏହା ହିଁ ଆମ ପ୍ରବନ୍ଧର ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ।

ଭାଷା ଓ ବ୍ୟାକରଣଗତ ଅର୍ଥକୁ ଧରିବସିଲେ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ଗୋଟିଏ କଥା ନୁହଁନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗତ ପଚାଶ ବର୍ଷରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସମୟ ଧରି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଓ ପଣ୍ଡିତ ଲୋକମାନେ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାକୁ ଏକାର୍ଥବାଚକ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆସୁଛନ୍ତି । ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି, ଭାରତର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ପ୍ରୟୋଗଶାଳାରେ କାମ କରୁଥିବା ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଯନ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା ବା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାକୁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି କହିବାରେ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବର୍ଷକ ପୂର୍ବେ ଯେତେବେଳେ ଭାରତର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ପରମାଣୁ ବୋମାର ନିର୍ମାଣ କରି ଏକ ସଫଳ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବାଜପେୟୀ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ 'ଜୟ ବିଜ୍ଞାନ' ଧ୍ୱନି ଦେଲେ । 'ଜୟ କିଷାନ' ସାଙ୍ଗରେ 'ଜୟ ବିଜ୍ଞାନ' ଯୋଡ଼ିବା ତାଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟ ଥିଲା ।

ଅଟଳ ବିହାରୀ ବାଜପେୟୀ 'ଜୟ ବିଜ୍ଞାନ' ଧ୍ୱନି ଦେବାର ବହୁପୂର୍ବରୁ ବିଜ୍ଞାନର ଜୟଜୟକାର ଚାଲିଛି । ଯେ କେହି ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ବିଜ୍ଞାନବିଷୟକ କୌଣସି ଦୀର୍ଘ ଚର୍ଚ୍ଚାର ଆରମ୍ଭରେ ବିଜ୍ଞାନର ସ୍ତୁତି ଗାନ କରେ । ଯେଉଁମାନେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର କେତେକ ସମାଲୋଚନା କରିବାକୁ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି ସେମାନେ ମଧ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଭୁଲ ନ ବୁଝନ୍ତୁ ଭାବି ଆରମ୍ଭରେ ହିଁ ବିଜ୍ଞାନର ଅଭୂତପୂର୍ବ ସାଫଲ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଉଦାହରଣ ଦିଅନ୍ତି । ସାଧାରଣ

ମଣିଷକୁ ଆଜି ଯେତିକି ସୁଖ ସୁବିଧା ମିଳୁଛି, ପୂର୍ବେ ତାହା କେବେ ମିଳୁ ନ ଥିଲା । ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ସୂକ୍ଷ୍ମତା ଯୋଗୁଁ ଦାସ ପ୍ରଥାର ଉନ୍ମୂଳନ କରାଯାଇ ପାରିଛି । ଯେଉଁ ବ୍ୟାଧିଗୁଡ଼ିକର ଉପଶମ ହୋଇପାରୁ ନ ଥିଲା ସେଗୁଡ଼ିକର ଅବ୍ୟର୍ଥ ଔଷଧ ବାହାରି ସାରିଲାଣି । ସର୍ବୋପରି ମନୁଷ୍ୟର ଗତି ବଢ଼ିଯାଇଛି ଏବଂ ଦୂର ଉପରେ ସେ ବିଜୟ ଲାଭ କରିଛି ।

ଏହି ପ୍ରକାରର ସ୍ତୁତିଗାନ ପରେ ବିଜ୍ଞାନର ଯେଉଁସବୁ ସମାଲୋଚନା ହୁଏ ସେଗୁଡ଼ିକରେ ଆଉ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଥାଏ । ସମାଲୋଚନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସୀମିତ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ବିଜ୍ଞାନ କିମ୍ବା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ଯଦି କିଛି ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ରହିଛି ତାକୁ ଦୂର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, କିନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନର ବିଜୟକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଯାଇ ନ ପାରେ ।

ଅଶିକ୍ଷିତ ମଣିଷ ଜଟିଳ ଶବ୍ଦ କିମ୍ବା ବାକ୍ୟମାନଙ୍କର ରଚନା କରିପାରେ ନାହିଁ । ତାକୁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ସେ କହିବ, ବିଜ୍ଞାନ ବହୁତ ଉନ୍ନତି କରିଛି ଓ ଚମତ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରୁଛି । ଏହାହିଁ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ବିଜ୍ଞାନ ଉନ୍ନତି କରିଛି, ଚମତ୍କାର କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ଜାତିର ତଦ୍ୱାରା କଲ୍ୟାଣ ବା ଉତ୍‌ଥାନ ହେଲା ବୋଲି ଉପରୋକ୍ତ କଥନରୁ ବାହାରୁଛି କି ? ଚମତ୍କାର ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ମୌଳିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗନ୍ତି ନାହିଁ, ଯାଦୁକର ତା ଟୋପି ଭିତରୁ ବାହାର କରୁଥିବା ଅଣ୍ଡା ଭଳି । ଟୋପିରୁ ଅଣ୍ଡା- ଅତି ଚମତ୍କାର । କିନ୍ତୁ ଏହା କେତେ କାମରେ ଲାଗେ ? ଏକଥାକୁ କେହି କାଟି ପାରିବେ ନାହିଁ ଯେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ମଣିଷ ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ ନୂଆ ଯୁଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ମାନବୀୟ ଭୂଗୋଳର ଏପରି କୌଣସି ବିଭାଗ ନାହିଁ ଯାହାର କାୟା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏହି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରଭାବରେ ହୋଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି କାୟା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ସମାଜର ସ୍ଥିତି କେତେ ବେଶୀ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଓ ସୁଖପ୍ରଦ ହୋଇଛି ?

ବଳଦଗାଡ଼ି ଯୁଗରେ ସବୁ ଦେଶର କିଛି ଲୋକ ବହୁତ ଆରାମ ଓ ବିଳାସରେ ରହୁଥିଲେ । ଆଜି ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛୋଟ ଇଲାକାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଧନୀ ପରିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳନ୍ତି ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛୋଟ ଇଲାକାରେ ଜଣେ ସାମନ୍ତ ରହୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଭୋଗ ବିଳାସରେ ଦିନ କଟାଉଥିଲେ । ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଭୋଗର ପରିମାଣ ବହୁତ ବଢ଼ିଗଲା । ତେଣୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ବିଳାସର ଆଧିକ୍ୟ ଦେଖିଲେ ଆମେ ତାକୁ ସାମନ୍ତୀ ବା ମୋଗଲକାଳୀନ ବୋଲି କହୁଁ । ମଝିମଝିକିଆ ଲୋକମାନେ ଥିଲେ ଯେଉଁମାନେ ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ସହିତ୍ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରି ପାରୁଥିଲେ । ବଡ଼ ଭାଗ ଲୋକ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ଚଳୁଥିଲେ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ବଡ଼ ଭାଗ ଲୋକେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ଚଳୁଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଏକତୃତୀୟାଂଶ ଲୋକ ଏପରି ଅମାନବୀୟ ସ୍ଥିତିରେ ରହିଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତାମାନଙ୍କରେ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ କାଂଗାଳ ଲୋକ ଥିଲେ ବୋଲି ଅନୁମାନ

କରିହୁଏ ନାହିଁ । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ନାନାବିଧ ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସାର ଆବିଷ୍କାର ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଏତେ ବେଶି ବେମାରୀ ଏତେ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ କେବେ ଦେଖାଦେଇ ନ ଥିଲା, ଯାହା ଆଜି ଘଟୁଛି । ଏପରି କୌଣସି ଦିନ ନାହିଁ ଯେଉଁ ଦିନ ଆଫ୍ରିକା ବା ଦକ୍ଷିଣ ଏସିଆରେ ମହାମାରୀ ଲାଗି ନ ରହିଛି । ବିଜ୍ଞାନର ଜୟଗାନ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ ଔଷଧ ଦୋକାନକୁ ଦେଖାଇବା. ନା ମଣିଷ ଜୀବନର ସ୍ଥିତିକୁ ଦେଖାଇବା ? ଆପଣ କହିପାରନ୍ତି, ଏଥିରେ ବିଜ୍ଞାନର ଦୋଷ ନାହିଁ । ମଣିଷର ଦୋଷ, ସମାଜର ଦୋଷ । ତାହା ହିଁ ହେଉ । କିନ୍ତୁ ଏହି କଥାଟିକୁ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନେ କହିପାରିବେ ନାହିଁ । 'ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ମାଧ୍ୟମରେ ମନୁଷ୍ୟ ତାର ସମାଜକୁ ସୁଖପ୍ରଦ ଓ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କରିପାରି ନାହିଁ '।- ଏହି କଥାକୁ ଯଦି କିଛି ବିଦ୍ୟାଳୟର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ମାନଙ୍କରେ ଲେଖାଯାଇ ପାରିବ, କିମ୍ବା ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଏହି କଥାକୁ କହ ପାରିବେ, ତାହାହେଲେ ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟକ ଆମର ଚେତନା ବଦଳିଯିବ । ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସତ୍ୟର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେବ ।

ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ମଣିଷ ସମାଜକୁ କେତେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି ସେ ବିଷୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରମାନେ ଅନେକ ପାଠ ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ପଢ଼ନ୍ତି । 'ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସମାଜ', 'ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନ' ଆଦି ଶିରୋନାମାରେ ସନ୍ଦର୍ଭମାନ ପଢ଼ିବା ଶୁଣିବା ପରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକର ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବିଷୟରେ ଏକ ଧାରଣା ବଦ୍ଧମୂଳ ହୋଇଯାଏ ଯେ ବୃହତ୍ ଶିଳ୍ପ ଓ ନଗର ଜୀବନର କେତେକ ଅସଙ୍ଗତି ଯୋଗୁଁ ମାନସିକ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ବଢ଼ିଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ମୋଟ ଉପରେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର କାର୍ଯ୍ୟ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ ହୋଇଛି ଏବଂ ଭୌତିକ ସୁଖସୁବିଧା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିଛି, ଯାହା ଆଗରୁ କେବେ ନ ଥିଲା । ସମାଜଶାସ୍ତ୍ରରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତମାନେ ମଧ୍ୟ ଏକଥା ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ସମାଜ ଏବଂ ଜୀବନ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିସଂଗତ ଓ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ହୋଇପାରିଛି । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ଏହି ସବୁ ଧାରଣା ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଚାରିତ ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ସେତେବେଳର ଉଦାରବାଦୀ ଓ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ନେତା ଏବଂ ଚିନ୍ତକମାନେ ଏହା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଭାବୁଥିଲେ ଯେ ଆମ ଦେଶମାନେ ଔପନିବେଶିକ ଦାସତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଯିବା ପରେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ବାଟ ଧରି ୟୁରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ପରି ସଭ୍ୟ ଓ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଯିବେ । ଏପରି ଭାବିବା ପଛରେ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ଯେ ୟୁରୋପ ଆମେରିକାର ଅଭୂତପୂର୍ବ ସମୃଦ୍ଧି କେବଳ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ।

ଆଜି ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଏହି ଧାରଣା ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହିଛି । ସାରା ଦୁନିଆରେ ବିଜ୍ଞାନ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଗୋଳମାଳିଆ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଛି । ଯଦି କୌଣସି ଭାରତୀୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରଫେସରଙ୍କୁ ପଚାରିବା- 'ଭାରତ, ପାକିସ୍ଥାନ କିମ୍ବା ବଙ୍ଗଳାଦେଶ କଣ ୟୁରୋପ, ଆମେରିକା ପରି ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ

ପାରିବେ ?' ସେ ଭାରି ଅଡୁଆରେ ପଡିଯିବେ । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରର ବୁଦ୍ଧି ଅନୁସାରେ ସେ କହନ୍ତି, "ହଁ" । କିନ୍ତୁ ଚାରିଆଡ଼ର ବାସ୍ତବତାକୁ ମନେ ପକେଇ ସେ ଦ୍ୱିଧାରେ ପଡ଼ିଯିବେ । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବିକାଶର ଅନ୍ତର୍ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଷୟରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ମିଳିଥିବା ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ସଂଚାର ମାଧମ ଦ୍ୱାରା ଅହରହ ପ୍ରଚାରିତ ଚଟପଟିଆ ଜ୍ଞାନଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ସେ ଭାବିବେ ଯେ ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଏହା ସମ୍ଭବ । ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଭାରତ ଅଚିରେ ଏକ ଆର୍ଥିକ ମହାଶକ୍ତି ହୋଇଯିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ପୃଥିବୀର ନଗ୍ନ ବାସ୍ତବତାକୁ ମନେ ପକେଇ ସେ ଅଟକିଯିବେ, ଏବଂ ଥଙ୍ଗେଇ ଥଙ୍ଗେଇ କହିବେ, "ଆମେରିକା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ତ କଣ ହେଲା, ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆ ଭଳି ହୋଇ ପାରିବ ନିଶ୍ଚୟ ।"

ପ୍ରଥମ କଥା, ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆ ହୋଇପାରିବ କି ? କିନ୍ତୁ ଧରାଯାଉ ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆ ଭଳି ହେବାଟା ସମ୍ଭବ ଏବଂ ଏହା ଏକ ବ୍ୟବହାରିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ତେବେ ଜାଣିବା କଥା ଯେ ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆ ଆମେରିକାର ପାଖାପାଖି ଜିନିଷ ନୁହେଁ । ଆମେରିକାର ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତିର ଆୟ ତିରିଶ ହଜାର ଡଲାର ହେବା ବେଳକୁ ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆର କେବଳ ଆଠ ହଜାର ଡଲାର । ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବ ଯେ ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆ କାହିଁକି ଆମେରିକା ଭଳି ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ ? ଭାରତ କାହିଁକି ବା ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆକୁ ଆଦର୍ଶ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବ ? କାହିଁକି ଆମେରିକା ବା ବ୍ରିଟେନର ସମୃଦ୍ଧିକୁ ଆଦର୍ଶ ରୂପେ ନେବ ନାହିଁ ? ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଖୋଜିବାକୁ ଗଲେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସତ୍ୟର ଦର୍ଶନ ମିଳିପାରିବ । କିନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପାଠରେ କିମ୍ବା ସଂଚାର ମାଧମରେ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ପଚାରିବା ମନା ।

୧୯୫୦ରୁ ୧୯୭୦ ମଧରେ ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଦେଶକୁ, ପ୍ରାୟ ସବୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ, ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ମିଳିଯାଇ ଥିଲା । ୧୯୫୦ ଦଶନ୍ଧିରୁ ଏସିଆ ଆଫ୍ରିକା ଓ ଲାଟିନ ଆମେରିକାର ନବ-ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶମାନେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଜର ସମାଜକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସଂଯୁକ୍ତ ଭାବରେ କୌଣସି ବିକାଶ ଯୋଜନା ଚଳାଉ ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ପରସ୍ପର ମଧରେ ଆର୍ଥିକ ନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପରାମର୍ଶ ଆଲୋଚନା କରୁ ନାହାନ୍ତି । ବରଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଜର ବୁଦ୍ଧିରେ ଚାଲୁଛନ୍ତି ଓ ନିୟମିତ ଭାବରେ ୟୁରୋପ ଆମେରିକାର ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କୁ ହିଁ ପରାମର୍ଶ କରୁଛନ୍ତି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଏହି ଯେ ବିଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ବାହାରିଥିବା ଏହି ପଛୁଆ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ସମାନ ରକମର ଅଧିକ ବିପତ୍ତି ଓ ସଂକଟ ଭିତରେ ପଡିଛନ୍ତି । କୌଣସି ରାଷ୍ଟ୍ର ୟୁରୋପ-ଆମେରିକାର ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । 'ଏସିଆର ବ୍ୟାଘ୍ର' ବୋଲି ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆ, ମାଲେସିଆ ଓ ତାଇ ୱାନ୍ ଭଳି ଯେଉଁ ଚାରି ପାଞ୍ଚଟି ଦେଶର ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକ ୟୁରୋପ ଆମେରିକାର ଧନୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ କିଛି ନୁହନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ମଧ ଆଫ୍ରିକା ବା ଦକ୍ଷିଣ ଏସିଆର ଦେଶମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ସେମାନଙ୍କୁ

ସମୃଦ୍ଧ ବୋଲି କୁହାଯିବ । ଏହି ଆପେକ୍ଷିକ ସମୃଦ୍ଧି କେତେକ ରାଜନୈତିକ ଓ କୁଟନୈତିକ କାରଣରୁ ସମ୍ଭବ ହେଲା । ୧୯୪୫ ପରେ ସୋଭିଏତ ତଥା ଚୀନ ଦେଶର ସାମ୍ୟବାଦ ବିଶ୍ୱର ଧନୀ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ମନରେ ଏକ ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ଏସିଆର ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ପ୍ରଭାବର କବଳରୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଧନୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଦେଶମାନେ ପୂର୍ବ ଏସିଆର ଉପରୋକ୍ତ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେଲେ । ଜାପାନ ୧୯୪୫ ଆଗରୁ ଏକ ମହାଶକ୍ତି ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଦେଶଭାବରେ ଉଠିସାରି ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପଶ୍ଚିମର ଧନୀ ଦେଶମାନେ ଜାପାନକୁ ମଧ୍ୟ ଅଭିବୃଦ୍ଧିରେ ସହଯୋଗ କଲେ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧର ପରାଜିତ 'ଶତ୍ରୁ' ଦେଶ ହୋଇଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା, ଯୁଦ୍ଧ ପରିବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଆମେରିକାର ସହଯୋଗରେ ଜାପାନ ଏକ ଆର୍ଥିକ ମହାଶକ୍ତିରେ ପରିଣତ ହେଲା । ତେଣୁ ଯେଉଁ ଉଦାରୀକରଣର ବିକାଶ ପଦ୍ଧତିକୁ ଭାରତ ଆଜି ଅନୁସରଣ କରୁଛି, ସେଇ ପଦ୍ଧତିରେ ଜାପାନ କିମ୍ବା ଏସିଆର 'ବ୍ୟାଘ୍ର'ମାନେ ସମୃଦ୍ଧ ହେଲେ ବୋଲି କହିବା ଭୁଲ ହେବ । ଆଧୁନିକ ବିଶ୍ୱର ଯେଉଁ ଦେଶମାନେ ସମୃଦ୍ଧ କିମ୍ବା ଆର୍ଥିକ ମହାଶକ୍ତି ବୋଲାଉଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଅଛି ଏବଂ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନେ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଉପନିବେଶ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଯେ କୌଣସି ଦେଶ ଧନୀ ଓ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଯେଉଁ ପ୍ରଚଳିତ ଧାରଣା ଅଛି, ତାହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଆକସ୍ମିକ । ଆଧୁନିକ ବିକାଶ ପଦ୍ଧତି କହିଲେ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟାର ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ପ୍ରୟୋଗ । ଯେଉଁ ଦେଶର ନିଜସ୍ୱ ପୁଞ୍ଜି ନାହିଁ, ସେ ଧନୀ ଦେଶରୁ ଋଣ ନେଉ, କିମ୍ବା ବିଦେଶୀ କଂପାନୀ ମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣୁ, ଏହାହିଁ ଆଧୁନିକ ବିକାଶ ପଦ୍ଧତି । ଗତ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନେ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଜ୍ଞାନର ଏତାଦୃଶ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଫଳରେ କେତେ ଲାଭ କ୍ଷତି ହୋଇଛି, ତାହାର ବିଧିବଦ୍ଧ ସମୀକ୍ଷା ହୋଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସଂଯୁକ୍ତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଘ (ୟୁ.ଏନ୍.ଓ)ର ମାନବୀୟ ବିକାଶ ସର୍ବେକ୍ଷଣର ରିପୋର୍ଟ ଆଜିକାଲି ପ୍ରତିବର୍ଷ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଛି । ଏହାକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ କୌଶଳକୁ ପାରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ସେମାନେ କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଓ ବାସହୀନ ଲୋକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାଚୀନ ଓ ମଧ୍ୟଯୁଗ ତୁଳନାରେ ବଢ଼ିଛି । ଜୀବନ ଧାରଣ ଓ ଜୀବିକା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୃଥିବୀର ଏକତୃତୀୟାଂଶ ଲୋକ ଅସହାୟ । ପ୍ରାଚୀନ ଓ ମଧ୍ୟଯୁଗ ମାନଙ୍କରେ ୧୫-୨୦ ବର୍ଷରେ କେବେ ଥରେ ମହାମାରୀ କିମ୍ବା ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଅନାବୃଷ୍ଟି ଆସିଲେ ଲୋକମାନେ କୀଟପତଙ୍ଗ ପରି ମରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଦିନ, ଜୀବନ ଯାକ ଅଧାଖିଆ ହୋଇ ବାସହୀନ ହୋଇ ରହୁଥିବା ଲୋକଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ ବା ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସଭ୍ୟତା ତୁଳନାରେ ଆଜି ବହୁତ ବେଶୀ ।

ତେଣୁ ଏକଥାରୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ କାହାକୁ, କେଉଁଠାରେ, କିପରି ସୁଖ ଦେଉଛି । ଅଳ୍ପ କେତେକ ଦେଶକୁ ଏବଂ ସବୁ ଦେଶର କେତେକ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ନିଶ୍ଚୟ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିଛି ଓ ସୁଖ ଦେଇଛି । ପୃଥିବୀଯାକର ଉପଯୋଗୀ ଓ ଉପଭୋଗ୍ୟ ଜିନିଷମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଠୁଳ କରି ଦେଇଛି । ବସ୍ତୁମାନଙ୍କର ଉପଭୋଗରୁ ସୁଖ ମିଳେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ସୁଖ କ୍ଷମତାରୁ ମିଳିଥାଏ । ବିଶେଷ ପ୍ରୟୋଜନ ନ ହେଲେ ମଧ ଯିଏ ବହୁତ ଜିନିଷ ନିଜ ପାଖରେ ରଖିଥାଏ, ବଞ୍ଚିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ସମକ୍ଷରେ ତାହାର ଏକ କ୍ଷମତା ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଏହି କ୍ଷମତା ଯୋଗୁଁ ସେ ଗର୍ବ ଓ ସନ୍ତୋଷ ଅନୁଭବ କରେ । ଏହା ହେଉଛି କ୍ଷମତାର ସୁଖ । ଯେଉଁ ଉପାୟରେ ଓ ଯେପରି ଭାବରେ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା କେତେକ ଦେଶକୁ ବା କେତେକ ଶ୍ରେଣୀବିଶେଷଙ୍କୁ ଉପଭୋଗ ତଥା କ୍ଷମତାର ସୁଖ ଦେଇଛି, ସେହି ଉପାୟରେ ସବୁ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସୁଖ କିମ୍ବା ସବୁ ଦେଶକୁ ଶକ୍ତି ସଂପନ୍ନ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଏହି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ମୁଖ୍ୟ କୌଶଳ ହେଉଛି ଠୁଳ କରିବା (କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ), ସୃଷ୍ଟି କରିବା ନୁହେଁ ।

ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ଚରଖାନୀତିକୁ ବହୁତ ସମାଲୋଚନା କରାଯାଏ । କରାଯିବା ଉଚିତ ମଧ୍ୟ । ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ନୀତିରେ ଉନ୍ନତିର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି, ଓ ତାହା ଆଲୋଚନା ସମାଲୋଚନା ମାଧମରେ ହୋଇପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବିଷୟରେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାରିକ ଆପତ୍ତି ଥିଲା ତାହାର ଖଣ୍ଡନ ଆଧୁନିକତାବାଦୀ ମାନେ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି । ଏସିଆ ଆଫ୍ରିକାର ଦେଶମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାର ବହୁପୂର୍ବରୁ ଗାନ୍ଧୀ ଦୃଢ଼ତାର ସହ କହିଥିଲେ ଯେ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଏହି ଦେଶମାନଙ୍କୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶ ଓ ସବୁ ଲୋକଙ୍କୁ ୟୁରୋପ ଆମେରିକାର ଜୀବନସ୍ତରକୁ ନିଆଯିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେ ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରୁ ଉପନିବେଶବାଦକୁ ହଟେଇ ମହାକାଶରେ ଥିବା ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ରକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ପୃଥିବୀର ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରିବା । ଗାନ୍ଧୀଜୀ ତାଙ୍କ ନିଜ ଭାଷାରେ ଠିକ୍ ଏହି କଥା କହିଛନ୍ତି । କେବଳ ଉପନିବେଶବାଦ ମାଧମରେ ହିଁ ଧନର ଏପରି ଏକତ୍ରୀକରଣ ସମ୍ଭବ । ଏହାର ଅନ୍ୟ ଏକ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ବିଶ୍ୱରୁ ଯଦି ଆର୍ଥିକ ଉପନିବେଶବାଦକୁ ପୂରାପୂରି ହଟେଇ ଦିଆଯିବ, ତାହେଲେ ୟୁରୋପ-ଆମେରିକାର ସମୃଦ୍ଧି ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ । କଳ୍ପନା କରନ୍ତୁ ଯେ ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ଓ ଲାଟିନ୍-ଆମେରିକାର ଦେଶମାନେ ଆଉ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶୀୟ କଂପାନୀମାନଙ୍କର ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ କିଣିବେ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ନିଜର କଞ୍ଚାମାଲ ସେମାନଙ୍କୁ ବିକ୍ରୟ କରିବେ ନାହିଁ । ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କର କେଉଁ ବିଜ୍ଞାନ ସେଠିକାର ପ୍ରଚଳିତ ସମୃଦ୍ଧି ଓ ଜୀବନସ୍ତରକୁ ରକ୍ଷା କରିବ ?

ଆମେ ଆଧୁନିକତାବାଦୀମାନେ ଯଦି ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଉପରୋକ୍ତ ଯୁକ୍ତିର ଖଣ୍ଡନ କରିପାରିବା ନାହିଁ, ତାହେଲେ ତର୍କ ଅନୁଯାୟୀ ଆମକୁ କହିବାକୁ ହେବ ଯେ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି

ବିଦ୍ୟା ହେଉଛି ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ବିଜ୍ଞାନର ପରିଣାମ ମାତ୍ର । ଅଣସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀମାନେ ଏହାର ସିଧା ଲାଭ ଉଠାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରା କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ବୈଜ୍ଞାନିକ କୌଶଳଗୁଡ଼ିକର ଉଦ୍‌ଭାବନ ହେଉଛି, ତେଣୁ ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଓ ଉପନିବେଶବାଦୀ ସଂପର୍କର ଢାଞ୍ଚା ଭିତରେ ହିଁ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସ୍ଥିତି ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ନେଇ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ଏକ ଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତି ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସଂପାଦିତ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ଉଦାହରଣଟି ଏହାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେଇ ପାରିବ । ସାଇକେଲ ଚାଳିତ ରିକ୍ସା ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଉପୁଜିଥିବା ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି । ଗରିବ ଦେଶର ଛୋଟ ସହର ମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଏହାକୁ ପ୍ରଚଳିତ କରାଇବା ସକାଶେ ଏପରି ଏକ ସମାଜ ଦରକାର ଯେଉଁଠି ମଧ୍ୟବିତ୍ତଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ଗୋଟିଏ ଅତି ଦରିଦ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ରହିଥିବ । ଯଦି କେବେ ଏହି ଭେଦ ସମାପ୍ତ ହୋଇଯିବ ତାହେଲେ ରିକ୍ସାର ପ୍ରଚଳନ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ଉପକୃତ କରେ ନାହିଁ । ଜଣକୁ ଭଦ୍ରଲୋକ କରାଏ, ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ରିକ୍ସାବାଲା କରାଏ । ଉଭୟଙ୍କର ବୈଷମ୍ୟ ଉପରେ ରିକ୍ସା ତିଷ୍ଠି ରହିଛି । ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଠିକ୍ ଏହି ରିକ୍ସା ପରି । କେତେକ ଦେଶକୁ ବିକଶିତ ଓ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ କରିଛି, ଅନ୍ୟସମସ୍ତଙ୍କୁ 'ବିକାଶଶୀଳ' କରି ରଖିଛି ।

ଆମେ ପ୍ରତିଦିନ ଖବରକାଗଜରେ ପଢୁଛୁ ଯେ ଧନୀ ଓ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶମାନେ ଗରିବ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ବଜାର ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ପ୍ରଚୁର କଞ୍ଚାମାଲ ଓ ମାନବ ଶ୍ରମ ଶସ୍ତାଦାମରେ ମିଳିପାରୁଛି, ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ବିକାଶ ପାଇଁ ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଚାହାନ୍ତି, ଯେଉଁଠି ବିଦେଶରୁ ଭୋଗ୍ୟ ବସ୍ତୁମାନ କିଣି ନିଜ ଜୀବନ ସ୍ତରକୁ ବଢ଼ାଇ ଚାଲିଥିବା ଏକ ନବ-ଧନିକ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ନବ-ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ସୃଷ୍ଟି ହେଲେଣି, ଏହିପରି ଦେଶମାନେ ୟୁରୋପ-ଆମେରିକାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ବଜାର ବୋଲି ପରିଗଣିତ ହେଉଛନ୍ତି । ୟୁରୋପ-ଆମେରିକା ହେଉଛନ୍ତି ଧନର ସମ୍ରାଟ ଓ ସାରା ଦୁନିଆର ବଜାର ଉପରେ ତାଙ୍କର ଆଧିପତ୍ୟ ଅଛି । ସେସବୁର ପରିଚାଳନା ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ଯେତେ ନୂଆ ନୂଆ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ଉଦ୍‌ଭାବନ ହେଉଛି, ତାହା ଆମେ କରିପାରବା ନାହିଁ । କାରଣ ଆମର ଏତେ ବଡ଼ ବଜାର ନାହିଁ କିମ୍ବା ଏତେ ଧନ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ କିଣିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ତେଣୁ ଆମର ମୋଟ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଧନୀ ଦେଶ ତୁଳନାରେ ବହୁତ କମ୍ । ଆମେରିକାରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଛା ଯେତିକି ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଆମ ଦେଶରେ ତାହାର ଶହେ ଭାଗରୁ ଗୋଟିଏ ଭାଗ ମଧ୍ୟ ହେବ ନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରର ବହୁଳତା ଯଦି ଉନ୍ନତିର ଲକ୍ଷଣ ହୁଏ, ତାହେଲେ ଆମେ କେବେ ମଧ୍ୟ ୟୁରୋପ-ଆମେରିକା ଭଳି ଉନ୍ନତ ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ଆମେ ସାଇକେଲ ରିକ୍ସାର ଭଦ୍ରଲୋକ ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ୟୁରୋପ-ଆମେରିକା

ଚାହାନ୍ତି ଯେ ଆମର ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ପରିମାଣ ବଢୁ । ତାହାହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତିଆରି ଜିନିଷର ବିକ୍ରୀ ବଢ଼ି ଚାଲିବ । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଆମ ଦେଶକୁ ଆସିବେ ସେମାନଙ୍କର ଯାତାୟତର ସୁବିଧା ପାଇଁ, ସେମାନଙ୍କର ରହଣି ଓ ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଦେଶର କଥା କହିଲେ ଆମେ ତାର ଉତ୍ତର ଦେବା ପାଇଁ, ସେମାନେ ଡାକରା ଦେଲେ ଆମେ ଶୀଘ୍ର ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଯିବା ପାଇଁ, ଆମ ଦେଶରେ ସେମାନଙ୍କର କାରବାରିକ ବ୍ୟାପାରର ପରିଚାଳନା ପାଇଁ- ଏସବୁ ପାଇଁ ଆମ ଦେଶରେ ମଧ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ପ୍ରଚଳନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅଳ୍ପ ଲୋକ ତାର ସୁବିଧା ପାଇବେ ସତ । ସେଥିରେ କଣ ହୋଇଗଲା ? ଦେଶକୁ ଆଧୁନିକତା ଆସିଯିବ- ଏହା ଆମ ସନ୍ତୋଷର ବିଷୟ ନୁହେଁ କି ? ଏହାକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେବାକୁ ହେବ । ପଇସା ନିଅଣ୍ଟ ହେଲେ ଆମେ ଆମ କଞ୍ଚାମାଲ ଓ ମାନବ ଶ୍ରମକୁ ଶସ୍ତାରେ ବିକି ଦେବା; ବୀମା, ବନ୍ଦର ଓ ଖଣିମାନଙ୍କର ମାଲିକାନା ବିଦେଶୀଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପି ଦେବା; ଋଣ ଉପରେ ଋଣ କରିବା; ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଖର୍ଚ୍ଚକାଟ କରିବା । 'ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ' କହିଲେ ତା' ଭିତରେ ଶିକ୍ଷା ଅଛି, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅଛି ଓ କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତି ଅଛି । ଆଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ଆଣିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆମେ ମାଗଣା ଶିକ୍ଷାଦାନର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେବା । କର୍ମନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ମମ ହୋଇ ଛଟେଇ କରିବା, କାରଣ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଦରକାର କରେ ନାହିଁ । ଗରିବ ଦେଶରେ ଆଧୁନିକ ଓ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ପ୍ରଚଳନ ବଢ଼ାଇବାକୁ ହେଲେ ସେଥିପାଇଁ ଉପରୋକ୍ତ ମୂଲ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତ ?

ଯେଉଁମାନେ ମୂଲ୍ୟ ଦେବା ପାଇଁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରିବେ, ସେମାନେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜାଣିଯିବା ଉଚିତ ଯେ ଆମେ ଯାହାକୁ ଆଧୁନିକ ବା ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ବୋଲି କହୁଛୁ, ତାହାର ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଚରିତ୍ର ରହିଛି । କେଉଁଠାରେ ଓ କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଓ ଶିଳ୍ପକୁ ଆମେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ବୋଲି କହିବା ? ଏହାର ତିନୋଟି ଲକ୍ଷଣ ଅଛି :

(୧) ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଅତି ବିଶାଳ । ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ସମାଜ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଞ୍ଚଳ କିମ୍ବା ସୀମିତ ପୁଞ୍ଜି କାରବାରର ପରିଧି ଭିତରେ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଇଲେ ଲାଭଦାୟକ ହେବ ନାହିଁ । ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କିମ୍ବା ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ହୋଇଥାଏ । ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପରୁ ଯେଉଁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଲାଭ ମିଳୁଥିବାର ସୂଚନା ମିଳେ ଓ ଯେଉଁ ଲାଭକୁ ନେଇ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶମାନେ ସମୃଦ୍ଧ ହେଉଛନ୍ତି, ତାହା କେବଳ ଏହି ବିଶାଳ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଧି ଯୋଗୁଁ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଜାପାନର ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଯନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ପାଦନ, କିମ୍ବା ଆମେରିକାର ଫୋର୍ଡ କଂପାନୀର ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଉତ୍ପାଦନ ଯଦି କେବଳ ସେହି ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସେହି ଦେଶ ଭିତରେ ହେବ, ତାହେଲେ ଜାପାନ କିମ୍ବା ଆମେରିକା ଶିଳ୍ପ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

(୨) ଏହାର ସଂଚାଳନ କେନ୍ଦ୍ର ବହୁ ସହସ୍ର କିଲୋମିଟର ଦୂରରେ ଥାଇପାରେ । ମୁଖ୍ୟ ସଂଚାଳକ ଓ ମାଲିକମାନଙ୍କର ଶାରୀରିକ ଉପସ୍ଥିତି ସୁଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଶାଖାମାନଙ୍କରେ ଦରକାର ହୁଏ ନାହିଁ । ଶହେଟି ଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ମାଲିକ ଯଥେଷ୍ଟ । ଯେଉଁ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ଦ୍ୱାରା ଏହା ସମ୍ଭବ ହେଉଛି, ତାହା ଶିଳ୍ପରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି ।

(୩) ଚିରକାଳ ପାଇଁ ଓ ସାରା ବିଶ୍ୱ ପାଇଁ ଗଛିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ ଗୁଡ଼ିକ କୌଣସି ଏକ ସ୍ଥାନ ବା କାଳ ପାଇଁ ଏତେ ବେଶୀ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ ଯେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନେ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନେ ସେଗୁଡିକର ଉପଯୋଗରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଯିବେ । ଗୋଟିଏ କ୍ଷମତା-ସଂପନ୍ନ ଦେଶ ନିଜର ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦକୁ ବ୍ୟବହାର ନ କରି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବଳରେ ଦୂରଦୂରାନ୍ତର ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦମାନଙ୍କୁ ଟାଣି ଆଣି ପାରିବ ଓ ଶୋଷୋକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳକୁ ରିକ୍ତ କରି ଦେଇ ପାରିବ । ଆଧୁନିକ ଟେକ୍ନୋଲୋଜିର ଏକ ଅପୂର୍ବ ଶକ୍ତି ହେଉଛି ଜିନିଷଗୁଡ଼ିକୁ ଟାଣି ଆଣି ଠୁଳ କରିଦେବା ? କିନ୍ତୁ ଏହା କଣ ଏକ ମଙ୍ଗଳକାରୀ ଶକ୍ତି ?

ରାଉରକେଲା ଆଞ୍ଚଳିକ ଇଂଜିନିୟରିଙ୍ଗ କଲେଜର ପ୍ରଫେସର ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ରାଜେଶ ସିହ୍ନା କହନ୍ତି ଯେ ପାରମ୍ପରିକ କୃଷି ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ନାହିଁ ଯାହା ମୌଳିକ ସଂପଦର ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ ବା ତାକୁ ବହୁଗୁଣିତ କରିପାରେ । ମୌଳିକ ପଦାର୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ତହିଁରୁ ଯାହା ବି ତିଆରି ହୁଏ, ଏହି ନିର୍ମାଣ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମୌଳିକ ପଦାର୍ଥଗୁଡ଼ିକର ବହୁତ ଅଂଶ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପୃଥିବୀର ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦର ଲୋପ ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଆଧୁନିକ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ଏକତ୍ରୀକରଣର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଯାଏ ଓ ତାହାର ଗତି ଏତେ ତୀବ୍ର ହୁଏ ଯେ, ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଗତିର ବେଗ ଯେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚମତ୍କାର ଏଥିରେ ଦ୍ୱିମତ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମୟ ଓ ଦୂରତାକୁ ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ଜୟ କରିଛି ବୋଲି କହିବା ଏକ ମିଥ୍ୟା ଆସ୍ଫାଳନ । ଆଧୁନିକ ବୋଲାଉଥିବା ଭଦ୍ରଲୋକମାନେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି କହନ୍ତୁ ଦେଖି ।

ଯେଉଁ ଦେଶମାନେ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଅଭୂତପୂର୍ବ ଉନ୍ନତି ଘଟାଇଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ଏବେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ କହିଲେ ହୁଏତ ସେମାନେ ଆପତ୍ତି କରିବେ । କିନ୍ତୁ ୫୦ ବର୍ଷ ବା ଶହେ ଦେଢ଼ଶହ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ସେମାନେ ନିର୍ବିବାଦୀୟ ଭାବରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଥିଲେ । ଆଧୁନିକ ଟେକ୍ନୋଲୋଜିର ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ରୂପ ସେଇ ସମୟରେ ବାହାରିଲା । ସେମାନେ ଏପରି ବୈଜ୍ଞାନିକ କୌଶଳର ଅନୁସନ୍ଧାନ କଲେ ଯାହାଦ୍ୱାରା ବଡ଼ ବଡ଼ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଆର୍ଥିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରିବେ, ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସବୁ ବଜାରକୁ ଜିନିଷ ପଠାଇ ପାରିବେ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସବୁ କୋଣରୁ ନିଜର ଦରକାରୀ ଜିନିଷ ଆଣିପାରିବେ, ଇତ୍ୟାଦି । ବିଜ୍ଞାନର

ଟାବ୍ରିକ ଆବିଷ୍କାର ଗୁଡ଼ିକ ଏଥିପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ହେଲା । କଂପାନୀମାନେ ଓ ସରକାରମାନେ ଖର୍ବଖର୍ବ ପରିମାଣର ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ବିଚକ୍ଷଣ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥଲୋଭ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଲୋଭ ଦେଖାଇ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇଲେ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଗବେଷଣାଦ୍ୱାରା ଶୋଷଣ ଓ ଶାସନର ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବରେ କ୍ଷମତାଶୀଳ କରିଦେଲେ । କଂପାନୀମାନେ ଓ ଶାସକମାନେ ଏହି ଅତି କ୍ଷମତାସଂପନ୍ନ ଯନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରି ସାରା ପୃଥିବୀକୁ କିଣି ନେଲେ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଗବେଷଣାର ସୁବିଧା ପାଇଁ ଆନନ୍ଦିତ । ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ଓ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଭାବିତ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ କିପରି ଶୋଷଣ ଓ ଧ୍ୱଂସ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ସରଳ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ନିଅନ୍ତି ଯେ ଏହି ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସାହାଯ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜ ଅଧିକ ସଭ୍ୟ ଓ ସୁଖୀ ହେଉଛି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ସଂଚାର ମାଧମ ଏହି ମିଥ୍ୟା ଧାରଣାକୁ ଅହରହ ପ୍ରଚାରିତ କରୁଛନ୍ତି ।

ଆଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ନିର୍ମାଣ ଓ ବ୍ୟବହାର ସାଙ୍ଗରେ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ଧନର ସଂଯୋଗ ରହିଛି । ଯେମିତି ଆଜିକାଲି କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଓ ଇଲେକ୍ଟ୍ରନିକ-ମନୋରଞ୍ଜନ ସାଙ୍ଗରେ ପଇସା ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆକାଂକ୍ଷା ମେଧାବୀ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ମାନଙ୍କର ଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଓ ସମାଜର କଲ୍ୟାଣ ଚାହାନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ ଏହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜୀବିକା ପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ କାମରୁ ଆମେ ଉପାର୍ଜନ କରୁ ତାହାର ସପକ୍ଷର ଯୁକ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଶୀଘ୍ର ଗ୍ରହଣ କରିନେଉ । ତେଣୁ ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିବା ଲୋକେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ସପକ୍ଷରେ ଥିବା ଭ୍ରାନ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ସହଜରେ ଶୀକାର ହୁଅନ୍ତି । ସବୁ ଯୁଗରେ କିଛି ଭ୍ରାନ୍ତି ଓ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ଥାଏ । ଗ୍ରୀକ୍ ଓ ରୋମାନ୍ ସଭ୍ୟତାର ଉତ୍କର୍ଷ ସମୟରେ ସେଇ ସମୟର ମହାପଣ୍ଡିତ ଓ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଲୋକମାନେ ଦାସପ୍ରଥାକୁ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ନିୟମ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ । ନାରୀକୁ ପୁରୁଷ ତୁଳନାରେ ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ଭାବିବାର ବଦ୍ଧମୂଳ ଧାରଣା ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୟୁରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଥିଲା । ମଧଯୁଗରେ ବହୁଦେଶର ଜ୍ଞାନୀ ଓ ଦାର୍ଶନିକମାନେ ମଧ ମନୁଷ୍ୟାକୃତିର ଈଶ୍ୱରଟିଏ ଅଛି ବୋଲି ଧରିନେଉଥିଲେ । ଆମେ ମଧ ଅନେକ କଥାକୁ ପ୍ରଶ୍ନ ନ କରି ଧରିନେଉଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁଗରେ ଏପରି କିଛି କଥା ଥାଏ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ମହାନ୍ ଭ୍ରାନ୍ତି ହେଉଛି ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ବିଷୟରେ ।

ଯୁଗ ଭ୍ରାନ୍ତିକରଣରୁ କାର୍ଲମାର୍କ୍ସ ସବୁ ମାନବୀୟ ଘଟଣାକୁ ଶ୍ରେଣୀ ସ୍ୱାର୍ଥଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ବୋଲି ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିକୁ ଶ୍ରେଣୀସ୍ୱାର୍ଥର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରଖିଲେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦୁନିଆରେ ଏତେ ବଡ଼ ସଫଳତା ମିଳିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ସୋଭିୟତ ରୁଷ ଏବଂ ପୂର୍ବ ୟୁରୋପର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସରକାରଗୁଡ଼ିକ ଯଥେଷ୍ଟ ପୂର୍ବାଭାସ ନ ଦେଇ ହଠାତ୍ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ,

ଏବଂ ବଞ୍ଚି ରହିଥିବା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳମାନେ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ବିକଳ୍ପ ଖୋଜିବା ଛାଡ଼ି ଦେଲେ । ଏହି ଦୁଃଖାନ୍ତକ ମହାନ୍ ଐତିହାସିକ ଘଟଣାର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ବିଶ୍ଳେଷଣ ହୋଇନାହିଁ । ଯଦି ଗୁରୁତର ଭାବରେ କେହି ଏହାର କରଣଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜିବେ, ତାହେଲେ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ବୋଲି ଜଣା ପଡ଼ିବ । ଯେଉଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାକୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଦେଶମାନେ ତାଙ୍କର ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସମାଜକୁ ଓ ବୁର୍ଜୁଆ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ କରାଇବା ପାଇଁ ବିକଶିତ କଲେ ଓ ବ୍ୟବହାର କଲେ, ସେହି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାକୁ ଧରି ସୋଭିଏତ ରୁଷର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଏକ ସମୃଦ୍ଧ ସାମ୍ୟବାଦୀ ସମାଜ ଗଠନ କରିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ଏଥିପାଇଁ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁକୂଳ ନ ଥିଲା । ତେଣୁ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସନର ଦରକାର ହେଲା । ବିପ୍ଳବରେ ମିଳିଥିବା ବିଜୟର ଉତ୍ସାହକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରି ସେମାନେ ସୋଭିଏତ ରୁଷକୁ ପୃଥିବୀର ସର୍ବାଧିକ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶ ରୂପେ ଗଢ଼ିବାର ସଂକଳ୍ପ କଲେ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାରେ ଆମେରିକାର ସମକକ୍ଷ ହୋଇଗଲେ । କିନ୍ତୁ ପରେ ପରେ ସେମାନଙ୍କର କାମର ଦୃଢ଼ତା କମି ଆସିଲା । କାରଣ ଆଧୁନିକତମ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିକୁ ନିରନ୍ତର ଅଧିକ କ୍ଷମତାଶୀଳ କରିବା ନିମନ୍ତେ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଓ ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅମାପ ପରିମାଣ ଅର୍ଥ ଆବଶ୍ୟକ । ଏତେ ପୁଞ୍ଜି ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦେଶମାନେ ଆଣିବେ କେଉଁଠୁ ? ଯୁଦ୍ଧ ଓ ପ୍ରତିରକ୍ଷାର ଶିଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅତ୍ୟଧିକ ପୁଞ୍ଜି ଲଗାଇ ଦେବାପରେ ଜୀବନ ଉପଯୋଗୀ ଶିଳ୍ପମାନଙ୍କରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ପୁଞ୍ଜି ନ ଥିଲା । ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଓ ତୀବ୍ର ବିକାଶ ପାଇଁ ଶସ୍ତା ଶ୍ରମ, କଞ୍ଚାମାଲ ଓ ବଜାର ଯୋଗାଉଥିବା ଏକ ବିଶାଳ ଔପନିବେଶିକ ଭୂଖଣ୍ଡ ଦରକାର । ତାହା ନ ଥିଲା । ପୂର୍ବ ୟୁରୋପର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଉପନିବେଶ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ମଧ ବିଫଳ ହେଲା । କାରଣ ସେମାନେ ପ୍ରତିରୋଧ କଲେ । ପରିଣାମ ହେଲା ଯେ ଏତେ ବଡ଼ ସୋଭିଏତ ସଂଘ ଭିତରେ କେବଳ ମସ୍କୋ ଏବଂ ଲେନିନ୍‌ଗ୍ରାଡ ଭଳି ସହରର ଆଖ ପାଖରେ ଆଧୁନିକ ସମୃଦ୍ଧିର ଦ୍ୱୀପମାନ ତିଆରି ହେଲା । କିନ୍ତୁ ନଗର ଓ ଗ୍ରାମର ପ୍ରଭେଦ ବଢ଼ିଗଲା । ଗୋରା ଚମଡ଼ାର ୟୁରୋପୀୟ ବଂଶର ଲୋକମାନେ ବାସ କରୁଥିବା ଅଞ୍ଚଳ ତୁଳନାରେ ଏସୀୟ ବଂଶର ଲୋକେ ବାସ କରୁଥିବା ଗଣରାଜ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପର ପ୍ରଗତି ବହୁତ ନଗଣ୍ୟ ମାତ୍ରାରେ ହେଲା । ପୂର୍ବ ୟୁରୋପର ଦେଶମାନେ ଓ ଏସୀୟ ଗଣରାଜ୍ୟମାନେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପନିବେଶ ଭଳି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳ ବିଦ୍ରୋହ କରି ବିଛିନ୍ନ ହେବାକୁ ଚାହିଁଲା । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସନ ତଳେ ଶ୍ରେଣୀଗତ ବୈଷମ୍ୟକୁ ବହୁ ପରିମାଣରେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରାଯାଇ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଆଞ୍ଚଳିକ ବୈଷମ୍ୟ ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପରିଣାମ ଥିଲା । ଷ୍ଟାଲିନ୍‌ଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ଆରମ୍ଭରେ ହିଁ କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ କୌଶଳକୁ ପ୍ରବେଶ କରାଇବାର ଯଜ୍ଞରେ ତିରିଶ ଲକ୍ଷ

କୃଷକଙ୍କ ଜୀବନର ଆହୁତି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସୋଭିଏତ୍ ରୁଷର ସ୍ଥାପନା ସମୟରେ ବହୁ ନିୟୁତ ସଂଖ୍ୟକ ଛୋଟ ଓ ମଧ୍ୟମ ଚାଷୀ ଥିଲେ । ଜମିଦାରମାନଙ୍କର ଆଧିପତ୍ୟରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବର ସହଯୋଗୀ ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭାଗୀଦାରୀ ଫଳରେ ହିଁ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ବିପ୍ଳବର ବିଜୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । କୃଷିରେ ଆଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଷ୍ଟାଲିନ୍ ଯେତେବେଳେ ଚାଷୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଜମି ଛଡ଼ାଇ ସରକାରୀ ଫାର୍ମମାନଙ୍କର ଗଠନ କରି ବସିଲେ ସେତେବେଳେ ଉକ୍ତ କୃଷକମାନେ ଏହାର ପ୍ରବଳ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ । ୩୦ ଲକ୍ଷ କୃଷକଙ୍କର ଏହି ଗଣହତ୍ୟା ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଐତିହାସିକ ଘଟଣା । ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ବିଚାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଷ୍ଟାଲିନ୍ ମୋଟେ ଜନ-ବିରୋଧି ନ ଥିଲେ । ଲୁଣ୍ଠନକାରୀ ସମ୍ରାଟମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ତୁଳନା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ସାମ୍ୟବାଦୀ ସ୍ୱପ୍ନଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ସେ ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ କୌଶଳର ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ଥିଲେ । ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ବିଷୟକ ଭ୍ରାନ୍ତିର ସେ ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ସୋଭିଏତ ରୁଷର ସମୃଦ୍ଧି ବଢି ଚାଲିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ କୌଶଳକୁ ଏହାର ଏକ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ବୋଲି ବିଦ୍ୱାନମାନେ ମତ ଦେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ତାସ୍‌ର ଘର ପରି ଏହା ଭୁଷୁଡ଼ି ଯିବା ପରେ ଏହି ବିଫଳତା ପଛରେ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ଭୂମିକା ଥିଲା କି ନାହିଁ, ଏହାର ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏତେ ବଡ଼ ସଂକଟ ଆସିବା ପରେ ମଧ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ତାଙ୍କର ପୂର୍ବ ଧାରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ବଦଳାଇ ନାହାନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ମନେହୁଏ ଯେ ସେମାନେ ସାମ୍ୟବାଦ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବେ, କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ମୋହକୁ ଛାଡ଼ି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଉଦାରୀକରଣ ଓ ଜଗତୀକରଣ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଶ୍ୱ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଅବାଧ ଜୟଯାତ୍ରା ଦେଖି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ମନ ଛଟପଟ ହେଉଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ଉତ୍ସାହ ଉଦ୍ଦୀପନା ସହ ସେମାନେ ତାକୁ ବିରୋଧ କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । କାରଣ ଉଦାରୀକରଣ ଓ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଂପାନୀମାନଙ୍କର ଅନୁପ୍ରବେଶକୁ ବାଧା ଦେବା ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିକୁ ଅଟକାଇଦେବା । ଉଦାରୀକରଣ ଓ ବହୁଦେଶୀୟ କଂପାନୀ ବ୍ୟତୀତ ଏତେ କଂପ୍ୟୁଟର, ଏତେ ମୋବାଇଲ ଫୋନ୍ ଭାରତକୁ କିପରି ଆସିଥାନ୍ତା ? ଏହି ତର୍କ ଆଗରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ମୁହଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଉଛି ।

ଉପରୋକ୍ତ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱର ଆଉ ଏକ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନ । ଗତ ଦୁଇ ତିନି ଦଶକ ମଧ୍ୟରେ ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀମାନେ ପରିବେଶର ଧ୍ୱଂସ ପାଇଁ ଆଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିକୁ ଦାୟୀ କରିଛନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସେମାନେ ଅନେକ ସମାଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଯେ ସେମାନେ ଏହି ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ମୁଖ୍ୟ ଧାରାକୁ ବିରୋଧ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ଟେକ୍ନାଲୋଜି ଉପରେ ଆଧାରିତ ଶିଳ୍ପ-ବ୍ୟବସ୍ଥାର

ସେମାନେ ବିରୋଧୀ ନୁହନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାରଖାନା ବା ଶିଳ୍ପ ଆଖପାଖର ପରିବେଶ ନଷ୍ଟ କରିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଘୋର ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ସମୂହମାନଙ୍କୁ ଯୋଡ଼ି କରି ଦେଖିଲେ ଜଣାପଡ଼ିବ ଯେ ପ୍ରଚଳିତ ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ଧାରାକୁ ବିରୋଧ କରିବା ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ବିକଳ୍ପ କଥା ଚିନ୍ତା କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କର ଅଧିକାଂଶ ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ସଂଗଠନ ସରକାରୀ କିମ୍ବା ବିଦେଶୀ ଅନୁଦାନ ବହୁ ପରିମାଣରେ ପାଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନର ସ୍ତର ବହୁତ ଉଚ୍ଚରେ । ତେଣୁ ବୋଧହୁଏ ପ୍ରଚଳିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବିରୋଧ କରିବା ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଦିଲ୍ଲୀର ଗୋଟିଏ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ସଂଗଠନ ମୋଟରଗାଡ଼ି ଓ ଦୁଇଚକିଆ ଯାନମାନଙ୍କର ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟା ଓ ତହିଁରୁ ନିର୍ଗତ ଧୂଳିଧୂଆଁ ଯୋଗୁଁ ଦିଲ୍ଲୀ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଦୂଷିତ ହେଉଛି ବୋଲି ପ୍ରଚାର ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀରେ ବେମାରୀ ଓ ମୃତ୍ୟୁର ସଂଖ୍ୟା ଏଥିଯୋଗୁଁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଭାବରେ ବଢ଼ିଥିବାର ତଥ୍ୟଗତ ପ୍ରମାଣ ସେମାନେ ଖବରକାଗଜ ଓ ଟେଲିଭିଜନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରଚାର କଲେ । ଶେଷରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସରକାରଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆଇନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଯେ ପୁରୁଣା ଗାଡ଼ି ମୋଟର ସ୍କୁଟର ଆଦିକୁ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦିଆଯିବ ନାହିଁ. କାରଣ ପୁରୁଣାମାନେ ହିଁ ବେଶୀ ପ୍ରଦୂଷଣ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀମାନେ କେବେ ମଧ୍ୟ କହିଲେ ନାହିଁ ଯେ, ଦିଲ୍ଲୀରେ ଗାଡ଼ି ମୋଟର ସଂଖ୍ୟାକୁ ଅଧା କିମ୍ବା ଏକତୃତୀୟାଂଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କମେଇ ଦିଆଯାଉ । ସବୁ ଗାଡ଼ି ପ୍ରଦୂଷଣ କରନ୍ତି । କଲିକତା, ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓ ବମ୍ବେର ଗାଡ଼ି ସଂଖ୍ୟା ମିଶାଇଲେ ଯାହା, ଏକା ଦିଲ୍ଲୀରେ ତା ଠାରୁ ବେଶୀ ଗାଡ଼ି ଚାଲିଛି । ରାସ୍ତାଗୁଡ଼ିକରେ ମଣିଷ ଚାଲିବାର ଜାଗା ନ ଥାଏ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟମାନଙ୍କରେ ଏକ ବିଭତ୍ସ ଦୃଶ୍ୟ ରାସ୍ତାମାନଙ୍କରେ ଦେଖାଯାଏ । ପେଁ ପାଁ ଧଡ଼ ଧଡ଼ର କୁତ୍ସିତ ରଡ଼ି ଆକାଶ ଓ ପବନକୁ କମ୍ପାଇ ଦିଏ । ଯାହା ପାଖରେ ନିଜର ଶୀତତାପ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ନୂଆ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ନ ଥାଏ ସେ ନିଜକୁ ବୋଝେଇ ମାଲର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ବୋଲି ଧାରଣା କରେ । ମୋଟର ଗାଡ଼ିମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାକୁ କମେଇଦେଲେ ପବନ କେତେ ସ୍ୱଚ୍ଛ, ରାସ୍ତା କେତେ ଖୋଲା ଓ ଆକାଶ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଆମ ବନ୍ଧୁମାନେ କେବଳ ପୁରୁଣା ଗାଡ଼ିମାନଙ୍କୁ ହଟେଇବା ଆନ୍ଦୋଳନ କଲେ । ମାଲିକମାନେ ନୂଆ ମୋଟର ଗାଡ଼ି କିଣନ୍ତୁ । ଦେଶବ୍ୟାପୀ ସ୍ତରରେ ଏହା କଦାପି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଦିଲ୍ଲୀରୁ ପୁରୁଣା ଗାଡ଼ି କାନପୁରକୁ ଯିବ ଓ କାନପୁରର ପୁରୁଣାଗାଡ଼ି କଟକକୁ ଆସିବ । ମୋଟର ଗାଡ଼ିକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଉଛି । ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏତେ କ୍ରୟ ଶକ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ସମସ୍ତେ ନୂଆ ଗାଡ଼ି ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ନୂଆ ସ୍କୁଟର ମଧ୍ୟ କିଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ଆଇନ କଲେ ମଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ ନାହିଁ । ତେବେ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଭଲ ସେମାନେ ଆଇନ ଫଳରେ ପୁରୁଣା ଗାଡ଼ି ବିକ୍ରୀ କରିଦେବେ । ସଂଯୋଗର ଗୋଟିଏ ତ୍ରିଭୁଜ

ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ପୁରୁଣା ଗାଡ଼ି ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ଆଇନ୍ ହେଲା; ପଞ୍ଚମ ବେତନ ଆୟୋଗର ସୁପାରିଶ ପରେ ଦରମା ସବୁ ହୁ ହୁ ହୋଇ ବଢ଼ିଲା; ବିଦେଶୀ କମ୍ପାନୀମାନେ ଉଦାରୀକରଣ ନୀତିଦ୍ୱାରା ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଭାରତରେ ଗୁଡ଼ିଏ ନୂଆ ବ୍ରାଣ୍ଡ ଓ ମଡ଼େଲର ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଉତ୍ପାଦନ ଆରମ୍ଭ କରି ସାରିଥିଲେ । ପ୍ରଫେସରମାନେ ମାରୁତି କିଣିଲେ, ଅଫିସରମାନେ ଏଷ୍ଟିମ୍ କିଣିଲେ । ଧନୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମାରୁତିରେ ଚଢ଼ିବାକୁ ଲାଜ ଲାଗିଲା । ତେଣୁ ସେମାନେ ସବୁଠୁ ଦାମିକା ଗାଡ଼ିର ବରାଦ କଲେ । ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ ଭାବରେ ଆମେ କହିପାରିବା ଯେ ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନ ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଓ ସ୍କୁଟର କଂପାନୀମାନଙ୍କର ବିକ୍ରୀ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ସତେ ଯେପରି ଏହା ହେଉଛି ସଂସାରର ଲୀଳା । ଗୋଟିଏ ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏକ ମନ୍ଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଉଛି ।

ଉପରୋକ୍ତ ଉଦାହରଣରୁ ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଛି । ସେମାନେ ପ୍ରଚଳିତ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି କିମ୍ବା ତାହା ଉପରେ ଆଧାରିତ ବିକାଶ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ଅସ୍ୱୀକାର ନ କରି ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ କଲେ, କିମ୍ବା ଯନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ସାମାନ୍ୟ ସୁଧାର କରିଦେଲେ ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇଯିବ । ଅସଲ କଥା ସେମାନେ ପରିବେଶ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦିଗକୁ ପରୀକ୍ଷା କରୁନାହାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ପଟେ ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ର ପରିବେଶ ଧ୍ୱଂସ କରୁଛି, ସେହି ଯନ୍ତ୍ର ଗରୀବ ଶ୍ରେଣୀକୁ ଆର୍ଥିକ ଶୋଷଣ କରୁଛି ଓ ସେହି ଯନ୍ତ୍ର ସମାଜ ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ବିଭସ କରି ପକାଉଛି । ଏହିପରି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରୁ ଯଦି ଟେକ୍ନୋଲୋଜିର ସମୀକ୍ଷା ନ କରାଯାଏ, ତାହେଲେ କେବଳ ପରିବେଶ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପରିବେଶକୁ ମଧ୍ୟ ସୁରକ୍ଷିତ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋଟରଗାଡ଼ିର ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂଖ୍ୟାକୁ କମେଇବାର ବା ଅଧା କରିବାର ସ୍ପଷ୍ଟ ନୀତି ଗ୍ରହଣ ନ କଲେ ଦିଲ୍ଲୀର ପ୍ରଦୂଷଣକୁ ରୋକି ହେବ ନାହିଁ । କେତେ ପ୍ରକାରର ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି ଯାହାର ବହୁଳତା ହେଉଛି ବିନାଶକାରୀ ଏବଂ ସ୍ୱଳ୍ପତା ନିରାପଦ । ମୋଟରେ ଗାଡ଼ିକୁ ହିଁ ଧରାଯାଉ । ମନୁଷ୍ୟ ଓ ଟେକ୍ନୋଲୋଜିର ଗୋଟିଏ ଅନୁପାତ ରହିବା ଦରକାର । ଦଶହଜାର ଲୋକଙ୍କ ବସତିରେ ଦୁଇ ତିନୋଟି ମୋଟର କାର ଯଥେଷ୍ଟ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଏହା ପଞ୍ଚାୟତ ଅଧୀନରେ ରହିବ ଏବଂ ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଲୋକେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ଲୋକଙ୍କର ସାଧାରଣ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସେମାନେ ବସ୍ ଏବଂ ସାଇକେଲ ବ୍ୟବହାର କରିବେ । ଉଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ କାହିଁକି ବସରେ ଯାତ୍ରା କରିବେ ନାହିଁ ?.ସେମାନେ ଯଦି କରିବେ ତା'ହେଲେ ବସ୍‌ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଢ଼ିଆ ହୋଇଯିବ । ୫୦ ବର୍ଷ ଧରି ଚୀନରେ ଏହିପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆଂଶିକ ଭାବରେ ରହିଛି । ଏଥିପାଇଁ ଚୀନ ଭାରତଠାରୁ ବେଶୀ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ଗତ ୫୦ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଚୀନର ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ନୀତି ଭାରତର ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ନୀତିଠାରୁ ବିଲ୍‌କୁଲ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ପ୍ରଫେସରମାନେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଏବଂ ବଜାରକୁ ବସ୍‌ରେ ଯାଉଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ

ଚୀନରେ ଭାରତ ଅପେକ୍ଷା ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ବେଶୀ ହୋଇଛି । ପଞ୍ଚମ ବେତନ କମିଶନ୍ ପରେ ଦିଲ୍ଲୀର ସବୁ ପ୍ରଫେସର୍ ନୂଆ କାର୍ କିଣିଲେଣି । ତେଣୁ ଭାରତରେ ଆଜ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ଘଟିବ ନାହିଁ । ଯଦି ଅଳ୍ପ କାର୍ ରହିବ ତାହାର ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ଅଲଗା ହେବ, ସେଥିରେ ଚାରି ଜଣ ଆରାମ୍‌ରେ ବସିପାରିବେ ଓ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସଡ଼କରେ ଚାଲିପାରିବ । ଛୋଟ ମାରୁତି ଗାଡ଼ି ହେଲା ଜଣକିଆ ମୋଟରଗାଡ଼ି । ଏହାର ଦର୍ଶନ ହେଉଛି ଜଣଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ି । ୟୁରୋପ-ଆମେରିକାରେ ଜଣ ପ୍ରତି ବା ଦୁଇ ତିନି ଜଣରେ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁଛି । କିନ୍ତୁ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏହା ବିଷମତା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଘରୁଆ ଡ୍ରାଇଭର ରଖି ବଡ଼ଗାଡ଼ିରେ ବସିବା ଧନୀ ଓ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ବିଷମତା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଜଣକିଆ ଗାଡ଼ି ଉଚ୍ଚ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଓ ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ବିଷମତା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଏହା ତୁଳନାରେ ଟାକ୍ସି କମ୍ ବିଷମତା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଏସବୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି (ଡ଼ିଜାଇନ୍) ।

ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କ ସମୟରେ ଛୋଟ ମୋଟର ଗାଡ଼ିର କଳ୍ପନା ଥିଲା । ଏହି ଯୋଜନାକୁ ଲୋକପ୍ରିୟ କରିବା ପାଇଁ କୁହାଗଲା ଯେ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିରେ ସୁଧାର କରି ଛୋଟ ଓ ଶସ୍ତା ଗାଡ଼ି ଭାରତରେ ପ୍ରଚଳନ କରାଯିବ, ଏହା ହେବ ଜନତା ଗାଡ଼ି (ପିପୁଲ୍‌ସ କାର) । ସେହି ଯୋଜନାରୁ ବାହାରିଲା ମାରୁତି କାର୍ । ଏହାକୁ ଜନତା ଗାଡ଼ି କହିବା, କିମ୍ବା ଅଳ୍ପ ଆୟବାଲାଙ୍କ କାର୍ କହିବା ଭାରତର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଉପହାସ ।

ଇଂଜିନ୍ ଚାଳିତ ସବୁ ଗାଡ଼ିକୁ ଅଟୋମୋବିଲ୍ କୁହାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଯନ୍ତ୍ରର ଡ଼ିଜାଇନ୍ ଗୁଡ଼ିକ ଅଲଗା ହେଉଥିବାରୁ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅର୍ଥରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକର ଅଲଗା 'ପେଟେଣ୍ଟ' ହୁଏ । ଆମେ ଯେତେ ପ୍ରକାରର ଗାଡ଼ିର ଉଲ୍ଲେଖ କଲୁ, ସେଗୁଡ଼ିକର ଅଲଗା ଅଲଗା ସାମାଜିକ ପ୍ରଭାବ ଅଛି । ବସ୍, ଟାକ୍ସି ଓ ମାରୁତି କାର ସମାଜକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ କରନ୍ତି । ବସ୍ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କର ବାହନ ହୋଇପାରିବ । ଏହା ବିଷମତା ସୃଷ୍ଟି କରେ ନାହିଁ । ମାରୁତି କାର୍ ବା ବ୍ୟକ୍ତି କିମ୍ବା ପାରିବାରିକ ମାଲିକାନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତିଆରି ଗାଡ଼ି ବେଶୀ ବିଷମତା ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଟାକ୍ସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତିଆରି ମୋଟର ଗାଡ଼ି ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ବିଷମତା ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଉପରୋକ୍ତ ତିନୋଟି ଯାକର ମୂଳ ବୈଜ୍ଞାନିକ ସୂତ୍ର ଏକ ରକମର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସାମାଜିକ ଓ ବ୍ୟାପାରିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଲଗା ରକମର । ତେଣୁ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି କହିଲେ କେବଳ ବିଜ୍ଞାନକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ନିୟମକୁ କେଉଁ ସାମାଜିକ ବା ବ୍ୟାପାରିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯିବ ତାକୁ ନେଇ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇଯାଏ । ଯାତ୍ରୀବାହୀ ବସ୍ ଏବଂ ମାରୁତି କାର ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଜିନିଷ । ପରମାଣୁ ବୋମା ଓ ପରମାଣୁ ବିଦ୍ୟୁତର ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରଣାଳୀରେ ବହୁତ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଛି । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ଦେଶ ଯଦି ପରମାଣୁ ବିଜୁଳି ଉତ୍ପାଦନ କରୁଛି ତା ବିଷୟରେ ସନ୍ଦେହ ହୁଏ ଯେ ପରମାଣୁ ବୋମା ତିଆରି ମଧ୍ୟ ଚାଲିଥିବ । ବୋମା ଓ ବିଜୁଳି

ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି । ଅବଶ୍ୟ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ କହିହେବ ନାହିଁ ଯେ ବୋମା ଧ୍ୱଂସକାରୀ ଓ ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ । ପରମାଣୁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଗୋଟିଏ ଅସ୍ତ୍ର ନୁହେଁ କିନ୍ତୁ ତାର ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରଣାଳୀ ଏତେ ବିଷାକ୍ତ ଯେ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ବନ୍ଦ କରିଦେବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ।

ରବର୍ଟ ୟୁଙ୍ଗ ନାମକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଲେଖକ ସହସ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟଠାରୁ ଅଧିକ ଦୀପ୍ତିମାନ ନାମକ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଏହି ପୁସ୍ତକରେ ପରମାଣୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନଙ୍କର, ବିଶେଷକରି ରବର୍ଟ ଓପେନ୍‌ହିମରଙ୍କ ଦ୍ୱିଧାଗ୍ରସ୍ତ ମାନସର ଏକ ଦୁଃଖାତ୍ମକ ଚିତ୍ରଣ ଅଛି । ଲେଖକଙ୍କ ମତରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରଦୀ, ମାନବୀୟ ସଂବେଦନାରେ ଭରପୁର । କିନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ବେଳେ ବୈଜ୍ଞାନିକର ମସ୍ତିଷ୍କ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଠାରୁ ବିଲ୍‌କୁଲ ଅଲଗା ହୋଇ ଆଉ ଏକ ଦୁନିଆକୁ ଚାଲିଯାଏ । ସୃଷ୍ଟିର ରହସ୍ୟ ଭେଦ କରିବାର ନିଶାରେ ସେ ଏତେ ମତ୍ତ ହୋଇଯାଏ ଯେ ସେ ତାର କାର୍ଯ୍ୟର ସାମାଜିକ ପରିଣାମଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ମରଣ କରି ପାରେନାହିଁ । ଓପେନ୍‌ହିମର ଜଣେ ସାମାଜିକ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବରେ ପରମାଣୁ ବୋମାର ମାନବ ବିରୋଧୀ ତଥା ବିଧ୍ୱଂସକାରୀ ଚରିତ୍ର ବିଷୟରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସଚେତ ଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ଏ ବିଷୟରେ ମୁଖର ହେଉଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଡାକରା ଆସୁଥିଲା ଯେ ଏହି ବୋମାକୁ ଆହୁରି ବେଶୀ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବାକୁ ହେବ, ସେ ନୂଆ ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ଲାଗିଯାଉଥିଲେ । ଅଧିକ ଶକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଏକ ପ୍ରକାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନସକୁ ଏତେ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ 'ଅନୁସନ୍ଧାନ' କାର୍ଯ୍ୟର ଲୋଭ ସମ୍ବରଣ କରି ହୁଏ ନାହିଁ ।

ବିଜ୍ଞାନର ତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିବା ମନୀଷୀ ମାନେ କହନ୍ତି ଯେ, ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଯାହା ସବୁ କରୁଛି, ତାହାଠାରୁ ଭିନ୍ନ ବହୁତ ରକମର ବୈଜ୍ଞାନିକ କାର୍ଯ୍ୟର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ପ୍ରକୃତି ଓ ମନୁଷ୍ୟର ବହୁ ଦିଗ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇ ନାହିଁ । କିମ୍ବା ଯଦି ହୋଇଛି ତାହାର ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଗବେଷଣା ହେଉ ନାହିଁ । ରାଜକ୍ଷମତା ଓ ଅର୍ଥକ୍ଷମତାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାର ବାହାରେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଆଉ ମୌଳିକ ଉଦ୍ଭାବନ କରୁ ନାହାନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାନର ଯେଉଁସବୁ ଦିଗ ଅନାବିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିଛି ସେଗୁଡ଼ିକୁ କିଏ ଧ୍ୟାନ ଦେବ ?

ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନଙ୍କର ଏହି ଘଟଣା ଦେଖି ମନରେ ଚିନ୍ତା ଓ କ୍ଷୋଭ ଜାତ ହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତିଭାଶାଳୀ ବୈଜ୍ଞାନିକ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ କୌଣସି ନା କୌଣସି ସରକାରୀ ପ୍ରୟୋଗଶାଳାରେ କିମ୍ବା ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଂପାନୀ ମାନଙ୍କର ଅନୁସନ୍ଧାନ ବିଭାଗରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଥାଇ ସନ୍ତୋଷ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ତାହା ଶାସକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତାବିତ କିମ୍ବା ଶିଳ୍ପପତିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ । ଏକ ପଟେ ଶାସକ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ୱାର୍ଥ, ଅନ୍ୟ ପଟେ ଶିଳ୍ପପତିମାନଙ୍କର ହିତ । ଏହି ଦୁଇଟି ପାଚେରୀ

ଭିତରେ ବୈଜ୍ଞାନିକର ଦୌଡ଼ । କେତେ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କର୍କଟ ରୋଗର ଉପଚାର ଔଷଧ ବୈଜ୍ଞାନିମାନଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ଗବେଷଣାର ବିଷୟ ଥିଲା, ଏବେ ଏଡ଼ସ୍ ରୋଗର । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ଆମେରିକା ସରକାର ଓ ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଂପାନୀମାନେ ସବୁଠୁ ବେଶୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଓ ପଇସା ଦେଉଛନ୍ତି । ତାହେଲେ କଣ ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାନଙ୍କର ନିଜତ୍ୱ ନାହିଁ, ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ସାମାଜିକ ଦିଗକୁ ସେମାନେ ନିଜେ ବାଛି ପାରିବେ ନାହିଁ ?

ମୋଗଲ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଭାରତର ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ କଣ ଦେଇଯାଇଛି ? ଏହାର ଉତ୍ତର 'ତାକମହଲ' ନୁହେଁ । ଉର୍ଦ୍ଦୁ-ହିନ୍ଦୀ ଭାଷା ସେମାନେ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଗର୍ବ କରିବା ବେଶୀ ସମୀଚୀନ ହେବ । ଆଜି ଏହି ଦୁଇଟି ଭାଷା କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସାଧନ ହୋଇଛି । ପୃଥିବୀର ୬୦୦ କୋଟି ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଅନେକ 'ତାଜ ମହଲ' ଦେଇଛି, କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ମଣିଷକୁ ସକ୍ଷମ ଓ ସବଳ କରିବା ଭଳି କିଛି ଦେଇପାରି ନାହିଁ- ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ଆବାସ କିମ୍ବା ସୁରକ୍ଷା କିଛି ନୁହେଁ । ଏପରି କିଛି ଦେଇ ନାହିଁ ଯାହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଏକ ସାମାନ୍ୟତମ ମଣିଷ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିବ । କେବଳ ବିଜୁଳି ବିଷୟରେ କୁହାଯାଇ ପାରେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବା ଭଳି ଏହା ଏକ ସାଧନ ଓ ଉଦ୍ଭାବନ । ଅଥଚ ବିଜୁଳି ଉପରେ ଆଧାରିତ ଯେଉଁ ନୂଆ ଉଦ୍ଭାବନ ଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ତାହା ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଶକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ କରୁଛି ।

ସାଧାରଣ ମଣିଷକୁ ସକ୍ଷମ କରିବା ପାଇଁ ଓ ମାନବ ଜାତି ପାଇଁ ଏକ ମାନବୀୟ ସମାଜର ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାନ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ପାରିବ, ତାହାର ମାନଦଣ୍ଡ ସ୍ଥିର ହେବା ଦରକାର । ଆମେ ଏହି ନିବନ୍ଧକୁ ଶେଷ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ତାହାର ଏକ କାମଚଳା ରୂପରେଖ ଦେଇଯିବାକୁ ଚାହୁଁ । ଯେଉଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାକୁ ଆମେ 'ଅତ୍ୟାଧୁନିକ' ବୋଲି ନାମ ଦେଉଛୁ ସେଗୁଡ଼ିକର ତତ୍କାଳ ଉପଯୋଗୀତା କଣ ? ଆମେ କଳାହାଣ୍ଡି ଅଞ୍ଚଳକୁ ବା କୋରାପୁଟ-ଫୁଲବାଣୀର ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି କଳ୍ପନା କରିବା ଯେ ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର କେଉଁ କାମରେ ଆସିବ ? ସେମାନେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର କରି ସୁଖୀ ବା ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇ ପାରିବେ କି ? ଯେଉଁମାନେ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବେ ସେମାନେ ଯଦି କୋରାପୁଟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବେ, ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ଏହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳୀ, ତାଙ୍କର ଭିଟାମାଟିରୁ ମଧ ବିତାଡ଼ିତ କରିବାର ଯୋଜନା କରିବେ । ତା ହେଲେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଏମାନଙ୍କର ମିତ୍ର ନା ଶତ୍ରୁ ?

ଏକ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ମୁଖ୍ୟ ମାନଦଣ୍ଡ ଏଉୟା ହେବ- ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଅଞ୍ଚଳର ଜନସମୂହ ସେମାନଙ୍କର ନିଜର ବୁଦ୍ଧି ଓ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦକୁ ନେଇ ଆର୍ଥିକ ସୁରକ୍ଷା ଓ ସମୃଦ୍ଧିକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରି ପାରିବେ କି ? ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଯଦି ଏ

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ଆବିଷ୍କାର କରିନାହିଁ; ଯଦି ପାରମ୍ପରିକ ବିଜ୍ଞାନ ହିଁ ଏ ଦିଗରେ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରୁଛି, ତାହେଲେ ଏହା ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ଅନାବିଷ୍କୃତ ଅଞ୍ଚଳ । ବିକାଶର ବିଜ୍ଞାନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇନାହିଁ । ଦରିଦ୍ର ଓ ଅଳ୍ପ ବିକଶିତ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କୁ ଆଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ସବୁବେଳେ କହୁଛି ତମେ ଶକ୍ତିଶାଳୀମାନଙ୍କର ଉପରେ ନିର୍ଭର କର, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଋଣୀ ହୁଅ, ସେମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣ, ତାହାହେଲେ ତୁମର ବିକାଶ ହେବ । ଏହା ତ ପରାଧୀନତାର ବିଜ୍ଞାନ । ବିଜ୍ଞାନ ଆମକୁ ମୁକ୍ତି ଦେଉ ।

ଅଳ୍ପ ସଂପଦଯୁକ୍ତ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଜଣେ ନାରୀ, ନିଜକୁ କେଉଁ ପଦ୍ଧତିରେ ସୁରକ୍ଷା ଦେବ ? ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହା ବି ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ତାହା। ଆକ୍ରମଣ ପାଇଁ ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ । କେବଳ ଆକ୍ରମଣ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସୁରକ୍ଷା ସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ଶ୍ତକ୍ତିଶାଳୀମାନେ ନିଜର ସୁରକ୍ଷା କରିପାରିବେ । ଏ ବିଷୟରେ ତର୍କ ଚାଲିଲେ ଆପଣ କହିବେ ଯେ ଏ ସୁରକ୍ଷାର ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ଓ ଆର୍ଥିକ ସମତାର ପ୍ରଶ୍ନ । ବିଜ୍ଞାନ ଉପରେ ଏଗୁଡ଼ିକ କାହିଁକି ଲେଖୁଛ ? ବିଜ୍ଞାନ ଯଦି ନିରପେକ୍ଷ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତାହେଲେ ଏହି ତର୍କ ଠିକ୍ ହୁଅନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ନିରପେକ୍ଷ ନୁହେଁ । ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଏଭଳି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରଚଳନ କରାଉଛି ଯାହାଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ବିଷମତା ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି, ଏବଂ ଶକ୍ତିଶାଳୀମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଶୋଷଣର ଅସ୍ତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରୁଛି । ତେଣୁ ଯେଉଁ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ସମାଜରେ ବିଷମତା, ଏକତ୍ରୀକରଣ ଓ ଆକ୍ରମଣର ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ବଢ଼ାଇବ ନାହିଁ, ସେହି ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ସାଧାରଣ ମଣିଷକୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବ । ଗୋଟିଏ ସମୟରେ ଆପଣ କହିବେ ଯେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ସାମାଜିକ ସଂପର୍କ ଓ ଉପକାରିତା ବିଷୟରେ ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ବିବୃତି ଦରକାର ହେଉଛି ।

ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ଦୁଇ ଭିନ୍ନ ଅର୍ଥର ଶବ୍ଦ ହେଲେ ମଧ ଏହି ନିବନ୍ଧରେ ବେଳେ ବେଳେ ସମାନ ଅର୍ଥରେ ଉଭୟ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ହୋଇଛି କାରଣ ପଣ୍ଡିତମାନେ ଓ ନିଜେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଏପରି କରୁଛନ୍ତି । ଆମେ ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ ଭାବରେ ସମାନ ଅର୍ଥର ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛୁ । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଯନ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟାକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ ହେବ । ଭୋଗ ବିଳାସ ଓ ବ୍ୟବସାୟିକ ଲାଭ ପାଇଁ ଯେତେ ରକମର ନୂଆ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ବାହାରୁଛି- ଟେଲିଭିଜନ୍, ସେଲୁଲାର ଫୋନ୍, ନୂଆ ମଡେଲ ମୋଟର ଗାଡ଼ି, କମ୍ପ୍ୟୁଟର- ଏସବୁକୁ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି କହିବା ଫଳରେ ଗରୀବ ଦେଶମାନେ ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥାଇ ମଧ ବେଶୀ ବେଶୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ସେସବୁ କିଣୁଛନ୍ତି । 'ତମେ କମ୍ପ୍ୟୁଟରୀକରଣକୁ ବାଧା ଦେଉଛ ? ତମେ ବିଜ୍ଞାନର ବିରୋଧୀ । ତମେ ଦେଶକୁ ବଳଦଗାଡ଼ି ଯୁଗକୁ ନେଇ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛ' । ରଙ୍ଗୀନ ଟେଲିଭିଜନ ବା ସେଲ୍‌ଫୋନ୍‌ର ବ୍ୟବସାୟୀ ବିଜ୍ଞାପନ ହେଉଛି- 'ଆଧୁନିକ

ବିଜ୍ଞାନ ସାଙ୍ଗରେ ତାଳ ଦେଇ ଚାଲନ୍ତୁ' । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଏକ ଗୋଳମାଳିଆ ସ୍ଥିତିରେ ଅଛି । ତାର ଅନୁସନ୍ଧାନର ଦିଗଗୁଡ଼ିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ ନୁହେଁ । ବୈଜ୍ଞାନିକର ସ୍ୱାୟତ୍ତତା ନାହିଁ । ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜି ଆଦିମ ଯୁଗରେ ରହିଛି । ବଳଦଗାଡ଼ିର ବିକଳ୍ପ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରି ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ସଂପଦଯୁକ୍ତ ଗୋଷ୍ଠୀ ନିଜର ଜିନିଷପତ୍ର ନେଇ ଯାତ୍ରା କରିବ କିପରି ? ପେଟ୍ରୋଲ୍‌ର ଯଦି ନୂଆ ସନ୍ଧାନ ମିଳିବ ନାହିଁ, ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷବେଳକୁ ବଳଦଗାଡ଼ିର ଆବଶ୍ୟକତା ବଢ଼ିଯାଇପାରେ । ବଳଦ ଗାଡ଼ି ଏକ ସୁନ୍ଦର ଓ ପ୍ରିୟ ଜିନିଷ । କିନ୍ତୁ ବଳଦ ଗାଡ଼ି ଯୁଗରେ ଯେତିକି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଆମ ପାଖରେ ଥିଲା, ତାହା ଆମର ନିମ୍ନତମ ମାନବୀୟ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକ ପୂରଣ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । କେବଳ ଜୀବନ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ଜୀବନର ମାନ ଉଚ୍ଚ ହେବା ଦରକାର । ଯେଉଁସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା ବୋଧ ହୁଏ ସେସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ କ୍ଷମତା ଓ ସୁଯୋଗ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ । ବଳଦଗାଡ଼ି ଯୁଗର ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାକୁ ନେଇ ଆମେ ଏପରି ଏକ ଭିନ୍ନ ସମାଜ ଆଡକୁ ଆଗେଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ଚରଖା ବସ୍ତ୍ର ଦେଇ ପାରିବ, କିନ୍ତୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ୧୯୨୪ ମସିହାରେ ଗୋଟିଏ ପୁରସ୍କାର ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଉନ୍ନତ ଚରଖାର ଆବିଷ୍କର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ସେହି ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯିବ । ଚରଖାର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରହିବ । ଏପରି ଏକ ଚରଖା ଯାହା ଏକ ସାଧାରଣ ଗ୍ରାମୀଣ ପୁରୁଷ ବା ସ୍ତ୍ରୀର ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରହିବ, ତାହାର ବୁଦ୍ଧିରେ ପରିଚାଳିତ ହୋଇପାରିବ, କିନ୍ତୁ ଅଧିକ ଉତ୍ପାଦନକ୍ଷମ ହେବ । ବିଜୁଳି ଶକ୍ତିର ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ଦରକାର ହେଲେ ମଧ ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ଏହାର ଉତ୍ତର ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ଏହା ହେଉଛି ବିକଳ୍ପ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ଏକ ଉଦାହରଣ ।

ଆଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ ଯେ ସବୁ ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେବା ବା ଧ୍ୱଂସ କରିଦେବା । କେହି ଏହା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ଦର୍ଶନ ଓ ପଦ୍ଧତି ହେଉଛି ଭୁଲ । ସବୁଠାରୁ ମାରାତ୍ମକ ଭୁଲ ହେଉଛି କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ବା ଏକତ୍ରୀକରଣର ପଦ୍ଧତି । ଯେଉଁ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିଗୁଡ଼ିକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଓ ଧ୍ୱଂସ ଅଭିମୁଖୀ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିପାରେ ' ଭୋଗ ବିଳାସର ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିକୁ ମଧ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ତ୍ୟାଗ କରିବା ଉଚିତ୍ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର କେବଳ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ବଦଳାଇବାକୁ ହେବ । ଗୋଟିଏ ଯୁଗର ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ କିମ୍ବା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପୂର୍ବ ଯୁଗର ସବୁ ଜ୍ଞାନ, ସବୁ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ସବୁ ପ୍ରଯୁକ୍ତିକୁ ସମାପ୍ତ କରି ଦିଏ ନାହିଁ । ଏବେ ମଧ ଆମେ ଅଗ୍ନି, ଚକ୍ର ଓ କୃଷିର ବ୍ୟବହାର କରୁଛୁ । ଏଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ପ୍ରାଚୀନତମ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା । ତେଣୁ ଆମେ ଯଦି ଏକ ବିକଳ୍ପ-ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ଯୁଗ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ, ତାହେଲେ ପ୍ରଚଳିତ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକରୁ କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ବାଛି ନେଇପାରିବା । କେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରକୁ ବାଛିବା, କାହାକୁ ଛାଡ଼ିବା, ଏଥିପାଇଁ ଆମେ ଗୋଟିଏ

ଆୟୋଗ ଗଠନ କରିବା । ଏହା ହେଉଛି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଏଜେଣ୍ଡା-କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଘୋଷଣା ।

'ଇଣ୍ଟରନେଟ୍' ଓ ବୈଶ୍ୱିକ ସହର (ଗ୍ଲୋବାଲ ଭିଲେଜ୍)କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଯେଉଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଚିତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଛି, ତାହା ଏକ ଭୟାବହ କଳ୍ପନା । ଜ୍ଞାନ ଓ ସୂଚନାର ବିବିଧତା ନଷ୍ଟ କରିବ ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ । ଯେପରି ଭାବରେ ସାଧାରଣ ଗାଣିତିକ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଚପେଇ ଦେଇ ୨୦୦୦ ମସିହାକୁ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ପ୍ରଚାରିତ କରାଯାଉଛି, ସେପରି ଭାବରେ ଭାଷା ଉପରେ ଧର୍ଷଣ କରି ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାକୁ ଏକା ଅଙ୍କରେ ବ୍ୟବହାର କରି ମଣିଷ ଉପରେ ଅନାବଶ୍ୟକ ସୂଚନା ବର୍ଷଣ କରିବାର ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି । ଏହାର ପରିଣତି ଇଣ୍ଟରନେଟ ଏବଂ ବୈଶ୍ୱିକ ସହର । ଇଂରାଜୀରେ ଏହାକୁ 'ଗ୍ରାମ' କହିବା ମଧ୍ୟ ଏକ ଧର୍ଷଣ । ସୂଚନା ଏବଂ ପରିବହନର ସଘନ ବ୍ୟବହାର ଏପରି ଭାବରେ ହେବ ଯେ କମ୍ପ୍ୟୁଟରର ଅଧିକତମ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରୁଥିବା ଲୋକମାନେ ଆଉ ଭୌଗଳିକ ପଥଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟବହାର କରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଯାତାୟାତ କମିଯିବ, ଯାହା ଯାତ୍ରା ହେବ ତାହା ଅତି ତୀବ୍ର ଗତିର ହେବ । ବିକାକିଣା, ଆଲୋଚନା, ମନୋରଞ୍ଜନ, ସାହିତ୍ୟ, କଳା ସବୁକିଛି କାର୍ଯ୍ୟ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ୍ ମାର୍ଗ (ଚେନଲ୍)ରେ କରି ହେବ । ଏହି ବିଶେଷ ସୁବିଧାଯୁକ୍ତ ଲୋକଙ୍କର ଏକ ଅଲଗା ସଂସାର ହେବ । ଆଧୁନିକ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି ଏପରି ସ୍ୱର୍ଗ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗିଛି । ଏକପାଖିଆ, ଆଂଶିକ ଓ ବିବିଧତା ବିହୀନ ଗଦା ଗଦା ସୂଚନାକୁ ଆଧାର କରି ଯେତେବେଳେ ବିଶ୍ୱ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପରିଚାଳିତ କରାଯିବ, ତାହାର ପରିଣାମ ଭୟାବହ ହୋଇପାରେ ।

ମାନଚିତ୍ରର ଅନ୍ୟପାଖ ହେଉଛି ଯେ ବିଦ୍ରୋହୀ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କର ଅନେକ ଗୋଷ୍ଠୀ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଆମର ସବୁ ସମାଲୋଚନା ସାଙ୍ଗରେ ସହମତ ହୋଇ ନ ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ରାଜ କ୍ଷମତା ଓ ଅର୍ଥ କ୍ଷମତାର ପରିସର ବାହାରେ ସେମାନେ ବିଜ୍ଞାନକୁ ମାନବତା ସାଙ୍ଗରେ ଅର୍ଥାତ୍ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ସାଙ୍ଗରେ ଯୋଡ଼ିବା ପାଇଁ ନାନାବିଧ କଳ୍ପନା, ପ୍ରୟୋଗ ଏବଂ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଛନ୍ତି । ଏକ କ୍ଷୀଣ ଧାର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଏକ ସମାନ୍ତରାଳ ଧାରା ।

ଆଗାମୀ ଶତାବ୍ଦୀ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ହୋଇପାରେ । ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ ଭଳି ଅନେକ ରକମର ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦକୁ ନିଃଶେଷ କରିଦେବା ପରେ ନୂଆ ନୂଆ ଚରାଭୂଇଁ ଯଦି ହସ୍ତଗତ ନ ହେଲା, ତାହେଲେ ଟେକ୍ନୋଲଜି ପାଇଁ ଏକ ସଂକଟର ସମୟ ଆସିବ । କିମ୍ବା ପୃଥିବୀର ଜନବହୁଳ ଦେଶମାନେ ପ୍ରଚଳିତ ଟେକ୍ନୋଲୋଜିର ବ୍ୟର୍ଥତାକୁ ଅନୁଭବ କରି ଏକ ସମାନ୍ତରାଳ ବିଜ୍ଞାନର ଧାରା ବିକଶିତ କରିବା ପାଇଁ ଏକାଠି ହୋଇ ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ବାହାରିବେ, ଏହାହିଁ ବିଶ୍ୱାସ ।

ଆଧୁନିକ ବିଶ୍ୱରେ ସମାଜବାଦର ନୂତନ ରୂପରେଖ

ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ସଭାପତି ମହୋଦୟ ଏବଂ ବନ୍ଧୁଗଣ ।

ମୁଁ ମାଳତୀ ଦେବୀ-ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଟ୍ରଷ୍ଟର କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା ଓ ପଦାଧିକାରୀମାନଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇବାପାଇଁ ଚାହେଁ ଯେ, ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ବକ୍ତୃତାମାଳାର ପ୍ରଥମ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ଦାୟିତ୍ୱ ମୋତେ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋତେ କାହିଁକି ଏ ଦାୟିତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି ମୁଁ ଜାଣେନା । ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁମାନେ ସାମାଜିକ ଭାବରେ କିମ୍ବା ବିଦ୍ୱାନମଣ୍ଡଳୀର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ମାରକୀ ବକ୍ତୃତା ଦେବାର ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇ ଥାଏ । ମୁଁ ସେପରି ଏକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ । ଆଉ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଗକୁ ଏପରି ହେଲା ଯେ, ଯେଉଁ ସୁଯୋଗ ମୋତେ ମିଳିଲା ତାହାକୁ ମଧ ଠିକ୍ ଭାବରେ ନିର୍ବାହ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ସ୍ମାରକୀ ବକ୍ତୃତାମାଳାର ଗୋଟିଏ ପରିପାଟୀ ରହିଛି । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ତାହା ପାଳିତ ହୁଏ । ତାହା ହେଲା, ସ୍ମାରକୀ ବକ୍ତୃତାଟି ଆଗରୁ ଲେଖାଯାଇ ଥାଏ ଏବଂ ଛପାଯାଇ ବିତରିତ କରାଯାଏ । ତାହାଦ୍ୱାରା ବକ୍ତାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବଢ଼େ । କିନ୍ତୁ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ, ପାରିବାରିକ କାରଣରୁ ମୁଁ ତାହା ମଧ ତୁଲାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ତେବେ ମୁଁ ଅଯୋଗ୍ୟ ହେଲେ ବି ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରତି ସଚେତ ଏବଂ ସେ ବିଷୟରେ ଯେତିକି ଚିନ୍ତା କରିବା କଥା କରିଛି ଓ ଆପଣମାନଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜର ବକ୍ତବ୍ୟ ରଖୁଛି ।

ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ମୋ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରିୟ ନାମ । ତେବେ ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ବି ରହିଛି । ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଏବଂ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କର ନାମ ବେଳେ ବେଳେ ମୋ ମନରେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଆସେ କାହିଁକି ନା, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ୧୯୫୨ରେ ଓଡ଼ିଶା ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଜଣେ ସକ୍ରିୟ କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତା ଭାବରେ ଯୋଗ ଦିଏ, ସେତେବେଳେ ସେ ଦୁଇ ତିନି ବର୍ଷ ଭିତରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କାରଣରୁ ଉଭୟ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଏବଂ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କୁ କଟୁ ଭାଷାରେ ସମାଲୋଚନା କରିଥିଲି । ସେ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ମୋତେ ହସ ଲାଗେ । ମୁଁ ନୂଆ କରି ପତ୍ରିକା ଚଳାଇବା ଓ ଲେଖାଲେଖି କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥାଏ । 'କୃଷକ' ସହ-ସମ୍ପାଦନାର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲି । ସେତେବେଳେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଭୂଦାନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଆଗୁଆ ମଧ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏକ ଭାଷଣର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରି ମୁଁ ଆମ ପତ୍ରିକାରେ ଲେଖିଲି, ''ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଧନୀ

ଲୋକଙ୍କର କୁରା''। ଶିରୋନାମା ଭାବରେ ଏହା ଏକ ଅସଂଯତ ବାକ୍ୟ ଥିଲା, ମାତ୍ର ମୁଁ ଲେଖିଥିଲି। ତାପରେ ମନମୋହନ ଚୌଧୁରୀଙ୍କର ଏକ ପ୍ରତିବାଦ ଆସିଲା, ଏବଂ ଆମେ ତାକୁ ମଧ ଛାପିଥିଲୁ। ପ୍ରାୟ ସେହି ସମୟରେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରୁ ଓହରି ଯାଇ ଭୂଦାନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ। ସେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ନେହରୁଙ୍କ ସହ ସମଝୋତା କରିବା ପାଇଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଥିଲେ। ତାଙ୍କୁ ମଧ ମୁଁ କଟୁ ସମାଲୋଚନା କରି କେତେ ଜାଗାରେ ଲେଖିଥିଲି। ଅସଲ କଥା ହେଲା ଯେ, ମୁଁ ଭୂଦାନ ଆନ୍ଦୋଳନର କଟୁ ସମାଲୋଚକ ଥିଲି। ନବବାବୁ ଏବଂ ଜୟପ୍ରକାଶ ଉଭୟେ ବାଟବଣା ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋତେ ଜଣା ପଡ଼ିଥିଲା। ଏହି ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କଟୁ ସମାଲୋଚନା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ମଧୁର ସମ୍ପର୍କରେ ପରିଣତ ହେଲା। ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ଛାଡ଼ିବାପରେ ସାମାଜିକ-ବୈପ୍ଲବିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏଭଳି ତନ୍ମୟତାର ସହ ଯୋଗ ଦେଲେ ଯେ, ସେଥିରୁ ଏକ ନୂଆ ରକମର ସମ୍ପର୍କ ତାଙ୍କ ସହ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା। ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ୧୯୭୪ରେ ବିହାରର ପାଟଣାଠାରେ ରହି ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ରାନ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ। ତାଙ୍କ ସହ ମଧ ଦେଖାହେଲା। ତାଙ୍କର ନିକଟତର ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଥିବା ପୁରୁଣା ଧାରଣା ଗୁଡ଼ିକ ଦୂରେଇ ଗଲା। ସେହି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ରାନ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱରେ କାମ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମୋତେ ମିଳିଥିଲା। ଏସବୁ ହେଉଛି କେତେକ ସ୍ମୃତି। ମୋଟ ଉପରେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋର ଯେଉଁ ଆକଳନ ରହିଛି, ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣଙ୍କ ବିଷୟରେ ମଧ ଏକ ସମତୁଲ୍ୟ ଆକଳନ ରହିଛି। ଉଭୟେ ବିପ୍ଳବକୁ ବା ବୈପ୍ଳବିକ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିଲେ। ଜୀବନସାରା ଖୋଜି ବୁଲୁଥିଲେ। ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଜୀବନସାରା କେଉଁଠି ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିପାରି ନାହାନ୍ତି। ଏହି ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିପାରି ନ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଯେ ପାଖରେ ଦେଖିନାହିଁ କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ବିଚାରଧାରାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ସହ ଯାହାର ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ସେ ତାଙ୍କୁ ଭୁଲ ବୁଝିପାରେ। ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଓ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ- ଉଭୟଙ୍କୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଭୁଲ ବୁଝିବା ସହଜ ହୋଇଥାଏ; କାରଣ ସେମାନେ ଅସ୍ଥିର ଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଅସ୍ଥିରତାର ଏକ ନିଜସ୍ୱ ଚରିତ୍ର ଥିଲା। ଯେଉଁମାନେ ରାଜନୀତିରେ ଦଳ ବା ଆଦର୍ଶର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିଥାଆନ୍ତି ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି ରକମର ଗତି ଥାଏ। ଗୋଟିଏ ରକମର ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଭୌତିକ ସୁଖ, ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବଢ଼େ। ଆଉ ଗୋଟିଏ ରକମର ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼େ ନାହିଁ, ବରଂ କମିଯାଏ। ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଗାଦିରେ ବସି ସାରିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ମୁଁ ଯେବେ ବି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଛି ମୋର ମନେ ହେଉ ନ ଥିଲା ଯେ ନବବାବୁ କେବେ ବି ସେ ପୁରୁଣା କଥା, ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ କଥା ଭାବୁଥିବେ। କଟକରୁ ସମ୍ବଲପୁର ଗଲାବେଳେ ସେ କାଖରେ ଏକ ମସିଣା ଯାକି ବସରୁ ଓହ୍ଲାଉଥିଲେ। ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥିବା ବୁଜୁଳାଟିକୁ ଆମର ସାଥିମାନେ ଯିଏ ବା ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଗାଳି ଖାଇଛନ୍ତି। ଏ ଥିଲେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ। ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସଙ୍କ ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜନୀତିରେ

ସେ କାଟର, ସେହି ଯୋଗ୍ୟତାର ନେତା ଥିଲେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ । କିନ୍ତୁ ବୋଧହୁଏ ସେ ଇତିହାସରେ ସେତେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ତାହାର କାରଣ କିଛିଟା ପରିସ୍ଥିତିଗତ, କିଛିଟା ଯୁଗଗତ, ଏବଂ କିଛିଟା ତାଙ୍କ ସ୍ୱଭାବଗତ । ଯେଉଁ ଯୁଗରେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପଦ ଛାଡ଼ି ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ବୈପ୍ଲବିକ ରାଜନୀତି ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ସେ ଯୁଗ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଛି । ଏ ଯୁଗରେ ପ୍ରକୃତ ବୈପ୍ଲବିକ ଧାରା (ତାହାର ଦିଗଦର୍ଶନ ଓ ସୂତ୍ର) କଣ, ତାହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଏଭଳି ଯୁଗରେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ବିପ୍ଳବକୁ ଖୋଜୁଛି ସେପରି ନେତା କେହି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ । ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ବିପ୍ଳବର ଧାରାରେ ଚାଲୁଥିଲେ, ଅଣ୍ଡାଳି ହେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଆମେ ବି ଅଣ୍ଡାଳି ହେଉଥିଲୁ ଏବଂ ଆଜି ବି ହେଉଛୁ । ତାଙ୍କର ଶେଷଦିନ ଗୁଡ଼ିକର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଅସନ୍ତୋଷ ମୁଦ୍ରାଟି ବେଶ୍ ମନେ ପଡ଼େ । ସେ ଅସନ୍ତୋଷ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣରୁ ନ ଥିଲା । ଦେଶ, ଦୁନିଆଁ ଓ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଯାହା ହେବା କଥା ତାହା ହୋଇପାରୁ ନ ଥିବା କାରଣରୁ ଅସନ୍ତୋଷ । ତାଙ୍କର ସେ ଗଭୀର ଅସନ୍ତୋଷ ନିଜ ପ୍ରତି ଧିକ୍କାର ଓ କ୍ରୋଧ ରୂପରେ ପରିସ୍ଫୁଟ ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆଉ ବିଶେଷ କହିବି ନାହିଁ । ଅଳ୍ପ ଦିନ ତଳେ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଉପରେ ଶ୍ରୀ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ବହିଟିଏ ପଢ଼ିଲି । ତାହାର ଶେଷ ପୃଷ୍ଠାର ଏକ ଅଂଶ ପଢ଼ି ମୋର ମନେହେଲା ମୁଁ ନବବାବୁଙ୍କୁ ଯେଉଳି ଭାବେ ଚିତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ଠିକ୍ ସେହିକଥାକୁ ସେ ଭାଷା ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି-''ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚୌଧୁରୀ ତାଙ୍କର ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ପଲ୍ଲୀରେ ଥିଲେ ସବୁଠାରେ ସେ ଏକ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ନ ହୋଇ ରହିପାରୁ ନ ଥିଲେ । ରାଜନୀତି ଭିତରେ ସେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାମନା ନେଇ ପ୍ରବେଶ କରି ନ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ କାନ୍ଧ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇ ଆଗକୁ,ସବା ଆଗକୁ ଚାଲିଯିବେ ବୋଲି କୌଣସି ଦୁର୍ବାସନା ତାଙ୍କର ନ ଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଦୁଷ୍ଟ ଓ ପଥଚ୍ୟୁତ ରାଜନୀତି ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପଥଚ୍ୟୁତ କରିପାରି ନ ଥିଲା । ବାଟଟିଏ ଖୋଜି ସେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁଠି ପହଞ୍ଚୁଥିଲେ ସେଠାରେ ଭିଡ଼ କରିଥିବା ଲୋକମାନେ ଯେ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ଖୋଜି ସେଠାକୁ ଆସି ନାହାଁନ୍ତି ଏହା ଭାବି ଅଚିରେ ସେ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ମୋହଭଙ୍ଗ ହେଉଥିଲା ଓ ସେ ସେଠାରୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ଚାଲିଯିବେ ବୋଲି ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗୁଥିଲେ । ଜୀବନରେ ଏପରି କେତେ ଗୋଠ, କେତେ ଦୁଠ ହେଲେ । ଅସନ୍ତୋଷ- ଯାହା ହେଉ ବୋଲି ଚାହୁଁଛନ୍ତି ତାହା କିଛି କରି ନ ପାରିବାର ଅସନ୍ତୋଷ- ଏହି ଅସନ୍ତୋଷ ତାଙ୍କୁ କ୍ଷୁବ୍ଧ କରୁ ।''

ଆଜିର ବକ୍ତୃତାରେ ମୋତେ ଯେଉଁ ବିଷୟ କହିବାକୁ ଦିଆଯାଇଛି ତାହାର ସୂଚନା ବୈଦ୍ୟନାଥବାବୁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଦେଇଛନ୍ତି । 'ଆଧୁନିକ ବିଶ୍ୱରେ ସମାଜବାଦର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ରୂପରେଖ', ଏ ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ମୋତେ ଗୋଟିଏ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ଚାଲିବା

ଭଳି ଲାଗୁଛି । ଲଙ୍କାରେ ହରିଶଙ୍କ ଯାହା, ଉଦାରୀକରଣର ଏ ଯୁଗରେ ସମାଜବାଦର ଚର୍ଚ୍ଚା ତାହା । ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଯେ ସମାଜବାଦର ଯେତେ ପୁରୁଣା କାଳିଆ ପରିଭାଷା ଥିଲା ସେସବୁ ଅତୁଆରେ ପଡିଯାଇଛି । ତାକୁ ନିଖାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତାର ସ୍ଥାନ ପୁଣି ଥରେ ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ଯେତେ ହେବା କଥା ପୃଥିବୀର କୌଣସିଠାରେ ହେଉ ନାହିଁ ।

ଅତି ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ସମାଜବାଦ ଏକ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବଧାରଣା । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ନିଜର ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ବିଷୟରେ ସଚେତ ରହିବ, ସେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ନିଜର ସମାଜକୁ ନ୍ୟାୟମୂଳକ ଭାବରେ ଗଢ଼ିବାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ସେଇ ଚେଷ୍ଟା ଭିତରେ ସେ ସମାଜର ପୁନର୍ଗଠନ ଚାହେଁ । ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପୁନର୍ନିର୍ମାଣ ଚାହେଁ । ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଚାହେଁ । ନୂତନ ସମାଜ ନିର୍ମାଣର ଯେତେ ଯେତେ ଧାରା ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାନବ ସଭ୍ୟତାରେ ରହିଥିଲା ତାହା ଭିତରେ ଗତ ଏକ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି (ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧ ଏବଂ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମାର୍ଦ୍ଧରେ) ଚାଲିଥିବା ସମାଜବାଦ ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଧାରା ଥିଲା ।

ସମାଜବାଦୀ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସମ୍ପତ୍ତି କାହାରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବ ନାହିଁ, ସାମାଜିକ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବ । ସମ୍ପତ୍ତିର ଉପଭୋଗରେ ବିଷମତା ରହିବ ନାହିଁ । ରହିଲେ ଅତି ନଗଣ୍ୟ ଭାବରେ ରହିବ । ଏ ହେଉଛି ସମାଜବାଦର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ତତ୍ତ୍ୱ । ଏପରି ଏକ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରକାରର ସାମାଜିକ ଦର୍ଶନ ବା ସଂସ୍କୃତି ନିଶ୍ଚୟ ଦରକାର ହେବ । ଏହି ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବା ପାଇଁ ଏକ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ ରହିବ । ତେଣୁ ସମାଜବାଦର ଅର୍ଥନୀତି, ସମାଜବାଦର ରାଜନୀତି ଓ ସମାଜବାଦର ସଂସ୍କୃତି ଏଭଳି ଏହାର ତିନୋଟି ଦିଗ ରହିଛି ।

ଆଧୁନିକ ସମାଜବାଦର ବିକାଶ ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଘଟିଲା । ତାହାର ଏକ ବିଶେଷ ଐତିହାସିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ରହିଛି । ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ୟୁରୋପୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସମୃଦ୍ଧି ଦେଖାଦେଲା । ତାହା ଏକ ପ୍ରକାରର ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରତିପାଦନକୁ ଜନ୍ମ ଦେଲା । ପ୍ରତିପାଦନଟି ହେଉଛି ଏହିପରି- ୟୁରୋପୀୟ ସମୃଦ୍ଧିର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ । ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବୈଷୟିକ ବିଦ୍ୟା ଏହି ବିପ୍ଳବ ଘଟାଇଛି । ବୈଷୟିକ ବିଦ୍ୟାର ଉପଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଦେଶରେ ଶିଳ୍ପ ବିପ୍ଳବ ଆଣିପାରିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇପାରିବ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶ ବି ସମୃଦ୍ଧ ହେବ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକକୁ ମଧ ସମ୍ପନ୍ନ କରାଯାଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ସେତେବେଳେ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଶୋଷଣ ଅତି ତୀବ୍ର ଥିଲା । ତେଣୁ ବିବେକଶୀଳ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଲା, ସମୃଦ୍ଧି ସାଙ୍ଗରେ ଏହି ଶୋଷଣର ମେଳ ନାହିଁ । ଏଇଟା ଅସ୍ୱାଭାବିକ । ଏହାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡିବ ।

ବଦଳାଇ ହେବ କି ନାହିଁ ? କିପରି ବଦଳାଇବାକୁ ହେବ ? ବୈଭବ ଓ ଶୋଷଣ ଉଭୟ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେଲା, ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ମନୀଷୀ ଓ ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟକର୍ତ୍ତାମାନେ ଯେଉଁସବୁ ଚିନ୍ତା କଲେ ତାହା ଭିତରୁ ସମାଜବାଦର ବିକାଶ ହେଲା । ଏଥିପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା, ଏବଂ ଶେଷରେ କାର୍ଲମାକ୍ସ ଓ ଏନ୍‌ଜେଲସ୍ ଦୁହେଁ ମିଶି ଯେଉଁ ପ୍ରତିପାଦନ କଲେ ଏବଂ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବଖାଣିଲେ ତାହାରି ଭିତରୁ ସମାଜବାଦ ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପ ନେଲା । ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସମୃଦ୍ଧି ଏହାର ମୂଳ ଉଦ୍‌ଗମ ସ୍ଥଳ । କାର୍ଲମାକ୍ସ ତାହାକୁ ଏକ ତାତକାଳିକ ପଦ୍ଧତିରେ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଯେ, ଆଧୁନିକ ବୈଷୟିକ ଜ୍ଞାନ ଫଳରେ ଏହି ସମୃଦ୍ଧି ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ଏବଂ ତାହା ପୁଞ୍ଜିବାଦର ରୂପ ନେଇଛି । ଏ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ସମୃଦ୍ଧିକୁ କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ବଢ଼ାଇବ, କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସୀମା ପରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ପ୍ରଗତିରେ ଅବରୋଧ ଆସିବ । ସେହି ଅବରୋଧକୁ ଛିନ୍ନ କରିବ ସମାଜବାଦ । ସେହି ଅବରୋଧ ଛିନ୍ନ ହେବା ପରେ ସମୃଦ୍ଧି ଏତେ ବେଶୀ ହେବ ଯେ, ଆର୍ଥିକ ବିଷମତାର ଦରକାର ମଧ ହେବ ନାହିଁ । ''ଯାହାର ଯେତେ ଦରକାର ସେତକ ସେ ପାଇ ପାରିବ''- ମାର୍କସଙ୍କର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବାକ୍ୟ "from each according to his ability to each according to his need" ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ରାଜ୍ୟର ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ସମାଜବାଦ ସ୍ଥାପିତ ହେବ । ପରେ ପରେ ଅତ୍ୟଧିକ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ହେବା ଫଳରେ ରାଜ୍ୟଶକ୍ତିର ଦରକାର ମଧ ହେବ ନାହିଁ, ରାଜ୍ୟ ମଧ ଉଭେଇଯିବ । ମାର୍କସ ଏବଂ ଏନଜେଲ୍‌ସ ତାଙ୍କର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମେନିଫେଷ୍ଟୋ ରେ ଏହି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅତୁଳନୀୟ ଶୈଳୀରେ ମାର୍କସ ଏ ସବୁର ତାତ୍ତ୍ୱିକତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମତରେ ଇତିହାସର ଦ୍ୱନ୍ଦାତ୍ମକ ଗତି ଏପରି ଯେ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାରହିଁ ଏକ ପରିଣତି ହିସାବରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦକୁ ସମାଜବାଦରେ ପହଞ୍ଚାଇବ । ଏହା ହେଉଛି ଇତିହାସର ଗତି ଏବଂ ଆମକୁ ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯେଉଁମାନେ ବୈପ୍ଳବିକ ଭାବରେ ନିମିତ୍ତ ହେବେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ବୈପ୍ଳବିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତା ଓ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଗତିର ତାତ୍ତ୍ୱିକ ପରିଣତି ହେଉଛି ସମାଜବାଦ । ତେଣୁ ଆଧୁନିକ ସମାଜବାଦ ବା ସାମ୍ୟବାଦକୁ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାର ଏକ ଉପସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବୋଲି ମଧ କୁହାଯାଇ ପାରେ । ସମାଜବାଦର ବୌଦ୍ଧିକ ଦିଗଟି ହେଉଛି ଏଇଆ । ୟୁରୋପର ବାହାରେ ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ତଥା ଲାଟିନ୍ ଆମେରିକାର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶ- ଯେଉଁମାନେ ସମାଜବାଦୀ ବା ସାମ୍ୟବାଦୀ ହେଲେ, ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଦୁଇଟି ମଡ଼େଲ ଥିଲା । ଗୋଟିଏ, ପଶ୍ଚିମ ୟୁରୋପର ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ର, ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି, ସୋଭିଏଟ୍ ରୁଷିଆର ସାମ୍ୟବାଦୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଏ ଦୁଇଟି ମଡେଲକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦୁଇଟି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେ- ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜବାଦୀ, ଓ ସାମ୍ୟବାଦୀ । ଭାରତରେ ପ୍ରଥମଟି ସମାଜବାଦୀ, ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ସାମ୍ୟବାଦୀ ନାମରେ ପ୍ରଚଳିତ । କିନ୍ତୁ ଦୁଇଟି ଯାକ ଧାରାର ବୌଦ୍ଧିକ ଉଦ୍‌ଗମସ୍ଥଳ ହେଉଛି ମାର୍କସବାଦ ।

ମାର୍କସଙ୍କର ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଏକ ମୂଳ ସ୍ଥାପନ ହେଲା ଯେ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ସମୃଦ୍ଧି ଦିନେ ସମାଜବାଦରେ ପରିଣତ ହେବ। ଗତ ୪୦/୫୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱ ସ୍ତରରେ ଯେଉଁସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନମାନ ଘଟିଯାଇଛି ତାହା ଫଳରେ ଏହି ସ୍ଥାପନା ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ଆସିଯାଇଛି। ୧୯୫୦ର ପାଖାପାଖି ବା ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମାଜବାଦୀ ଧାରାର ହ୍ରାସ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା। ସେମାନେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହେଲେ, ପ୍ରଭାବହୀନ ହେଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲେ। ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଦଶନ୍ଧି ବେଳକୁ ସାମ୍ୟବାଦର ମୁଖ୍ୟ ଦୁର୍ଗ ସୋଭିଏତ୍ ରୁଷିଆ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡିଲା, ଏବଂ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସାରା ଦୁନିଆଁରେ ସାମ୍ୟବାଦର ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଭାବହୀନ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଗଲା। ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀରେ ସାମ୍ୟବାଦ ବା ସମାଜବାଦୀ ବୋଲି କୌଣସି ସକାରାତ୍ମକ ଧାରା ନାହିଁ। ଏଣୁ ସମାଜବାଦର ଭବିଷ୍ୟତ ବିଷୟରେ ଏକ ସନ୍ଦେହ ବା ଅବିଶ୍ୱାସ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି। କଥା ପଡ଼ିଛି ସମାଜବାଦର ଭବିଷ୍ୟତ ଅଛି କି ନାହିଁ ? ଏହାର ଉତ୍ତର ମୁଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭାବରେ ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ।

ସମାଜବାଦକୁ ଦୁଇଟି ଅର୍ଥରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇ ଥାଏ। ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଯେଉଁଟା ମୁଁ ପ୍ରଥମେ କହିଲି। ଅନ୍ୟ ପରିଭାଷାଟି ହେଲା ଏକ ନ୍ୟାୟମୂଳକ ସମାଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବା ବା ଏକ ସମତାମୂଳକ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାର ସ୍ଥାପନା। ଏ ହେଉଛି ଏକ ଆଦର୍ଶ, ଏବଂ ଏହା ଚିରଦିନ ରହିବ। ତାହାକୁ ସାର୍ଥକ କରିବାକୁ ମାନବ ସମାଜରେ ନୂଆ ନୂଆ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇ ଚାଲିବ। ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମାଜବାଦର ଭବିଷ୍ୟତ ଅଛି ଏବଂ ଏକ ତାତ୍କାଳୀନ ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ରହିଛି। କିନ୍ତୁ ୟୁରୋପର ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଓ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାକୁ ଦେଖି ଯେଉଁ ସମାଜବାଦର ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇଥିଲା, ତାହାର ଭବିଷ୍ୟତ ମୁଁ ଦେଖିପାରୁନାହିଁ। ତାହାର କେତେକ କାରଣ ମୁଁ ଚିନ୍ତା କରୁଛି।

ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ୟୁରୋପର ଯେଉଁ ସମୃଦ୍ଧି ସଂଘଟିତ ହେଲା, ତାହାର କାରଣ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରେ ଅନେକ ଭୁଲ ଧାରଣା ରହିଛି। ମୋଟ ଉପରେ ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତା ବିଷୟରେ ଦୁଇଟି ଭୁଲ ଧାରଣା ମୁଁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବି। ପ୍ରଥମ ଧାରଣା ହେଲା- ଏହି ସମୃଦ୍ଧିର କାରଣ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରୟୋଗ। ମୋ ବିଚାରରେ ଏହା ଏକ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲ ଧାରଣା। ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଉଛି, ପୃଥିବୀର ପ୍ରାକୃତିକ ସଂସାଧନ ଗୁଡ଼ିକ ଅସୀମ। ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ମୁଁ ଏତିକି ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ କହିପାରେ ଯେ, ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଯେତିକି ରକମର ଜ୍ଞାନ ରହିଛି ସେଥିରୁ ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକମାନଙ୍କର ଏ ଯାଏ ଜ୍ଞାନ ହୋଇପାରିନାହିଁ ଯେ ମଣିଷ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂସାଧନ ଗୁଡ଼ିକ ସୀମିତ, ଅସୀମ ନୁହେଁ। ଏହି ଭୁଲ ଧାରଣା ଯୋଗୁଁ ଆମର କେତେ ଯେ ସଂପଦ ନଷ୍ଟ ହେଉଛି ଏବଂ ଆହୁରି କେତେ ଯେ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ହେବାର ଅଛି, ସେ ବିଷୟରେ

ଆଲୋଚନା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ସତରେ କଣ ଏତେ ସମୃଦ୍ଧି ଆଣି ଦେଲା । ଯେଉଁ ସମୟରେ ଷ୍ଟିମ୍ ଇଞ୍ଜିନ୍ ଏବଂ ପରେ ପରେ ୟୁରୋପରେ ନାନା ରକମର ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ଆବିଷ୍କାର ହେଲା, ସେତେବେଳେ ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କଣ ଘଟୁଥିଲା ? ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ବେଳକୁ ୟୁରୋପ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ମାଲିକ ଥିଲା ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ହୋଇସାରିଥିଲା । ଏ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିନା କଣ ସମୃଦ୍ଧି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ଉପରେ ବେଳେବେଳେ ଚର୍ଚ୍ଚା ତ ହେଉଛି, ହେଲେ ତା ଉପରେ ବିଧିବଦ୍ଧ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଦେଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଯଦି ନ ଥାନ୍ତା ଏବଂ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ବାହାରି ଯାଇଥାନ୍ତା, ତାହାହେଲେ ବି' କଣ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଉଦ୍ଭାବନ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାନ୍ତା ? ମୋ ମତରେ 'ନୁହେଁ' । କାରଣ ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ୟୁରୋପରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଉଦ୍‌ଭାବନମାନ ହେଲା ତାହାର ସମକକ୍ଷ ଉଦ୍‌ଭାବନମାନ ଚୀନ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଆଗରୁ ହୋଇସାରିଥିଲା । ଚୀନରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଉଦ୍ଭାବନର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଅଭୂତପୂର୍ବ ସମୃଦ୍ଧି ହେଲା ନାହିଁ, ମାତ୍ର ୟୁରୋପରେ କାହିଁକି ହେଲା ? ଏହା ସହ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଯଦି ଯୋଡ଼ି ହୋଇନଥାନ୍ତା ୟୁରୋପର ସମୃଦ୍ଧି କଦାପି ଆସିପାରି ନ ଥାନ୍ତା । ୟୁରୋପ ପୃଥିବୀର ଏକ ଛୋଟ ଅଂଶ । ସାରା ପୃଥିବୀ ସେମାନଙ୍କ ହାତରେ । ପୃଥିବୀର ସବୁଆଡୁ କଞ୍ଚାମାଲ ଓ ଶସ୍ତାଶ୍ରମ ଏବଂ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ବଜାର- ଏ ତିନୋଟି ଯାକ ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳିଲା । ସେ ଯେଉଁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ବଳରେ ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ତିଆରି କରି ତାହାର ଉପଯୋଗ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଯେଉଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଉଦ୍ଭାବନ କରିଛନ୍ତି ତାହା ସମୃଦ୍ଧି ତ ନିଶ୍ଚୟ ଦେବ, ମାତ୍ର ଯେତେ ସମୃଦ୍ଧି ଦେବ ତା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବିଷୟରେ ମୁଁ ଯାହା କହିବାକୁ ସାହସ କରୁଛି, ସେପରି ହୁଏତ କେହି କହୁ ନ ଥିବେ । ଆଧୁନିକ ବିଦ୍ୟାର ଏ ଯେଉଁ ନିୟମ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲି ଆସିଛି ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତରେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିବ, ତାହାର ଅନ୍ତ କଣ ହେବ ବୋଲି ଭାବିଲେ ଏକ ଭୟାନକ ସ୍ୱପ୍ନ ଭଳି ଲାଗୁଛି ।

ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଅସଲ ଚରିତ୍ର କଣ ? ଏହାର କେତୋଟି ସ୍ଥାନଜୟୀ ଓ କାଳଜୟୀ ଗୁଣ ରହିଛି । ସ୍ଥାନଜୟୀ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତେ ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ଥାଉ ନା କାହିଁକି ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆଣି ପାରିବ । ଉତ୍ତରମେରୁ ଅବା ଦକ୍ଷିଣମେରୁ ଅବା ସାହାରା ମରୁଭୂମି ହେଉ, ସେ ସ୍ଥାନରୁ ଜିନିଷ ନେଇ ଆସିବା ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ର ତିଆରି ହୋଇଛି । କାଳଜୟୀ ଅର୍ଥ ଠିକ୍ ସେହିପରି । ଯେଉଁ ଜିନିଷଟା ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ପାଇଁ ଛଡ଼ାଯାଇଥାନ୍ତା ତାକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରିଦେବା । ପାଣି, ପବନ ଆଦି ପ୍ରକୃତିର ସମସ୍ତ ସମ୍ପଦ ଆମେ ଚାହିଁଲେ

ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବଳରେ ଆଜି ବ୍ୟବହାର କରି ସାରିଦେଇ ପାରିବା । ଆଫ୍ରିକା ବା ଏସିଆ ୟୁରୋପ ପାଇଁ ଦୂର ଜାଗା ନୁହେଁ । ଉରୁଗୁଏ ଆମେରିକା ପାଇଁ ଦୂର ନୁହେଁ । ସେମାନେ ଯଦି ଚାହିଁବେ ଆର୍ଣ୍ଣଟିକାରୁ ପେଟ୍ରୋଲ ବାହାର କରିପାରିବେ । ଭାରତର ଖଣି ମାନଙ୍କରୁ ମଧ ପଦାର୍ଥ କାଢ଼ି ନେଇ ପାରିବେ । ସେମାନେ ଯାହା ଜିନିଷ ତିଆରି କରିବେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଏସବୁ ଜାଗାରେ ବିକ୍ରି କରି ପାରିବେ । ଏହି ବିଦ୍ୟାଟି ଯେଉଁଠି ଆସ୍ଥାନ ଜମାଇବ, ସେଠି ଗୋଟିଏ ସମୃଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚଳ ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ସେହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବାହ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ଦରକାର । ସମୃଦ୍ଧ ଅଞ୍ଚଳଟି ଯେତିକି ବଡ଼, ବାହ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳଟି ତାଠାରୁ ଆହୁରି ବଡ ହେବା ଦରକାର । ସେହି ଅଞ୍ଚଳଟି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାରେ ଦୁର୍ବଳ ଓ ପଛୁଆ ଥିବ ଏବଂ ସେଠିକାର ରାଜନୀତି ମଧ ଦୁର୍ବଳ ଥିବ । ଏପରି ଏକ ବାହ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ଯଦି ଆମର ଅଛି ଆମେ ନିଜକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିପାରିବା । ମୁଁ ଯେଉଁ ବାହ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ ବୋଲି କହୁଛି, ତାହାକୁ ଉପନିବେଶ ବୋଲି ମଧ କୁହାଯାଏ । ଉପନିବେଶ କହିଲେ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ବୋଲି ସାଧାରଣତଃ ବୁଝାଯାଏ । ଭାରତ ଇଂଲଣ୍ଡର ଉପନିବେଶ ଥିଲା, ଜର୍ମାନୀର ଉପନିବେଶ ଥିଲେ ଆଫ୍ରିକାର ଦେଶମାନେ । କିନ୍ତୁ ଉପନିବେଶ ନିଜ ଦେଶରେ ମଧ ହୋଇପାରେ । ଗୋଟିଏ କଲିକତା ବା କଲିକତା ଭଳି ଅଞ୍ଚଳ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଓଡିଶା ବା ଆସାମ ଭଳି ଅଞ୍ଚଳ ଦରକାର । ଆମେ ଯେତେବେଳେ ପଢୁଥିଲୁ ଏହାକୁ ହିଣ୍ଟରଲ୍ୟାଣ୍ଡ (hinterland) କୁହାଯାଉଥିଲା । ଆଜିକାଲି ସେ ଶବ୍ଦର ବେଶୀ ପ୍ରଚଳନ ନାହିଁ । କାରଣ ବହି ଲେଖିବା ଲୋକେ ବୁଝିଗଲେ ଯେ ଏହା ଏକ ଠିକ୍ ଶବ୍ଦ ନୁହେଁ । ଗୋଟିଏ ମହାନଗରୀ ହେବ ତ' ତା ଚାରିପାଖରେ ଏକ ହିଣ୍ଟରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରହିବ; ତାହାର ଗୋଟିଏ ଉପନିବେଶ ରହିବ । ପୃଥିବୀର ଯେଉଁଠି ବି ଆଧୁନିକ ସମୃଦ୍ଧି ହେଉଛି- ଇଂଲଣ୍ଡ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଜର୍ମାନୀ, ଆମେରିକା ବା ଜାପାନ- ସବୁଠି ଏହି ନିୟମରେ ହୋଇଛି । ସେମାନେ ନିଜକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ପୃଥିବୀର ବହୁ ଦେଶକୁ ବିପନ୍ନ ଓ ବଞ୍ଚିତ କରିଛନ୍ତି । ଯଦି ଭାରତ ନ ଥାନ୍ତା, ଇଂଲଣ୍ଡ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇପାରି ନ ଥାନ୍ତା । ଏ ବିଷୟରେ ବୌଦ୍ଧିକ ଓ ବୈଷୟିକ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କାଳରେ । ସେତେବେଳକାର ଦୁଇଟି ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ନାମ ଦାଦାଭାଇ ନାରୋଜୀ ଓ ରମେଶଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ବୌଦ୍ଧିକ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ ସେ ଧାରା ଆଉ ରହିଲା ନାହିଁ । କାରଣ ମ୍ୟାକଲେ ଭାରତରେ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତିର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରିଥିଲେ ତାହାର ସୁଫଳ ବାହାରି ସାରିଥିଲା । ଯେଉଁ ବିଚାରଟି ୟୁରୋପରୁ ଆସିଲା ସେହି ବିଚାରଟି ହିଁ ଭଲ ଏବଂ ଭାରତ, ଆଫ୍ରିକା ବା ଏସିଆର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରୁ ଆସିଥିବା ବିଚାର ଭଲ ନୁହେଁ- ଏ ଧାରଣା ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ବଳବତୀ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ତେଣୁ ଦାଦାଭାଇ ନରୋଜୀ ଯେଉଁ ବୈଚାରିକ ସୂତ୍ର ବାନ୍ଧିଥିଲେ ତାହା ବିସ୍ମୃତ ହୋଇଗଲା । ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ଐତିହାସିକ ଭାବରେ ଯେଉଁସବୁ ତଥ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ସେଥିରୁ କିଛି ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା ନାହିଁ ।

ଏହି ଜ୍ଞାନ କେବଳ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଭିତରେ ସୀମିତ ହୋଇ ରହିଲା । କଲେଜ ଶିକ୍ଷାଦ୍ୱାରା ଆମକୁ ଭ୍ରାନ୍ତ କରାଗଲା ଯେ ସମୃଦ୍ଧିର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା । ଏହାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କର, ତୁମେ ମଧ ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଯିବ । ଏହା ଯେ କଦାପି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ; ଏକଥା ତଥ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ସାରିଛି; ଶାସ୍ତ୍ର ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ନାହିଁ ।

ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସାମନ୍ତବାଦ ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଭିତରେ କୌଣସି ଫରକ ନାହିଁ । ପୁରୁଣା ସମାଜବାଦୀ ଓ ସାମ୍ୟବାଦୀ ମାନଙ୍କୁ ଏକଥା ଶୁଣିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିପାରେ । ସେମାନଙ୍କ ବିଚାରରେ ସାମନ୍ତବାଦୀ ସବୁଠାରୁ ବଡ ଗଛ, ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ତା ଅପେକ୍ଷା ଛୋଟ ଗଛ । ଏହାର କାରଣ ମୁଁ ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ ବାମପନ୍ଥୀମାନେ ପୁଞ୍ଜିବାଦକୁ ସାମନ୍ତବାଦ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ପ୍ରଗତିଶୀଳ କରିଥାନ୍ତି କାହିଁକି ? ପୁଞ୍ଜିବାଦୀମାନେ ସାମନ୍ତବାଦୀମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା କଣ କମ ଧନ ଲୁଟ୍ କରୁଛନ୍ତି ? ସେମାନେ କଣ କମ୍ ଆଡମ୍ବରରେ ରହୁଛନ୍ତି ? ସେମାନେ କଣ କମ୍ ବୌଦ୍ଧିକ ଲୋକଙ୍କୁ ଦାସ କରି ରଖୁଛନ୍ତି ? ସାମନ୍ତବାଦୀ ରାଜା, ମହାରାଜା ଓ ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଭିତରେ, ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହିସାବରେ ହେଉ, ଭଲ ମଣିଷର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମିଳିଯାଏ । ସମ୍ରାଟ ଅଶୋକଙ୍କ ଉଦାହରଣ ନିଆଯାଇ ପାରେ । ମାତ୍ର ବିଶ୍ୱର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଜୀବନକୁ ଦାନ କରିଥିବାର ଜଣେ ପୁଞ୍ଜିପତିର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମିଳେ ନାହିଁ । ହାଇଦ୍ରାବାଦର ନିଜାମଙ୍କ ପାଖରେ ଠୁଳ ହୋଇଥିବା ଅମାପ ମଣି, ମୁକ୍ତା ଓ ହୀରା କେଉଁଠୁ ଆସିଥିଲା ? ପ୍ରଜାଙ୍କ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଲୁଟ ହୋଇ ସେସବୁ ରାଜାଙ୍କର ଉଆସରେ ଠୁଳ ହେଉଥିଲା । ଆଜିର ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ କେଉଁ ଉପାୟରେ ଅମାପ ଧନସମ୍ପତ୍ତିର ମାଲିକ ହେଉଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ମଧ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଭାଗ ଲୁଣ୍ଠନ କରି ନିଜର ଧନ ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ଅତୀତରେ ମୁଁ ମଧ ଜଣେ ସମାଜବାଦୀ ହିସାବରେ ପୁଞ୍ଜିବାଦକୁ ସାମନ୍ତବାଦ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ବୋଲି କହିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ଆଉ ତାର କୌଣସି କାରଣ ଦେଖୁନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରୁ, ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ଭାଗରୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଲୁଣ୍ଠନ କରି ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଠୁଳ କରିବା ବିଜ୍ଞାନର ଚମତ୍କାରିତା ନୁହେଁ, ତାହା ଶୋଷଣ ଓ ଲୁଣ୍ଠନର ଚମତ୍କାରିତା । ଏହି ସମ୍ପର୍କରେ ରାସାୟନିକ ସାର ପ୍ରୟୋଗର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ନିଆଯାଇ ପାରେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଶସ୍ୟର ଉତ୍ପାଦନ ବହୁମାତ୍ରାରେ ବଢ଼ିଛି ସତ, ମାତ୍ର ତଦ୍ୱାରା ମାଟିର ଉର୍ବରା ଶକ୍ତି ବହୁମାତ୍ରାରେ ହ୍ରାସ ପାଉଛି । ଏହାକୁ କଣ ବିଜ୍ଞାନର ଚମତ୍କାରିତା ବୋଲି କହିବା ? ମୁଁ ସେହି ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ କହିବି, ଯଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ସାଙ୍ଗକୁ ମାଟିର ଉର୍ବରା ଶକ୍ତି ମଧ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରହିବ । ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଶହେ ବର୍ଷର ଉର୍ବରା ଶକ୍ତିକୁ ନଷ୍ଟ କରି ମାଟିରେ ପାଞ୍ଚ କି ଦଶ ଗୁଣ ଅଧିକ ଫସଲ ଉତ୍ପାଦନ କରାଉଛି । କିନ୍ତୁ ମାଟିର ଉର୍ବରା ଶକ୍ତି ଉପରେ ତ' ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରମାନଙ୍କର ମଧ ଭାଗ ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କର ଦଶା କଣ ହେବ ? ଏ ବିଷୟରେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଭାବୁ ନାହାଁନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରତି ଯାହାକୁ ପରିବେଶ ସଙ୍କଟ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ତାହାର ସମାଧାନର ଉପାୟ ସେମାନେ

ବାହାର କରିପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ମୋର ସ୍ପଷ୍ଟ ଓ ଦୃଢ଼ ମତ ଯେ ଏଥିରେ ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ାଇବାର ବିଶେଷ କ୍ଷମତା ନାହିଁ । ଏଥିରେ କେବଳ ଲୁଣ୍ଠନର କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ କଥା ହେଲା, ଏ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାଜନିତ ସମୃଦ୍ଧି ହେଉଛି ବିଷମତା ଭିତ୍ତିକ । ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଷମତା ସୃଷ୍ଟି କଲେ ଯାଇ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହା ସମୃଦ୍ଧି ପକାଇ ପାରିବ ।

ତେଣୁ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଗଢ଼ି ଉଠିଥିବା ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସମୃଦ୍ଧିକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଯେଉଁ ସମାଜବାଦର ପରିକଳ୍ପନା ହୋଇଥିଲା ତାହା ଆଉ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ନୁହେଁ । ସମାଜବାଦର ମନିଷୀମାନେ ଲେଖିଯାଇଥିଲେ ଯେ ୟୁରୋପର ଧନୀ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ସମାଜବାଦ ଆସିବ । ମାତ୍ର ସେହିପରି ଘଟିଲା ନାହିଁ । ୟୁରୋପର ଏକ ଦୁର୍ବଳ ଦେଶ ସୋଭିଏତ୍ ୟୁନିୟନରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନର ବିଜୟ ଘଟିଥିଲା । ତାପରେ ଯାହା ବି ହେଲା ୟୁରୋପ ବାହାରେ । ଏସିଆର ଚୀନ ଓ ଭିଏତ୍ନାମ ତଥା ଲାଟିନ୍ ଆମେରିକାର କ୍ୟୁବା ଭଳି ପଛୁଆ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଘଟିଲା । ସମୃଦ୍ଧି ସାଙ୍ଗରେ ସାମ୍ୟବାଦର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ଦେଖାଦେଲା ନାହିଁ । ସୋଭିଏତ୍ କ୍ରାନ୍ତିର ନେତା ଲେନିନ ଅନେକ ଦିନ ଯାଏ କଣ କରିବେ ଭାବି ପାରି ନ ଥିଲେ । ଶେଷରେ ସେ ଏକ ସୂତ୍ର ବାହିଲେ । 'ରାଷ୍ଟ୍ର ପୁଞ୍ଜିବାଦ' (State Capitalism)ର ଏକ ଅବଧାରଣା ଦେଲେ । ସେ ଅନୁସାରେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ବିପ୍ଳବର ବିଜୟ ଘଟି ସାରିଲା ପରେ ରୁଷିଆରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ଥାପିତ କରାଗଲା ତାହା ସମାଜବାଦୀ ବା ସାମ୍ୟବାଦୀ ନ ଥିଲା, ଥିଲା 'ରାଷ୍ଟ୍ର ପୁଞ୍ଜିବାଦ'; ଏହାକୁ ସାମ୍ୟବାଦ ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରାଗଲା । ପରିକଳ୍ପନା ଥିଲା ଯେ ପ୍ରଥମେ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଆସିବ ଏବଂ ସମୃଦ୍ଧି ବଢ଼ାଇବ, ଏବଂ ତାପରେ ସମାଜବାଦ ଆସି ସେହି ସମୃଦ୍ଧିର ବଣ୍ଟନ କରିବ । ଏହି ପରିକଳ୍ପନାଟି ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛି । ରୁଷ ବିପ୍ଳବ ସମୟରୁ ହିଁ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛି । ସୋଭିଏତ୍ ରୁଷିଆରେ ସାମ୍ୟବାଦର ଦୁର୍ଗ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବାପରେ ସେ କଥା ଧରା ପଡୁଛି । ସୋଭିଏତ୍ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବାର କାରଣ ସମାଜବାଦୀ ଓ ସାମ୍ୟବାଦୀ ମାନେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗମ୍ଭୀରତା ସହକାରେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିପାରି ନାହାଁନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଏକ ବଡ ବିଡମ୍ବନା । ଏଥିପାଇଁ ରାଜନେତା ମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବୁଦ୍ଧିଜିବୀମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ବେଶୀ ଦୋଷୀ ବୋଲି ମନେ କରେ । ମୁଁ ନିଜେ ଜଣେ ରାଜନେତା ବୋଲି ସେପରି କହୁଛି, ତାହା ନୁହେଁ । ସୋଭିଏତ୍ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପତନର କାରଣ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ରାଜନୈତିକ କର୍ମୀ ହିସାବରେ ମୋର ମନ୍ତବ୍ୟକୁ ମୁଁ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବି । ଏ ବିଷୟରେ ସି.ପି.ଆଇ. ବା ସି.ପି.ଏମ୍. ନେତାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକ ସ୍ୱରରେ ଉତ୍ତର ଦେଇଥାନ୍ତି ଯେ ଏଥିପାଇଁ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶମାନଙ୍କର ଷଡଯନ୍ତ୍ର ଦାୟୀ । ଏକଥା କାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ । ମୋ ମତରେ, ସୋଭିଏତ୍ ୟୁନିୟନ୍‌ରେ ଯେଉଁ 'ରାଷ୍ଟ୍ର ପୁଞ୍ଜିବାଦ' ଆରମ୍ଭ କରା

ଯାଇଥିଲା, ତାହା ସୁରୁଖୁରୁରେ ଚାଲି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେଠିକାର ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭୁଷୁଡ଼ି ଯିବାର ଏହା ମୁଖ୍ୟ କାରଣ । ଷ୍ଟାଲିନ୍ ଯୁଗରେ ଯେଉଁ ସମୃଦ୍ଧି ହାସଲ ପାଇଁ ଏକ 'ବାହ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳ' ବା ଉପନିବେଶ ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା, କଞ୍ଚାମାଲ, ଶସ୍ତା ଶ୍ରମ ଓ ବଜାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏସବୁ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଗଲା । ସୋଭିଏତ୍ ସଂଘର ଚାରିଆଡ଼େ ସମୃଦ୍ଧି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା କହିବା ଭୁଲ ହେବ । ଅଳ୍ପ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ, ବିଶେଷ କରି ମସ୍କୋ ଓ ଲେନିନ୍ ଗ୍ରାଡ଼ ଅଞ୍ଚଳର ଗୋଟିଏ ପରିଧି ଭିତରେ ଆଧୁନିକ ସମୃଦ୍ଧି ଦେଖାଦେଲା । ୧୯୫୬ରେ ଏହି ସମୃଦ୍ଧି ଚରମ ଉତ୍କର୍ଷରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ବିଶ୍ୱର ପ୍ରଥମ ଦେଶ ହିସାବରେ ସୋଭିଏତ୍ ସଂଘ ମହାକାଶକୁ ଯାନ ଛାଡ଼ିଲା । ସେଠିକାର ସାମ୍ୟବାଦୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାକରଣରୁ ଏହା ସମ୍ଭବପର ହେଲା ବୋଲି ଦାବୀ ହେଲା । ସେ ଯାହାହେଉ, ତାହା ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସମୃଦ୍ଧି ଥିଲା । ମାତ୍ର ସେ ସମୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ପୁଞ୍ଜିବାଦ- ଭିତ୍ତିକ ଥିଲା ।

୧୯୫୦ ପରେ ପୂର୍ବ ୟୁରୋପର ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ରୋହ ସଂଘଟିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ପ୍ରଥମେ ୟୁଗୋସ୍ଲୋଭିଆ, ତାପରେ ହଙ୍ଗେରୀ, ଚେକୋସ୍ଲୋଭାକିଆ ଆଦି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶ ମାନଙ୍କରେ ବିଦ୍ରୋହ ହେଲା ସୋଭିଏତ୍ ଋଷିଆର ଆଧିପତ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ । ତାହାରି ଫଳରେ ପୂର୍ବ ୟୁରୋପର ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଯେତିକି ଅବାଧରେ ଶୋଷଣ ଚାଲିଥିଲା, ତାହା ଆଉ ସମ୍ଭବ ହେଲା ନାହିଁ । ଏ ସବୁ ବିଦ୍ରୋହର ପ୍ରଭାବ କାଳକ୍ରମେ ସୋଭିଏତ୍ ସଂଘ ଭିତରେ ଥିବା ଏସୀୟ ଗଣରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ସୋଭିଏତରେ ମଧ୍ୟ ବିଦ୍ରୋହର ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ ହେଲା । ଅର୍ଥାତ୍ ସୋଭିଏତ ସମୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କର ଆର୍ଥିକ ଶୋଷଣ ହେଉଥିଲା ସେମାନେ ବିଦ୍ରୋହ କରିବାରୁ ସମୃଦ୍ଧିର ସଂକଟ ଘଟିଲା ।

ସୋଭିଏତ୍ ସଂଘର ଏହି ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପଛରେ କଣ ଏକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ଥିଲା ? ନିଶ୍ଚୟ ଥିବ । ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ କରିବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ । ମାତ୍ର ବିପର୍ଯ୍ୟୟର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ନୁହେଁ । ଏ ବିଷୟରେ ମୋର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଲା ଯେ, ବୈଭବ କେବେ ମଧ୍ୟ ବିଷମତା ଓ ଶୋଷଣ ବିନା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତାହା ରାଜା ମହାରାଜା ମାନଙ୍କର ସମୃଦ୍ଧି ହେଉ, ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ମାନଙ୍କର ହେଉ ଅବା ସୋଭିଏତ୍ ସଂଘର ସମୃଦ୍ଧି ହେଉ । ପ୍ରକୃତି ଏପରି ଭାବରେ ନିର୍ମିତ ଯେ ବୈଭବ ସେଇଠି ସୃଷ୍ଟି ହେବ ଯେଉଁଠି ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର ସମ୍ପତ୍ତି ଠୁଳ କରି ହେବ । ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ପଛୁଆ ଓ ଦରିଦ୍ର କରି ନ ରଖିଲେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳକୁ ବୈଭବମୟ କରି ହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମାଜବାଦୀ ଆଶା କରିବା ଉଚିତ ଯେ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ପ୍ରାଥମିକ ଆବଶ୍ୟକତା- ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ବାସଗୃହ, ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପୂରଣ ପାଇଁ ପ୍ରକୃତି ଏପରି ନିର୍ମିତ ହୋଇଛି ଯେ, ମଣିଷ ସମାଜ ନିଜର ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ ବଳରେ ତା ଠାରୁ ବାହାର କରି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ବିଳାସବ୍ୟସନ ଓ ବୈଭବ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବାକୁ ହେବ ।

ବିଳାସ ଯେଉଁଠି ରହିବ, ଶୋଷଣ ଓ ବିଷମତା ଅବଶ୍ୟ ରହିବ । ଯାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ସୁସ୍ଥ ଓ ସକ୍ରିୟ ଜୀବନ ପାଇଁ ଦରକାର ସେତିକି ଯେଉଁଠି ଥିବ ତାହାକୁ ମୁଁ କହିବି ସମ୍ପନ୍ନତା । ତା ଠାରୁ ବେଶୀ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା- ବିଳାସ ଓ ଆଡମ୍ବର ପାଇଁ- ହେଉଛି ସମୃଦ୍ଧି । ସମ୍ପନ୍ନତା ଆଉ ସମୃଦ୍ଧି କିମ୍ବା ସମ୍ପନ୍ନତା ଓ ବୈଭବ ଭିତରେ ମୁଁ ଏକ ମୌଳିକ ଫରକ ଦେଖୁଛି ।

ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା ଆମକୁ ସମୃଦ୍ଧି ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି, ସମାଜବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ତାହା ସବୁଠାରୁ ବଡ ବାଧା । ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତା ବିଷୟରେ ଥିବା ଆମର ମତକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ହେବ । ପୁରୁଣା ସମାଜବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଅନୁସାରେ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାର ପରିଣତି ହେଉଛି ସମାଜବାଦ । କିନ୍ତୁ ଭବିଷ୍ୟତ ସମାଜବାଦର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ସେଇଆ ନୁହେଁ । ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ସଭ୍ୟତା, ଯାହାକୁ ଆଧୁନିକ ତଥା ପଶ୍ଚିମା ସଭ୍ୟତା ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ଥାଏ, ତାର ମୂଳ ଉସ ହେଉଛି ବିଷମତା । ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାକୁ ମୁଁ ନୈତିକ ବା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମାଲୋଚନା କରୁନାହିଁ, ବିଶୁଦ୍ଧ ଭୌତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଏହାର ସମାଲୋଚନା କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାରେ ଯେତେ ଲୋକ ଭୋକ ଉପାସରେ ରହୁଛନ୍ତି, କୌଣସି ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତାରେ ସେତେ ଲୋକ ରହୁ ନ ଥିଲେ । ଥରେ କେବେ ମହାମାରୀ ହେଲା, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହେଲା ବା ବାଘ ଆସି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଇଗଲା, ଏପରି ଭାବରେ ହୁଏତ ବହୁ ଲୋକ ମରୁଥିଲେ । ମାତ୍ର ପ୍ରତିଦିନ ଏତେ ଲୋକ କୌଣସି ସଭ୍ୟତାରେ ଭୋକିଲା ରହୁ ନ ଥିଲେ । ଚିକିତ୍ସା ଅବିକଶିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ଏଲୋପ୍ୟାଥିକ ତୁଳନାରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଏକ ନଗଣ୍ୟ ଶାସ୍ତ୍ର; ମାତ୍ର ଏତେ ରୋଗବ୍ୟାଧି ନ ଥିଲା । ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ବାସଶୂନ୍ୟ ଓ କାମଧନ୍ଦା ବିହୀନ ଲୋକ କୌଣସି ସଭ୍ୟତାରେ ନ ଥିଲେ । ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ ଏହାର ଖଣ୍ଡନ କରିପାରିବେ ବୋଲି ଭାବୁନାହିଁ ।

ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାରେ ଯେତେ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକ ପ୍ରତିଦିନ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁର ଶୀକାର ହେଉଛନ୍ତି, ଅତୀତରେ କୌଣସି ସଭ୍ୟତାରେ ହେଉ ନ ଥିଲେ । ଆମେ ଯେତେବେଳେ କଲେଜରେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଆରମ୍ଭ କଲୁ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରଶଂସା କରିବାକୁ ଯାଇ କହୁଥିଲୁ ଯେ ଆଗେ ବହୁ ଲୋକ ବଣ ଜଙ୍ଗଲରେ ସାପ କାମୁଡ଼ାରେ ମରୁଥିଲେ, ଆଜିକାଲି ତାହା ଘଟୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ଦୁର୍ଘଟଣା ଜନିତ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁର ଶୀକାର ତା ଠାରୁ ବହୁ ଗୁଣ ଲୋକ ହେଉଛନ୍ତି । ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁର ରୂପ ବଦଳିଛି, ମାତ୍ର ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଛି ।

ଏ ସ୍ଥିତି ଯେ ଭୟାବହ- ଏକଥା ମୁଁ କିମ୍ବା କେବଳ ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀମାନେ କହୁନାହାଁନ୍ତି, ଆମେରିକାର ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ମଧ୍ୟ ଏହି ମର୍ମର କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଆମେରିକାର ବର୍ତ୍ତମାନର ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଆଲ୍‌ଗୋରେ **Earth in the Balance** ନାମକ ଏକ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ଦିନ ତଳେ ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକଟିକୁ ମୁଁ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲି । ଏହାକୁ ପଢ଼ିବା ପରେ ମୁଁ ଅନୁଭବ କଲି ଏହା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବହି । ଏଥିରେ ନୂଆ କଥା କିଛି ନାହିଁ ।

ହେଲେ, ଏ ବହିର ବିଶେଷତ୍ୱ ହେଲା ଯେ ପୃଥିବୀର ଭବିଷ୍ୟତ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଯେଉଁସବୁ କଟୁ ସତ୍ୟକୁ ଆମେ ଦେଶର ସାଧାରଣ ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକେ, ଗାନ୍ଧିବାଦୀ, ଆଦର୍ଶବାଦୀ ବା ପରିବେଶ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀଙ୍କ ଡ଼ରାଇବା କଥା ବୋଲି ଉଡ଼ାଇ ଦେଉଥିଲେ, ସେ ସବୁ କଥାକୁ ସେ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଉକ୍ତ ବହିରେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଉପ-ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ନିର୍ବାଚନରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାର କିଛି ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ସେ ବହିଟିକୁ ଲେଖିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ବହିରେ ସେ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି ଯେ ପୃଥିବୀର ଧ୍ୱଂସ ଆସନ୍ନ ବୋଲି ଧରି ନିଆଯାଇ ପାରେ । ଆମର ଏ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ୩୭,୦୦୦ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡୁଛନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ ୨୬୦ ଟନ ଭୂପୃଷ୍ଠ ମାଟି ବୋହିଯାଇ ମିସିସିପି ନଦୀରେ ମିଶିଯାଉଛି; ଅର୍ଥାତ୍ ମାଟିର ଉର୍ବରା ଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଛି । ପୃଥିବୀର ୧୮% ସ୍ଥଳଭୂମି ଏବଂ ଆଫ୍ରିକାର ୨୫% ସ୍ଥଳଭୂମି ମରୁଭୂମି ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ଏସବୁ ତଥ୍ୟ ଆଲ୍‌ଗୋରେ ବହୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥା ବିଶେଷଜ୍ଞ ମାନଙ୍କ ସହ ବିସ୍ତୃତ ଆଲୋଚନା କରି ଲିପିବଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି ।

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମାନବ ସଭ୍ୟତାର ଭବିଷ୍ୟତ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ମୁଁ ଆଗରୁ ଯେଉଁସବୁ କଥା କହୁଥିଲି ଏ ବହି ପଢିବାପରେ ଆହୁରି ସାହସ ସହିତ ସେ ସବୁ କଥା କହୁଛି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ମଣିଷ ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ ଭୟଙ୍କର ଶତାବ୍ଦୀ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବ । ଆଲ୍‌ଗୋରେଙ୍କ ପୁସ୍ତକରୁ ଦୁଇଟି ପାରାଗ୍ରାଫ ଉଦ୍ଧାର କରି ମୁଁ ଶୁଣାଇବାକୁ ଚାହେଁ :

"Unless we come to a better understanding of both the potential and the danger of technology, the addition of more technological power simply ensures further degradation of the environment and no matter what new technology we discover, no matter how cleverly and efficiently we manage to get them into the hands of the people through out the world, the underlying crisis will worsen unless at the same time we redefine our relationship with the environment" (page- 318)

ଅବସ୍ଥା ଆହୁରି ଖରାପ ହେବ । ଏହାର ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି । ପୃଥିବୀର ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରତି ଦଶ ବର୍ଷରେ ୧୦୦ କୋଟି ଲୋକ ଯୋଡ଼ି ହେଉଛନ୍ତି । ଏହା ଯଦି ଚାଲୁ ରହେ, ଆଲଗୋରେଙ୍କ ଭାଷାରେ :

"It is creating a bold range of problems and all by itself. The exploding population is liable to push the civilisation into a super critical state leaving it vulnerable to very large avalanches of unpredictable change. To cope with this dangerous turn of events we must somehow find a way to accelerate our movement to a new state of development". (page-366)

ଆଲ୍‌ଗୋରେଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟରୁ ଆମେ ସ୍ଥୂଳ ଭାବରେ ଏହି ଉପସଂହାରରେ ଉପନୀତ ହୋଇପାରିବା ଯେ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଭାରତ ଭଳିଆ ଅନେକ ଦେଶରେ କୋଟି କୋଟି ଲୋକ ଭୋକ ଉପାସରେ ମରିଯିବେ । ୨୦୩୦ ମସିହା ସୁଦ୍ଧା ଏ ଅବସ୍ଥା ଆସି ସାରିଥିବ । ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇପାରିବ- ଏକଥା ଆମେରିକା ଓ ୟୁରୋପର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଦୃଢ଼ତା ସହ କରିପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି । ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବାହାସ୍ଫୋଟ ହେଉଥିଲା, ସେସବୁ ଆଉ ନାହିଁ । ଆଲ୍‌ଗୋରେ ପୁସ୍ତକର ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଲେଖିଛନ୍ତି - "but the singlemost serious strategic creation to the global food system is the fate of the genetic erosion. The loss of germ plantation and the incresing vulnerablity of the food crops to their natural enemies". ଖାଦ୍ୟ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଜୀବକୋଷ ରହେ, ତାହା ସଂକ୍ରମିତ ଓ ପ୍ରଦୂଷିତ ହୋଇ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ଯାଉଛି । ବିଜ୍ଞାନକୁ ନେଇ ଯେଉଁ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବହୁତ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ସେମାନେ ଏକଥାକୁ ବୁଝିବା ଦରକାର-"Scientists have never created a new gene. Thy simpky combine the genes they find in nature and it it the suppy of gene that is now endangered." ବୈଜ୍ଞାନିକ କୌଣସି ନୂତନ ଜୀବକୋଷ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଜୀବକୋଷ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି ତାକୁ ହିଁ ଯୋଡା ଯୋଡ଼ି କରି ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଭାବରେ ସଞ୍ଚାଳିତ କରିବା କାମ ସେ କରିପାରୁଛି । ତେଣୁ ଯେଉଁ ଜୀବକୋଷ ଗୁଡ଼ିକ ରହିଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଗଲେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଆଉ କଣ କରିପାରିବେ ? ତେଣୁ ଆଲଗୋରେଙ୍କ ମନ୍ତବ୍ୟର ସାରାଂଶ ହେଉଛି ଯେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ଜନସଂଖ୍ୟା ସକାଶେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିର ଉପାୟ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପାଖରେ ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ଆଉ ପୃଥିବୀକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିପାରିବା ନାହିଁ ।

ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ସମାଜବାଦକୁ ସମତାର ପରିକଳ୍ପନା କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଣିଷ ସମାଜ କିପରି ବଞ୍ଚିପାରିବ, ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହେବ । ଭବିଷ୍ୟତ ସମାଜବାଦର ଏହା ପ୍ରଥମ ଦାୟିତ୍ୱ ।

ମଣିଷ ସମାଜକୁ କିପରି ବଞ୍ଚାଯାଇ ପାରିବ ? ଆଲଗୋରେଙ୍କ ପୁସ୍ତକରେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରସ୍ତାବ ରହିଛି । ଉକ୍ତ ଅଂଶକୁ ପଢି ମୋର ମନ୍ତବ୍ୟ ଯେ, ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରଥମ ଭାଗ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ବି ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗ (ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଂଶ) ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ । ତାକୁ ପଢ଼ିଲାବେଳେ ମୋର ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧୀ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଥିବା ସମୟର ଏକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ମନେ ପଡିଲା । ସେ ଶିକ୍ଷା ନୀତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ । ପ୍ରଥମେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଏକ ପୁସ୍ତକ ଛାପି ବଣ୍ଟାଗଲା । ତା ଉପରେ ବହୁତ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଲା । ଉକ୍ତ ପୁସ୍ତକରେ ଭାରତର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଦୂରବସ୍ଥା ଉପରେ ଟିକିନିଖି ବିବରଣୀ ରହିଥିଲା । ପରିସଂଖ୍ୟାନ ସହ ଶିକ୍ଷକର ଅଭାବ, କଳାପଟାର ଅଭାବ, ସ୍କୁଲଘର ଛାତ ନ ଥିବା ଆଦି କଥା ସେଥିରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ

ସେସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା ପରେ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷାନୀତି ବାହାରିଲା ସେଥିରେ ଶିକ୍ଷକ ବା କଳାପଟାର ଅଭାବ କିମ୍ବା ସ୍କୁଲଘର ଛାତର ଦୁରବସ୍ଥା ସୁଧାରିବା କଥା ନ ଥିଲା । 'ନବୋଦୟ ବିଦ୍ୟାଳୟ' ନାମରେ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳର ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରକମର ସ୍କୁଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିଲା । ଆଲ୍‌ଗୋରେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀ କିଭଳି ଭାବେ ଧ୍ୱଂସ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ଏବଂ ମାନବ ସମାଜର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଅଞ୍ଚଳ ଲୋପ ପାଇବାକୁ ଯାଉଛି ଏସବୁ କଥା କହି ସାରିଲା ପରେ ଯେଉଁ ସବୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି ବା ନୀତି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି, ଠିକ୍ ସେହି ରକମର । ସେ କହିଛନ୍ତି ଯେ ପରିବେଶର କ୍ଷତି ନ କଲା ଭଳି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଉଦ୍‌ଭାବନ ତୀବ୍ରତର ହେବା ଦରକାର । ତାଙ୍କ କହିବା ଅନୁସାରେ ସେ ରକମର ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଉଦ୍‌ଭାବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାପାନ କିଛିଟା ଅଗ୍ରଗତି କରିଛି । ଆମେରିକାର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଯଦିଓ ସେ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ନିୟମ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଆଗରୁ ଚିନ୍ତା କରିଥିଲେ, ଆମେରିକାର କମ୍ପାନୀମାନେ ସେସବୁ ତିଆରି କରିନାହାଁନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାକୃତିକ ସଂସାଧନ ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ସମାପ୍ତ ହୋଇ ଚାଲିଛି । ତାର ସବୁଠାରୁ ବଡ ଉଦାହରଣ ହେଲା ପେଟ୍ରୋଲିୟମ । ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଆଉ କାହାର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ପେଟ୍ରୋଲ ସରିଗଲା ପରେ ମଟର ଗାଡ଼ି ଚାଲିବ କେମିତି ? ଆମେରିକା ଓ ଜାପାନର ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଚିନ୍ତିତ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଜାପାନ ମଟର ଗାଡ଼ି ବ୍ୟବସାୟରୁ ବେଶ ଲାଭ କରେ । ସେମାନେ ନୂଆ ରକମର ବ୍ୟାଟେରୀ ଉଦ୍ଭାବନ କଲେଣି । ସୌରଶକ୍ତି ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ରୋତରୁ । ସେ ବ୍ୟାଟେରୀରେ ମଟର ଗାଡ଼ି ଚାଲିବ । ପେଟ୍ରୋଲ ସରିଗଲା ପରେ ବି ମଟରଗାଡ଼ି ଚାଲିବ । ଏ ରକମର ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦୂଷଣ ବି' କମ୍ ହେବ । ଆଲ୍‌ଗୋରେଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅନୁସାରେ ନୂଆ ନୂଆ ଯନ୍ତ୍ରପାତି, ଯଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦୂଷଣ କମ୍ ହେବ ଏବଂ ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଥାବଧି ରହିବ, ଉଦ୍‌ଭାବନ ଉପରେ ଜୋର ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ରକମର ନୂତନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ସେ ପୁସ୍ତକଟିରେ ୪୦/୫୦ ପୃଷ୍ଠା ଲେଖିଛନ୍ତି । ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଦେଶମାନେ ମଧ୍ୟ ସେସବୁକୁ ଯେମିତି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ସେ ଦିଗରେ ବୁଝାଇବାକୁ ହେବ ବୋଲି ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଏହି କଥାରୁ ତାଙ୍କର ଅସଲ ଅଭିସନ୍ଧି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସେ ଧରି ନେଇଛନ୍ତି ଯେ, ଯେଉଁ ସବୁ ଧ୍ୱଂସର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଚାଲିଛି, ତାହା ଚାଲିବ ଏବଂ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇ-ତୃତୀୟାଂଶ ଦେଶର କୋଟି କୋଟି ଲୋକେ ମରିବେ । ଧନୀ ଦେଶମାନେ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରଦୂଷଣ-ବିରୋଧି ଯନ୍ତ୍ରପାତି ନିର୍ମାଣ କରିବେ ସେସବୁକୁ କିଣିବା ପାଇଁ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଗରିବ ଦେଶ ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତା ଯିବ । ଯେ କେହି ଚିନ୍ତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି ଜାଣିପାରିବ ଯେ ସେସବୁକୁ ଦରିଦ୍ର ଦେଶର ଲୋକମାନେ ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ନୂଆ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ବହୁତ ବ୍ୟୟସାପେକ୍ଷ । ତେଣୁ ସେସବୁକୁ ଆମେରକା, ୟୁରୋପ ଆଦିର ଧନୀ ଲୋକମାନେ ଉପଭୋଗ କରି ପାରିବେ । ବିଧ୍ୱସ୍ତ ହୋଇ ସାରିଥିବା ବସୁନ୍ଧରା ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ରାଜତ୍ୱ ରହିଥିବ ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସମାଜବାଦର ଭୂମିକା କଣ ହେବା ଉଚିତ? ମଣିଷ ସଭ୍ୟତା ଯେଉଁ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ଧ୍ୱଂସ ଆଡକୁ ଗତି କରୁଛି ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତା । ପୃଥିବୀକୁ ଏ ଧ୍ୱଂସ ମୁଖରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପାଖରେ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ । ସମାଜବାଦକୁ ଏହାର ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହେବ ।

ଧନୀ ଦେଶମାନଙ୍କର ରାଜନେତା ଓ ନୀତିପ୍ରଣେତା ମାନେ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କଥାଟାକୁ ଉଠାଇ ସବୁ ସଙ୍କଟ ପାଇଁ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦାୟୀ କରିଥାନ୍ତି । ଏ ଦୋଷଟାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏଡାଇ ଦିଆଯାଇ ନ ପାରେ । ବାସ୍ତବରେ ଏହା ଏକ ଅର୍ଦ୍ଧ ସତ୍ୟ । ଏହାକୁ ଯେତିକି ପ୍ରାଥମିକତା ଦିଆଯାଉଛି ତାହା ଠିକ୍ ନୁହଁ । ଏ ବିଷୟରେ ଜୁଲିୟସ୍ ନେୟେରେ ଯେଉଁ କଥା କହିଛନ୍ତି ତାହା ସ୍ମରଣଯୋଗ୍ୟ । ସେ କହିଛନ୍ତି, ''ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଗର୍ଭ ନିରୋଧକ ହେଉଛି ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା'' । ସାମାଜିକ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଜନ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିବ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହେଉଛି ଏ ଦିଗରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ ଅନ୍ତରାୟ ।

ପୃଥିବୀରେ ପରିବେଶ ସଙ୍କଟର ସମାଧାନର ପନ୍ଥା ଚିନ୍ତା କଲାବେଳେ ବି ଆମେରିକା ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାନେ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଦରିଦ୍ର ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବଡ ବଜାର ହିସାବରେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଆମେରିକା ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ନୂଆ ନୂଆ ରୂପରେ ଭାରତ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗରିବ ଦେଶମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ଚଳାଇଛି । ଏହି ନୂତନ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିବା ସମାଜବାଦକୁ ପୁନଃଜୀବନ୍ତ କରିବାର ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ ହେବ । ତଦ୍ୱାରା ଉଭୟ ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ବିରୋଧ ହେବ । ଲେନିନ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦକୁ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଚରମ ପରିଣତି ବୋଲି କହିଥିଲେ (Imperialism is the highest stage of Capitalism) । ମୋ ମତରେ ଏହା ଏକ ଭୁଲ ପ୍ରତିପାଦନ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ହେଉଛି ପୁଞ୍ଜିବାଦର ଆଜନ୍ମ ସଖା । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ବାହୁବଳରେ ହିଁ ପୁଞ୍ଜିବାଦର ସମୃଦ୍ଧି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଛି । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିନା ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଚାଲି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ଓ ଲାଟିନ୍ ଆମେରିକାର ଗରିବ ଦେଶମାନେ, ସମଗ୍ର ଭାବରେ ହେଉ ବା ଆଂଶିକ ଭାବରେ ହେଉ, ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ବଜାର ସାଙ୍ଗରେ ସମ୍ପର୍କ ଛିନ୍ନ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେଇଯିବେ, ସେହିଦିନ ଆମେରିକା ଓ ୟୁରୋପର ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ । ଭାରତ, ଚୀନ ଓ ବ୍ରାଜିଲ- ଏହି ତିନୋଟି ଦେଶ ବି ଯଦି ଆମେରିକା, ୟୁରୋପ ଓ ଜାପାନ ସାଙ୍ଗରେ ବାଣିଜ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ଛିନ୍ନ କରିବାର ସଙ୍କଳ୍ପ ନିଅନ୍ତି, ଏହି ଧନୀ ଦେଶ ଗୁଡ଼ିକର ପୁଞ୍ଜିବାଦ ଟଳମଳ କରିବ । ଏହାର ମୁକାବିଲା କରିବାପାଇଁ ଆମେରିକା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିପାରେ । ମଧ୍ୟ ଏସିଆରୁ ପେଟ୍ରୋଲ ଯୋଗାଣ କମ୍ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଦେଖି ଆମେରିକା ଥରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ସାରିଛି ।

୨୦୧୦ ମସିହା ବେଳକୁ ବିଶ୍ୱର ଜନସଂଖ୍ୟା ଯେତିକି ହୋଇଥିବ ସେହି ପରିମାଣରେ ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଘଟିବ କି ନାହିଁ ? ଏହାର ଉତ୍ତର କେହି ଦେଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ମୋର ଦୃଢ଼ ମତ ହେଲା ଯେ ବିଶ୍ୱ ମାନବ ସମାଜକୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇବାର ଦାୟିତ୍ୱ ରାଷ୍ଟ୍ରର ମୁଖ୍ୟମାନେ ନିଅନ୍ତୁ ନାହିଁ । ଏହି ଦାୟିତ୍ୱର ଯୋଜନା ୱାଶିଂଟନ, ଦିଲ୍ଲୀ ଅବା ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ନ କରି ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତମାନଙ୍କୁ ଦେଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ଏହି କାମ ବିଶ୍ୱ ବାଣିଜ୍ୟ ସଙ୍ଗଠନ କିମ୍ବା ଆମେରିକା ସରକାର କିମ୍ବା ଦିଲ୍ଲୀ ସରକାର ଦ୍ୱାରା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସ୍ତରରେ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ଗ୍ରାମ କିମ୍ବା ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ଏକ ବିକେନ୍ଦ୍ରିତ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଜରିଆରେ ହିଁ ଏହା ସମ୍ଭବପର ହେବ । ସେ ସ୍ତରରେ ସଚେତ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ପାଦନର ଯୋଜନା କରିବେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ସେମାନେ ନିଜର ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ସୀମିତ ରଖିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବେ । କେବଳ ଆକସ୍ମିକ ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବାହାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବ ।

ଏକ ବିକେନ୍ଦ୍ରିତ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଆବଶ୍ୟକତା ହେବ । ଆମେରିକାର ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଯେଉଁ ନୂଆ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି ତାହା ଆମ ପାଇଁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ନୁହେଁ । ଆମ ପାଇଁ ନୂତନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଅର୍ଥ ଭିନ୍ନ ହେବ । ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନକୁ ଆମେ ଏଭଳି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇବା ଯେ, ଜିଲ୍ଲା, ପ୍ରଖଣ୍ଡ ଓ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରରେ ଲୁଗା, ଖାଇବା ତେଲ, ଯୋତା, ସାବୁନ୍, ଔଷଧ ଆଦି ଭଳି ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଜିନିଷର ଉତ୍ପାଦନ ହୋଇପାରିବ । ସମାଜବାଦୀ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନୂତନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ପରିଭାଷା ହେଉଛି ଏଇଆ ।

ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ସହାୟକତତ୍ତ୍ୱ ହେଉଛି ଉପଭୋକ୍ତା ବା ଭୋଗବାଦ । ଏହା ବିଳାସର ଏକ ସଂସ୍କରଣ । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଉପଭୋକ୍ତାବାଦୀ ଜିନିଷ କିଣୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ବିଳାସୀ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଅଧିକାଂଶ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକ । ବଜାରକୁ ଏପରି କରିଦିଆ ଯାଉଛି ଯେ, ଏହି ସବୁ ବସ୍ତୁକୁ କିଣିବାପାଇଁ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକେ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏକ ସମତାମୂଳକ ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ହେଲେ ଏହି ଉପଭୋକ୍ତବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଢ଼ି ତୋଳିବାକୁ ହେବ ।

ଉପରୋକ୍ତ ତତ୍ତ୍ୱ ଗୁଡ଼ିକୁ ସୂତ୍ରବଦ୍ଧ କଲେ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଂକ୍ରାନ୍ତୀୟ ଏକ ରୂପରେଖ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବ ।- (୧) ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ, ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ବଜାର ସହ ସମ୍ପର୍କ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଛିନ୍ନ କରାଯିବ; (୨) ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଏକ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ବିକେନ୍ଦ୍ରିତ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆୟୋଜନ ଓ ଏଥି ସକାଶେ ଏକ ବିକଳ୍ପ ନୂତନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରଚଳନ; (୩) ଉପଭୋକ୍ତାବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆନ୍ଦୋଳନ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ସମାଜବାଦକୁ ଆଉ ଥରେ

ପରିଭାଷିତ କରିବାକୁ ଯାଉଛୁ ଏହି ତିନୋଟି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ହେବ । ଆଜିର ଏ ସଙ୍କଟ କାଳରେ ସମାଜବାଦର ଲକ୍ଷ୍ୟ କେବଳ ଏକ ସମତାମୂଳକ ବା ନ୍ୟାୟମୂଳକ ସମାଜ ସ୍ଥାପନାରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନୁହେଁ, ମାନବ ସମାଜକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ସମାଜବାଦକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବାକୁ ହେବ ।

ଆଜିର ଏହି ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ମୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରତିପାଦନ ଗୁଡ଼ିକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛି ତାହା ଶେଷ ବାକ୍ୟ ନୁହେଁ, ଶେଷ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନୁହେଁ, ନୂଆ ବାଟ ଖୋଜିବା ଭିତରେ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସୂତ୍ରବଦ୍ଧ କରିଛି । ମୋର ଏତିକି ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଣିଧାନଯୋଗ୍ୟ ।

(୧୯୯୩, ନଭେମ୍ବର ୨୩ ତାରିଖରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ସୂଚନା ଭବନଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ସ୍ମାରକୀ ବକ୍ତୃତା)

ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ନବଦିଗନ୍ତ

'ନାରୀ ପ୍ରଗତି' ଓ 'ନାରୀ ମୁକ୍ତି' ଦୁଇଟି ଅଲଗା ଜିନିଷ ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ହେବ। ନାରୀ ପ୍ରଗତି ବା ଉନ୍ନତି କହିଲେ ବିଶେଷ କରି ନାରୀ ଶିକ୍ଷା ଓ ନାରୀମାନଙ୍କର ଆପେକ୍ଷିକ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦତାକୁ ବୁଝାଏ। ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାର ସୁଯୋଗ ବଢ଼ାଇବା, ଓଢ଼ଣା ନ ଢ଼ାଙ୍କି ବୁଲାଚଲା କରିବା, ସାମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରେ ଭାଗ ନେବା, ଏପରିକି ଚାକିରି କରିବା- ଏ ସବୁକୁ ନାରୀ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି ବୋଲି ଧରାଯାଏ। ଭାରତୀୟ ପରଂପରାର ଉଲ୍ଲେଖ କରି ଏବଂ ଗାର୍ଗୀ ମୈତ୍ରେୟୀ ଆଦିଙ୍କ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଆମେ କହୁଁ ଯେ ଆମର ଧର୍ମ ଓ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତିରେ ନାରୀର ବିଦ୍ୟା ଅର୍ଜନ କରିବାର ଅଧିକାର ଥିଲା ଓ ନାରୀର ସ୍ଥାନ ଅତି ଉଚ୍ଚରେ ଥିଲା। ଏପରି କହିବା ଦ୍ୱାରା ଆମେ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ଯେ ଏହିସବୁ ଅଧିକାର ଆମର ଧର୍ମସମ୍ମତ ଏବଂ ନାରୀକୁ ସମ୍ମାନିତ କରିବାର ଏକ ଐତିହ୍ୟ ଆମ ସମାଜରେ ରହିଛି।

କିନ୍ତୁ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଭାରତବର୍ଷରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଉଭୟ ସମାଜରେ ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ଅତି ବେଶୀ ବଢ଼ିଯାଇ ଥିଲା। ତେଣୁ ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ୱକାଳରେ ଯେତେବେଳେ ସ୍ତ୍ରୀ-ଶିକ୍ଷାର ପୁନଃପ୍ରଚଳନ ପାଇଁ ଭାରତୀୟ ସମାଜ ସଂସ୍କାରକମାନେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ କଠିନ ବାଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା। ସମାଜର କର୍ତ୍ତାମାନେ, ଧର୍ମ-ପୁରୋହିତମାନେ ଏବଂ ପରିବାରର ଅଭିଭାବକମାନେ ନାରୀର ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ବିଚରଣକୁ ଭାରତୀୟ ଧର୍ମ ସଂସ୍କୃତିର ପରିପନ୍ଥୀ କହି ପ୍ରତିରୋଧ କଲାବେଳେ, ଏହାର ଖଣ୍ଡନ ନିମନ୍ତେ ଉପନିଷଦ ଯୁଗର ଉଦାହରଣମାନଙ୍କୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା ଦରକାର ପଡୁଥିଲା। ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସମାଜର ଶତ ଶତ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣମାନଙ୍କୁ ଶୁଣିବା ପରେ ଯେଉଁ ହୃଦବୋଧ ହେଉ ନ ଥିଲା, ନିଜର ଇତିହାସ ଓ ପୁରାଣର ନାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱମାନଙ୍କ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ତାହା ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ପ୍ରଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରୁଥିଲା। ତେଣୁ ଗାର୍ଗୀ, ମୈତ୍ରେୟୀ, ଜାବାଳା ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରସଙ୍ଗ ଚର୍ଚ୍ଚା ଆଲୋଚନାରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି। ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ ଆଲୋଚିତ ହେଉଛି, କାରଣ ଏବେ ମଧ୍ୟ ନାରୀମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଆମ ସମାଜର ମଧ୍ୟ ଯୁଗୀୟ ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ପୁରାପୂରି ତୁଟି ନାହିଁ।

ଏହା ମଧ୍ୟ ସତ ଯେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ବୋଲି ଯେଉଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଆଯାଇଛି, ଓ ଜାୟା-ଜନନୀ-ଭଗିନୀର ସଂପର୍କକୁ ଏକ ପବିତ୍ର ସଂପର୍କ ବୋଲି ସାଧାରଣ ନାଗରିକଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ଏକ ସଂସ୍କାର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି, ତାହା ଅନ୍ୟ

ସଂସ୍କୃତିମାନଙ୍କରେ ବିରଳ । ଏଥିରେ ଗର୍ବ କରିବାରେ କ୍ଷତି ନାହିଁ, ବରଂ ଉଚିତ । କାରଣ ବିଦେଶୀ ସଭ୍ୟତାର ଅନୁଗାମୀ ହୋଇ ସମାଜ ସଂସ୍କାର କରିବା ଅପେକ୍ଷା ନିଜର ସଂସ୍କୃତି ଓ ଐତିହ୍ୟର ପ୍ରେରଣାରେ ନାରୀ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ନିଶ୍ଚୟ ଶ୍ରେୟସ୍କର ।

ତେବେ ନମ୍ରତା ସହକାରେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ ଯେ ଉପନିଷଦ ଯୁଗ ଭଳି ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଯୁଗରେ ନାରୀ ଉତ୍କର୍ଷର ଯେଉଁ ପ୍ରତିମାନ ମିଳେ, ତାହା ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ସବୁ ଯୁଗର ସତ୍ୟ ନୁହେଁ । ସମଗ୍ର ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଭାରତରେ, ବିଶେଷ କରି ନବମ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାୟ ଏକହଜାର ବର୍ଷ ଧରି ଭାରତୀୟ ସମାଜର କର୍ତ୍ତାମାନେ ନାରୀ ଓ ଶୂଦ୍ରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅମାନବୀୟ ବନ୍ଧନର ବିଧାନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଚଳିତ କରାଇଲେ, ତାହାଠାରୁ ବେଶୀ କଳଙ୍କିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦୁନିଆରେ କେଉଁଠି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ ।

ସାନ୍ତ୍ୱନାର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ଭାରତର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଏହି ବନ୍ଧନଗୁଡ଼ିକ ଏକା ଭଳି ନ ଥିଲା । ଏ ବିଷୟରେ ଦୁଇଟି ତଥ୍ୟ ପ୍ରଣିଧାନଯୋଗ୍ୟ । ଯେଉଁ ସମୟରେ ପଶ୍ଚିମ ଏସିଆର ଆକ୍ରମଣକାରୀମାନେ ଭାରତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ, ସେତେବେଳେ ଭାରତର ଶାସକଶ୍ରେଣୀମାନେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ, ପତନଶୀଳ ଓ ଭୀରୁ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲେ । ଆକ୍ରମଣର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ନ ପାରି ସେମାନେ ନିଜର ସମାଜକୁ ଆହୁରି ବେଶୀ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଓ ରଢ଼ିବାଦୀ କରି ପକାଇଲେ । ଭାରତର ତଥାକଥିତ 'ଆର୍ଯ୍ୟଭୂମି'ରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ପଶ୍ଚିମ ଓ ଉତ୍ତର ଭାରତର ସମାଜରେ, ନାରୀ ଏବଂ ଶୂଦ୍ରର ସ୍ଥାନ ଅତି ନିମ୍ନକୁ ଚାଲିଗଲା । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଏହା ହେଉଛି ଉଗ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣବାଦୀ ରୂପ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ କ୍ଷତ୍ରୀୟମାନେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ବ୍ରାହ୍ମଣବାଦୀ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତାର ପ୍ରସାର କରାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ଭାରତର ପୂର୍ବ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ଏହାର କୁ ପ୍ରଭାବ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ୍ ଥିଲା । ପରଦା ପ୍ରଥାର ଯେଉଁ କଠୋରତା ଉତ୍ତରପ୍ରଦେଶ, ବିହାର ବା ପୂର୍ବ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେଖାଯାଏ, ତାହା କେରଳ, ତାମିଲନାଡୁ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ବା ପଶ୍ଚିମ ଓଡ଼ିଶାରେ କେବେହେଲେ ନ ଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣର ବହୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ସଧବା ନାରୀ ପାଇଁ ଚୂଡ଼ି ପିନ୍ଧିବା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ଶୂଦ୍ରସମାଜ ଏସବୁ ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ଦ୍ୱାରା କମ୍ ପ୍ରଭାବିତ ଥିଲା । ଶୂଦ୍ର ରମଣୀମାନଙ୍କର ବିଚରଣର ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦତା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଅକ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି । ବିଧବା ବିବାହ, ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱାବଲମ୍ୱନ ଓ ଯୌତୁକବିହୀନତା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଶୂଦ୍ରସମାଜରେ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ପ୍ରଚଳିତ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ତଳ ଶ୍ରେଣୀର ହୋଇଥିବାରୁ ଶୂଦ୍ରର ସାମାଜିକ ଚଳଣୀକୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଓଲଟା, ଶୂଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ଉଚ୍ଚ ପଦସ୍ଥ ହେବାପରେ ଉଚ୍ଚଜାତିର କଳଙ୍କିତ ପ୍ରଥାଗୁଡ଼ିକର ଅନୁକରଣ କରି ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଅବରୁଦ୍ଧ ଓ ଅବଗୁଣ୍ଠିତା କରି ପକାଉଛନ୍ତି । ଏହା ଏକ ପ୍ରକାରର ନବ ବ୍ରାହ୍ମଣବାଦ । ଅର୍ଥାତ୍ ଶୂଦ୍ର ଦ୍ୱାରା ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟ ଧର୍ମର ଦୃଢ଼ୀକରଣ ।

ବ୍ରାହ୍ମଣବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦକ୍ଷିଣର ବିଦ୍ରୋହ ପେରିୟାର କିମ୍ବା ଆଧୁନିକ କାଳରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇନାହିଁ । ଉତ୍ତରଭାରତର ପୁରୁଷମାନେ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ଯେ କର୍ଣ୍ଣାଟକରେ ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ମହାନ ସଂସ୍କାରକ ବାସବାୟାଙ୍କର ଅନୁଗାମିନୀ ହୋଇ ଏକମ୍ମା ମହାଦେବୀ କେବଳ ଯେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଅଧିକାରିଣୀ ହେଲେ ତା ନୁହେଁ, ଏକ ଉଲଗ୍ନ ସନ୍ୟାସିନୀ ଭାବରେ ସେ ତାଙ୍କର ବିଚାର ଓ ଭକ୍ତିର ପ୍ରଚାର କଲେ । ପୁରୁଷ ସାଙ୍ଗରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଓ ଲିଙ୍ଗୀୟ ସମାନତାର ଏହି ଉଦ୍‌ଘୋଷଣା ଗାର୍ଗୀ-ମୈତ୍ରେୟୀ ଠାରୁ ମଧ ଅଧିକ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ । ଭାରତର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯେ ଏହି ସବୁ ଉଦାହରଣ ଯେତେ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ହେଲେ ମଧ ବ୍ରାହ୍ମଣବାଦୀ ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ହିଁ ଆମର ମନ ଉପରେ ଶାସନ ଚଳାଇଛି ।

ନାରୀ ପ୍ରତି ପୁରୁଷର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସବୁଠାରୁ ଦୁର୍ବଳ ବିନ୍ଦୁ ହେଉଛି ସତୀତ୍ୱର ମାପକାଠି । ଆଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ପୁରୁଷ ଚାହେଁ ଯେ ତା ସ୍ତ୍ରୀ ରୂପବତୀ ହେଉ, ଶିକ୍ଷିତା ହେଉ, ସୁଗାୟିକା ହେଉ, ଚାକିରି କରୁ ଏବଂ ଜୀବନରେ ଏକ-ପୁରୁଷ ବ୍ରତ ପାଳନ କରୁ । ଏହା ଏକ କଠିନ ଆଦର୍ଶ ଯାହା କେବଳ ବିରଳ ସଂଖ୍ୟାର ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପାଳନ କରି ପାରିବେ । ଏହି ମାପକାଠିକୁ ଲାଗୁ କରିବା ପାଇଁ ପୁରୁଷ ତାର ସମସ୍ତ ହିଂସାଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରେ, ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ପୁରୁଷର ମାପକାଠିକୁ ଭୟ କରି ନାରୀ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ଖଣ୍ଡିତ କରେ କିମ୍ବା ମିଥ୍ୟାବାଦିନୀ ହୁଏ । ଧର୍ଷଣ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ହେଲେ ମଧ ସେ କହେ କେହି ତାକୁ ଛୁଇଁ ନାହାନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ସତୀତ୍ୱର ମାପକାଠି ଏତେ କଡ଼ା, ସେଇଠି ସତ୍ୟପରାୟଣତା ରହିବ କିପରି ? ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷର ଚରିତ୍ରକୁ ତଉଲିବା ପାଇଁ ଆମେ ଯେଉଁସବୁ ଗୁଣକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଉଁ ଏବଂ ଏକ-ପତ୍ନୀବ୍ରତକୁ ଯେତିକି ଅନୁପାତରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଁ, ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି ମଧ ଠିକ୍ ଅନୁରୂପ ମାପକାଠି ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ନାରୀ ପୁରୁଷ ସଂପର୍କ ବହୁତ ସୁସ୍ଥ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇଯିବ । ନାରୀ ସାହସୀ ହେଉ, ଦୃଢ଼ମନା ହେଉ ଏବଂ ସତ୍ୟପରାୟଣ ହେଉ । ସତୀତ୍ୱ ଅପେକ୍ଷା ସତ୍ୟ ପରାୟଣତା ଅଧିକ ପବିତ୍ର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସୃଷ୍ଟି ହେଉ, ଯାହା ଉଭୟଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ ଭାବରେ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ ।

ଇଦାନୀଂ ନାରୀ ଜାଗରଣ ବା ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଯେଉଁ ସବୁ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉଛି, ତାହା ନାରୀ ଶିକ୍ଷା କିମ୍ବା ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ବିଚରଣର ଦାବି ଭିତରେ ସୀମିତ ନୁହେଁ । ଏହାର ଦୁଇଟି ନୂଆ ଦିଗ ଦେଖା ଦେଇଛି । ଏକ ରୁଗ୍‌ଣ ଆଧୁନିକ ସମାଜରେ ନାରୀ କେବଳ ପାରମ୍ପରିକ ପ୍ରଥା ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା ନୁହେଁ । ଆର୍ଥିକ ଅସୁରକ୍ଷା, ଯୌତୁକ ତାଡ଼ନା, ଯୌନ ଶୋଷଣ ଓ ଧର୍ଷଣ ଇତ୍ୟାଦି ବହୁ ଆଧୁନିକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ଘଟଣା ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିଚାଲିଛି । ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନମାନେ ଏହିସବୁ ଅସୁରକ୍ଷା ଓ ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦର ସ୍ୱର ଉଠାଉଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସମାଧାନର ପନ୍ଥା ନିରୂପଣ କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆଧୁନିକୀକରଣର ବିରୋଧ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ, କିନ୍ତି ଭାରତ ଭଳି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଢ଼ଙ୍ଗର ଆଧୁନିକତା ବଢ଼ିଚାଲିଛି ସେଥିରେ

ନାରୀର ସ୍ଥାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସୁରକ୍ଷିତ ହୋଇ ପଡୁଛି । ଗରିବ ଶ୍ରେଣୀର ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ କିଛି ନା କିଛି ରୋଜଗାର କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟମ ଓ ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀର ନାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ ରୋଜଗାର ବା କର୍ମନିଯୁକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପଡିଛି । କାରଣ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ସବୁ ଚାହିଦା ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ କେବଳ ସ୍ୱାମୀର ଉପାର୍ଜନ ଯଥେଷ୍ଟ ହେଉନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ସ୍ୱାମୀ ବା ତାର ପରିବାର ଯେକୌଣସି ସମୟରେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିଦେଇ ପାରେ । ତେଣୁ ସ୍ତ୍ରୀର ଏକ ନିଜସ୍ୱ ଅବଲମ୍ବନ ଦରକାର । ଅଥଚ ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ରୋଜଗାର କ୍ରମଶଃ ଦୁର୍ଲଭ ହୋଇଯାଉଛି । ଗୋଟିଏ ପଟେ ରୋଜଗାର ସଙ୍କୁଚନ ଘଟୁଛି ତ ଅନ୍ୟପଟେ ଭୋଗବାଦ, ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଏବଂ ଅନୈତିକତାବାଦର ପ୍ରସାର ଫଳରେ ସମାଜ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ହେଉଥିବାରୁ ନାରୀର ସ୍ଥିତି ଜଟିଳ ହୋଇପଡୁଛି । ଆଧୁନିକ ନାରୀ ଶିକ୍ଷା ଓ ବିଚରଣର ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଛି, କିନ୍ତୁ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଏକ ଅସୁରକ୍ଷା ଓ ଆଶ୍ରୟହୀନତାର ସ୍ୱାଧୀନତା ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛି ।

ଏହାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାପାଇଁ ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନମାନେ ନାରୀର ଆର୍ଥିକ ସୁରକ୍ଷା ବଢ଼ାଇବା ଦିଗରେ ମୁଖର ହେଉଛନ୍ତି । ପରିବାରର ସଂପତ୍ତି ଉପରେ ନାରୀର ଭାଗ ଉପରେ ବିଶେଷ ଜୋର୍ ଦିଆଯାଉଛି । ପରିତ୍ୟକ୍ତାମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାହିଦେଇ ଦାବି କରାଯାଉଛି ଯେ ସ୍ୱାମୀର ଅର୍ଦ୍ଧେକ ସଂପତ୍ତିରୁ ପରେ ସ୍ତ୍ରୀର ଅଧିକାର ପାଇଁ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଯାଉ । ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାକୁ ସବୁ ଆନ୍ଦୋଳନ ନିନ୍ଦା କରୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା କେତେକ ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଯୌତୁକ ପ୍ରଥାର ଆଉ ବିରୋଧ କରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ସଂପତ୍ତିରେ ନାରୀକୁ ଭାଗ ନ ଦେଉଥିବାର ଏହା ଏକ ପରିଣାମ । ଏପରି ଯୁକ୍ତି ଦେବା ଏକ ବିଡମ୍ବନା । ସଂପତ୍ତି ଉପରେ ନାରୀର ଅଧିକାର ଯେତେ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହେଲେ ମଧ ଯୌତୁକ ଦାବୀ ଯେ ନାରୀ ଏବଂ ବିବାହ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତି ଏକ ଅପମାନ, କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ନାରୀର ସଂପତ୍ତି ଅଧିକାର ସାଙ୍ଗରେ ଯୌତୁକ ପ୍ରଥାକୁ ଯୋଡିଦେଲେ ଯୌତୁକ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ବଢ଼ିବ ।

ପତି ଓ ପିତାର ସଂପତ୍ତି ଉପରେ ନାରୀର ଅଧିକାର ବିଷୟକୁ ଏଡ଼ାଇ ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଧିକାର କେବଳ ମଧବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ନାରୀମାନଙ୍କୁ କିଛି ସାମର୍ଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବ । ଯେଉଁ ପୁରୁଷମାନେ ଦୈନିକ ମଜୁରୀ, ସାପ୍ତାହିକ ମଜୁରୀ ବା ଅତି କମ୍ ପରିମାଣର ମାସିକ ଦରମା ପାଆନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ସ୍ଥାବର ସଂପତ୍ତି ବୋଲି ବିଶେଷ କିଛି ନ ଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ଆୟରୁ ଭାଗ ନେଇ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସୁରକ୍ଷା ମିଳିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଇ ନପାରେ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ପୁରୁଷଟିଏ ପାଇଁ ମଧ ବାପର ସମ୍ପତ୍ତିରୁ କିଛି ମିଳେ ନାହିଁ, କାରଣ ମୋଟରୁ ସଂପତ୍ତି ହିଁ ନାହିଁ । ଏହି ଅବସ୍ଥାର ପ୍ରତିକାର କେବଳ ସମାଜବାଦୀ ବା ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ହୋଇଥାଏ, ଯେଉଁଠି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ରୋଜଗାର ଯୋଗାଇବା ସମାଜର ଦାୟିତ୍ୱ

ବୋଲି ଧରାଯାଏ । ଦୁଃଖର ବିଷୟ ଯେ ସମାଜବାଦ ଏବଂ ଜନମଙ୍ଗଳ ରାଷ୍ଟ୍ର ଗଠନ ଆଧୁନିକ ଅର୍ଥନୀତିର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ । ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନମାନେ ଏହାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦାବି କରିବା ଉଚିତ । ବେକାରୀ ଅବସ୍ଥା ପୁରୁଷକୁ ମଧ୍ୟ ଅସହାୟ କରିଦିଏ; କିନ୍ତୁ ନାରୀକୁ ଏତେ ଦୁର୍ବଳ କରିଦିଏ ଯେ ସେ ନାନା ପ୍ରକାରର ଶୋଷଣର ଶୀକାର ହୁଏ । ତେଣୁ କର୍ମନିଯୁକ୍ତିର ଅଧିକାର ସର୍ବପ୍ରଥମେ ନାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବା ଦରକାର । ଅର୍ଥାତ୍ ଯଦି କୌଣସି ସ୍ତ୍ରୀ ନିଜକୁ ନିରାଶ୍ରିତ ଘୋଷଣା କରି କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଦାବିକରେ, ରାଜ୍ୟ ତାହା ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ବାଧ ବୋଲି ଆଇନ ହେବା ଦରକାର ।

ଉପରୋକ୍ତ ଅବତାରଣାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏହି ଯେ ଆଧୁନିକତା ନାରୀର ସ୍ୱର୍ଗ ନୁହେଁ । ତାହା ହୋଇଥିଲେ ୟୁରୋପ-ଆମେରିକାରେ ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏତେ ପ୍ରବଳ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ବରଂ ଏକଥା ସତ୍ୟ ଯେ ଭାରତରେ ଚାଲୁଥିବା ଅଧିକାଂଶ ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ପଶ୍ଚିମର ନାରୀ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ (ଓ୍ୱିମେନ୍ସ ଲିବ)ର ପ୍ରେରଣାରୁ ଉଦ୍ଭୁତ । ନାରୀର ଉନ୍ନତି ଠାରୁ ନାରୀ-ମୁକ୍ତି ଅଲଗା ଜିନିଷ । ଆଧୁନିକତାର ପରିଧି ଭିତରେ ନାରୀର ଅବସ୍ଥାରେ ଯେତେ ଉନ୍ନତି ଘଟିଲେ ମଧ୍ୟ ନାରୀ ପୁରୁଷର ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ଏବଂ ଯୌନ ଶୋଷଣ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ନାରୀର ସ୍ଥାନ ସମାଜରେ ପ୍ରଥମ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ସମାନ ନୁହେଁ । ଫ୍ରାନ୍ସର ବିଚକ୍ଷଣ ଲେଖିକା ସୀମୋଁ ଦ୍ୟୋଭୋ ଆଧୁନିକ ନାରୀର ପରିସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ଯେଉଁ ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ତାହାର ଶିରୋନାମା ହେଉଛି ସେକେଣ୍ଡ ସେକ୍ସ ବା ଦ୍ୱିତୀୟ ଲିଙ୍ଗ; ସମାଜରେ ପୁରୁଷର ସ୍ଥାନ ହିଁ ପ୍ରଥମ ଓ ପ୍ରଧାନ । ସମାଜର ସବୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପୁରୁଷ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ନାରୀ ତାର 'ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ' ବା ସହଯୋଗୀ ହୋଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ସମକକ୍ଷ ନୁହେଁ । ପୁରୁଷ ତାକୁ କେତେବେଳେ 'ଦେବୀ' ଓ କେତେବେଳେ 'ଦାସୀ' କରିଦିଏ । ପୁରୁଷ ନାରୀକୁ ବେଳେବେଳେ କାନ୍ଧ ଉପରେ ବା ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବସେଇ ଦିଏ, କିନ୍ତୁ ସମକକ୍ଷ ହେବାର ସମ୍ମାନ ଦିଏ ନାହିଁ । ସମାଜଶାସ୍ତ୍ରୀ ଓ ନୃତତ୍ତ୍ୱବିଦ୍‌ମାନେ ଏହାକୁ ପୁରୁଷପ୍ରଧାନ ବା ପିତୃସତ୍ତାତ୍ମକ ସମାଜ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ବିକାଶ ସମୟରେ କେତେକ ଗୋଷ୍ଠୀ ମାତୃସତ୍ତାତ୍ମକ ଏବଂ ଆଉ କେତେକ ଗୋଷ୍ଠୀ ପିତୃସତ୍ତାତ୍ମକ ଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାରର ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନା ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସଭ୍ୟତାର ବିକାଶ ଯେଉଁ ଢ଼ଙ୍ଗରେ ହେଲା, କାଳକ୍ରମେ ମାତୃସତ୍ତାତ୍ମକ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଗଲେ । ଏବେ ସେମାନଙ୍କର ଅସ୍ତିତ୍ୱର ଧ୍ୱଂସାବଶେଷ କେଉଁ କେଉଁଠି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଭାରତବର୍ଷର ମେଘାଳୟରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ଗୋଷ୍ଠି ଅଛି । ଶହେ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ କେରଳର ନାୟର ଜାତି ଏକ ମାତୃସତ୍ତାତ୍ମକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଥିଲା । ଭାରତର ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶକ୍ତିପୂଜା ବା ଯୋନି ପୂଜାର ପ୍ରଥା ଅଛି, ହୁଏତ ସେହିସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁ ଆଗରୁ ମାତୃସତ୍ତାତ୍ମକ ରାଜ୍ୟମାନ ଥିଲା ।

ଏଗୁଡ଼ିକ ଲୋପ ପାଇଲା କାହିଁକି ? ଏ ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନ ମତ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଏତିକି ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ ଯେଉଁ ସମାଜରୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଂପତ୍ତି ଓ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ଉପରେ ଆଧାରିତ ରାଜ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଉଦୟ ହେଲା, ସେହି ସମୟରୁ ମାତୃସତ୍ତାତ୍ମକ ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକର ଗୁରୁତ୍ୱ କମିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏଥିରୁ ନାରୀ ପୁରୁଷ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଏକ ମୌଳିକ ଭେଦ ପ୍ରକଟ ହୁଏ । ପୁରୁଷ ଓ ନାରୀ ଭିତରେ ଥିବା ପ୍ରଭେଦଗୁଡ଼ିକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରଭେଦ ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷର ସଂସ୍କାର ଓ ସଂସ୍କୃତିରୁ ଉଦ୍ଭୁତ ହୋଇଛି । ନାରୀର ପ୍ରସାଧାନପ୍ରିୟତା, ଲଜ୍ଜାଶୀଳତା, ଭୀରୁତା- ଏଗୁଡ଼ିକ ବହୁଯୁଗର ଏକ ଅଭ୍ୟାସ । କେବଳ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଭେଦ ମୌଳିକ ବୋଲି ଜଣାଯାଏ- ପୁରୁଷ ଶରୀରର ଆକ୍ରମଣ ଶକ୍ତି ନାରୀ ଅପେକ୍ଷା ବହୁତ ବେଶୀ । ତେଣୁ ହିଂସା ବା ବଳ କଷାକଷିରେ ନାରୀ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଦୁର୍ବଳ । ଯେଉଁ ସମାଜ ବା ସଭ୍ୟତାରେ ହିଂସା ଏକ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ମୂଲ୍ୟ, ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ଶେଷ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହିଂସା ବା ଯୁଦ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଥାଏ, ସେଭ ସଭ୍ୟତାରେ ନିଶ୍ଚୟ ପୁରୁଷର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ରହିବ । ବିଶାଳ ସଂପତ୍ତିର ମାଲିକାନା ଏବଂ ସଂଚାଳନ, ବିଶାଳ ରାଜ୍ୟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଶାସନ ଓ ପ୍ରତିରକ୍ଷା- ଏସବୁ ପାଇଁ ସଂଗଠିତ ହିଂସାର ଦରକାର ପଡେ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଆମ ସଭ୍ୟତାର ମାନଦଣ୍ଡ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହି ସଭ୍ୟତାରେ ପୁରୁଷର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱଭାବିକ । ଗାନ୍ଧୀ ଏବଂ ଟାଗୋରଙ୍କ ଭଳି ଯେଉଁ ମନିଷୀମାନେ ଏହି ସଭ୍ୟତାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଚାହାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଏକ ହିଂସାମୁକ୍ତ ସମାଜର କଳ୍ପନା କରନ୍ତି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଂପତ୍ତିର ଗୁରୁତ୍ୱକୁ ଲୋପ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କଳ୍ପିତ ସମାଜରେ ନାରୀ ପୁରୁଷର ସମକକ୍ଷ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସେମାନେ ଦାବି କରନ୍ତି । ଏହାର ଏକ ବିଚାରଣୀୟ ବିଷୟ ଯେ ଏକ ଭିନ୍ନ ଢ଼ଙ୍ଗରେ ସଂରଚିତ ସମାଜରେ ନାରୀର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପୁରୁଷଠାରୁ ମଧ୍ୟ ବେଶୀ ହୋଇପାରେ ।

ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନମାନେ ସଭ୍ୟତାର ପରିବର୍ତ୍ତନ କିମ୍ବା ହିଂସାର ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସଂପତ୍ତିର ଲୋପ ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରି ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଚାହାନ୍ତି ଯେ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାରୀକୁ ଗୋଟିଏ ଭାଗ ମିଳୁ । ଟ୍ରକ ଚାଳକ ଭାବରେ, ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ, ବ୍ୟବସାୟରେ ସବୁଥିରେ ନାରୀର ଏକ ଭାଗ ରହୁ । ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜରେ ନାରୀକୁ ଯେତିକି ଭାଗ ମିଳିବ, ତାହାକୁ ନେଇ ନାରୀ ପୁରୁଷର ସମକକ୍ଷ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆଧୁନିକତା କିପରି ପୁରୁଷର ପ୍ରାଧାନ୍ୟକୁ ବଢ଼ାଉଛି, ତାହା ଭୋଗବାଦୀ ସଂସ୍କୃତିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଭୋଗବାଦରେ ନାରୀର ଉପଭୋଗ ପାଇଁ ବହୁ ପ୍ରକାରର ବସ୍ତୁ, ବିଶେଷକରି ପ୍ରସାଧନ ଓ ବେଶଭୂଷାର ଜିନିଷ, ବଜାରକୁ ଆସୁଛି । କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ନାରୀ ନିଜେ ପୁରୁଷର ଉପଭୋଗ ପାଇଁ ଏକ ବସ୍ତୁ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଏହି ଭୋଗବାଦୀ ସଂସ୍କୃତି ଯୋଗୁଁ ଧନୀ ବିକଶିତ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି କମୁନାହିଁ, ବରଂ ବଢୁଛି । ଏସିଆର ଯେଉଁଦେଶମାନଙ୍କୁ ବିକାଶର ନମୁନା ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପିତ

କରାଯାଉଛି, ଲଣ୍ଡନଧରୁ ଥାଇଲାଣ୍ଡ ଗୋଟିଏ । ଏହାର ରାଜଧାନୀ ବ୍ୟାଙ୍କକ୍ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟଟନ ସ୍ଥଳୀ । ଏଠାରେ ପର୍ଯ୍ୟଟନର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ ହେଉଛି ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି । ବ୍ୟାଙ୍କକ୍ ସହର ସଂଧ୍ୟାପରେ ଏକ 'ନାଇଟ୍ ମାର୍କେଟ୍' (ରାତ୍ରି ବଜାର)ରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଏହି ବଜାର ପାଇଁ ବହୁ ବିଦେଶୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକ ଆସନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କଠାରୁ ବହୁ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ସେ ଦେଶକୁ ମିଳିଥାଏ । ଏ ପ୍ରକାର ଆଧୁନିକତାରେ ନାରୀର ଦାସତ୍ୱ ଲୋପ ହେବ କିପରି ?

ନାରୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ନାରୀ-ପୁରୁଷର ସମାନତା ଦାବୀ କରିବା ଫଳରେ ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜ ବିଷୟରେ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ନିଶ୍ଚୟ । କିନ୍ତୁ ଏହି ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବା ପାଇଁ ଯେ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦରକାର ତାହା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିପାରି ନାହିଁ । ଏକ ଲେଖାରେ ଶ୍ରୀମା(ମଦର) ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି, ତାହା ହେଉଛି ଏକ ପୁରୁଷ-ପ୍ରଧାନ ସମାଜରେ ନାରୀର ଚରମ ବିଦ୍ରୋହ, ଅର୍ଥାତ୍ ପୁରୁଷ ସହିତ ସାମ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିବାହିଁ ଏକମାତ୍ର ପନ୍ଥା । ଶ୍ରୀମା କହନ୍ତି ଯେ ନାରୀର ଦାସତ୍ୱ ତିନୋଟି ଇଚ୍ଛାକୁ ନେଇ - (୧) ପୁରୁଷର ବାହୁବଳ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବା ଏବଂ ତା ଉପରେ ନିର୍ଭର ରଖିବାର ଇଚ୍ଛା; (୨) ପରିବାରର ଘେରରେ ରହି ସୁରକ୍ଷିତ ଅନୁଭବ କରିବାର ଇଚ୍ଛା; (୩) ଯୌନ ଆସକ୍ତି ବା ସନ୍ତାନ ଲାଭର ଆସକ୍ତି । ଏହି ତିନୋଟି ଆସକ୍ତିକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ନାରୀ ଦୃଢ଼ମନା ହେବ, ସେ ପୁରୁଷର ନିଶ୍ଚୟ ସମକକ୍ଷ ହେବ । ଉପରୋକ୍ତ ତିନୋଟି ସୂତ୍ରକୁ ନେଇ ଆମେ ଏକ ଭବିଷ୍ୟତ ସମାଜର କଳ୍ପନା କରି ପାରିବା, ଯେଉଁଠି, (୧) ବାହୁବଳ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି ହେବ ନାହିଁ, (୨) ପରିବାରର ସ୍ୱରୂପ ବଦଳି ଯିବ, ଏବଂ (୩) ପୁତ୍ରଲାଭ ବା ପ୍ରଜନନ ନାରୀ ପାଇଁ ଏକ ଐଚ୍ଛିକ ବିଷୟ ହୋଇ ରହିବ ।

ଧନୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ବିକଳ୍ପ ବନାମ ଗରିବ ଦେଶର ବିକଳ୍ପ

ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତା ମରଣାପନ୍ନ ବୋଲି କହି ହେବନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ ଯେ ପୃଥିବୀ ଓ ମାନବ ସମାଜକୁ ଏହା ମରଣାପନ୍ନ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଣି ଦେଇଛି । ଏଭଳି କୌଣସି ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଉ ନାହାନ୍ତି ଯେ ଏଥିରେ ଦ୍ୱିମତ ହେବେ । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ପୃଥିବୀର କ୍ଷୟ ତୀବ୍ର ଗତିରେ ହୋଇ ଚାଲିଛି । ଏହାର କାରଣ ପଚାରିଲେ ସେମାନେ ଦୁଇଟି କଥା ଉପରେ ଜୋର୍ ଦେଉଛନ୍ତି : (୧) ବିଭିନ୍ନ ରକମର କଳକାରଖାନା ପୃଥିବୀକୁ ପ୍ରଦୂଷିତ କରି ଦେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଆକାଶର ସବା ଉପରେ ଥିବା ଓଜୋନ୍ ଛତାକୁ ମଧ୍ୟ କଣା କରି ଦେଉଛନ୍ତି । (୨) ଅଧିକ ସଂପତ୍ତି ଓ ଅଧିକ ବିଳାସ ସାମଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂସାଧନ ସବୁକୁ ଆଖିବୁଜି ଧ୍ୱଂସ କରିଦିଆ ଯାଉଛି । ମଣିଷ ଦେହରୁ ଚମ ଓଟାରି ଆଣିଲେ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ହେବ, ପୃଥିବୀକୁ ସେମିତି କରିଦିଆ ଯାଉଛି ।

କେବଳ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ନୁହନ୍ତି, ଦୁନିଆର ଅଧିକାଂଶ ରାଜନେତା ତାଙ୍କ ଭାଷଣମାନଙ୍କରେ ଏହାର ଦୁଷ୍ପରିଣାମ ବିଷୟରେ ଉଦ୍‌ବେଗ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ରାଜନୈତିକ ଦଳ ଓ ମତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଏ ବିଷୟରେ ଏକମତ । ତେଣୁ ଅସଲ ଚିନ୍ତାର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ଯେଉଁ ଘୋର ବିପଦ ମାଡ଼ିଆସୁଛି ଓ ଯାହା ସମସ୍ତେ ବୁଝିଲେଣି ତାହାକୁ ଏଡ଼ାଇବା ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଦୃଢ଼ ଓ ଜରୁରୀକାଳୀନ ଭିତ୍ତିରେ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କରିବା କଥା, ତାହା କେହି କରୁନାହାନ୍ତି । ଏହା ଦେଖିଲେ ଭାଗ୍ୟବାଦୀମାନଙ୍କୁ ମନେ ହେବ ସତେ ଯେପରି ମଣିଷ ଜାତିର ମୃତ୍ୟୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ସାରିଛି । ଏହାକୁ କେହି ଏଡ଼ାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସ୍ୱର୍ଗ-ନର୍କରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ଲୋକେ ଭଜନ କୀର୍ତ୍ତନ କରି ଅଖଣ୍ଡ ହରି ନାମ ଜପନ୍ତୁ, ଏବଂ ବସ୍ତୁବାଦୀ ଲୋକେ ଆହୁରି ଅଧିକ ବିଳାସବ୍ୟସନ ବଢ଼ାଇ ତା ଭିତରେ ନିମଜ୍ଜିତ ରହନ୍ତୁ ।

ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ଏହାହିଁ ହେଉଛି । ପୃଥିବୀର ଧନୀ ଦେଶମାନେ ତାଙ୍କ ଦେଶ ଭିତରେ ଥିବା ସଂସାଧନକୁ ଯେତିକି ଅଳ୍ପ ନଷ୍ଟ କରାଯାଇ ପାରେ ତାହାର ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଗରିବ, ଦୁର୍ବଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ତାଙ୍କର ପରିବେଶକୁ ଆଖିବୁଜି ନଷ୍ଟ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ନିଜ ଦେଶର ବାୟୁମଣ୍ଡଳକୁ ଯେତିକି ହୋଇପାରେ ପ୍ରଦୂଷଣ ମୁକ୍ତ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ

ନିଜ ଦେଶର ସବୁ ଅଳିଆ ଏପରିକି ଆଣବିକ ଅଳିଆଗୁଡ଼ିକୁ ଗରିବ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ନେଇ ଗଦା କରୁଛନ୍ତି ।

ତଥାକଥିତ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶର ଧନୀ ବର୍ଗ ଏଥିରେ ବହୁତ ଖୁସି ହେଉଛନ୍ତି । କାରଣ ପଶ୍ଚିମର ବିଳାସବ୍ୟସନ ଚାଖିବା ପାଇଁ ଏମାନେ ଏତେ ଲାଳାୟିତ ଯେ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଋଣ ସୂତ୍ରରେ ପଇସା ଓ ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ପାଇବା ବଦଳରେ ନିଜର ସବୁ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂସାଧନ ବିଦେଶୀ ହାତକୁ ସମର୍ପଣ କରିବା ପାଇଁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରୁନାହାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଦେଶ ଭିତରେ ଧନୀ ବର୍ଗ ତଥା ପୃଥିବୀର ଧନୀ ଦେଶ ଉଭୟେ ମିଶି ଗରିବ ମହାଦେଶମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଧ୍ୱଂସ କରି ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ଏହି ଗତିରେ ସଂସାଧନଗୁଡ଼ିକର ଅପବ୍ୟବହାର ହୋଇ ଚାଲିଲେ ୨୦୩୦ ମସିହା ବେଳକୁ ଦୁନିଆଁରୁ ପେଟ୍ରୋଲ ଓ କୋଇଲା ଭଳି ଖଣିଜ ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ନିଃଶେଷ ହୋଇଯିବ । ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନର ଏହା ହେଉଛି ମୂଳ ଉପାଦାନ ଏବଂ ଏହା ଉପରେ ସମଗ୍ର ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା ତିଷ୍ଠି ରହିଛି । ଧନୀ ଦେଶମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ପ୍ରଥମେ ଆମେ ଏସିଆ-ଆଫ୍ରିକା ଓ ଲାଟିନ୍ ଆମେରିକାର ସଂସାଧନ ସବୁକୁ ନିଜ କାମରେ ଲଗାଇ ନେବା; ଆମ ନିଜର ସଂସାଧନଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା । ତାହେଲେ ପ୍ରଥମେ ଏସିଆ-ଆଫ୍ରିକା, ଲାଟିନ୍ ଆମେରିକାର ଲୋକେ ଧ୍ୱଂସ ପାଇବେ । କେବଳ ଗୋରା ଲୋକମାନେ ବଞ୍ଚିଯିବେ ଓ ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ଯେତିକି ଦିନ ସମ୍ଭବ ହେବ ଭୋଗ କରିବେ । ଏହି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଜଳ ଜଳ କରି ଦେଖାଯାଉଛି । ଭାରତର ନୂଆ ଅର୍ଥନୀତି ବୋଲି ଆମେ ଯାହାକୁ କହୁଛୁ, ତାହା ହେଉଛି ଏହାର ପରିଣାମ । ଡଙ୍କେଲ୍ ପ୍ରସ୍ତାବ ହେଉଛି ଏହାର ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିଠା । ଏହି ଚିଠା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ ଧନୀ ଦେଶମାନେ ପୃଥିବୀର ଗରିବ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ଅବାଧରେ ପ୍ରବେଶ କରି ସେମାନଙ୍କର ସବୁ ସଂସାଧନର ବ୍ୟବହାର ନିଜେ କରିବେ ଓ ଗରିବ ଦେଶର ଅଧାରୁ ବେଶୀ ଲୋକେ କାଙ୍ଗାଳ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସି ଅନାହାର ଓ ମହାମାରୀରେ କୋଟି କୋଟି ସଂଖ୍ୟାରେ ମରିବେ ।

ଏହିପରି ଦୃଶ୍ୟକୁ କଳ୍ପନା ଚକ୍ଷୁରେ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । କେବଳ ପରିବେଶକୁ ବିପଦ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି କହିଲେ ଲୋକଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ତାହା ଭେଦ କରୁ ନାହିଁ । ଧ୍ୱଂସ କିପରି ଭାବରେ ଆସିବ ଓ କିପରି ଭାବରେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବ, ତାହା ଜାଣିବା ଦରକାର ହେଉଛି । କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନର ସକାଳେ ବା ଦ୍ୱିପ୍ରହରରେ ବା ମଧ୍ୟ ରାତ୍ରିରେ ପ୍ରଳୟ ଆସିଯିବ ନାହିଁ । କୁଷ୍ଠରୋଗୀ ପରି ଏହି ପୃଥିବୀ ଖଣ୍ଡିଏ ଖଣ୍ଡିଏ ଛିଣ୍ଡିବା ଆରମ୍ଭ କରିବ । ଆଜିଠାରୁ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ତିମ ଧ୍ୱଂସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ରକମର ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଓ ବିଭୀଷିକା ଦେଖାଦେବ । ମାନବ ସମାଜର ସମସ୍ତେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ମରିବେ ନାହିଁ, ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ମରିବେ; ଗୋଟିଏ ସମୂହ ପରେ ଆଉ ଏକ ସମୂହ । ତାହେଲେ ପ୍ରଥମ କିଏ ହେବ ଓ ଶେଷ ସମୂହ କିଏ ହେବ ? ଏହା କଳ୍ପନା କରିହେବ ନାହିଁ ଯେ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିବା

ଗୋରାଲୋକଙ୍କ ଦେଶମାନେ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଏହାର ଶିକାର ହେବେ । ଏହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବୈଭବ ଅଛି । ଅସ୍ତ୍ର ଅଛି । ତେଣୁ ଯମରାଜକୁ ସେମାନେ ଅନ୍ୟତ୍ର ପଠାଇ ଦେବେ । ଆଗ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଖାଅ, ଶେଷରେ ଆମ ପାଖକୁ ଆସିବ । ହଇଜା ଭଳି ମହାମାରୀରେ ପ୍ରଥମେ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀ ଲୋକ ଶିକାର ହୁଅନ୍ତି । ଧନୀ ବର୍ଗ ବଞ୍ଚିଯାଏ । ଏହି ସୂତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱର ଧନୀ ଦେଶମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ବଞ୍ଚିଯିବେ ।

ଅନେକ ଲୋକ ଉପହାସ କରି ଭାବିବେ ଯେ ଏପରି ଭାବରେ ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ଷଡଯନ୍ତ୍ର ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏପରି ଭାବିବା ଆମର ନିରୀହତା । ଜାଣି ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ ସୋଭିଏତ୍ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ପତନ ପରେ ମଧ୍ୟ ଆମେରିକା ଗୁପ୍ତଚର ବିଭାଗରେ କୌଣସି ଛଟେଇ ହୋଇନାହିଁ । ସେମାନେ ତାଙ୍କ କାମକୁ ଆହୁରି ବଢ଼େଇବା ପାଇଁ ଏକ ନୂଆ ପ୍ରକାରର ଗୋଇନ୍ଦାଗିରି ଚଳାଇଛନ୍ତି । ତାହା ହେଉଛି ଆର୍ଥିକ ଗୋଇନ୍ଦାଗିରି । ଏହି ଆର୍ଥିକ ଗୋଇନ୍ଦାଗିରିର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି- ଦୁନିଆଁର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ସଂସାଧନଗୁଡ଼ିକର ସନ୍ଧାନ ନେବା ଏବଂ କେଉଁ କେଉଁ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ଢ଼ାଞ୍ଚାକୁ ଦୁର୍ବଳ କରିହେବ ଓ ନିଜ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ଫାଇଦା ବଢ଼ିବ, ଏସବୁର ଟିକିନିଖି ବିବରଣୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା । ଦୁନିଆ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିଗଲାଣି । ବିକାଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗୁ ନାହିଁ ।

ପରିବେଶ ବୋଲି କହିଲେ ବାହାରର ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ପରି ଲାଗୁଛି । ପରିବେଶ ନୁହେଁ, ପ୍ରକୃତିକୁ ନେଇ ପୃଥିବୀ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡ଼ିଛି । ଏବଂ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଭାରତ ପରି ଗରିବ ଦେଶ ଧ୍ୱଂସ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଛି । ଆମେରିକା ଓ ୟୁରୋପ ଆସନ୍ନ ସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭାବରେ ସଚେତ ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଅତି ସ୍ୱାର୍ଥପର ଭାବରେ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇବାର ଉପାୟମାନ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା କହିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ଯେ ପରିବେଶ ଧ୍ୱଂସ ହେଲେ ଧନୀ ଗରିବ ସବୁ ଦେଶ ଏକାଭଳି ଏହାର ଶିକାର ହେବେ । ଧନୀ ଦେଶମାନେ ନିଜ ପାଇଁ ଅଲଗା ଉପାୟ କରି ସାରିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଏକ ନୂଆ ବିଶ୍ୱ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଗଠନ ନିମନ୍ତେ ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛନ୍ତି ।

ଧନୀ ଦେଶମାନେ ଏପରି ଭାବରେ ତାଙ୍କର ବିକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛନ୍ତି : (କ) ନିଜ ଦେଶର ସଂସାଧନକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ସାଇତି ରଖିବା; (ଖ) ପରିବେଶକୁ ପ୍ରଦୂଷିତ ନ କରିବା ପାଇଁ ନୂଆ ଟେକ୍‌ନୋଲୋଜିର ଉଦ୍ଭାବନ କରିବା ଓ ପ୍ରଦୂଷଣକାରୀ ଯନ୍ତ୍ରପାତିଗୁଡ଼ିକୁ ଗରିବ ଦେଶମାନଙ୍କୁ ପଠାଇ ଦେବା; (ଗ) ଅନ୍ୟ ଦେଶର ସଂସାଧନ ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖିବା, ଯାହା ଫଳରେ ଏହି ସଂସାଧନର ବଡ଼ଭାଗ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ଲାଗି ବ୍ୟବହୃତ ନ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କ (ଧନୀଦେଶ)ର କାମରେ ଲାଗିବ; (ଘ) ଅନାହାର, ଅଖାଦ୍ୟ ଓ ମହାମାରୀ ଫଳରେ ଅର୍ଦ୍ଧେକ ଭୂପୃଷ୍ଠରୁ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକମାନେ ଲୋପ ପାଇବେ ଓ ପୃଥିବୀର ଅଳ୍ପକେତେ ଦେଶ ବଞ୍ଚିରହି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ସଂସାଧନକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ଓ ଏହା ଫଳରେ ସଂସାଧନ ଲୁପ୍ତ ହେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିବ; (ଙ) ଇତି ମଧ୍ୟରେ

ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଦ୍ୱାରା ନୂଆ ରକମର ବୈଜ୍ଞାନିକ କୌଶଳ ହାସଲ ହୋଇପାରିବ । ହୁଏତ ଧ୍ୱଂସ ପରିବର୍ତ୍ତୀ ବିଶ୍ୱରେ ଏକ ନୂଆ ସଭ୍ୟତାର ଢାଞ୍ଚା ଗଢ଼ିବାକୁ ସେମାନେ ସମର୍ଥ ହୋଇଯିବେ ।

ପ୍ରଥମ ଚାରୋଟିଯାକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଛି । ସାରା ପୃଥିବୀ ବିଷାକ୍ତ ଓ ଜର୍ଜର ହେବା ପରେ ମଧ ଗୋରାଦେଶମାନେ ତିଷ୍ଠି ରହିବେ- ଏହା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ମନେ ହେବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ନିଜ ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟଧିକ ଆଶା କରିବା ମଣିଷର ସ୍ୱଭାବ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନେ ଏହି ଭ୍ରାନ୍ତ ଆଶା ପୋଷଣ କରି ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ଧରିତ୍ରୀର ଧ୍ୱଂସଲୀଳା ଭିତରେ ସେମାନେ ସୁରକ୍ଷିତ ରହିବେ ଓ ଏକ ନୂଆ ଯୁଗର ବାହକ ହେବେ ।

ଏହା ସେମାନେ କେଉଁଠି ଲେଖି ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଭାଷଣରେ କହି ନାହାନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ତୈଳଭଣ୍ଡାର ପଶ୍ଚିମ ଏସିଆ ଉପରେ ସେମାନେ ଆଧିପତ୍ୟ ଚାହାନ୍ତି । ଏହା ମଧ ସେମାନେ କେବେ ଲେଖି ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଭାଷଣରେ କହି ନାହାନ୍ତି । ବାରମ୍ବାର ଘଟୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ କର୍ତ୍ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଜଣାପଡି ଥାଏ । ତେଣୁ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ୟୁରୋପ ଓ ଆମେରିକାର ଧନୀ ଦେଶମାନେ ନିଜ ପାଇଁ ଏକ ବିକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ସାରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଶିଳ୍ପପତି ଓ ସରକାରୀ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନେ ଏହି ବିକଳ୍ପର ପ୍ରଣେତା । ଏଥିରେ ସହମତ ହେଉ ନ ଥିବା ବେସରକାରୀ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ କେତେ ଅଛନ୍ତି, ଏହାର ସୂଚନା ଆମ ପାଖରେ ନାହିଁ । କିଛି ଲୋକ ଅବଶ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଗରିବ ଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉଥିବା ଆକ୍ରମଣ ଓ ଶୋଷଣ ନୀତିର ସମାଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି । ଉପରୋକ୍ତ ବିକଳ୍ପରେ ସେମାନେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନୁହଁନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଏତେ ଅଳ୍ପ ଯେ ସେମାନେ ନିଜର ଏକ ରାଜନୈତିକ କେନ୍ଦ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନିଜ ଦେଶର ସରକାର ଦ୍ୱାରା ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଦେଶମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଷଡଯନ୍ତ୍ରମୂଳକ ନୀତିମାନ ଚାଲା ହେଉଛି, ତାହାର ତଥ୍ୟମାନଙ୍କର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରୁଛନ୍ତି ଓ ଦୁନିଆବାସୀଙ୍କୁ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଅବଗତ କରାଉଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଧିକାଂଶ ହେଉଛନ୍ତି ପରିବେଶବାଦୀ । ପୃଥିବୀର ପରିବେଶକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏମାନେ ସଂସ୍ଥା ଓ ମଞ୍ଚ ଗଠନ କରି ଏକ ଅଭିଯାନ ଚଳାଇଛନ୍ତି । ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଏମାନେ ଗରିବ ଦେଶମାନଙ୍କର ହିତାକାଂକ୍ଷୀ ମଧ ।

ହେଲେ ମଧ ସେମାନେ ସାଂପ୍ରତିକ ଶିଳ୍ପସଭ୍ୟତାର ଅନ୍ୟ ଏକ ବିକଳ୍ପ ଚିନ୍ତା କରିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । କାରଣ ଧନୀ ଦେଶର ପ୍ରବଳ ଜନମତ ଭୌତିକ ସୁଖ ବା ଉପଭୋକ୍ତାବାଦକୁ ଆହୁରି ବଢ଼େଇବା ପାଇଁ ଏତେ ବ୍ୟଗ୍ର ଯେ, ସେହି ସାମାଜିକ- ସାଂସ୍କୃତିକ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଭିତରେ ଏକ ନୂତନ ବିକଳ୍ପ ବିଚାରର ଉନ୍ମେଷ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ଧନୀ ଦେଶର ନାଗରିକମାନଙ୍କ ମନୋଭାବ ହେଉଛି- ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା ଉପରେ ଯେତେ ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ

ପଡ଼ିବ କରାଯାଉ, କିନ୍ତୁ ଆମର ଉପଭୋଗ୍ୟଭାଣ୍ଡର ବଢ଼ିଚାଲୁ । ଇରାକ ଉପରେ ଯେଉଁ ଅକାରଣ ଆକ୍ରମଣ ଆମେରିକା ଦ୍ୱାରା କରାଗଲା, ସେଥିରେ ଆମେରିକା ନୂଆ ଯୁବ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କର ଲୋକପ୍ରିୟତା ବଢ଼ିଗଲା । ଗୋଟିଏ ସର୍ବେକ୍ଷଣରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ଶତକଡ଼ା ୭୭ ଭାଗ ଆମେରିକା ନାଗରିକ ଏହି ଅହେତୁକ ଓ ବର୍ବର ଆକ୍ରମଣକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ । ଏଥିରୁ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ ଧନୀ ଦେଶର ଲୋକମାନଙ୍କର ବିଚାର ଓ ମନୋଭାବ କେତେ ବିକୃତ ହୋଇଯାଇଛି । ଅଢ଼େଇ ଶହ ବର୍ଷର ଦୀର୍ଘ ଅନୁଭୂତିରୁ ସମୃଦ୍ଧ ଗୋରା ଦେଶର ନାଗରିକମାନେ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମନ ଭିତରେ ବୁଝି ପାରିଛନ୍ତି ଯେ ଏସିଆ, ଆଫ୍ରିକା, ଲାଟିନ ଆମେରିକାର ସଂସାଧନ ଅପହରଣ ଫଳରେ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଅଭୂତପୂର୍ବ ସମୃଦ୍ଧି ତିଷ୍ଠି ରହିଛି । ତେଲ ଭଣ୍ଡାରରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପଶ୍ଚିମ ଏସିଆ ଉପରେ ଯଦି ଧନୀ ଦେଶମାନଙ୍କର ଆଧିପତ୍ୟ ନ ରହେ ତାହେଲେ ସେ ଦେଶର ନାଗରିକମାନଙ୍କର ଭୋଗବିଳାସ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହେବ । ଇରାକ ଏହି ଆଧିପତ୍ୟକୁ ମାନୁନାହିଁ । ତେଣୁ ଇରାକକୁ ଶାସ୍ତି ମିଳିବା ଏକ ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ ।

ଏହି ବିକୃତି ଯଦି ଧନୀ ଦେଶମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହନ୍ତା ତାହେଲେ ଗରିବ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଆଶାର କିରଣ ଦେଖା ଦିଅନ୍ତା । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଏକ ବିକଳ୍ପ ଶୀଘ୍ର ଏସବୁ ଦେଶରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ବିଡମ୍ବନାର ବିଷୟ ଏହି ଯେ ଧନୀ ଦେଶର ଲୋକମାନେ ଗରିବ ଦେଶର ଧ୍ୱଂସ କରି ନିଜେ ଆଗକୁ ବଢ଼ିବା ଚାହାନ୍ତି । ଗରିବ ଦେଶର ଧନୀବର୍ଗମାନେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ମନୋଭାବ ନିଜ ଦେଶର ଗରିବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପୋଷଣ କରନ୍ତି । ଗରିବ ସମୁଦାୟମାନେ ଯେତେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି, ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପ୍ରକୃତିର ଯେତିକି ବିନାଶ ହେଉ ନା କାହିଁକି, ଯମୁନା ନଦୀ ଶୁଖିଯାଉ ଓ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ନର୍ଦ୍ଦମା ନାଳୀରେ ପରିଣତ ହେଉ, ଏସବୁର ବିନିମୟରେ ଯଦି ୟୁରୋପୀୟ ଢ଼ାଞ୍ଚାର ବିଳାସ ଓ ଉପଭୋଗ ସେକେଣ୍ଡ ହେଣ୍ଡ୍ ସୂତ୍ରରେ ବି ମିଳିପାରୁଛି, ତାହେଲେ ଏହାହିଁ ସମୃଦ୍ଧିର ବାଟ ବୋଲି ସେମାନେ ଧରି ନେଇଛନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ଏକ ଦେଶ-ଦ୍ରୋହୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଅଜାଣତରେ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱଭାବରେ ଆସିଯାଉଛି । ନିଜ ପରିବାର, ନିଜର ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଭୋଗବିଳାସର ସାମଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେମାନେ ରାଷ୍ଟ୍ରର ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ସ୍ୱାଭିମାନକୁ ବଳିଦେବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ରାଷ୍ଟ୍ରର ସମସ୍ତ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ ବିଦେଶୀ ହାତରେ ଟେକି ଦେବା ପାଇଁ ପଶ୍ଚାତ୍‌ପଦ ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଧନୀ ଦେଶର ଲୋକେ ଅତି ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦୀ ହେଉଛନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶର ଧନୀ ବର୍ଗ ରାଷ୍ଟ୍ରବାଦୀ ମନୋଭାବ ତ୍ୟାଗ କରି ଦେଶର ସର୍ବସ୍ୱ ଅନ୍ୟ ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରୁଛନ୍ତି । ବିକଳ୍ପର କଥା ଶୁଣିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଡର ମାଡୁଛି । ସେମାନେ କହି ଚାଲିଛନ୍ତି ଯେ ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ । 'ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ' ବୋଲି ବାରମ୍ବାର କହିବାର ପଛରେ ଗୋଟିଏ

କଠୋର ସତ୍ୟ ଲୁଚି ରହିଛି : ବିକଳ୍ପ ଦରକାର । କେନ୍ସର ରୋଗକୁ ଦେଖି ଆମେ କହୁଁ, ଏହାର ଔଷଧ ନାହିଁ । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ଏହାର ଔଷଧ ବାହାରିବା ଦରକାର ।

ତିରିଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଯେଉଁମାନେ ବିକଳ୍ପ ଖୋଜୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ତୀବ୍ରତା ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ମଣିଷର କଷ୍ଟ ନିବାରଣ ପାଇଁ ବିକଳ୍ପ ଚାହୁଁଥିଲେ । ଏବେ ଜଣାପଡିଛି ଯେ ଏହି ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ପୃଥିବୀ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ମାନବ ସମାଜ ହିଁ ଭୂପୃଷ୍ଠରୁ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବ । ଗୋରା ଦେଶର ଶାସକ ବର୍ଗ ଭାବୁଛନ୍ତି ମାନବ ସମାଜର ତିନି ଚତୁର୍ଥାଂଶ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଯିବ । ଅନ୍ୟମାନେ କହୁଛନ୍ତି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ ।

ତେଣୁ ବିକଳ୍ପ ଅନୁସନ୍ଧାନର ଦାୟିତ୍ୱ ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଦେଶମାନଙ୍କ ଉପରେ ବେଶୀ । ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାରେ ସାମିଲ ହେବା ପାଇଁ ଯେତେ ଲାଳାୟିତ ହେଲେ ମଧ ସେମାନେ ଆଂଶିକ ଭାବରେ ଏହାର ବାହାରେ ରହିଛନ୍ତି- ତେଣୁ ସେମାନେ ଅଧିକ ବସ୍ତୁନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଏହାର କଳ୍ପନା ଓ ବିଚାର କରି ପାରିବେ ।

ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ ଆଉ ଏକ ସଭ୍ୟତାର ଅବଶେଷ ଏବେ ମଧ ରହିଛି । ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ମୂଳଦୁଆ ଅଛି ବୋଲି ଧରି ନେବାକୁ ହେବ । ଏହା କେବଳ ଆମ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ପାଇଁ । ଏହି ଅବଶେଷ ବା ମୂଳଦୁଆ ହେଉଛି ଭାରତର ଗ୍ରାମ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ତୃତୀୟ ବିଶ୍ୱର ଅଧିକାଂଶ ଦେଶରେ ଏଥି ସଙ୍ଗେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାମାନ ରହିଛି । ଗାନ୍ଧିଜୀ ୧୯୦୯ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ବିକଳ୍ପର ଚିନ୍ତାଧାରା ଆରମ୍ଭ କଲେ ସେତେବେଳେ ଏହି ଗ୍ରାମ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହିଁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଆଦର୍ଶ ଥିଲା ।

ସମସ୍ତେ ଉପହାସ କଲେ । ଆମେ ଆଉ ପଛକୁ ଫେରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୋହୁଁ । ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ର ସଭ୍ୟତା ଆମ ପାଇଁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଛପନ ଭୋଗ ପରଶି ଦେଇଛି, ନ ଖାଇ ଫେରିଯିବା ମୂର୍ଖତା ହେବ !

ଆମେ ସେ ଟେବୁଲ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ନାହୁଁ, କିନ୍ତୁ ଜଣା ପଡିଲାଣି ଯେ ସେ ସବୁ ବାସି ହୋଇଗଲାଣି ଓ ତାକୁ ଖାଇଲେ ମୃତ୍ୟୁ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଆଗେଇ ଯାଇ ଝାଡାବାନ୍ତିର ଶୀକାର ହେବା ଅପେକ୍ଷା ଦୂରେଇ ଯିବା ଶ୍ରେୟସ୍କର । ତେଣୁ 'ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ' 'ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ' ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରୁଥିବା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡିବ

ସମସ୍ତେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ମାନିଲେଣି ଯେ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାକୁ ଅନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଭାବରେ ବଢ଼େଇ ଚାଲିଲେ ପୃଥିବୀ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ- ଏହା ତମେ ମଧ ମାନୁଛ କି ନାହିଁ ?

ସବୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଯେଉଁ ବିଷୟରେ ଏକମତ ହେଉଛନ୍ତି ତାହା ନ ମାନିବା ତମର ଧୃଷ୍ଟତା । ମାନବ ସମାଜକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବା, ନିଜ ଦେଶକୁ ବିଦେଶୀଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରିଦେବା, ଏହା ତୁଳନାରେ କିଛି ବାଟ ପଛକୁ ଫେରିଯିବା ବୁଦ୍ଧିମାନର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ କି ?

'ଦେଶକୁ ତୁମେ ପଛକୁ ନେଇଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛ' କହିଦେଲେ ଆମର ବିକଳ୍ପବାଦୀମାନେ ଦବି ଯାଉଥିଲେ । ଏହି ସଂକୋଚ ତ୍ୟାଗ କରି କହିବାକୁ ହେବ, 'ହଁ, ଅମେ ପଛକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ଚାହୁଁ ।' ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଘୋର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଠାରୁ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଗ୍ରାମ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଆମ ପାଇଁ ସ୍ୱର୍ଗସମ ଆଶ୍ରୟ ହେବ । ଦୁନିଆଁ ପାଇଁ ଏହା ଏକ ଶୁଭ ସୂଚନା ଯେ ଭାରତ ପରି ଅନେକ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶରେ ଏହି ଗ୍ରାମ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଅବଶେଷ ରହିଛି- ତାଇ ଆମେ ସେଠାକୁ ଫେରି ଯାଇ ଏକ ନୂଆ ସଭ୍ୟତାର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିବା । ଏହି ଦୃପ୍ତ ଆହ୍ୱାନର ସମୟ ଆସିଯାଇଛି । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଭାରତୀୟ ସମାଜ ବିଷୟରେ ଟିକିନିଖି ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ବିଶିଷ୍ଟ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଐତିହାସିକ ଧର୍ମପାଳ ପ୍ରଭୃତି ଗବେଷକମାନେ ପ୍ରମାଣିତ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସେତେବେଳର ହାରାହାରି ନାଗରିକ, ବିଶେଷକରି ଗ୍ରାମର ଚାଷୀ ଆଜିର ସାଧାରଣ ଚାଷୀଠାରୁ ଦଶଗୁଣ ଭଲ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲା । ଏକଥା କେବଳ ଧର୍ମପାଳ, ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଦତ୍ତ ବା ଦାଦା ଭାଇ ନାରୋଜୀ ଲେଖି ନାହାନ୍ତି, ଖୋଦ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରର ଅଫିସରମାନେ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ, 'ଭାରତର ଚାଷୀ ଏକ ସମୃଦ୍ଧ ଭାରତୀୟ ସମାଜର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଥିଲା, ଆମେ ତାକୁ ଏକ ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଣି ଦେଇଛୁ ।' ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଚୀନ ବାରୁଦ ଆବିଷ୍କାର କରି ସାରିଥିଲା, କାଗଜ ଛାପାଖାନା ଆବିଷ୍କାର କରି ସାରିଥିଲା । ଭାରତ ଗଣିତ ଆବିଷ୍କାର କରି ସାରିଥିଲା । ତେଣୁ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀକୁ ଫେରିଗଲେ ମଧ୍ୟ ଏ ଗୁଡ଼ିକର ଅଭାବ ରହିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଗଣିତ ଓ ଜ୍ୟୋତିର୍ବିଦ୍ୟା ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ମିଳିଛି- ତାହା ମଧ୍ୟ ଆମ ହାତରେ ରହିବ । କଂପ୍ୟୁଟର ଓ ଆଣବିକ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲେ ଏସବୁ ଜ୍ଞାନ ଉଭେଇ ଯିବ ନାହିଁ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀର ସମାଜର ଗୋଟିଏ ସ୍ଥିତିକୁ ବଦଳାଇବା ଦରକାର ହେବ । ତାହା ହେଉଛି ସାମାଜିକ ବିଷମତା । ଅର୍ଥାତ୍ ଶୁଦ୍ର ଓ ନାରୀ ପ୍ରତି ଅବହେଳା । ଯନ୍ତ୍ରପାତି କିମ୍ବା କମ୍ପ୍ୟୁଟର ସାଙ୍ଗରେ ଏହାର କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ, କାରଣ ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତା ଆସିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଏହା ରହିଛି । ଦଳିତର କ୍ଷୁଧା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ନାରୀ ନିର୍ଯ୍ୟାତନାର ନୂଆ ନୂଆ ରୂପ ବାହାରିଛି । ବଳାତ୍କାର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଚାଲିଛି ।

ଆମେ ଯେତେ ଚାହିଁଲେ ବି ପୂରା ଭାବରେ ପଛକୁ ଫେରିଯାଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ଆଧୁନିକ ଯୁଗର କିଛି ଭଲ କଥା ଓ କିଛି ଖରାପ କଥା ଆମ ପାଖରେ ରହିଯିବ ଏବଂ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ନୂଆ ନିର୍ମାଣ କରିବା ସେତେବେଳେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଏହି ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ନୂଆ କାମରେ ଲଗାଇବା ଯାହା ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତା ଭିତରେ ରହି କରାଯାଇପାରୁନାହିଁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଛୋଟଯନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଛୋଟଯନ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରାମସ୍ତରୀୟ ଉତ୍ପାଦନ । ଆଧୁନିକ

ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷୁଦ୍ରଶିଳ୍ପର ଦକ୍ଷତାକୁ ବଢ଼େଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାର ସ୍ୱଭାବ ହେଉଚି କେନ୍ଦ୍ରିତ ପୁଞ୍ଜି ଓ ବିଶାଳକାୟ ଉତ୍ପାଦନ । ଏହା ସାଙ୍ଗରେ ଛୋଟଯନ୍ତ୍ରର ମେଳ ହୋଇପାରୁନାହିଁ । ଗ୍ରାମ ବା ଜିଲ୍ଲାସ୍ତରୀୟ ଉତ୍ପାଦନ ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହୋଇ ଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ଏକ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆମେ ଯେଉଁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରଚଳନ କରାଇବା ତାହା ଗୁଣାତ୍ମକ ଭାବରେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଅପେକ୍ଷା ଉଚ୍ଚତର ହେବ- କାରଣ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରୟୋଗ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ହୋଇପାରିବ ।

ଗାନ୍ଧିଜୀ 'ହିନ୍ଦ ସ୍ୱରାଜ' ସମ୍ପର୍କରେ ନିଜେ ଯେଉଁ ଟିପ୍ପଣୀମାନ କରିଛନ୍ତି, ତାହାର ପରିଣାମ ଏହାହିଁ ହେବ । 'ହିନ୍ଦ୍ ସ୍ୱରାଜ' ପୁସ୍ତକରେ ସେ ବେଶୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ନାହିଁ, କାରଣ ଆଧୁନିକ ସଭ୍ୟତାରେ ଯାହା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ କେବଳ ସେତିକି ହିଁ ନେବାକୁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିଲେ । ବେଶୀ ନମନୀୟ ହେଲେ କୌଣସି ଜିନିଷ ନ ଛାଡିବା ପାଇଁ ଲୋଭ ହେବ । ତେଣୁ 'ହିନ୍ଦ୍ ସ୍ୱରାଜ'କୁ ଏକ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ର ରୂପେ ସେ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରଖିବାକୁ ଚାହିଁଲେ ।

ଆମେ ଯେତେ ଚାହିଁଲେ ବି ସେଇ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ରକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରି ପାରିବା ନାହିଁ । ଜ୍ୟାମିତିର ତ୍ରିଭୁଜ ପରି ଏହା ଏକ ଆଦର୍ଶ ମାତ୍ର । କୂଳହରା ସମୁଦ୍ରର ନାବିକ ପାଇଁ ଆକାଶର ଏହା ଏକ ସ୍ଥିର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନକ୍ଷତ୍ର । ବିକଳ୍ପର ବ୍ୟାବହାରିକ ରୂପ ପାଇବା ପାଇଁ ଆମକୁ କେତୋଟି ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସୂତ୍ର ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ରହି ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତାର ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀୟ ରୂପ ବିଷୟରେ କେହି କଳ୍ପନା କରି ନ ଥିଲେ । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହି ସଭ୍ୟତାର ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀୟ ରୂପ କଳ୍ପନା କରିବା ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ଭୁଲ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉଛନ୍ତି । ତେଣୁ କୌଣସି ସଭ୍ୟତାର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ରୂପ ଆଗରୁ କେହି ଆଙ୍କି ପାରିବ ନାହିଁ । ଶିଳ୍ପ ସଭ୍ୟତା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା କେତେକ ସୂତ୍ରକୁ ନେଇ, ଯଥା-ବାଷ୍ପଶକ୍ତି, ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ । ଏସବୁର ଆପେ ଆପେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ଚାଲିଲା । ଠିକ୍ ସେହିପରି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ବିକଳ୍ପ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କେତେ ଗୋଟି ସୂତ୍ରକୁ ନେଇ ହେବ । ଆଜି ବିକଳ୍ପର ବିଚାର କଲାବେଳେ ଆମର ଅଧ୍ୟୟନକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରିବାକୁ ହେବ- (୧) କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବା ଲଘୁସ୍ତରରେ (Micro-level) ବିକଳ୍ପର ବିକାଶ, ଓ (୨) ବ୍ୟାପକ ସ୍ତରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସୂତ୍ର ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ପଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ।

ଅଧ୍ୟୟନର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ କେତେକ କାମ ହୋଇ ଚାଲିଛି । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ବିକାଶର ଏକ ପ୍ରାଣନାଡ଼ି ହେଉଛି ଶକ୍ତି (energy) । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଜୁଳି ଶକ୍ତି, ପେଟ୍ରୋଲ ଓ କୋଇଲା ହେଉଛି ଶକ୍ତିର ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହୁଳ ଓ ସୀମିତ ପରିମାଣରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବାରୁ ଶକ୍ତିର ନୂଆ ନୂଆ ସ୍ରୋତ ଖୋଜା ଯାଉଛି । ଆଣବିକ ଶକ୍ତି ଅତ୍ୟଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହୁଳ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପ୍ରକୃତି ପାଇଁ ମାରାତ୍ମକ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ

ହେବ । ପାଣି, ପବନ, ଗୋବର, ଅଳିଆ ଗଦା ଆଦିରୁ ଶସ୍ତା ଶକ୍ତି ବିକଶିତ କରିବାକୁ ବହୁ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇ ସାରିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବତ୍ର ଉପଲବ୍ଧ । କିନ୍ତୁ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ବହୁ ପରିମାଣର ଶକ୍ତି ଏଥିରୁ ବାହାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଛୋଟ ଛୋଟ କାର୍ଯ୍ୟ ଚୁଲାଇବା ପାଇଁ ଏଗୁଡ଼ିକର ବହୁଳ ପ୍ରସାର ହେଲେ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହୁଳ ଶକ୍ତିକୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ବଞ୍ଚେଇ ହେବ । ସର୍ବାପେକ୍ଷା ବେଶୀ ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ସୌର ଶକ୍ତିରେ । ୟୁରୋପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକର ପରିମାଣ ଅତି କମ୍ ହୋଇଥିବାରୁ, ସେମାନେ ଏଥିରେ ବେଶୀ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଉ ନାହାନ୍ତି, ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାରେ ଉନ୍ନତି କରିବା ପାଇଁ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁନାହାନ୍ତି । ପଶ୍ଚିମ ଲୋକେ ଏହାକୁ କମ୍ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିବାରୁ ଏସିଆ ଆଫ୍ରିକାର ସରକାରମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ କମ୍ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ଏ କାମରେ ଲଗାଉ ନାହାନ୍ତି, ଏହା ତାଙ୍କର ମୂର୍ଖତା । ଏହି ଶକ୍ତିର ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବିକାଶ ହେଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକର ଦେଶମାନେ ସୂର୍ଯ୍ୟବିହୀନ (ଥଣ୍ଡା) ଦେଶମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ିଯିବେ । ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ସୂର୍ଯ୍ୟଶକ୍ତିର ଯେତିକି ବିକାଶ ହୋଇଛି ସେଥିରେ ଉଠା ଜଳସେଚନ ଇତ୍ୟାଦି କାମ ହୋଇପାରୁଛି ।

ଜଳସେଚନ ମଧ୍ୟ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ର ଯେଉଁଥି ପାଇଁ ବିକଳ୍ପର ଆବଶ୍ୟକତା ତୀବ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି । ନର୍ମଦା ଆନ୍ଦୋଳନର ବିବାଦରେ ଏହି ବିଷୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ଧ୍ୟାନକୁ ଆସିଛି । ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଜନସଂଖ୍ୟାର ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତାର ପୂରଣ ପାଇଁ ଜଳସେଚନ ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ନଦୀ ବନ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ଏହା ଆଉ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କାରଣ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ଲୋକମାନେ ବିସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ । ନ୍ୟାୟପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷତି ପୂରଣ ଦେବାପାଇଁ ଏତେ ବେଶୀ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ ଯେ ବନ୍ଧର ଲାଭ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ହେବ ନାହିଁ । ଭାରତର କୌଣସି ସରକାର ଏହା ବହନ କରପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଛଡ଼ା ଜଙ୍ଗଲ ଓ ପରିବେଶର ବିନାଶ ଏହା ଦ୍ୱାରା ହେଉଛି । ନଦୀ ବନ୍ଧ ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ବିଦେଶୀ ଋଣ ମାଗିବାହିଁ ଲଜ୍ଜ୍ୟାର ବିଷୟ । ଏହି ଋଣ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦେଶୀ ଶକ୍ତିମାନେ ଆମ କୃଷିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଜଳସେଚନର ବିକଳ୍ପଗୁଡ଼ିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ଆଉ ବିଳମ୍ବ କରିହେବ ନାହିଁ ।

ବିକଳ୍ପ ଖୋଜିବା କଠିଣ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ । ବିକଳ୍ପ ଅଛି । ତାହାର ପ୍ରୟୋଗ କରି ଉପାୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଉନ୍ନତ ଧରଣର କରିବାକୁ ହେବ । ବଡ଼ ବଡ଼ ନଦୀ ବନ୍ଧ ଦ୍ୱାରା ଜଳସେଚନ ଅର୍ଥ ବିଦେଶୀ ଋଣରେ ବୃଦ୍ଧି, ଏବଂ ତାହା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହି ପ୍ରଣାଳୀରେ ଦେଶର ୬୦ ଭାଗରୁ ବେଶୀ ଜମିର ସେଚନା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଜଳ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନେ କହୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଛୋଟ ଧରଣର ଜଳସେଚନ ଉପରେ ହିଁ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ହେବ । ଭାରତରେ ଯେତିକି କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନର ଯୋଜନା ହୋଇଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇନାହିଁ । ଅତ୍ୟଧିକ ଦୁର୍ନୀତି ଫଳରେ ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ତ୍ରୁଟୀପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଦୁର୍ବଳ ଭାବରେ ତିଆରି

ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନର ଆକର୍ଷଣ କମ ହୋଇଯାଉଛି । କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନକୁ ଦୁର୍ନୀତିମୁକ୍ତ କରି କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରେ କେଉଁ ପ୍ରଣାଳୀ ଉପଯୋଗୀ ହେବ ତାହାର ଜ୍ଞାନକୁ ପୂର୍ଣାଙ୍ଗ କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ ନିର୍ମାଣ ବିଧିକୁ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଏ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଜଗଦୀଶ ପ୍ରଧାନଙ୍କର 'କଳାହାଣ୍ଡିର ବିକଳ୍ପ' ନିବନ୍ଧ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ ଅବଦାନ । ଏହା ଉପରେ ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବତ୍ର ଆଲୋଚନା ଆବଶ୍ୟକ । କଳାହାଣ୍ଡି ଓ ତାର ଲୋକମାନେ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚିଲେଣି, କୌଣସି ଅତ୍ୟାଧୁନିକ କଳକାରଖାନା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବାର ନାହିଁ । କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନର ଯେଉଁ ପ୍ରଣାଳୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ (ଯଥେଷ୍ଟ ପୂର୍ବରୁ) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ତୀବ୍ରଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି । ଏହା ଦ୍ୱାରା କଳାହାଣ୍ଡିର ସବୁଆଡ଼େ ଏକାସାଙ୍ଗରେ କୃଷିର ସମ୍ୟକ ଉନ୍ନତି ହେବ । କୃଷିର ଉନ୍ନତି ପରେ ଚାରିଆଡ଼େ କ୍ଷୁଦ୍ରଶିଳ୍ପ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ସମ୍ଭାବନା ବଢ଼ିଯିବ । କଳାହାଣ୍ଡି ପାଇଁ ଯଦି ଏହି ମଡ଼େଲ୍ ବିକଶିତ ହେବ, ତାହା ହିଁ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ବିକାଶର ମଡ଼େଲ ହେବ, କାରଣ ଅଧିକାଂଶ ଓଡ଼ିଶା ମାଳଭୂମି ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାର 'ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମଡ଼େଲ' ଅଳ୍ପ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଜନସଂଖ୍ୟା ପାଇଁ ସମ୍ପନ୍ନତା ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ, କିନ୍ତୁ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାକୁ ତାହା ଅବହେଳିତ ଓ ଶୋଷିତ କରି ରଖିବ । ଆଧୁନିକ ଶିଳ୍ପର କେତୋଟି ଦ୍ୱୀପ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କୁ ଏହା ପୃଥିବୀର ଏକ ଦରିଦ୍ରତମ ଅଞ୍ଚଳରେ ପରିଣତ କରିବ । ଜଗଦୀଶ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଲେଖାରେ ସମଗ୍ର କଳାହାଣ୍ଡିର ଜଳସେଚନ ପାଇଁ ଏକ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ରହିଛି । କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ ପ୍ରଣାଳୀ ସାଙ୍ଗରେ ବିକେନ୍ଦ୍ରିତ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରଣାଳୀକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇ କ୍ଷୁଦ୍ରଶିଳ୍ପର ବିକାଶ କରାଯାଇ ପାରିବ । ବୈକଳ୍ପିକ ଜଳସେଚନ, ବୈକଳ୍ପିକ ଶକ୍ତି ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରଶିଳ୍ପର ସମନ୍ୱୟରେ ଏହି 'କଳାହାଣ୍ଡି ମଡ଼େଲ' ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇପାରିବ । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କଳାହାଣ୍ଡିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଞ୍ଚାୟତରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି, ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରଖଣ୍ଡ ତଥା ଗ୍ରାମରେ କ୍ଷୁଦ୍ର ତଥା କୁଟୀର ଶିଳ୍ପର- ଏପରି ଭାବରେ କଳାହାଣ୍ଡି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ସମନ୍ୱିତ ଭାବରେ କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ଜଳସେଚନ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପର ସଂଯୋଗରେ ଗୋଟିଏ ଇଲାକା କିପରି ସଂପନ୍ନ ହୋଇପାରେ ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ତାମିଲନାଡୁର 'ଇରୋଡ଼' ଜିଲ୍ଲାର ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଦରକାର ।

ବଡ ବଡ କାରଖାନା ଓ ବିଶାଳକାୟ ଯୋଜନାର କଳ୍ପନାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳସେଚନ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପ ବା ବିକେନ୍ଦ୍ରିତ ବିଦ୍ୟୁତ ଯୋଜନାକୁ ହାଲୁକା ଓ ନିକୃଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ କରନ୍ତି- ଏହି ଶିକ୍ଷାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । 'କ୍ଷୁଦ୍ର' କହିଲେ ହାଲୁକା ନୁହେଁ, ଏହାର ଅର୍ଥ ସ୍ଥାନୀୟ । ସାରା ଦେଶ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଲୁଗା ଉତ୍ପାଦନ କାରଖାନା, ସାରା ଦେଶପାଇଁ ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ା ଫାର୍ମ, ସାରା ଦେଶ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ରନ୍ଧାଶାଳର କଳ୍ପନା

କରାଯାଉ । ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ, ଅତ୍ୟନ୍ତ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶାଳ ହେବ । ବିଶାଳତା ଯଦି ଉତ୍ପାଦନ ଯୋଗାଣର ଦକ୍ଷତାକୁ ବୁଝାଏ ତାହେଲେ କଣ ଆମ ଶିକ୍ଷିତ ଶ୍ରେଣୀ ଏହି ରନ୍ଧନଶାଳା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ପାରିବେ ? ଯଦି ଗୋଟିଏ ସହରରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଧରଣର ରନ୍ଧାଶାଳ ରହେ, ତାହେଲେ କଣ ସେମାନେ ଆନନ୍ଦିତ ହେବେ ? ରନ୍ଧନଶାଳା ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଏହି ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରେଣୀକୁ ମଧ ଭୋଜନ ମିଳି ପାରିବ କି ନାହିଁ ସନ୍ଦେହ ? ତେଣୁ ସେମାନେ ଚାହାନ୍ତି କ୍ଷୁଦ୍ର ରନ୍ଧନଶାଳା । ପ୍ରତି ପରିବାରରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ରନ୍ଧନ ଶାଳା । ଠିକ୍ ସେହି ନ୍ୟାୟରେ ବିରାଟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରିତ କାରଖାନାମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ଉତ୍ପାଦନ ହୁଏ କିମ୍ବା କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, ତାହା ହୁଏତ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରେଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚିଯିବ, କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଜନଗଣଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବ ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରେଣୀର ଭୋଜନ ବିଷୟକ ସ୍ୱାର୍ଥପାଇଁ ଯଦି ରନ୍ଧାଶାଳର ବିକେନ୍ଦ୍ରିକରଣ ଦରକାର, ତାହେଲେ ଗରିବ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୋଗବସ୍ତୁ, ଜଳସେଚନ ବା କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ପହଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଜଳ ଓ ବିଦ୍ୟୁତର ବିକେନ୍ଦ୍ରିକରଣ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କ୍ଷୁଦ୍ରଶିଳ୍ପର ପ୍ରସାର ଆବଶ୍ୟକ । ଅର୍ଥାତ, କ୍ଷୁଦ୍ର ହିଁ ବ୍ୟାପକ ଏବଂ ବିଶାଳର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସଙ୍କୁଚିତ ।

ରୋଜଗାର ବା କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଲୋକଙ୍କର କ୍ରୟଶକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ବିଶାଳ ଆକାରର ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଉତ୍ପାଦନରେ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ସଙ୍କୁଚିତ ହେବାକୁ ଲୋକଙ୍କର କ୍ରୟଶକ୍ତି ମଧ ସଙ୍କୁଚିତ ହୁଏ । ଯେଉଁ ଦେଶର କ୍ରୟଶକ୍ତି ସଙ୍କୁଚିତ ହେବ, ସେ ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନ ମଧ ଆପେ ଆପେ ସଙ୍କୁଚିତ ହେବ । ତେଣୁ ବଡ କାରଖାନା, ବିଶାଳ ଉତ୍ପାଦନ ଏସବୁ ହେଉଛି ଏକ ଭ୍ରାନ୍ତିମୂଳକ ଧାରଣା । ଭାରତର ଜନସଂଖ୍ୟାର ଅନୁପାତରେ ଦେଶର ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ବାସଗୃହ ଆଦିର ସାମଗ୍ରୀ ପାଇଁ ଚାହିଦା ଅତି ଅଳ୍ପ ଓ ଉତ୍ପାଦନ ମଧ ତଦନୁରୂପ । କେଉଁ କେଉଁ ବର୍ଷ କୃଷକମାନଙ୍କର ଉତ୍ପାଦନ ବଢିଯାଏ, କିନ୍ତୁ ଚାହିଦା ଅଭାବରୁ ଗୋଦାମରେ ରହିଯାଏ । ପରବର୍ଷ ଉତ୍ପାଦନ କମାଇବାକୁ ହୁଏ ।

ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜାଣିହେବ ଯେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ପ୍ରାଥମିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ପାଇଁ ଦରକାରୀ ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ପାଦନ ଚାହିଦା ଅଭାବରୁ ସୀମିତ ହୋଇଯାଇଛି । ରୋଜଗାର ନାହିଁ, ପେଟରେ ଭୋକ, ଦୋକାନରେ ଚାଉଳ ଅଛି କିନ୍ତୁ ଚାହିଦା ନାହିଁ । ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିବ କିପରି ? ଅତଏବ, କର୍ମନିଯୁକ୍ତିକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରୁଥିବା ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଭାରତ ଭଳି ଦେଶର ଉତ୍ପାଦନରେ ବୃଦ୍ଧି କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଉତ୍ପାଦନର ବିକେନ୍ଦ୍ରିତ ପ୍ରଣାଳୀ ହିଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ହାତରେ କ୍ରୟଶକ୍ତି ହେବ ଓ ଚାହିଦା ବଢ଼ାଇ ଉତ୍ପାଦନକୁ ମଧ ବଢାଇବ । ବିକଳ୍ପ ଅଧ୍ୟୟନର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗରେ ଯେଉଁ କେତେକ ବ୍ୟାପକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ଅବତାରଣା କରିବାକୁ ଆମେ ଚାହୁଁ, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଏହି ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଅନ୍ୟତମ ।

ଉତ୍ପାଦନର ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପ ନୀତିକୁ ଆମେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଗାନ୍ଧୀବାଦର ସୀମା ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ କରିବାକୁ ଚାହୁଁନା । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଦୁଇଟି ସର୍ତ୍ତକୁ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ମାପକାଠି ରୂପେ ଧରାଯିବ : (କ) ଏପରି କୌଣସି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଆମେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୋହୁଁ, ଯାହା ପାଇବା ପାଇଁ ମୁଦ୍ରାକୋଷ (IMF) କିମ୍ବା ଗେଟ୍ (GATT) ର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ; (ଖ) ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା କର୍ମନିଯୁକ୍ତିର ପରିସର ସଙ୍କୁଚିତ ହେଉଛି, ତାହା ମଧ ଆମ ପାଇଁ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ନୁହେଁ ।

ଏ ଦୁଇଟି ସର୍ତ୍ତକୁ ମାନିବା ପରେ ଆମେ ସବୁ ରକମର ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବୁ । ହସ୍ତତନ୍ତରେ ଖଦୀସୂତା ବଦଳରେ ମିଲ୍‌ସୂତା ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଆମେ ଆପତ୍ତି କରିବୁ ନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଯଦି ନିଜ ବୁଦ୍ଧିରେ ବସ୍, ଟ୍ରକ୍, ବନ୍ଧୁକ ଓ ଟେଲିଫୋନ୍ ନିର୍ମାଣ କରୁଛନ୍ତି, ତାହେଲେ ଏ ଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟବହାର ଯଥାସ୍ଥାନରେ ରହିବ ।

ବହୁ ବର୍ଷ ଧରି କେନ୍ଦ୍ରିତ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରଣାଳୀ ଉପରେ ଜୋର୍ ଦେବା ଫଳରେ ଗୋଟିଏ ଆଡ଼େ ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ଗୃହ ଇତ୍ୟାଦିର ଉତ୍ପାଦନ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଛି, ତ' ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ବିଳାସବ୍ୟସନର ବସ୍ତୁ ବା ଉପଭୋକ୍ତାବାଦୀ ଜିନିଷ ଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ପାଦନ ବଢ଼ିଛି, କାରଣ କେନ୍ଦ୍ରିତ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରଣାଳୀରେ କ୍ରୟଶକ୍ତି ମଧ କେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇଛି । ଧନୀ ତଥା ଉଚ୍ଚ ମଧବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀ ପାଖରେ ଥିବା ଅଧିକ ଶକ୍ତିର ଫାଇଦା ଉଠାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସାୟୀ ଓ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ମୋଟରଗାଡ଼ି, ଶୀତତାପ ଯନ୍ତ୍ର, ପଞ୍ଚତାରକା ହୋଟେଲ ଓ ବିଭିନ୍ନ ଇଲେକ୍‌ଟ୍ରୋନିକ୍ କଳକବ୍‌ଜାର ବଜାର ଖୋଲି ଦେଇଛନ୍ତି । ଅନେକ ଜିନିଷ ବିଦେଶରୁ ମଗାଯାଉଛି ବା ସେ ଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଓ କମ୍ପାନୀ ମଧ ବାହାରୁ ଆସୁଛି । ଏହା ଫଳରେ ବିଦେଶୀ ଋଣଭାର ବଢ଼ିଛି ଓ ଋଣ ଦେଉଥିବା ଦେଶମାନେ ଆମର ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସଂଚାଳିତ କରୁଛନ୍ତି ।

ଏହି ଅବସ୍ଥାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାର ଯେଉଁ ବାଟ ଅଛି, ତାହାକୁ କେତେଲୋକ 'ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ' ଆଖ୍ୟା ଦେଇ ପାରନ୍ତି, କେତେ ଲୋକ ଏହାକୁ 'ମାଓବାଦୀ' ମଧ କହି ପାରନ୍ତି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଚୀନ ପ୍ରାୟ ୪୦ ବର୍ଷ ଧରି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମୋଟରଗାଡ଼ି, ପାଞ୍ଚତାରକା ଜୀବନସ୍ତର, ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗ ସଉକିନିଆ କପଡ଼ା- ଏ ସବୁକୁ ପୁରାପୂରି ନିଷିଦ୍ଧ କରି ଦେଇଥିଲା । ଫଳରେ ବିଳାସବ୍ୟସନର ବସ୍ତୁ କିଣିବା ପାଇଁ କିମ୍ବା ବିକିବା ପାଇଁ ଚୀନର ପଇସାଟିଏ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା ନାହିଁ । ମନ୍ତ୍ରୀ, ଅଫିସର, ଲେଖକ, କଳାକାର କେହି ମଧ ବିଳାସୀ ଜୀବନ ବିତାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସବୁ ପଇସା ଚୀନର ମୌଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ ପାଇଁ ଓ ଲୋକଙ୍କର ହାତରେ କ୍ରୟଶକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ନିୟୋଜିତ ହେଲା । ଏହି ସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟର ସୁଫଳ ଏହା ହେଲା ଯେ ଚୀନର ପିଠି ଉପରେ ପର୍ବତ ପ୍ରମାଣର ବିଦେଶୀ ଋଣବୋଝ ନାହିଁ ।

ଅନେକ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ କହୁଛନ୍ତି ବା ଲେଖୁଛନ୍ତି ଯେ ଚୀନ ବିଦେଶୀ ପୁଞ୍ଜି ପାଇଁ ଦ୍ୱାରା ଖୋଲି ଦେଇଛି, ତେଣୁ ଆମେ କାହିଁକି ସେପରି କରିବା ନାହିଁ? ଏପରି ଯୁକ୍ତି କରୁଥିବା ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀମାନଙ୍କୁ ମହାମୂର୍ଖ ଶ୍ରେଣୀରେ ପରିଗଣିତ କରିବାକୁ ହେବ। କାରଣ ସେମାନେ ଚୀନର ବିକାଶ ପଦ୍ଧତିର ଅସଲ କଥାଟି ଛାଡ଼ି ଦେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ଏକ ଭ୍ରାନ୍ତଧାରଣା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି।

ବିଦେଶୀ ଋଣଭାର ବିକଳ୍ପ, ଅର୍ଥାତ୍ ଋଣଭାର ବଢ଼ି ଚାଲିଥିବାର ସଙ୍କଟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାର ଉପାୟ ହେଉଛି ଉପଭୋକ୍ତାବାଦକୁ ଭାରତର ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବହିଷ୍କୃତ କରିବା। କେବଳ ପେଟ୍ରୋଲ ଆମଦାନୀ ପାଇଁ ୧୬ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ଅଧିକ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ଦରକାର ହେଉଛି। ଏହାକୁ ପୂରାପୂରି ବନ୍ଦ କରିଦେବା ବିକଳ୍ପ ଗଢ଼ିବାର ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ର ହେବା ଉଚିତ। ଦେଶ ଭିତରେ ଯେତିକି ପେଟ୍ରୋଲ ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଛି ସେତିକିରେ ଆମକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହିବାକୁ ହେବ। ମନ ମୋହନ ସିଂଙ୍କର ଅର୍ଥନୀତି ଆମର ଆର୍ଥିକ ସଙ୍କଟକୁ କମେଇବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ କରିଦେଇଛି। ଏହାର ତଥ୍ୟ ଦୂରଦର୍ଶନରୁ ଜାଣିହୁଏ ନାହିଁ। ଖବରକାଗଜରେ ଏହା ଆର୍ଥିକ-ସମୀକ୍ଷା ପୃଷ୍ଠାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବାରୁ ସାଧାରଣ ପାଠକ ଏଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ। ଗତ ଜୁନ୍ ମାସର ବିଭିନ୍ନ ଇଂରାଜୀ ଦୈନିକ ଖବର କାଗଜମାନଙ୍କରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ଅର୍ଥ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ତଥ୍ୟ ସମ୍ବଳିତ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବାଦ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା। ୨୬ ଜୁନ୍ ୧୯୯୩ ର 'ଟେଲିଗ୍ରାଫ୍' ଖବରକାଗଜରୁ ଆମେ ଏହି ହିସାବକୁ ଉଦ୍ଧୃତ କରୁଛୁ। ଅର୍ଥ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ସଦ୍ୟ ସର୍ବେକ୍ଷଣରୁ ଜଣାପଡିଛି ଯେ ତାତ୍କାଳିକ ଭାବରେ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରାର ସଙ୍କଟ ନାହିଁ, କାରଣ ପ୍ରାୟ ୧୬,୦୦କୋଟି ଡଲାର ଆମ ପାଖରେ ଗଚ୍ଛିତ ଅଛି। କିନ୍ତୁ ଏହା ଶୀଘ୍ର ସରିଯିବ, କାରଣ ଋଣ ପରିଶୋଧର ବାର୍ଷିକ ଦେୟର ପରିମାଣ ବଢ଼ି ଚାଲିଛି। ବିଦେଶୀ ଋଣସୂତ୍ରରେ ଆମକୁ ୧୯୯୨-୯୩ରେ ୧୧,୧୩୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ମିଳିଛି, କିନ୍ତୁ ଆମ ହାତକୁ କେବଳ ୨,୩୩୯ କୋଟି ଟଙ୍କା ଆସିଛି। ବାକି ସବୁ ଟଙ୍କା ଋଣ ପରିଶୋଧର କିସ୍ତି ବାବଦରେ କଟିଗଲା। ଅର୍ଥାତ ଆମ ନାଁରେ ୧୧ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ଲେଖା ହେଲା, କିନ୍ତୁ କେବଳ ୨୩ ଶହ କୋଟି ଟଙ୍କା ଆମକୁ ମିଳିଲା। ୮୮ ପ୍ରତିଶତ ଋଣ କେବଳ ପରିଶୋଧ କିସ୍ତି ଶୁଝାଇବାରେ ଚାଲିଯାଉଛି। ୧୯୮୮-୮୯ରେ ଆମର ବିଦେଶୀ ଋଣ ପରିମାଣ ସମଗ୍ର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଉତ୍ପାଦନର ୧୯.୭ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା। ୧୯୯୨-୯୨ରେ ତାହା ୨୭.୩ ପ୍ରତିଶତକୁ ବଢ଼ିଯାଇଛି।

ଏହି ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ଦାୟୀ ହେଉଛନ୍ତି ଭାରତର ଧନୀ ତଥା ଉଚ୍ଚ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ୧୦-୧୨ କୋଟି ଲୋକ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଉପଭୋକ୍ତାବାଦ। ତାଙ୍କର ଉପଭୋକ୍ତାବାଦୀ ସଉକ ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ଦେଶ ଦେବାଳିଆ ହୋଇସାରିଛି, ଓ ଏକ ନୂତନ ପରାଧୀନତାର ଫାଶରେ

ପଡିଛି । ତେଣୁ ଉପଭୋକ୍ତାବାଦକୁ ମୂଳପୋଛ କରିବା ପାଇଁ ଆପତ୍ତି କାହିଁକି ହେବ ? ବରଂ ବିକଳ୍ପ ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ଏହାହିଁ ପ୍ରଥମ ମନ୍ତ୍ର ହେବ ।

ପେଟ୍ରୋଲ ଏବଂ ବିଳାସ ସାମଗ୍ରୀର ଆମଦାନୀ ଉପରେ କଟକଣା ଲଗାଇବା ଫଳରେ ବିଦେଶୀ ଋଣର ଭାର ଗୁଣାତ୍ମକ ଭାବରେ ହ୍ରାସ ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦୂର ହୋଇଯିବ ନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସଂକଳ୍ପର ଯେଉଁ ଦୃଢ଼ତା ଆସିବ ତାହା ବଳରେ ପୁଞ୍ଜି ନିର୍ମାଣ ଓ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ସଂଗ୍ରହର ବହୁତ ବାଟ ଫିଟିଯିବ । ବୋଫର୍ସ ମାମଲାରୁ ଏହା ଅନୁମେୟ ଯେ ଭାରତର ଅସାଧୁ ରାଜନେତା ଓ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ବହୁଦିନରୁ ବିଦେଶୀ ବ୍ୟାଙ୍କମାନଙ୍କରେ ଧନ ସାଇତି ରଖୁଛନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକର ମୋଟ ପରିମାଣ ହିସାବ କଲେ ପରାର୍ଦ୍ଧ ଅର୍ବୁଦରେ ଗଣତି ହେବ । ଗୋଟିଏ ଲୋକପ୍ରିୟ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ସରକାର ଚାହିଁଲେ ଏହାର ଏକ ବଡ଼ ଅଂଶ ଦେଶକୁ ଫେରାଇ ଆଣିପାରିବ । ଅନ୍ତତଃ ସେଇ ବାଟରେ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ଭାରତର ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ଭାରତରେ ହିଁ ରହିବ ।

ବିକଳ୍ପର ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ବା ଟିକିନିଖି ଚିତ୍ର ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ହୋଇପାରେ । ତାହାର ଅଧ୍ୟୟନ ହେବା ଦରକାର ମଧ୍ୟ । କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚୟ ବଦଳିଯିବ, କେବଳ ମୋଟା ବା ମୌଳିକ ସୂତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ରହିବ । କାର୍ଲମାର୍କ୍ସ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ୟବାଦୀ ବିକଳ୍ପର ଟିକିନିଖି ବିବରଣୀ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ଦୁଇ ତିନିଟା ସୂତ୍ରକୁ ମୁଳଦୁଆ କରି ସାମ୍ୟବାଦୀ ସରକାରମାନେ ତାଙ୍କର ବିକଳ୍ପ ଗଢିଲେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପତ୍ତିର ଉଚ୍ଛେଦ, ଶ୍ରେଣୀବିହୀନ ସାମାଜିକ ଢାଞ୍ଚା ଓ ଶିଳ୍ପଗୁଡ଼ିକର ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟକରଣ- ଏସବୁ ଥିଲା ସାମ୍ୟବାଦୀ ବିକଳ୍ପର ସୂତ୍ର । ଏହି ସୂତ୍ରକୁ ଧରି ଋଷରେ ସରକାରୀ ଫାର୍ମ ତିଆରି ହେଲା । ଚୀନରେ କମ୍ୟୁନ୍ ଗଢ଼ା ହେଲା ।

ସେହିପରି ଭାବରେ ଉପରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥିବା ଚାରୋଟି ସୂତ୍ରକୁ ନିଆଯାଉ । ଜଳସେଚନର ବିକଳ୍ପ; ଶକ୍ତିର ବିକଳ୍ପ; ଉପଭୋକ୍ତାବାଦର ବିକଳ୍ପ; ଓ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ । ଏହି ଚାରୋଟି ସୂତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଏକ ନୂଆ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗଢ଼ାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ଚାରିଟି କଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ସମୟରେ ବହୁତ ଅନ୍ୟ କଥା ଆପେ ଆପେ ମନକୁ ଆସିବ । ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, କୃଷି, ମନୋରଞ୍ଜନ, ପ୍ରତିରକ୍ଷା ଆଦି ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ପାରିବ ।